

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΟΗ' - ΤΕΥΧΟΣ 3 - ΜΑΡΤΙΟΣ 2001

ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδίδεται

Προνοία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν
καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. **ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

ὑπὸ τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων
τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς Ὑπηρεσίας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Διευθυντῆς τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων
Ἀρχιμ. Ἀγαθάγγελος Χαραμαντίδης

Διευθυντῆς Συντάξεως τοῦ Δελτίου
Εὐάγγελος Θεοδώρου
Ὁμότιμος Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Τακτικὸν μέλος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν

Ἀρχισυντάκτης
Εὐάγγελος Π. Λέκκος, θεολόγος, νομικὸς
Διευθυντῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας

Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ
Ἀρχιμ. **Χρυσόστομος Σκλήφας**
Ἀρχιμ. **Νεκτάριος Παρασκευάκος**
Πρωτοπρ. **Δημήτριος Τζέροπος**

Συλλογὴ ὕλης
Ἀριστομένης Ματσάγγας, Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Χρῆστος Καραγιάννης, M. Th.

Ἴω. Γενναδίου 14 - 115 21 Ἀθῆναι
Τηλ.: 72.18.308. Fax: 72.18.336
<http://www.ecclesia.gr>
e-mail: iera-synodos@ath.forthnet.gr

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου
τῆς Ἐταιρείας Γραφικῶν Τεχνῶν “**ΑΒΕΛ**”
Μενελάου 2, Ἡλιούπολη, Τηλ. 97.11.877. Fax: 97.61.274

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΣΥΝΟΔΙΚΑΙ ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ

Έγκύκλιος 2706 (Έκλογή και κατάσταση του Σεβ. Μητροπολίτου Κασσανδρείας κ. Νικοδήμου)	183
Έγκύκλιος 2707 (Έκλογή και κατάσταση του Σεβ. Μητροπολίτου Ύδρας, Σπετσών και Αίγινης κ. Έφραιμ)	185
Έγκύκλιος 2709 (Έβδομάς Ίερατικών Κλίσεων) ..	187
Έγκύκλιος 2710 (Περί τής έπετειού τής 25ης Μαρτίου)	189
Έφαρμογή φορολογικών διατάξεων του Ν. 2459/1997 και άπαλλαγή πάσης κρατήσεως έπί δωρεών (Ν. 2873/2000)	191
Έγκύκλια σημειώματα	195

ΣΥΝΟΔΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Έγκαίνια του Κέντρου Βιοιατρικής Ηθικής και Δεοντολογίας	201
Μητροπ. Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως Διονυσίου, «Έδόθη τή Έκκλησία σήμερον τά Νικητήρια»	206
Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, Τεχνολογίες αίχμης - Πληροφορική και Όρθόδοξη Θεολογία	209
Άρχιμ. Κλήμεντος Κοτσομύτη, Η “Έβδομάς Ίερατικών Κλίσεων”	215
Άρχιμ. Άγαθαγγέλου Χαραμαντίδη, Τά Μ.Μ.Ε. και ή άξιοποίησή τους για τήν καταπολέμηση του ρατσισμού και τής ξενοφο-	

βίας	217
Σ.Ε. Παρακολουθήσεως Ευρωπαϊκών Θεμάτων, Χάρτα θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων	226
Άρχιμ. Ιωάννου Σακελλαρίου, Ύπακοή, έλευθερία και προσωπική ευθύνη στην Έξομολόγηση	227
Βλασίον Ιω. Φειδά, Η λειτουργία των διακριτών ρόλων Έκκλησίας και Κράτους και ή ευθύνη τής Πολιτείας	232
Γρ. Θ. Στάθη, Θεωρία και Πράξη τής Ψαλτικής Τέχνης - Α΄ Πανελλήνιο Συνέδριο (Χρονικό και Πορίσματα)	248

ΤΟ ΑΡΘΡΟΝ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ - ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ - ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Η ώρα των Καρδιναλίων	255
Ε.Δ.Θ., Παρατηρήσεις και Σχόλια	257
Ε.Π.Α. (έπιμέλεια), Έκκλησιαστικά Χρονικά	260

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Προκηρύξεις πληρώσεως κενών θέσεων	271
--	-----

ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΣΥΝΟΔΙΚΑΙ ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
 Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
 ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθμ. Πρωτ. 510
 Διεκπ. 233

Ἀθήνησι τῆ 5ῃ Φεβρουαρίου 2001

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 2706

Πρὸς
 τὸν Εὐλαβέστατον Ἱερόν Κληρὸν
 καὶ τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα
 τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κασσανδρείας

Εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαντες
 εὐλογημένοι Χριστιανοί, οἱ κατὰ τὴν Ἱεράν Μη-
 τροπόλιν Κασσανδρείας, Χάρις εἴη ὑμῖν ἀπὸ Θεοῦ
 Κυρίου Παντοκράτορος.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, διὰ τὴν ἀπει-
 ρον Αὐτοῦ φιlanθρωπίαν ἐνανθρωπήσας πρὸς
 σωτηρίαν ἡμῶν, καθίδρυσεν τὴν Ἁγίαν Ἐκκλησίαν,
 πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν πιστῶν μετα-
 δόσεως τῆς σωτηρίας, διὰ τῆς διδασκαλίας, τοῦ
 ἁγιασμοῦ καὶ τῆς καθοδηγήσεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν
 Ἀποστόλων καὶ τῶν διαδόχων αὐτῶν ποιμένων
 Αὐτῆς. Τούτους δὲ καὶ συνεχιστὰς ὥρισεν τοῦ ἀπο-
 λυτρωτικοῦ ἔργου Αὐτοῦ κατὰ τοὺς σωτηρίου
 λόγους Αὐτοῦ: «*Καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ Πατὴρ
 καὶ ἐπέμπε ὑμᾶς*» (Ἰωαν. κ', 21). «*Ὁ ἀκούων
 ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ, ὁ
 δὲ ἀθετῶν ἐμὲ ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με*»
 (Λουκ. ι', 16). «*Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ
 ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με*»
 (Ἰωαν. ιγ', 20).

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας ὁ ἐναν-
 θρωπήσας Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ κέκτηται τὸ
 τρισσὸν ἀξίωμα συντιθέμενον ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερατι-
 κοῦ, Προφητικοῦ καὶ Βασιλικοῦ. Τοῦτο μετέδωκεν
 εἰς τοὺς Ἁγίους Μαθητὰς Αὐτοῦ καὶ Ἀποστόλους,
 ὅπερ καὶ μεταδίδεται διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν
 τῷ Μυστηρίῳ τῆς Ἱερωσύνης εἰς τοὺς διαδόχους
 αὐτῶν. Οὐδὲ δύναται, ἵνα νοηθῇ ἡ Ἐκκλησία ἄνευ
 αὐτῶν. «*Χωρὶς τούτων Ἐκκλησία οὐ καλεῖται*»,
 ἔγραψεν ὁ Ἀποστολικὸς Πατὴρ Ἰγνάτιος ὁ θεοφό-
 ρος. Οὔτε σώζεται ὁ πιστὸς ἐκπὸς Ἐκκλησίας μέ-
 νων, ἀλλ' οὔτε καὶ ὠφελεῖται ἐν αὐτῇ ἄνευ τῶν

οἰκονόμων τῶν θείων Μυστηρίων, τῶν ποιμένων
 Αὐτῆς καὶ διδασκάλων. «*Καὶ αὐτὸς ἔδωκε τοὺς
 μὲν Ἀποστόλους, τοὺς δὲ Προφήτας, τοὺς δὲ
 Εὐαγγελιστὰς, τοὺς δὲ Ποιμένας καὶ Διδασκά-
 λους, πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον
 διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χρι-
 στοῦ, μέχρι καταστήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἐνότη-
 τα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ νιοῦ τοῦ
 Θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ
 πληρώματος τοῦ Χριστοῦ*» (Ἐφειοῦς δ' 11-13).
 Ἀπάντων τῶν χαρισματούχων τῆς Ἐκκλησίας
 προεξάρχει ὁ Ἐπίσκοπος, ὁ εἰς τόπον καὶ τύπον
 Χριστοῦ εὐρισκόμενος, ὁ ἐγκεχειρισμένος τὸ ἀνώ-
 τατον ἀξίωμα. Πρόδηλος ἄρα καθίσταται ἡ ὑπερ-
 τάτη σημασία τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Ἀξιώματος ἐν τῇ
 Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἡ ἀναγκαιότης τούτου.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,
 ἐν τῇ μερίμνῃ καὶ στοργῇ Αὐτῆς ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου
 τῆς θεοσώτου Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κασσανδρεί-
 ας, συνελθοῦσα ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν Συνεδριῶν τοῦ
 Συνοδικοῦ Μεγάρου τῆ 12ῃ τοῦ μηνὸς Ἰανουαρί-
 ου ἐ.ε., ψήφοις κανονικαῖς ἐξελέξατο καὶ κατέστη-
 σεν Μητροπολίτην, εἰς διαδοχὴν τοῦ μακαρίου τῆ
 λήξει ἀοιδίμου Μητροπολίτου Κασσανδρείας κυ-
 ροῦ Συνεσίου, τὸν Πανοσιολογιώτατον Ἀρχιερα-
 τὴν κ. Νικόδημον Κορακῆν, Κληρικὸν τῆς
 Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νέας Κρήνης καὶ Καλαμα-
 ριάς, δεδοκιμασμένον καὶ ζηλωτὴν, δόκιμον ἐργά-
 τῃν τοῦ Εὐαγγελίου, κήρυκα τοῦ Θείου Λόγου καὶ
 ἱκανὴν πείραν κεκτημένον πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ
 μεγάλου καὶ ὑψηλοῦ ἔργου τῆς Ἀρχιερατικῆς Δια-
 κονίας, τελεσθέντος αὐθημερὸν τοῦ Μεγάλου Μη-
 νύματος.

Οὗτος, ψήφῳ καὶ δοκιμασίᾳ τῶν Σεβασμιωτά-
 των Μητροπολιτῶν, τῶν συγκροτούντων τὴν
 Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκ-
 κλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῇ Θεῇ Χάριτι, ἐχειροτονή-
 θη Ἐπίσκοπος καὶ Μητροπολίτης τῆς Ἀγιωτάτης
 Μητροπόλεως Κασσανδρείας, τῆ 13ῃ μηνὸς Ἰα-

νοναρίου ἐ.ξ., ἐν τῷ Ἱεροῦ Καθεδρικῷ Ναῶ τῶν Ἀθηνῶν, ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, τῆ συμμετοχῆ καὶ ἐτέρων Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν.

Οὕτως οὖν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κασσανδρείας κ. Νικόδημος ἀνεδείχθη τῇ Χάριτι τοῦ Παναγίου καὶ Τελεταρχικοῦ Πνεύματος γνήσιος, κανονικὸς καὶ νόμιμος Ποιμενάρχης καὶ προστάτης πνευματικὸς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κασσανδρείας, ἔχων τὸ δικαίωμα τοῦ εὐλογεῖν καὶ ἀγιάζειν ἀρχιερατικῶς πάντας τοὺς Χριστιανούς καὶ πάντα τὰ ἀρχιερατικὰ ἐπιτελεῖν, μετὰ τῆς τοῦ Ἱεροῦ Συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως, κρίνειν τε καὶ ἀνακρίνειν πᾶσαν ἐκκλησιαστικὴν ὑπόθεσιν κατὰ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας καὶ τοὺς Νόμους.

Ταῦτα ἀγγέλλουσα γηθοσύνως πᾶσιν ὑμῖν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος προτρέπεται καὶ ἐντέλλεται, ἵνα ὑποδεξάμενοι τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Κασσανδρείας κ. Νικόδημον, ὡς κανονικὸν καὶ νόμιμον Ἐπίσκοπον ὑμῶν, πείθησθε καὶ ὑπέιχητε αὐτῷ προθύμως, κατὰ τὸ παράγγελμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, «*Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπέιχετε, αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες*» (Ἐβρ. γ' 17), μνημονεύητε δὲ οἱ κληρικοὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐν πάσαις ταῖς θείαις Λειτουργίαις καὶ ἱεραῖς Ἀκολουθίαις καὶ δεή-

σει κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν, ἀπονέμητε δ' αὐτῷ πάντες ὡς Πνευματικῷ Πατρὶ ὑμῶν πᾶσαν τιμὴν.

«*Ἡ Χάρις τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν*» (Β' Κορινθ. γ' 13).

- † Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ, Πρόεδρος
- † Ὁ Λαγκαδᾶ ΣΠΥΡΙΔΩΝ
- † Ὁ Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
- † Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης ΑΝΤΩΝΙΟΣ
- † Ὁ Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ
- † Ὁ Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριάς ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ
- † Ὁ Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
- † Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ
- † Ὁ Τρίκκης καὶ Σταγῶν ΑΛΕΞΙΟΣ
- † Ὁ Ἀττικῆς ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ
- † Ὁ Καρπενησίου ΝΙΚΟΛΑΟΣ
- † Ὁ Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ
- † Ὁ Ἡλείας ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Ὁ Ἀρχιεραγματεὺς
Ἀρχιμ. Θεολόγος Ἀποστολίδης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
 Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
 ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 511
 Ἀριθμ. Διεκπ. 234

Ἀθήνησι τῆ 5ῃ Φεβρουαρίου 2001

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 2707

Πρὸς
 τὸν Εὐλαβέστατον Ἱερόν Κληρον
 καὶ τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα
 τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ὑδρας,
 Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης

Εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαντες
 εὐλογημένοι Χριστιανοί, οἱ κατὰ τὴν Ἱεράν Μη-
 τροπόλιν Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης, Χάρις εἴη
 ὑμῖν ἀπὸ Θεοῦ Κυρίου Παντοκράτορος.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, διὰ τὴν ἀπει-
 ρον Αὐτοῦ φιlanθρωπίαν ἐνανθρωπήσας πρὸς
 σωτηρίαν ἡμῶν, καθίδρυσεν τὴν Ἁγίαν Ἐκκλησίαν,
 πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν πιστῶν μετα-
 δόσεως τῆς σωτηρίας, διὰ τῆς διδασκαλίας, τοῦ
 ἁγιασμοῦ καὶ τῆς καθοδηγήσεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν
 Ἀποστόλων καὶ τῶν διαδόχων αὐτῶν ποιμένων
 Αὐτῆς. Τούτους δὲ καὶ συνεχιστὰς ὥρισεν τοῦ ἀπο-
 λυτρωτικοῦ ἔργου Αὐτοῦ κατὰ τοὺς σωτηρίους
 λόγους Αὐτοῦ: «Καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ Πατήρ
 καὶ γὰρ πέμπω ὑμᾶς» (Ἰωαν. κ', 21). «Ὁ ἀκούων
 ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ, ὁ
 δὲ ἀθετῶν ἐμὲ ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με»
 (Λουκ. ι', 16). «Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ
 ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με»
 (Ἰωαν. ιγ', 20).

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας ὁ ἐναν-
 θρωπήσας Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ κέκτηται τὸ
 τρισσὸν ἀξίωμα συντιθέμενον ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερατι-
 κοῦ, Προφητικοῦ καὶ Βασιλικοῦ. Τοῦτο μετέδωκεν
 εἰς τοὺς Ἁγίους Μαθητὰς Αὐτοῦ καὶ Ἀποστόλους,
 ὅπερ καὶ μεταδίδεται διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν
 τῷ Μυστηρίῳ τῆς Ἱεροσύνης εἰς τοὺς διαδόχους
 αὐτῶν. Οὐδὲ δύναται, ἵνα νοηθῇ ἡ Ἐκκλησία ἄνευ
 αὐτῶν. «Χωρὶς τούτων Ἐκκλησία οὐ καλεῖται»,
 ἔγραφεν ὁ Ἀποστολικὸς Πατήρ Ἰγνάτιος ὁ θεοφό-
 ρος. Οὔτε σώζεται ὁ πιστὸς ἐκτὸς Ἐκκλησίας μέ-

νων, ἀλλ' οὔτε καὶ ὠφελεῖται ἐν αὐτῇ ἄνευ τῶν
 οἰκονόμων τῶν θείων Μυστηρίων, τῶν ποιμένων
 Αὐτῆς καὶ διδασκάλων. «Καὶ αὐτὸς ἔδωκε τοὺς
 μὲν Ἀποστόλους, τοὺς δὲ Προφήτας, τοὺς δὲ
 Εὐαγγελιστὰς, τοὺς δὲ Ποιμένας καὶ Διδασκά-
 λους, πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον
 διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χρι-
 στοῦ, μέχρι καταστήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἐνότη-
 τα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ
 Θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ
 πληρώματος τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφεσίους δ' 11-13).
 Ἀπάντων τῶν χαρισματούχων τῆς Ἐκκλησίας
 προεξάρχει ὁ Ἐπίσκοπος, ὁ εἰς τόπον καὶ τύπον
 Χριστοῦ εὐρισκόμενος, ὁ ἐγκεχειρισμένος τὸ ἀνώ-
 τατον ἀξίωμα. Πρόδηλος ἄρα καθίσταται ἡ ὑπερ-
 τάτη σημασία τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Ἀξιώματος ἐν τῇ
 Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἡ ἀναγκαιότης τούτου.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,
 ἐν τῇ μερίμνῃ καὶ στοργῇ Αὐτῆς ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου
 τῆς θεοσώστου Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ὑδρας, Σπε-
 τῶν καὶ Αἰγίνης, συνελθοῦσα ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν
 Συνεδριῶν τοῦ Συνοδικοῦ Μεγάρου τῆ 12ῃ τοῦ
 μηνὸς Ἰανουαρίου ἐ.ἔ., ψήφοις κανονικαῖς ἐξελέ-
 ξατο καὶ κατέστησεν Μητροπολίτην, εἰς διαδοχὴν
 τοῦ παραιτηθέντος Μητροπολίτου Ὑδρας, Σπε-
 τῶν καὶ Αἰγίνης κ. Ἱεροθέου, τὸν Πανοσιολογιώ-
 τατον Ἀρχιμανδρίτην κ. Ἐφραίμ Στενάκη, Κλη-
 ρικὸν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ὑδρας, Σπετσῶν
 καὶ Αἰγίνης, δεδοκιμασμένον καὶ ζηλωτὴν, δόκι-
 μον ἐργάτην τοῦ Εὐαγγελίου, κήρυκα τοῦ Θείου
 Λόγου καὶ ἱκανὴν πείραν κεκτημένον πρὸς διεξα-
 γωγὴν τοῦ μεγάλου καὶ ὑψηλοῦ ἔργου τῆς Ἀρχιε-
 ρατικῆς Διακονίας, τελεσθέντος αὐθημερόν τοῦ
 Μεγάλου Μηνύματος.

Οὗτος, ψήφῳ καὶ δοκιμασίᾳ τῶν Σεβασιωτά-
 των Μητροπολιτῶν, τῶν συγκροτούντων τὴν
 Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκ-
 κλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῇ Θεῇ Χάριτι, ἐχειροτονή-
 θη Ἐπίσκοπος καὶ Μητροπολίτης τῆς Ἀγιωτάτης

Μητροπόλεως Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης, τῆ 14ῃ μηνὸς Ἰανουαρίου ἐ.ἔ., ἐν τῷ Ἱερῷ Καθεδρικῷ Ναῷ τῶν Ἀθηνῶν, ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, τῆ συμμετοχῇ καὶ ἐτέρων Σεβασμιωτῶν Μητροπολιτῶν.

Οὕτως οὖν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης κ. Ἐφραίμ ἀνεδείχθη τῇ Χάριτι τοῦ Παναγίου καὶ Τελεταρχικοῦ Πνεύματος γνήσιος, κανονικὸς καὶ νόμιμος Ποιμέναρχης καὶ προστάτης πνευματικὸς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης, ἔχων τὸ δικαίωμα τοῦ εὐλογεῖν καὶ ἀγιάζειν ἀρχιερατικῶς πάντας τοὺς Χριστιανοὺς καὶ πάντα τὰ ἀρχιερατικά ἐπιτελεῖν, μετὰ τῆς τοῦ Ἱεροῦ Συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως, κρίνειν τε καὶ ἀνακρίνειν πᾶσαν ἐκκλησιαστικὴν ὑπόθεσιν κατὰ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας καὶ τοὺς Νόμους.

Ταῦτα ἀγγέλλουσα γηθοσύνως πᾶσιν ὑμῖν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος προτρέπεται καὶ ἐντέλλεται, ἵνα ὑποδεξάμενοι τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης κ. Ἱεροθέου, ὡς κανονικὸν καὶ νόμιμον Ἐπίσκοπον ὑμῶν, πείθηθε καὶ ὑπέιχθητε αὐτῷ προθύμως, κατὰ τὸ παράγγελμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, «Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπέιχετε, αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες» (Ἐβρ. ιγ' 17), μνημονεύητε δὲ οἱ κληρικοὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐν πάσαις ταῖς

θείαις Λειτουργίαις καὶ ἱεραῖς Ἀκολουθίαις καὶ δεήσεις κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν, ἀπονέμητε δ' αὐτῷ πάντες ὡς Πνευματικῷ Πατρὶ ὑμῶν πᾶσαν τιμὴν.

«*Ἡ Χάρις τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν*» (Β' Κορινθ. ιγ' 13).

† Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ, Πρόεδρος

† Ὁ Λαγκαδᾶ ΣΠΥΡΙΔΩΝ

† Ὁ Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης ΑΝΤΩΝΙΟΣ

† Ὁ Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ

† Ὁ Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριᾶς ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ

† Ὁ Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

† Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

† Ὁ Τρίκκης καὶ Σταγῶν ΑΛΕΞΙΟΣ

† Ὁ Ἀττικῆς ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

† Ὁ Καρπενησίου ΝΙΚΟΛΑΟΣ

† Ὁ Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ

† Ὁ Ἡλείας ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Ὁ Ἀρχιεραματεὺς
Ἀρχιμ. Θεολόγος Ἀποστολίδης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
 Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
 ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 668
 Ἀριθμ. Διεκπ. 311

Ἀθήνησι τῆ 15ῃ Φεβρουαρίου 2001

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 2709

Πρὸς
 τὸ Χριστεπώνυμον Πλήρωμα
 τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

«Τὴν Τρίτην τῶν Σεπτῶν Νηστειῶν Ἑβδομάδα περάσαντες καὶ μέσον διίππεύοντες σήμερον ἡμερῶν τῆς ἐγκρατείας» ὥρισεν ἡ Ἁγία μας Ἐκκλησία νὰ προβάλλεται καὶ νὰ προσκυνῆται ὁ Τιμιος καὶ Ζωοποιὸς Σταυρὸς *«ὡσανεὶ ἀναψύχων καὶ ὑποστηρίξων ἡμᾶς»* συγχρόνως ὁμως καὶ *«ὑπομνήσκων ἡμῖν τοῦ Πάθους τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ παραμυθούμενος»*, διὰ τοῦτο καὶ καθιερώθη ἡ σημερινὴ Κυριακὴ νὰ ὀνομάζεται Κυριακὴ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως.

Τὴν αὐτὴν δὲ Κυριακὴν καθὼς καὶ ὀλόκληρον τὴν Γ' Ἑβδομάδα τῶν Νηστειῶν ἀφιέρωσε ἀπὸ ἐτῶν ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν προβολήν, ἐνίσχυσιν καὶ καλλιέργειαν τῶν Ἱερατικῶν Κλίσεων.

Ὁ λόγος δὲ διὰ τὸν ὁποῖον συνεδέθη ἡ Ἑβδομάς τῆς Σταυροπροσκυνήσεως μετὰ τῆς Ἑβδομάδος τῶν Ἱερατικῶν Κλίσεων εἶναι ἡ ἀντίστοιχος στενὴ σχέση καὶ σύνδεσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ πρὸς αὐτὴν ταύτην τὴν Ἱερατικὴν Διακονίαν ἢ ὁποῖα ὄντως ἀποτελεῖ μίαν διὰ βίου σταυρικὴν πορείαν λατρείας τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καὶ οὐσιαστικῆς ἀγάπης καὶ προσφορᾶς πρὸς τὸν συνάνθρωπον. Ὁ Ἱερεὺς προσφέρει ἑαυτὸν ἐλευθέρως καὶ ἀβιάστως εἰς τὴν διακονίαν τοῦ ἁγίου θελήματος τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ὀλόκληρος μία ζωντανή, μία λογικὴ θυσία, διότι αἶρει ἐπὶ τῶν ὤμων του τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπαρνούμενος τὸν ἑαυτὸν του ἀκολουθεῖ μετὰ πιστότητος καὶ ἀφοσιώσεως τὸν πρῶτον καὶ μέγαν Σταυροφόρον Κύριόν του.

Τὸ γεγονός τοῦτο καθιστᾷ τὸν Ἱερέα Ἄγγελον Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἂς μὴ φανῆ τοῦτο ὡς σχῆμα ὑπερβολῆς. Τὸ διακηρύσσει ὁ χρυσοστόμος Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Ἱερεὺς Χρυσόστομος: *«Ἄγγελος Κυρίου ἐστὶν ὁ Ἱερεὺς, ὅτι οὐ τὰ ἑαυτοῦ ἀλλὰ τὰ τοῦ πέμποντος ἀναγέλλει»*. Ἀλλὰ καὶ οἱ Πατέρες ἅπαντες τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ὑπηρετήσαν τὴν Ἱερωσύνην καὶ ὠμίλησαν δι' αὐτήν, διαπνεόμενοι ὑπὸ τοῦ φρονήματος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ὁ Κληρικὸς ὀνομάζεται *«οἰκονόμος τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ»* (Α' Κορινθ. 4,1). Ὁ Ἱερεὺς εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἴσταται ἐντὸς τοῦ Σιναίου γνόφου τῆς φοβερᾶς Ἁγίας Τραπέζης, ἐκ προσώπου ὄλου τοῦ Λαοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ δανεῖζει εἰς τὸν Δημιουργὸν τὰς χοϊκὰς χεῖρας του διὰ τὴν προσφορὰν τῶν Θείων, Ἁγίων, Ἀχράντων, Ἀθανάτων, Φρικτῶν τοῦ Χριστοῦ Μυστηρίων *«ὑπὲρ τῶν αὐτοῦ ἁμαρτημάτων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων»*. Συγχρόνως ἴσταται ἐνώπιον τοῦ Θεολέκτου Πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας ὡς ὁ ἐντολοδόχος τοῦ Θεοῦ, μεταδιδὸς εἰς τὸν Λαὸν τὴν Χάριν καὶ τὸν Ἁγιασμόν τὸν ἀναβλύζοντα ἐκ τῆς ἀεναίου πηγῆς, ἐξ ἧς παρέχεται *«πᾶσα δόσις ἀγαθῆ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον»*.

Εὐκόλως κατανοεῖ λοιπὸν ὁ οἰοσδήποτε τὸ μέγεθος καὶ τὸ ὕψος τῆς τιμῆς τῆς ἐπιδαψιλευομένης εἰς τὸν νέον ἐκεῖνον ὅστις ἀποφασίζει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ Καταπετάσματος, εἰς τὰ Ἁγία τῶν Ἁγίων, διὰ νὰ λάβῃ τὴν χάριν τῆς Ἱερωσύνης. Καὶ ἡ ἀπόφασις αὕτη δὲν ἀποτελεῖ ἢ τοῦλάχιστον δὲν πρέπει νὰ ἀποτελῇ προῖον μιᾶς ξηρᾶς καὶ ὀρθολογιστικῆς διεργασίας, ἀλλὰ καρπὸν ὀρίμου πνευματικῆς σκέψεως καὶ ἀποτέλεσμα ἀταλαντεύτου ἐσωτερικῆς κλίσεως διὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὰς τάξεις τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου. Τὸ γεγονός τῆς δημιουργίας καὶ ἀναπτύξεως αὐτῆς τῆς κλίσεως εἰς τὴν ψυχὴν ἐνὸς νέου ἀνθρώπου ἀπετέλει πάντοτε ἕνα μυστήριον δυσερμήνευτον διὰ τοὺς πολλούς. Μά-

λιστα δὲ διὰ τὴν ἰδιαιτέρως ὑλόφρονα καὶ ἀντιπνευματικὴν ἐποχὴν μας τοῦτο ἐκλαμβάνεται ὑπὸ τινων ὡς «μωρία» μὲ θλιβεράν συνέπειαν ἐνίοτε τὴν σφοδρὰν πολεμικὴν τῆς κλίσεως ταύτης ὁσάκις ἐμφανίζεται ὡς ἀοίγιαστος ἐσωτερικὸς πόθος μᾶς νεανικῆς ὑπάρξεως.

Εἰς τὴν ἀπόφασιν καὶ κλίσιν ἑνὸς νέου διὰ τὴν Ἰερωσύνην σπουδαιότατον ρόλον παίζει, ἐκτὸς τῆς οἰκογενείας, καὶ ἡ μέλλουσα σύζυγός του, ἐὰν ἀσφαλῶς δὲν ἔχει ἐπιλεγεῖ ἡ ὁδὸς τῆς ἀγαμίας. Ἡ ἐπιλογή τῆς συζύγου ἀποτελεῖ διὰ τὸν ὑποψήφιον Κληρικὸν τὴν δυσκολωτέραν ἀλλὰ καὶ σημαντικωτέραν ἀπόφασιν τῆς ζωῆς του, διότι ἡ Πρεσβυτέρα καὶ ἐν συνεχείᾳ ἡ λοιπὴ ἱερατικὴ οἰκογένεια ἀποτελοῦν τὸν καθρέπτην τοῦ Ἰερέως πρὸς τὸν κόσμον.

Ἡ ὁμορφη, ἰσορροπημένη καὶ χαριτωμένη ἱερατικὴ οἰκογένεια, μὲ συνειδητὴν ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν, ἀποτελεῖ τὴν καλυτέραν διδασκαλίαν καὶ ὁμολογίαν τοῦ Ἰερέως πρὸς τὸ ποίμνιόν του. Ἀπευθυνόμεθα λοιπὸν σήμερον καὶ πρὸς τὰς νέας τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ καλοῦμεν αὐτὰς νὰ μὴ δισταξοῦν εἰς τὴν ἀπόφασιν των νὰ γίνουν σύζυγοι Ἰερέων. Αἱ Πρεσβυτέραι τιμῶνται ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὸν Θεόν, ἐπιφορτιζόμεναι μὲ τὴν εὐλογία νὰ ὑπηρετοῦν τὴν θείαν καὶ ἀνθρωπίνην διάστασιν τῆς Ἰερωσύνης, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, λόγος διὰ τὸν ὁποῖον εἰς πολλὰς περιοχὰς τῆς πατρίδος μας θεωρεῖται μεγίστη τιμὴ διὰ τὴν οἰκογένειαν μᾶς νέας τὸ νὰ γίνῃ Πρεσβυτέρα.

Ἀπευθυνόμεθα τέλος πρὸς τοὺς νέους οἱ ὅποιοι αἰσθάνονται αὐτὴν τὴν κλίσιν πρὸς τὴν Ἰερωσύνην ἢ δὲν ἀποκλείου ἀπὸ τὴν ζωὴν των τὸ ἐνδεχόμενον τοῦτο. Εὐλογημένη καὶ ἀγία εἶναι ἡ κλίσις σας αὐτὴ, ἀγαπητὰ μας παιδιὰ. Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ἐφησυχασμόν, ἐπανάπαυσιν, ἀτάρκειαν καὶ ἀμέλειαν διὰ τὴν πνευματικὴν καλλιέργειαν καὶ πρόοδον. «Μὲ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος...» (Α' Τιμ. δ', 14) τονίζει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Ἀντιθέτως ἀπαιτεῖται συνεχὴς ἐπαγρύπνησις καὶ πνευματικὴ ἐγρήγορσις καὶ καταβολὴ πάσης δυνατῆς προσπαθείας διὰ τὴν καλλιέργειαν καὶ ἐνίσχυσιν τῆς ὑπαρχούσης κλίσεως, «ἀναξωπυρεῖν τὸν χάρισμα τοῦ Θεοῦ» (Β' Τιμ. α', 6). Τὸ σημαντικώτερον δὲ στοιχεῖον διὰ νὰ διατηρηθῇ, αὐξηθῇ καὶ πραγματοποιηθῇ αὐτὴ ἡ εὐλογημένη ὄντως κλίσις εἶναι τὸ νὰ συνυπάρχη ἡ κλίσις αὐτὴ

μὲ τὴν κλῆσιν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ αἰσθάνεται ὁ ὑποψήφιος Κληρικὸς ἐντὸς του ἀλλὰ καὶ νὰ διαπιστώνῃ ἐκ τῶν γεγονότων τῆς ζωῆς του, διότι «οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλὰ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ» (Ἐβρ. ε', 4).

Θεόλεκτον Πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας,

Ἀπευθυνόμεθα, ἐν κατακλείδι, πρὸς ὅλους ἐσᾶς τοὺς ἀδελφούς μας, καὶ παρακαλοῦμεν θερμῶς νὰ προσεύχεσθε διὰ τὸν Ἰερόν Κληρόν ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ἐπερχομένας γενεάς, ὥστε νὰ ἀναδεικνύονται Κληρικοί, οἱ ὅποιοι θὰ τιμοῦν τὸ Σχῆμα, συνδυάζοντες ἀρμονικῶς τὴν βαθεῖαν πίστιν, τὴν εὐλάβειαν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν καθαρότητα μὲ τὴν ὀξυδέρκειαν καὶ τὴν εὐαισθησίαν τὴν ὁποίαν ἐπιζητεῖ ὁ σύγχρονος κόσμος.

Μὲ τὴν «ἐν φόβῳ Θεοῦ» πεποιθήσιν ὅτι δεόμενοι τοῦ Θεοῦ τῆς Ἐκκλησίας Δομήτορος ἀναφέρομεν εἰς Αὐτὸν τὰς ἰδικὰς μας καὶ τὰς ἰδικὰς σας προσευχὰς, «οὐ διὰ τὰς δικαιοσύνας ἡμῶν, οὐ γὰρ ἐποιήσαμεν τι ἀγαθὸν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ διὰ τὰ ἐλέη καὶ τοὺς οἰκτιρομὸς Αὐτοῦ» (Θεῖα Λειτουργία Μεγάλου Βασιλείου), σᾶς εὐλογοῦμεν ἐκ μέσης καρδίας καὶ εὐχόμεθα ὅπως «ἡ ἀήττητος καὶ ἀκατάλυτος καὶ θεῖα δύναμις τοῦ Τιμίου καὶ Ζωοποιοῦ Σταυροῦ» ἐνισχύῃ ὑμᾶς καὶ κατὰ τὸ ὑπόλοιπον τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ἵνα ἀξιωθῶμεν ἅπαντες «ἀκατακρίτως φθᾶσαι καὶ προσκνηῖσαι» τὰ Σεπτὰ Πάθη τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν Ἀγίαν Αὐτοῦ Ἀνάστασιν.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ, Πρόεδρος

† Ὁ Λαγκαδᾶ Σπυρίδων

† Ὁ Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου Ἀπόστολος

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἀντώνιος

† Ὁ Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου Προκόπιος

† Ὁ Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριάς Προκόπιος

† Ὁ Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως Διονύσιος

† Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Ἀμβρόσιος

† Ὁ Τρίκκης καὶ Σταγῶν Ἀλέξιος

† Ὁ Ἀτικῆς Παντελεήμων

† Ὁ Καρπενησίου Νικόλαος

† Ὁ Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης Εὐστάθιος

† Ὁ Ἡλείας Γερμανὸς

Ὁ Ἀρχιεραμματεὺς
Ἀρχιμ. Θεολόγος Ἀποστολίδης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
 Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
 ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Άριθμ. Πρωτ. 761
 Διεκπ. 350

Άθήνησι τῆ 22ῃ Φεβρουαρίου 2001

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 2710*

Πρὸς
 τὸ Χριστεπώνυμον Πλήρωμα
 τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

*«Εὐαγγελίσεσθε ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὸ σωτήριο
 τοῦ Θεοῦ ἡμῶν».*

Τὴν Ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου
 ἐορτάζει σήμερον μετὰ πάσης λαμπρότητος ἡ Ἁ-
 γία μας Ἐκκλησία, Ἑορτὴν κατὰ τὴν ὁποίαν, *«ὁ
 πάντων Δεσπότης καὶ Σωτὴρ, βουλόμενος θερα-
 πεῦσαι τὸ ἄλγος, καὶ οἰκοδομῆσαι τὸ κατεστραμ-
 μένον, καὶ διορθῶσαι τὸ ἡλαττωμένον, ἐπειδὴ ἀπὸ
 γυναικὸς ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον κατῆλθε, ἐκ
 Γυνακὸς Παρθένου αὐτὸς ἐγένετο, ἵνα τὸν θάνα-
 τον ἐκκλείσῃ καὶ τὸ ἐλλείπον πληρώσῃ...»*, κατὰ
 τὸν Ἅγιον Ἐπιφάνιον Κύπρου, καὶ αὐτὸ τὸ *«μέγα
 μυστήριο καὶ πρὸ αἰῶνων ἀπόκρυφον»* μεταφέ-
 ρει σήμερον εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ τὰ οὐράνια σκη-
 νώματα ὁ *«Γαβριὴλ, ὁ μέγιστος ὁ νοῦς, ὁ θεοειδέ-
 στατος»*, διὰ τῆς Θεοτόκου.

Ταυτοχρόνως ὁμως, καὶ μίαν ἄλλην ἑορτὴν μᾶς
 ὑπενθυμίζει ἡ σημερινὴ ἡμέρα· τὴν ἑορτὴν τῆς
 ἐλευθερίας τοῦ Γένους. Ὁρθοί, καὶ πάλιν σήμερον,
 ὅλοι οἱ Ἕλληνες πρὸ τῶν μεγάλων μνημείων ὧσων
 κατώρθωσαν νὰ κάνουν τὸ ὄνειρον τῆς ἐλευθερίας
 πραγματικότητα, διερωτώμεθα πῶς εἶναι δυνατὸν
 νὰ φανῶμεν ἄξιοί των, εἰς τοὺς δυσκόλους αὐτοὺς
 χρόνους κατὰ τοὺς ὁποίους μᾶς ἔχει κληροδοτηθῆ
 ἡ εὐθύνη νὰ σηκώσωμεν εἰς τοὺς ὤμους μας τὴν
 ἱερὰν κιβωτὸν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ σημερινὴ ἐπέ-
 τειος εἶναι ὥρα συλλογικῆς μνήμης τοῦ λαοῦ μας,
 διότι μέσα ἀπὸ αὐτὴν μπορεῖ νὰ ἀντικρύσῃ τὸν
 ἑαυτὸν του καὶ τὸ μέλλον του.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἡ τροφὸς αὐτῆ τοῦ

Ἔθνους καὶ τῆς ἱστορίας του, ὑπῆρξε καὶ πάλιν
 ἐκείνη ἢ ὁποία διετήρησεν τὴν πνευματικὴν ἐνότη-
 τα Ὁρθοδοξίας καὶ Ἑλληνισμοῦ καὶ τὴν ἐγεώργη-
 σεν ὑπομονετικῶς ἐπὶ τετρακόσια χρόνια, κάτω
 ἀπὸ τὸν ἀποκαλυπτικὸν φωτισμὸν τοῦ λυτρωτι-
 κοῦ μηνύματος τοῦ Χριστοῦ. Ὁρθοδοξία καὶ Ἑλ-
 ληνισμὸς ἐπεβεβαίωσαν τὴν ἀδελφοσύνην τῶν
 Ἑλλήνων μὲ βαθεῖς καὶ μυστικούς ἀθραύστους δε-
 σμούς πολλαπλῆς συγγενείας. Ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐνό-
 τητα ἐξεκίνησεν ἡ Ἐπανάστασις, ἐπῆραν δύναμιν
 οἱ ἀγωνισταί, ἦντλησεν ἐνίσχυσιν καὶ περιεπάτησε
 μὲ τὴν κεφαλὴν ὑψηλά, ἕως τὴν ἀγχόνην, ὁ Πα-
 τριάρχης τοῦ Γένους. Οἱ Μοναχοὶ εἰς τὰ Μοναστή-
 ρια διέσωσαν *«μυριοὺς κινδύνους»* τὴν ἑλληνικὴν
 γλῶσσαν καὶ ἐκράτησαν ἄσβεστον τὴν φλόγαν τῆς
 πίστεως εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων, διότι πίστις
 ὅλων ἦταν ὅτι τὸ νόημα τῆς ἐλευθερίας εἶναι νόη-
 μα ὑψηλόφρον, ἐφ' ὅσον δι' αὐτὴν ἐσαρκώθη ὁ
 Θεὸς καὶ ἐγένεν ἄνθρωπος, ὅταν *«δύναμις Θεοῦ
 ἐπελθοῦσα τῇ Παρθένῳ ἐπεσκίασεν αὐτὴν καὶ
 κνοφορήσῃ παρθένον οὖσαν πεποίηκεν»*.

Οὐδεμία Ἐπανάστασις δὲν ἀνέδειξεν Ἁγίους·
 ὅλοι αἱ προηγούμενα Ἐπαναστάσεις ἐδημιούργη-
 σαν Ἡρώας, ἀλλὰ ὄχι Ἁγίους. Τὸ '21 ἔρχεται καὶ
 πάλιν ὀλοσκέπαστον ἀπὸ τὸ χρυσὸν νέφος τῶν Ἁ-
 γίων καὶ Μαρτύρων, τῶν ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι
 ἐφλογίζοντο ἀπὸ πίστιν εἰς τὰ ἐπουράνια καὶ εἰς
 τὴν ψυχὴν των, χωρὶς στείρους συναισθηματι-
 σμούς, ἦταν ἐνωμένοι μὲ τὸν Θεὸν ἐνῶ ἡ φωνὴ τοῦ
 ἐθνικοῦ χρέους ἀντηχοῦσε ἐντὸς αὐτῶν μὲ τὴν
 φωνὴν τῆς ἀθανασίας. Ἡ Ἐπανάστασις ἐκείνη
 ἐπίσης εὐωδίαζεν ἀπὸ ἀρετῆν· ὑπῆρξεν Ἐπανά-
 στασις ἡγιασμένη, ἢ ὁποία ἐξεχύθη ὡσάν λάβα
 ἀπὸ τὰ στήθη τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, διότι
 δὲν τὴν ἔκαναν μόνον οἱ προύχοντες τοῦ λαοῦ
 ἀλλὰ κυρίως οἱ σεμνοὶ καὶ ἀνώνυμοι ἐκεῖνοι πρό-
 γονοὶ μας, οἱ ὁποῖοι ἐζοῦσαν εἰς τὰς ἐρημίας καὶ τὰ
 γυμνά βουνά, ἄνθρωποι ταπεινοί, ἀνυποχώρητοι

* Ἀναγνωσθήτω ἐπ' ἐκκλησίαις τὴν 25ῃν Μαρτίου.

εἰς τὴν πίστιν των, διὰ τὰς ἡγιασμένας ψυχὰς τῶν ὁποίων προσευχόμεθα σήμερον ὅλοι εἰς τὸν Θεόν.

Πῶς δυνάμεθα νὰ σταθῶμεν ὅμως ἐμεῖς οἱ Νεοέλληνες, πρὸ αὐτῶν τῶν Ἁγίων, τῶν Ἡρώων οἱ ὅποιοι ἔδωσαν τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἠρωϊομοῦ καὶ τοῦ ἠθους εἰς ὀλόκληρον τὴν Οἰκουμένην; Ἡ εὐθύνη μας εἶναι εὐθύνη φρουρῶν, εὐθύνη μαρτύρων ἑνὸς κόσμου ὁ ὁποῖος παλεύει διὰ τὴν διάρκειάν του εἰς τὰς συντεταγμένας τῆς ἱστορίας.

Ἡ Ἐκκλησία καὶ πάλιν σήμερον καταθέτει μετὸν διαυγῆ καὶ χρυστάλλινον λόγον τῆς τὴν μαρτυρίαν τῆς, εἰς ἓνα κόσμον ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ ἀντιτάξῃ τὸ φῶς εἰς τὴν φθοράν, τὴν ζωὴν εἰς τὸν θάνατον, νὰ ἀποσαφηνίσῃ τὴν πνευματικὴν του ταυτότητα καὶ νὰ στραφῆ πρὸς τὰ αἰώνια στοιχεῖα τὰ ὁποῖα συνθέτουν μετὰ δύναμιν ζωῆς τὴν ἑλληνικὴν του φυσιογνωμίαν, ἐνῶ συγχρόνως ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ ὅτι «εἰς κεφαλὴν γωνίας τῆς ἑλληνικότητος» εὐρίσκειται ἡ δραστικὴ ζωὴ τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας. Ἡ ἰδιοπροσωπία τοῦ Ἔθνους μας, ὅπως αὐτὴ διετηρήθη καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς τουρκοκρατίας, μετὰ τὴν πίστιν, τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ἀδελφοσύνην καὶ ἔδωσε τὸ ἰδιαίτερον ἠθος ζωῆς εἰς τοὺς Ἕλληνας, πρέπει καὶ σήμερον νὰ διατηρηθῆ, προκειμένου νὰ μὴ μείνωμεν Ἕλληνες χωρὶς ἑλληνικότητα, ἀδύναμοι νὰ ἀντικρύσωμεν τὸν θεάρεστον ποταμὸν τῶν Ἁγίων καὶ τῶν Ἡρώων ὁ ὁποῖος ποτίζει ἀπὸ ἄκρου ἕως ἄκρον αὐτὴν τὴν εὐλογημένην πατρίδα. Παρίσταται λοιπὸν ἀνάγκη νὰ διατηρηθῆ καὶ νὰ κατατεθῆ αὐτὴ ἡ πολύτιμος ἰδιοπροσωπία μας, ὡς ζῶσα μαρτυρία ἐλευθερίας, διαρκείας, ἠθους καὶ ζωῆς, μετὰ σεμνότητα ἀλλὰ καὶ παρησιάν, ἐνώπιον τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν, μετὰ τοὺς ὁποίους σήμερον ἀποτελοῦμεν τὴν μεγάλην Εὐρωπαϊκὴν οἰκογένειαν.

Ἐορτάζει λοιπὸν σήμερον καὶ ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ Ἔθνος! Ἡ ἐλευθερία, ὅπως τὴν ὠραματίσθη ὁ Σολωμός, ἀγρυπνᾷ μετὰ ὄψιν γεμάτην φροντίδα, ἀνησυχίαν καὶ περίσκεψιν. Ἄνησυχεῖ διὰ τοὺς Ἕλληνας, αἱ συνειδήσεις τῶν ὁποίων διαβρώνονται.

Ἄνησυχεῖ διὰ τὴν χριστιανικὴν πίστιν, διότι ἐπιχειρεῖται νὰ πληγωθῆ, ὥστε νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ αὐτὴν οἱ ἐλευθερωμένοι μετὰ τὸ σωτηριῶδες μήνυμά τῆς ἄνθρωποι. Ἄνησυχεῖ διακρίνουσα ὅτι προωθείται ἓνας τρόπος ζωῆς χωρὶς ὄραμα, χωρὶς ἀρετὴν καὶ πίστιν, χωρὶς ὄντοτητα στερεωμένην εἰς τὴν παράδοσιν καὶ τὴν ἱστορίαν. Ἡ νεολαία σήμερον ἀκουμπᾷ κατὰ ἓνα μέγαν ποσοστὸν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, διότι αὐτὴ ὑποστασιάζει τὰ ὄράματά τῆς. Αὐτὸ εἶναι γεγονός ἐλπιδοφόρον.

Ἡ σημερινὴ μεγάλη θρησκευτικὴ καὶ ἐθνικὴ ἔορτή μᾶς προτρέπει νὰ δοῦμε εἰς τὸ λυκαυγὲς τῆς νέας χιλιετίας τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ φανῶμεν ἀντάξιοι τῆς ἱστορίας μας, ζητοῦντες τὴν προσευχὴν τῶν Ἁγίων καὶ τῶν Ἡρώων τῶν χρόνων ἐκείνων προκειμένου ὡς ἀληθινοὶ Ἕλληνες, νὰ στηρίξωμεν εἰς τοὺς ὄμους μας ἓναν Σταυρὸν Ὁμολογίας, Μαρτυρίου καὶ Ἀναστάσεως.

«Λοιπὸν, ἀδελφοί, χαίρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε, καὶ ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν».
Ἄμήν.

- † Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ, Πρόεδρος
- † Ὁ Λαγκαδᾶ Σπυρίδων
- † Ὁ Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου Ἀπόστολος
- † Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἀντώνιος
- † Ὁ Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου Προκόπιος
- † Ὁ Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριάς Προκόπιος
- † Ὁ Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως Διονύσιος
- † Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Ἀμβρόσιος
- † Ὁ Τρίκκης καὶ Σταγῶν Ἀλέξιος
- † Ὁ Ἀττικῆς Παντελεήμων
- † Ὁ Καρπενησίου Νικόλαος
- † Ὁ Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης Εὐστάθιος
- † Ὁ Ἠλείας Γερμανὸς

Ὁ Ἀρχιεραματεὺς
Ἄρχιμ. Θεολόγος Ἀποστολίδης

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΔΙΑ ΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ Ν. 2459/1997 ΚΑΙ ΑΠΑΛΛΑΓΗ ΠΑΣΗΣ ΚΡΑΤΗΣΕΩΣ ΕΠΙ ΔΩΡΕΩΝ (Ν. 2873/2000)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Άριθμ. Πρωτ. 195
Διεκπ. 90

Άθήνησι τῆ 15ῃ Ἰανουαρίου 2001

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρὸς
τὴν Ἱεράν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν
καὶ τὰς Ἱεράς Μητροπόλεις
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἐκ Συνοδικῆς Ἀποφάσεως, ληφθεῖσης ἐν τῇ Συνεδρίᾳ τῆς Διαρκοῦς Ἱεράς Συνόδου τῆς 11ης ὁδεύοντος μηνὸς Ἰανουαρίου ἐ.ἔ., γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι κατόπιν ἐπανεπιλημμένων καὶ ἐπιμόνων παρεμβάσεων τῆς Ἱεράς Συνόδου πρὸς τοὺς ἀρμοδίους κυβερνητικοὺς παράγοντας, πρό, οὐ μὴν ἀλλά, καὶ μετὰ τὴν ψήφισιν τοῦ Κώδικος Φορολογίας Εἰσοδήματος, κυρωθέντος διὰ τοῦ ν. 2238/1994, διὰ τοῦ ὁποῦ ἡ Ἐκκλησία ἐπωμίζετο ἐπαχθῆ καὶ ἀδικοολόγητον φορολογικὴν μεταχείρισιν καὶ ἐπιβάρυνσιν ἐπὶ τῶν δωρεῶν καὶ χορηγιῶν χρηματικῶν ποσῶν πρὸς τὰ νομικὰ πρόσωπα αὐτῆς, εἰς βάρος τοῦ ποιμαντικοῦ καὶ κοινωνικοῦ αὐτῆς ἔργου, ἐπετεύχθη εὐμενῆς τροποποίησις τοῦ ὡς ἄνω νομοθετικοῦ καθεστῶτος, γενομένην διὰ τοῦ ἀρθροῦ 3 παράγραφος 8 τοῦ Ν. 2873/2000 μὲ θέμα: «Φορολογικὲς ἐλαφρύνσεις καὶ ἀπλουστεύσεις καὶ ἄλλες διατάξεις», συμφώνως τῷ ὁποίῳ **οὐδεμία παρακράτησις καὶ καταβολὴ φόρου ἀπαιτεῖται πλέον, ἐπὶ τῶν δωρεῶν χρηματικῶν ποσῶν πρὸς τὸ Δημόσιον καὶ τὰ Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου**.

Πρὸς δὲ τούτοις ὑπομνησόμεν ὑμῖν τὴν ὑπ' ἀριθμ. 2631/15.5.1997 Ἐγκύκλιον τῆς Ἱεράς Συνόδου, μὲ θέμα: «Ἐφαρμογὴ φορολογικῶν διατάξεων τοῦ Νόμου 2459/1997 (Φ.Ε.Κ. 17 τ. Α', τῆς 18ης Φεβρουαρίου 1997) εἰς ἐκκλησιαστικὰ νομικὰ πρόσωπα», διαλαμβάνουσαν Συνοδικὰς Ἀποφάσεις ληφθεῖσας κατὰ τὸ παρελθόν, αἵτινες παραμένουσιν ἐν ἰσχύϊ, πλὴν τῆς περιπτώσεως Γ' τῆς ὡς ἄνω Ἐγκυκλίου (Φόρος Δωρεῶν καὶ Χορηγιῶν), ἣτις ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ ἐν τοῖς ὑπερθεν μνημονευθέντος Νόμου, πρὸς ὑμετέραν ἐνημέρωσιν.

Ὅθεν διαπέμπομεν ὑμῖν, συνημμένως ᾧδε, ἐν φωτοστατικοῖς ἀντιγράφοις, τὴν ὡς ἄνω μνημονευθεῖσαν Ἐγκύκλιον τῆς Ἱεράς Συνόδου ὡς καὶ τὸ φύλλον τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, τὸ περιέχον τὴν ὡς ἄνω νομοθετικὴν ρύθμισιν καὶ παρακαλοῦμεν διὰ τὰ καθ' ὑμᾶς.

Ἐντολῇ τῆς Ἱεράς Συνόδου
Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
Ἀρχιμ. Θεολόγος Ἀποστολίδης

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΙΣ:

1. Ἱεράν Ἀρχιεπισκοπὴν Κρήτης.
2. Ἱεράς Μητροπόλεις Κρήτης.
3. Ἱεράς Μητροπόλεις Δωδεκανήσου.
4. Ἐξαρχίαν Πάτμου.
5. Ἐκκλησιαστικοὺς Ὄργανισμοὺς.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Άριθμ. Πρωτ. 1519
Διεκπ. 574

Άθήνησι τῆ 15ῃ Μαΐου 1997

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 2631

Πρὸς
τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Θέμα: «Ἐφαρμογὴ φορολογικῶν διατάξεων τοῦ Νόμου 2459/1997 (ΦΕΚ 17 τ.Α' τῆς 18ης Φεβρουαρίου 1997) εἰς ἐκκλησιαστικά νομικά πρόσωπα».

Ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπειδὴ παρὰ τὰς ἐπανειλημμένας, ἐγκαίρους καὶ ἐπιμόνους παρεμβάσεις Αὐτῆς πρὸς τοὺς ἀρμοδίους κυβερνητικούς παράγοντας, πρὸ, οὐ μὴν ἀλλά, καὶ μετὰ τὴν ψήφισιν τοῦ Ν. 2459/1997 «περὶ καταργήσεως φοροαπαλλαγῶν», διὰ τοῦ ὁποίου ἡ Ἐκκλησία ἐπωμιζέται ἐπαχθῆ καὶ ἀδικαιολόγητον φορολογικὴν μεταχείρισιν καὶ ἐπιβάρυνσιν, εἰς βάρος τοῦ ποιμαντικοῦ καὶ κοινωνικοῦ της ἔργου, οὐδεμία εἰσέτι ἐπῆλθε τροποποίησις τοῦ ψηφισθέντος νόμου, παρὰ τὰς διαβεβαιώσεις τῶν ὑπευθύνων, τίθησι ὑπ' ὄψιν ὑμῶν διὰ τὰ καθ' ὑμᾶς, τὰς ἐπενεχθείσας φορολογικὰς ρυθμίσεις τὰς ἀφορώσας εἰς τὰ ἐκκλησιαστικά νομικά πρόσωπα ἔχουσα ὑπ' ὄψει τὰς ὑπ' ἀριθμ. 1042365/251/Β 0013/14.4.1997 καὶ 1026536/10164/Β 0012/4.3.1997 σχετικὰς ἐρμηνευτικὰς Ἐγκυκλίους τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν.

Α. ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ
ἘΞ ΟΙΚΟΔΟΜΩΝ Ἡ ΓΑΙΩΝ

1. Διὰ τῶν διατάξεων τῆς περιπτώσεως 6 τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ Νόμου 2459/1997 καταργοῦνται αἱ διατάξεις τῆς περιπτώσεως Β' τοῦ Κωδ. Νόμου 2238/1994 δι' ἧς ἀπηλλάσσοντο τῆς Φορολογίας Εἰσοδήματος ἔξ οἰκοδομῶν ἢ γαιῶν (ἐκμίσθωσις) τὰ εἰς τὴν διάταξιν ταύτην ἀναφερόμενα Ἐκκλησιαστικά Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου ἢ Ἰδιωτικοῦ

Δικαίου (Ἱεραὶ Μητροπόλεις, Ἱεραὶ Μοναί, Ἱερά Ἱουχαστήρια, Ἱεραὶ Μοναί, Προσκυνηματικοὶ Ναοί, Ἐκκλησιαστικά Ἱδρύματα). Τῆς καταργήσεως τῆς ἀπαλλαγῆς ἐξαιρεῖται τὸ Ἅγιον Ὄρος, ὅπερ συνεχίζει ἀπολαμβάνον τοῦ καθεστώτος τοῦ Ν. 2238/1994.

2. Διὰ τῶν διατάξεων τοῦ ἐδαφίου Π τῆς περιπτώσεως 20 τοῦ ἰδίου ἄρθρου τοῦ αὐτοῦ Νόμου ἢ ἀνωτέρω διάταξις τῆς περιπτώσεως 6 ἐπεκτείνεται καὶ διὰ τὰ εἰσοδήματα τὰ ὁποῖα ἀπεκτῆθησαν ἀπὸ 1.1.1996.

3. Διὰ τῶν διατάξεων τῆς περιπτώσεως 19 τοῦ ἄρθρου 13 τοῦ Νόμου 2459/97 ὀρίζεται ὁ συντελεστὴς φορολογίας εἰς ποσοστὸν 10% διὰ τὰ ἐν λόγῳ ἔξ ἐκμισθώσεων οἰκοδομῶν ἢ γαιῶν εἰσοδήματα τῶν προμνημονευθέντων ἐκκλησιαστικῶν Νομικῶν Προσώπων.

Σημειώσεις

α. Βάσει τῶν ἰσχυουσῶν γενικῶν διατάξεων περὶ φορολογίας εἰσοδήματος ἔξ οἰκοδομῶν ἢ γαιῶν, ὁ ἀνωτέρω συντελεστὴς φορολογίας 10% διαμορφοῦται τελικῶς ὡς ἑξῆς:

1 Φόρος Εἰσοδήματος	10%
2 Συμπληρωματικὸς φόρος	3%
Σύνολον (1)	13%
3 Προβεβαίωσις - προεἰσπραξις ἐπομένου ἔτους 50%	6.50%
Σύνολον (2)	19.50%
4 Χαρόσημον καὶ Ο.Γ.Α.	3.60%
Γενικὸν Σύνολον (3)	23.10%

β. Διὰ τὰ ἐν λόγῳ εἰσοδήματα τῶν Ἱερῶν Ναῶν, τὰ ὁποῖα ὡς γνωστὸν ἐπιβαρύνονται διὰ τῆς εἰδικῆς ἐνοριακῆς εἰσφορᾶς 35% ὑπὲρ τοῦ Δημοσίου ὁ τελικὸς συντελεστὴς ἐπιβαρύνσεως διαμορφοῦται εἰς τὸ 58.10%.

γ. Εἰς τὸν ἀνωτέρω συντελεστὴν 58.10% σωρευτικῆς ἐπιβαρύνσεως τοῦ σχετικοῦ εἰσοδήματος τῶν Ἱερῶν Ναῶν, προστιθεμένων καὶ τῶν ἐπιβα-

ρύνσεων διά τὰ λοιπὰ ἐκκλησιαστικά νομικά πρόσωπα (π.χ. ΤΑΚΕ, Ἀποστολική Διακονία, Ραδιοφωνικός Σταθμός, Ἱεραὶ Μητροπόλεις, Συνδικὸν Μέγαρον κ.λπ., τῶν ὁποίων ἡ συνολικὴ ἐπιβάρυνσις ἀνέρχεται εἰς ποσοστὸν 15% περίπου), τότε ὁ τελικὸς συντελεστὴς ἐπιβαρύνσεως ἀνέρχεται εἰς τὸ ποσοστὸν 73,10% ἐπὶ τοῦ συνολικοῦ ἀκαθαρίστου εἰσοδήματος ἕξ οἰκοδομῶν καὶ γαιῶν.

δ. Ὁ φόρος εἰς ποσοστὸν 10% (καὶ αἱ λοιπαὶ ἐπιβαρύνσεις) ὑπολογίζονται ἐπὶ τοῦ σχεδὸν ἀκαθαρίστου εἰσοδήματος ἕξ οἰκοδομῶν καὶ γαιῶν, καθ' ὅσον ἐλάχισται δαπάναι ἐκπίπτουσι ἐκ τοῦ φορολογητέου τούτου εἰσοδήματος ὡς π.χ. ἀσφάλιστρα καὶ ἔξοδα συντηρήσεως τοῦ ἀκινήτου μὲχρις ποσοστοῦ 15% ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, ἀναλόγως τῆς κατηγορίας τοῦ ἀκινήτου (κατοικία, κατάσταση, γραφεῖον, οἰκόπεδον κ.λπ.) καὶ ἐφ' ὅσον αἱ σχετικαὶ δαπάναι ἔχουσι καταχωρισθῆ εἰς τὰ λογιστικά βιβλία τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ ἢ τοῦ Ν.Π.Ι.Δ., μὴ κερδοσκοπικοῦ χαρακτήρος.

Β. ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΜΕΓΑΛΗΣ ΑΚΙΝΗΤΟΥ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ

1. Διὰ τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 21 τοῦ Νόμου 2459/1997 θεσμοθετεῖται ἀπὸ 1.1.1997 φόρος μεγάλης ἀκινήτου περιουσίας, κατὰ τὰ εἰδικότερον ὀριζόμενα ἐν τοῖς ἄρθροις 21-35 τοῦ αὐτοῦ Νόμου.

2. Διὰ τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 23, παράγρ. 1, τοῦ Νόμου 2459/1997 τῆς ρυθμίσεως ταύτης ἀπαλλάσσονται τὰ Ν.Π.Ι.Δ., καὶ κατὰ συνέπειαν ἀπαλλάσσονται ἀπὸ τοῦ φόρου μεγάλης ἀκινήτου περιουσίας τὰ Ἐκκλησιαστικά Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου τὰ ὀριζόμενα κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 1 παράγρ. 4 τοῦ Νόμου 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» (Ἐγκύκλιος Ὑπ. Οἰκονομικῶν 1130/14.4.1997 σελ. 8 καὶ 9).

3. Ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ὑποχρέωσεως διὰ τὴν ὑποβολὴν Δηλώσεως Φόρου Μεγάλης Ἀκινήτου Περιουσίας (Φ.Μ.Α.Π.) τὸ ἄρθρον 26 παρ. 5 περίπτωσις β. τοῦ Ν. 2459/1997 ὀρίζει ὅτι «ὑποβάλλουν δήλωσιν ὅλα τὰ Νομικά Πρόσωπα καὶ οἱ κοινωνίαι Ἀστικοῦ Δικαίου». Πλὴν ὅμως τὸ Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 1130 Πολ./14.4.1997 Ἐγκυκλίου του (σελ. 14) διευκρινίζει ὅτι τὰ ἀπαλ-

λασσόμενα τοῦ φόρου Νομικά Πρόσωπα ὑποβάλλουσι καὶ αὐτὰ δήλωσιν Φ.Μ.Α.Π. καταγράφοντα μόνον τὴν ἀκίνητον περιουσίαν των, ἄνευ προσδιορισμοῦ τῆς ἀντικειμενικῆς ἀξίας τῶν ἀκινήτων.

Σημειώσεις

α. Ἐνεκα τῆς ρυθμίσεως τοῦ ἄρθρου 32 τοῦ αὐτοῦ Νόμου, δι' ἧς οἱ συμβολαιογράφοι εἰς τὴν σύνταξιν συμβολαίου μεταβιβάσεως ὑποχρεοῦνται ὅπως μνημονεύωσι τὴν σχετικὴν βεβαίωσιν τῆς ἀρμοδίας Δ.Ο.Υ. ὅτι ὑπεβλήθη δήλωσις Φ.Μ.Α.Π. θεωρεῖται ἀπαραίτητος ἡ ὑποβολὴ δηλώσεως Φ.Μ.Α.Π. διὰ τὴν περίπτωσιν ἐνδεχομένης μελλοντικῆς μεταβιβάσεως τοῦ ἀκινήτου, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀποφυγὴν προστίμων λόγω ἐκπροθέσου ὑποβολῆς.

β. Ἡ δήλωσις Φ.Μ.Α.Π. ὑποβάλλεται εἴτε εἰς τὴν ἀρμοδίαν Δ.Ο.Υ. ἐντὸς τῆς προθεσμίας ὑποβολῆς τῆς δηλώσεως τοῦ Φόρου Εἰσοδήματος, εἴτε ἀποστέλλεται ταχυδρομικῶς διὰ συστημένης ἐπιστολῆς.

γ. Εἰδικῶς διὰ τὸ τρέχον ἔτος 1997, ἐπειδὴ τὸ Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν καθυστέρησε καὶ εἰς τὴν δημοσίευσιν τοῦ Νόμου 2459/1997 ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν σχετικῶν ἐρμηνευτικῶν Ἐγκυκλιῶν, ἐδόθη προφορικὴ ἐντολὴ διὰ τὴν μὴ ἐπιβολὴν προστίμων λόγω ἐκπροθέσου, εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκπροθέσου ὑποβολῆς δηλώσεως Φ.Μ.Α.Π. ὑπὸ τῶν ἀπαλλασσομένων τοῦ φόρου νομικῶν προσώπων.

δ. Πρὸς τούτοις διευκρινίζεται ὅτι ὑποβάλλεται δήλωσις διὰ τὰ ἐντὸς συναλλαγῆς ἀκίνητα, τὰ ὁποῖα ἐνδεχομένως δύναται νὰ ἀποτελέσωσι «ἀντικείμενον μεταβιβάσεως» καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν καταγράφονται οἱ Ἱεροὶ Ναοί, αἱ Ἱεραὶ Μοναὶ καὶ ἐν γένει οἱ χώροι λατρείας (τὰ ἐκτὸς συναλλαγῆς).

Γ. ΦΟΡΟΣ ΔΩΡΕΩΝ ΚΑΙ ΧΟΡΗΓΙΩΝ

Διὰ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 12 περίπτωσις 5 τοῦ Ν. 2459/1997 ὀρίζεται ὅτι «...ὁ δωρητὴς ὀφείλει νὰ παρακρατῆσει φόρο μὲ συντελεστὴ 20% πλεον ἀπὸ 100.000 δρχ. ποσὸν τῆς δωρεᾶς ἢ χορηγίας, νὰ τὸν ἀποδώσῃ σὲ οἰαδήποτε Δ.Ο.Υ. μέχρι

τήν λήξη τῆς προθεσμίας γιὰ τὴν ἐπίδοση τῆς οἰκείας δήλωσης φορολογίας εἰσοδήματός του καὶ νὰ συνυποβάλῃ τὸ πρωτότυπο τοῦ παραστατικοῦ καταβολῆς τοῦ φόρου, μετὰ τῆς δηλώσεώς του, προκειμένου νὰ ἐκπέσει ἀπὸ τὸ δηλούμενον εἰσόδημά του».

Σημείωσις

Διὰ τῆς ἐν λόγω διατάξεως οὐδὲν ἐμπλέκεται ὁ δωροεodόχος εἰς τὰς διαδικαστικὰς ὑποχρεώσεις πληρωμῆς τοῦ φόρου δωρεᾶς 20% αἱ ὁποῖαι μὴ τηρούμεναι ἐντὸς τῆς προβλεπομένης προθεσμίας, ἀποστεροῦσι τὸν δωρητὴν τοῦ δικαιώματος ἐκπτώσεως τῆς δωρεᾶς ἐκ τοῦ δηλουμένου εἰσοδήματός του.

Δ.ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΙΣ ΠΑΓΙΩΝ ΤΕΛΩΝ ΧΑΡΤΟΣΗΜΟΥ - ΑΛΕΙΩΝ

1. Διὰ τῆς διατάξεως τοῦ ἐδαφίου 1, τοῦ ἄρθρου 18 τοῦ Ν. 2459/1997 θεσμοθετεῖται ὅτι αἱ παντὸς εἴδους ἄδειαι καὶ αἱ ἀνανεώσεις αὐτῶν αἱ ἐκδιδόμεναι παρὰ τῶν δημοσίων, δημοτικῶν ἢ ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν ἢ παρὰ νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου ὑπόκεινται εἰς πάγιον τέλος χιλίων (1.000) δραχμῶν.

2. Διὰ τῆς διατάξεως τῆς περιπτώσεως δ τοῦ ἐδαφίου 2 τοῦ ἄρθρου 18 τοῦ αὐτοῦ Νόμου, θεσμοθετεῖται ὅτι ἡ ἄδεια γάμου θρησκευτικοῦ ἢ πολιτικοῦ καὶ ἡ πρᾶξις διαζυγίου ὑπόκειται εἰς τέλος πέντε χιλιάδων (5.000) δραχμῶν.

Σημείωσις

Τὸ διὰ τῶν ἀνωτέρω διατάξεων ἀναμορφούμενον τέλος προσανξάνεται διὰ τῶν ἤδη καθιερωμένων προσθέτων ἐπιβαρύνσεων.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ, Πρόεδρος

† Ὁ Μεσσηνίας Χρυσόστομος

† Ὁ Κορίνθου Παντελεήμων

† Ὁ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας Στέφανος

† Ὁ Σύρου, Τήνου, Ἄνδρου, Κέας καὶ Μήλου

Δωρόθεος

† Ὁ Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου
ΤΙΤΟΣ

† Ὁ Ἰωαννίνων Θεόκλητος

† Ὁ Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν Διονύσιος

† Ὁ Νικοπόλεως καὶ Προβέζης Μελέτιος

† Ὁ Ἰερισσοῦ, Ἁγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου
Νικόδημος

† Ὁ Νικαίας Ἀλέξιος

† Ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου Ἰερόθεος

Ὁ Ἀρχιεπισκοπάρχης

† Ὁ Διαυλείας Δαμασκηνός

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΙΣ:

- Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Κρήτης.

- Ἱερὰς Μητροπόλεις Κρήτης.

- Ἱερὰς Μητροπόλεις Δωδεκανήσου.

- Ἐξαρχίαν Πάτμου.

- Ἐκκλησιαστικὸς Ὄργανισμός. Παρ' ἡμῖν.

Ἡ παράγραφος 8 τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ Νόμου 2873/28.12.2000 (ΦΕΚ 285 Α'), ἔχει ὡς ἐξῆς:

8. Τὸ δέκατο τέταρτο ἐδάφιο τῆς περιπτώσεως δ' τῆς παραγράφου 1 τοῦ ἄρθρου 8 τοῦ Κώδικα Φορολογίας Εἰσοδήματος ἀντικαθίσταται ὡς ἐξῆς:

«Ἄν τὰ χρηματικὰ ποσὰ δωρεῶν καὶ χορηγιῶν ποὺ ἐκπίπτουν ὑπερβαίνουν ἀθροιστικὰ, γιὰ κάθε δωροεodόχο ἢ ἀποδέκτη τῆς χορηγίας, τὸ ποσὸ τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου (1.000.000) δραχμῶν ἐτησίως, γιὰ νὰ ἀφαιρεθοῦν αὐτὰ ἀπὸ τὸ συνολικὸ εἰσόδημα τοῦ δωρητῆ ἢ χορηγοῦ ὀφείλεται φόρος μὲ συντελεστὴ δέκα τοῖς ἑκατὸ (10%) στὸ πάνω ἀπὸ ἓνα ἑκατομμύριο (1.000.000) δραχμῆς ποσὸ τῆς δωρεᾶς ἢ τῆς χορηγίας. Τὸ ποσὸ τοῦ φόρου παρακρατεῖται ἀπὸ τὸ δωρητὴ ἢ τὸ χορηγὸ, κατὰ περίπτωση καὶ ἀποδίδεται ἀπὸ αὐτὸν σὲ ὁποιαδήποτε Δημόσια Οἰκονομικὴ Ὑπηρεσία μέχρι τῆς λήξης τῆς προθεσμίας γιὰ τὴν ἐπίδοση τῆς ἐτήσιας δήλωσης φορολογίας τοῦ εἰσοδήματός του. Τὸ πρωτότυπο τοῦ παραστατικοῦ καταβολῆς τοῦ φόρου ὑποβάλλεται μὲ τὴν ἐτήσια δήλωση φορολογίας εἰσοδήματος τοῦ ὑποχρέου. **Γιὰ τὶς δωρεῆς χρηματικῶν ποσῶν πρὸς τὸ Δημόσιο καὶ νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου δὲν ἀπαιτεῖται παρακράτηση καὶ καταβολὴ φόρου.**»

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
 Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
 ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 257
 Ἀριθμ. Διεκπ. 134

Ἀθήνησι τῆ 18ῃ Ἰανουαρίου 2001

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρὸς
 τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν
 καὶ τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις
 τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐπιτελεῖ, κατὰ τὴν τελευταίαν τριακονταετίαν, ἱεραποστολικὸν ἔργον εἰς 45 Χώρας τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς. Ἡ ἐκ τῆς προσπάθειάς ταύτης ἀποκτηθεῖσα ἄχρι τοῦδε ἐμπειρία, προβάλλει τὸ μήνυμα τῶν ἀνοικτῶν πρὸς Ἱεραποστολὴν ὀριζόντων. Ἡ ἀδυναμία τῶν παραδοσιακῶν θρησκειῶν ἵνα ἀπαντήσωσιν εἰς τὰς ὑπαρξιακὰς ἀναζητήσεις τῶν Λαῶν τῆς Ἀσίας, ἡ ἀποτυχία τοῦ δυτικοῦ χριστιανισμοῦ λόγω ἀποικιοκρατῶν καταβολῶν εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ ὁ ἐξοντωτικὸς βιασμός τῶν προχριστιανικῶν πολιτισμῶν τῆς Κεντρικῆς καὶ Λατινικῆς Ἀμερικῆς ἀπὸ τὸν Ρωμαιοκαθολικὸν Χριστιανισμόν, ὠδήγησαν τὸν παγκόσμιον θρησκευολογικὸν χάρτην εἰς οὐδέτεραν θρησκευτικὴν ζώνην.

Ἡ πρόκλησις, διὰ τὴν περαιτέρω διερεύνησιν τῆς ἱεραποστολικῆς προσπάθειάς πρὸς τὰ ἔθνη, προέρχεται ἐκ τῶν προηγηθέντων ἀφετηριακῶν ἐρεθισμάτων, ἅτινα συμπορεύονται μετὰ πλείστων ἄλλων παραγόντων ὡς ἡ μαζοποίησης, ἡ παγκοσμιοποίησις καὶ ἡ ἀδυναμία προσλήψεως τῶν τοπικῶν πολιτισμῶν ὑπὸ τῶν δυτικῶν ἱεραποστόλων.

Ἀφετηριακὸς μοχλός, διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἱεραποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, εἶναι ἡ ἐξεύρεσις, ἐπιμόρφωσις καὶ ἀποστολὴ καταλλήλων ἱεραποστόλων, κατὰ προτεραιότητα Κληρικῶν. Εἴκοσι, πρὸς τὸ παρόν, πεπαιδευμένοι Κληρικοί δύνανται ἵνα μεταβάλωσιν ἐπὶ τὰ βελτίω τὸν παγκόσμιον ἱεραποστολικὸν χάρτην τῆς Ὀρθοδοξίας.

Ὅθεν, Συνοδικῆ Ἀποφάσει, ληφθεῖση ἐν τῇ Συνεδρίᾳ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς 9ης ὑπερμεσοῦντος μηνὸς Ἰανουαρίου ἐ.ἔ., παρακαλοῦμεν, ὅπως ἐν τοῖς πλαισίοις τῆς ποιμαντικῆς μερίμνης τῶν ἐκασταχοῦ Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν ἐνταχθῆ τοῦτο μὲν ἢ καλλιέργεια τῆς ἀναγκασιότητος τῆς Ἱεραποστολῆς, τοῦτο δὲ ἢ ἀνάδειξις καὶ ἐξεύρεσις Κληρικῶν ἢ καὶ Λαϊκῶν ἐκ τῶν κατὰ τόπους Μητροπολιτικῶν περιφερειῶν καὶ μάλιστα ἐκ τῶν Μοναστικῶν Ἀδελφοτήτων, προκειμένου ἵνα μεταβῶσιν εἰς τὰς Χώρας τῆς ἱεραποστολῆς, ἀφοῦ προηγουμένως ἐκπαιδευθῶσι καταλλήλως συμφώνως πρὸς τὰ ἐκπαιδευτικὰ προγράμματα, ἅτινα συγκροτοῦνται ὑπὸ τῶν ἱεραποστολικῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Παρακαλοῦμεν, ἐπ' εὐκαιρία, ὅπως ὑπάρξη μεριμνα διὰ τὴν ἐνεργοποίησιν τῶν Γραφείων Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων συμφώνως πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 380/366/19.3.1988 Ἐγκύκλιον Συνοδικὸν Σημείωμα. Τὸ Γραφεῖον Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἔχει καταρτίσει σχέδιον λειτουργίας τῶν ἐν λόγῳ Ἱεραποστολικῶν Γραφείων καὶ προτείνει τρόπους συλλογικοῦ συντονισμοῦ διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν πρακτικῶν ἀναγκῶν τῶν χωρῶν τῆς Ἱεραποστολῆς καὶ διὰ τῆς παραλλήλου ἐνεργοποιήσεως πυρῆνων λαϊκῶν συμπαραστῶν τῆς Ἱεραποστολῆς.

Γνωρίζομεν ὡσαύτως ὑμῖν, ὅτι ἀπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐστάλη ἔγγραφο καὶ πρὸς τοὺς Ὀρθόδοξους Ἱεραποστολικούς Συλλόγους τοὺς δραστηριοποιουμένους ἐν τῷ κλίματι τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας ἡμῶν δι' οὗ ὑπογραμμίζεται ἡ ἀνάγκη τῆς ἐν πνεύματι ὑπακοῆς καὶ συνεργασίας μετὰ τῶν ἐκασταχοῦ Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν ἐπιτελέσεως πάσης ἐκδηλώσεως ἢ ἄλλης ἱεραποστολικῆς προσπάθειάς, ὡς καὶ τῆς συνεργασίας αὐτῶν μετὰ τοῦ ἀρμοδίου Γραφείου Ἐξωτερικῆς

Ίεραποστολῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, τοῦτο μὲν πρὸς περιστολὴν τῆς καινοφανοῦς καὶ ἀντικανονικῆς δράσεως ἐνίων προσώπων ἢ σωματείων δραστηριοποιουμένων ἱεραποστολικῶς ἐρήμην τοῦ ἐκασταχοῦ Ἀρχιερέως καὶ τῆς Ἐκκλησίας γενικώτερον, τοῦτο δὲ πρὸς περαιτέρω πρόοδον τοῦ θεοφιλοῦς ἔργου τῆς Ίεραποστολῆς.

Πρὸς τούτοις, παρακαλοῦμεν ὅπως ἐνημερώσητε τὸ Γραφεῖον Ἐξωτερικῆς Ίεραποστολῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας περὶ τοῦ ὀρισθέντος ἢ ὀρισθησομένου ὑφ' ὑμῶν ὑπευθύνου διὰ τὴν

ὀργάνωσιν τῶν προαναφερθέντων Γραφείων, ἵνα ἀποσταλῶσιν ἐν συνεχείᾳ αἱ σχετικαὶ ὀδηγίαι διὰ τὴν ὑλοποίησιν τοῦ ὅλου σχεδίου καὶ διὰ τὸν τρόπον πρακτικῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν.

Ἐντολῆ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
Ἀρχιμ. Θεολόγος Ἀποστολίδης

Κοινοποίησις:
Γραφεῖον Ἐξωτερικῆς Ίεραποστολῆς.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Ἡ ἹΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθμ. Πρωτ. 314
Διεκπ. 170

Ἀθήνησι τῇ 18ῃ Ἰανουαρίου 2001

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρὸς
τὴν Ἱεράν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν
καὶ τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. 766/2000 Πράξεως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀποσταλείσης τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ τοῦ ἀπὸ 11.1.2001 Γράμματος τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, γνωρίζομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ τέως Πρεσβύτερος κ. Εὐγένιος Shockley, πρῶτον Κληρικὸς τῆς Ἱερᾶς Ἐπισκοπῆς Ἀτλάντας Ἀμε-

ρικῆς καὶ πρῶτον Ἐφημέριος τῆς Ἑλληνορθοδόξου Κοινότητος Huntsville Alabama, διὰ τὰ εἰς ἃ ὑπέπεσε κανονικὰ παραπτώματα, καθυπεβλήθη τῇ ἐσχάτῃ ποινῇ τῆς ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ βαθμοῦ τῆς Ἱερωσύνης καθαιρέσεως καὶ ἐπανήχθη εἰς τὰς τάξεις τῶν λαϊκῶν.

Τὴν Κανονικὴν ταύτην ἀπόφασιν τοῦ Ἁγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἀνακοινούμενοι ὑμῖν, παρακαλοῦμεν διὰ τὰ καθ' ὑμᾶς.

Ἐντολῆ καὶ ἐξουσιοδοτήσῃ
τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
Ἀρχιμ. Θεολόγος Ἀποστολίδης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
 Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
 ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 707
 Ἀριθμ. Διεκπ. 324

Ἀθήνησι τῆ 19ῃ Ἰανουαρίου 2001

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρὸς
 τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν
 καὶ τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις
 τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἐκ Συνοδικῆς Ἀποφάσεως, ληφθείσης ἐν τῇ Συνεδριά τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς 8ῆς ὑπερμεσοῦντος μηνὸς Φεβρουαρίου ἐ.ἔ., γνωρίζομεν ὑμῖν, ὅτι ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος, ἐν τῇ ῥηθείᾳ Συνεδριά Αὐτῆς, ἀσχοληθεῖσα μὲ τὸ πάντοτε ἐπίκαιρον καὶ οὐσιαστικὸν θέμα τῆς καλλιεργείας τῶν Ἱερατικῶν Κλίσεων, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀπὸ ἐτῶν καθιερωθείσης Ἑβδομάδος Ἱερατικῶν Κλίσεων, ἀγομένης ἐφέτος ἀπὸ 12ῆς ἕως 18ῆς Μαρτίου ἐ.ἔ. (Κυριακῆς τῆς Σταυροπροσκυνήσεως), ἀπεφάσισε τὴν διοργάνωσιν Πανελληνίου διαγωνισμοῦ συγγραφῆς κειμένου, μὲ θέμα τὴν «Ἱερατικὴν Κλίσιν» τῆ ποιμαντικῆ εὐθύνη τοῦ οἰκείου Ἱεράρχου, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς οὐσιαστικῆς προβολῆς τοῦ ὅλου θέματος καὶ τῶν θετικῶν ἐξ αὐτοῦ ἀποτελεσμάτων διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν.

Διὰ τὴν ἀρτιωτέραν διεξαγωγὴν τοῦ ὡς ἄνω διαγωνισμοῦ γνωρίζομεν ὑμῖν τὰ ὡς κάτωθι:

1. Εἰς τὸν διαγωνισμὸν δύνανται νὰ λάβουν μέρος:

- α) Κληρικοί,
- β) Πρεσβυτέραι καὶ τέκνα Κληρικῶν,
- γ) Νέοι ἀπὸ 12 ἕως 25 ἐτῶν,
- δ) Ὑποψήφιοι Κληρικοί καὶ Ἱεροσπουδασταὶ καὶ
- ε) Λοιποὶ χριστιανοί.

2. Τὰ κείμενα θὰ παραδοθοῦν ἐπὶ ἀποδείξει εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν τῆς διαμονῆς (προκειμένου περὶ λαϊκῶν) ἢ τῆς Ὑπηρεσίας (ἐπὶ Κληρικῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν) ἕως τῆς 31ῆς μηνὸς Ἰουλίου ἐ.ἔ. Ἐκάστη Ἱερὰ Μητρόπολις θὰ συστάσῃ Ἐπιτροπὴν κρίσεως ἢ ὁποία θὰ ἐπιλέξῃ τὰ

δύο καλύτερα κείμενα δι' ἐκάστην τῶν ὡς ἄνω κατηγοριῶν καὶ θὰ ὑποβάλλῃ ταῦτα εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν κρίσεως ἕως τῆς 30ῆς μηνὸς Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ. Εἰς τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν βρεθοῦν ἄξια ἐπιλογῆς δύο κείμενα ἐξ ἐκάστης κατηγορίας, ἀλλὰ ὑπάρχουν περισσότερα τῶν δύο ἀξιόλογα ἐξ ἑτέρας κατηγορίας, ὑπάρχει ἡ δυνατότης νὰ ὑποβληθοῦν περισσότερα τῶν δύο, ἀρκεῖ ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς νὰ μὴ ὑπερβαίῃ τὰ δέκα.

3. Ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ θὰ ἐπιλέξῃ τελικῶς τὰ πέντε (5) καλύτερα κείμενα ἐξ ἐκάστης κατηγορίας (συνολικῶς 25), τὰ ὁποῖα καὶ θὰ δημοσιευθοῦν εἰς καλαίσθητον τόμον ὅστις θὰ ἐκδοθῇ ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ὁ τόμος θὰ παρουσιασθῇ εἰς δημοσίαν τελετὴν κατὰ τὴν ἑβδομάδα Ἱερατικῶν Κλίσεων τοῦ 2002.

4. Τὰ κείμενα δέον ὅπως μὴ ὑπερβαίνουν εἰς ἑκτασὶν τὰς πέντε (5) σελίδας ἠλεκτρονικοῦ ὑπολογιστοῦ ἢ γραφομηχανῆς διπλοῦ διαστήματος. Πιθανοὶ δὲ ἄξιοι προβληματισμοῦ δυνατόν νὰ εἶναι:

– Βιώματα καὶ ἐμπειρίαι συντελέσασαι εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἱερωσύνης.

– Σκέψεις διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Κληρικοῦ σήμερον ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἰδιαιτερότητας τοῦ συγχρόνου κόσμου. Προτάσεις διὰ μίαν ἀποτελεσματικωτέραν ποιμαντικὴν.

– Ὅραματισμοὶ διὰ τὸν Κληρικὸν τοῦ 21ου αἰῶνος. Πῶς ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος βλέπει τὸν Κληρικὸν καὶ πῶς θὰ τὸν ἤθελε.

– Προβληματισμοὶ διὰ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Κληρικοῦ, τὰς δυσκολίας τὰς ὁποίας ἀντιμετωπίζει, τοὺς τρόπους μὲ τοὺς ὁποίους θὰ ὑπάρξουν περισσότερα καὶ καλύτερα πρεσβυτέραι καὶ τί πρέπει νὰ προσεχθῇ ὡς πρὸς τὰ παιδιά.

– Προτάσεις διὰ τὴν ἀναμόρφωσιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς ἐν γένει προετοιμασίας τῶν Κληρικῶν.

– Σκέψεις διά μίαν υγιεινέραν Ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν εἰς ζητήματα σχέσεων Ἐπισκόπου καὶ Κληρικῶν ἢ Συνεφημερίων μεταξύ των.

– Ὁ Κληρικὸς ὡς ἄνθρωπος: ἀδυναμίας, ἀνάγκαι καὶ συναισθήματά του.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐπιθυμεῖ νὰ τονίση ὅτι ἐλπίζει μὲ τὸν διαγωνισμὸν αὐτὸν νὰ ἀκούσῃ τὴν φωνὴν τῶν στελεχῶν καὶ τῶν τέκνων Αὐτῆς καὶ ὑπεθυμίζει ὅτι ἡ συμμετοχὴ εἰς αὐτὸν εἶναι ἐλευθέρως δι' οἰονδήποτε θὰ ἐπεθύμει τοῦτο. Τὰ κριτήρια τῆς ἐπιλογῆς θὰ εἶναι ἡ πρωτοτυπία, ἡ οὐσιαστικὴ προσέγγισις τῶν θεμάτων, ἡ ὑπευθυνότης τῶν

προτάσεων, καὶ ἡ προβολὴ τοῦ διαχρονικοῦ μηνύματος τῆς Ἐκκλησίας ἐν συνδυασμῶ πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν.

Ἐντολῆ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
Ὁ Ἀρχιεραρχία
Ἀρχιμ. Θεολόγος Ἀποστολίδης

Κοινοποιήσις:

Συνοδικὴν Ἐπιτροπὴν Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ Ἐπιμορφώσεως τοῦ Ἐφημεριοῦ Κλήρου. Παρ' ἡμῶν.

ΣΥΝΟΔΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΜΟΣΧΕΥΣΕΙΣ**ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΙΟΪΑΤΡΙΚΗΣ ΗΘΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ**

Στις εγκαταστάσεις του νεόδμητου Συνεδριακού Κέντρου Βιοϊατρικής Ηθικής και Δεοντολογίας στο Μετόχι της Αναλήψεως του Κυρίου της Ήρας Μονής Σίμωνος Πέτρως Άγίου Όρους πραγματοποιήθηκε το απόγευμα της 7ης Μαρτίου 2001 από την Ειδική Συνοδική Έπιτροπή επί της Βιοηθικής της Έκκλησίας της Ελλάδος ή εκδήλωση παρουσίασης του συλλογικού έργου υπό τον τίτλο «Έκκλησία και Μεταμοσχεύσεις», το οποίο έξεδόθη με την έπιμέλεια του Κλάδου Έκδόσεων της Έπικοινωνιακής και Μορφωτικής Ύπηρεσίας της Έκκλησίας της Ελλάδος.

Την εκδήλωση, που οργανώθηκε με την ευκαιρία των εγκαινίων του Συνεδριακού Κέντρου, τίμησαν με την παρουσία τους ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ. Χριστόδουλος, ο Έξοχότατος Ύπουργός Υγείας και Πρόνοιας κ. Άλέξανδρος Παπαδόπουλος, οί Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Λαγκαδά κ. Σπυρίδων, Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως κ. Διονύσιος, Καρπενησίου κ. Νικόλαος, Δημητριάδος και Άλμυρου κ. Ίγνάτιος και Καισαριανής, Βύρωνος και Ύμηττού κ. Δανιήλ, ο Καθηγούμενος της Ήρας Μονής Σίμωνος Πέτρως Άγίου Όρους Πανοσιολογίατος Αρχιμανδρίτης π. Έλισταίος, Βουλευτές, εκπρόσωποι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, εκπρόσωποι του Έθνικού Όργανισμού Μεταμοσχεύσεων (Ε.Ο.Μ.), της Έλληνικής Έταιρείας Μεταμοσχεύσεων (Ε.Ε.Μ.) και της Έθνικής Έπιτροπής Βιοηθικής, Καθηγητές Πανεπιστημίου, Έντατικολόγοι, Μεταμοσχευτές και λοιποί εκπρόσωποι της Ιατρικής κοινότητας, εκπρόσωποι του Δικαστικού Σώματος και της δικηγορικής κοινότητας, έπιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο υγείας, άλλοι έπίσημοι και πλῆθος κόσμου.

Μετά την τέλεση του Άγιασμού, άκολούθησε προσφώνηση από τον Καθηγούμενο της Ήρας Μονής Σίμωνος Πέτρως Άγίου Όρους Πανοσιο-

λογίατο Αρχιμανδρίτη π. Έλισταίο και σύντομος χαιρετισμός από τον Καθηγητή Βιολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών, άναπληρωτή Πρόεδρο της Έθνικής Έπιτροπής Βιοηθικής και μέλος της Ειδικής Συνοδικής Έπιτροπής επί της Βιοηθικής της Έκκλησίας της Ελλάδος κ. Γ. Μανιάτη.

Στή συνέχεια, και με συντονιστή τον Πρόεδρο της Ειδικής Συνοδικής Έπιτροπής επί της Βιοηθικής της Έκκλησίας της Ελλάδος Πανοσιολογίατο Αρχιμανδρίτη κ. Νικόλαο Χατζηνικολάου, παρουσιάσθηκε το συλλογικό έργο υπό τον τίτλο «Έκκλησία και Μεταμοσχεύσεις» από τον Έξοχότατο Ύπουργό Υγείας και Πρόνοιας κ. Άλέξανδρο Παπαδόπουλο, τον Αιδεσιμολογίατο Πρωτοπρεσβύτερο κ. Βασίλειο Καλλιακμάνη, άναπληρωτή Καθηγητή της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τη νομικό κ. Ίσμήνη Κοιάρη-Κατράνη, άναπληρώτρια Καθηγήτρια του Παντείου Πανεπιστημίου και τον Ιατρό κ. Άνδρέα Καραμπίνη, Διευθυντή της Μονάδας Έντατικής Θεραπείας (Μ.Ε.Θ.) του Γενικού Κρατικού Νοσοκομείου Αθηνών. Οί όμιλητές έξηραν την πρωτοβουλία της Έκκλησίας σε ένα ιδιαίτερα κρίσιμο θέμα με ποικίλες διαστάσεις και έκαναν λόγο για έργο μοναδικό και πρωτοποριακό για την έλληνική και διεθνή διβλιογραφία, συστηματικό και διεπιστημονικό στην προσέγγιση, το οποίο μπορεί να συμβάλει άποφασιστικά στον κοινωνικό διάλογο και στην προώθηση της υπόθεσης των μεταμοσχεύσεων.

Ίδίως ο κ. Ύπουργός Υγείας και Πρόνοιας έπισημάνε χαρακτηριστικά ότι ή Πολιτεία συμφωνεί με τις βασικές θέσεις, αλλά και τις έπιφυλάξεις όσον άφορᾷ στο σεβασμό του προσώπου, της Ήρας Συνόδου της Έκκλησίας της Ελλάδος στο όλο ζήτημα. Με πίστη σε άρχές και άξίες, ή Έκκλησία και ή Πολιτεία μαζί με την κοινωνία μπορούν να άξιοποιήσουν τᾷ τεχνολογικά έπιτεύγματα και να ένδυναμώσουν τον άνιδιοτελή χαρακτή-

ρα τῆς προσφορᾶς, στέλνοντας μήνυμα καὶ ἐλπίδα ζωῆς σὲ χιλιάδες συνανθρώπους μας, σημειώσε. Ὅπως ὁ κ. Παπαδόπουλος τόνισε, κηρύσσοντας σταυροφορία γιὰ τὴν ἐνημέρωση τοῦ πληθυσμοῦ, ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἐκφράζει θαρραλέα καὶ μὲ ἐπίγνωση τῆς κοινωνικῆς εὐθύνης Τῆς τὸν προβληματισμό Τῆς στὸ δύσκολο αὐτὸ θέμα, εἶναι κεφαλαϊκῶδες σημασίας. Καὶ κατέληξε: «Ὡς Πολιτεία θέλουμε τὴν Ἐκκλησία σύμμαχο καὶ συμπαρασάτη στὶς προσπάθειές μας».

Παρατίθεται στὴ συνέχεια,

Η ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ

ΚΤΙΡΙΟ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΒΙΟΗΘΙΚΗΣ

Ἡ σημερινὴ μέρα εἶναι ιδιαίτερα σημαντικὴ γιὰ τὴν Ἐκκλησία μας καὶ τὴν σχέση τῆς μὲ τὴν κοινωνία. Καὶ εἶναι σημαντικὴ διότι:

α. Ἡ Ἐπιτροπὴ Βιοηθικῆς, στὴν ὁποία ἔχει ἐπενδύσει τόσες ἐλπίδες καὶ τὴν ὁποία ἔχει περιβάλλει μὲ τόση ἐμπιστοσύνη, ἀποκτᾷ χῶρο, σύγχρονη ὑλικοτεχνικὴ ὑποδομὴ, αἴθουσα συνεδριάσεων, αἴθουσα ἡμερίδων. Ἦδη ὡς Ἐκκλησία ἔχουμε στὴ διάθεσή μας γιὰ τὴν βιοηθικὴ προβληματικὴ μιὰ πολὺ καλὰ ἐνημερωμένη βιβλιοθήκη, ἓνα ὁργανωμένο ἀρχεῖο, δίκτυο κατηρητισμένων συνεργατῶν ποικίλων κλάδων, καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειάζεται γιὰ νὰ διευκολυνθεῖ ἡ μελέτη καὶ ἡ δυνατότητα ὑψηλοῦ ἐπιπέδου ἐπεξεργασίας καὶ ἐκφορᾶς ἐκκλησιαστικῶν καὶ θεολογικῶν θέσεων ἐπὶ τῶν ἀναφυομένων προβλημάτων καὶ διλημάτων πού συνεπάγεται ἡ ἐκρηκτικὴ πρόοδος τῶν βιοϊατρικῶν ἐπιστημῶν.

β. Μὲ τὴ σύσταση τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Βιοηθικῆς, τὸ κτίριο, τὶς ἐγκαταστάσεις καὶ τὴν μόλις παρουσιασθεῖσα ἔκδοση πού μὲ τὸν τίτλο «Ἐκκλησία καὶ Μεταμοσχεύσεις» προσφέρει ἡ Ἐκκλησία στὸν λαό τῆς καὶ τὴν κοινωνία, τὸν πρῶτο δηλαδὴ καρπὸ τῆς ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, βλέπει τὶς ἐξαγγελίες καὶ τοὺς στόχους τῆς νὰ ὑλοποιοῦνται. Ἡ ἔκδοση αὐτὴ μὲ τὸν τύπο καὶ τὴν μορφή τῆς μπορεῖ κάλλιστα νὰ λειτουργήσει πιλοτικά καὶ γιὰ τὰ ὑπόλοιπα θέματα πού ἐπιμονα ζητοῦν τὴν ξεκάθαρη καὶ ἐπιστημονικὰ κατοχυρωμένη ἀποψη τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας.

γ. Μέσα ἀπὸ τὸ λιτὸ ἀλλὰ προσεγμένο αὐτὸ κτίριο, μέσα ἀπὸ τὴν ἀθόρυβη ἀλλὰ μεθοδικὴ ἐργασία τῆς Ἐπιτροπῆς Βιοηθικῆς, ἡ Ἐκκλησία μας δίνει μιὰ μαρτυρία ἡθους, δείχνει ἓναν δρόμο, προσφέρει τὸ ἥθος καὶ τὸν δρόμο τῆς στὴν κοινωνία μας, τὴν ἀφανῆ, ἀπλή ἀλλὰ συνάμα καὶ ἀποτελεσματικὴ ἐργατικότητα. Συχνὰ ἀκούγεται ἡ κατηγορία ὅτι ἡ Ἐκκλησία στὰ δύσκολα θέματα καὶ καινοφανῆ προβλήματα δείχνει εἴτε ξαφνιασμένη εἴτε ἀνασφαλῆς καὶ φοβισμένη. Πὰ τὸν λόγο αὐτὸν καὶ ἡ ἀπάντησή τῆς, λέγεται, εἶναι εἴτε ἡ ἀνεύθυνη σιωπὴ εἴτε ἡ ἐμπαθῆς καὶ ἀνελευκρινῆς κινδυνολογία. Ἡ ἀπόφαση τῆς Ἐκκλησίας μας νὰ συστήσει αὐτὴ πρῶτη στὸν τόπο μας Ἐπιτροπὴ Βιοηθικῆς ἀφ' ἑνός, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐργασία πού μόλις παρουσιάσθηκε ἀφ' ἑτέρου, διασφραδίζουν τοὺς παραπάνω ἰσχυρισμούς καὶ καταδεικνύουν τὴν διάθεσή μας νὰ ἀναλάβουμε κι ἐμεῖς ἀπὸ τὴν πλευρὰ μας τὸ βάρος τῆς εὐθύνης πού μᾶς ἀναλογεῖ ἀπέναντι τῶν κοινωνιῶν καὶ τοῦ ἀνθρώπου.

δ. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν ἡ Ἐκκλησία μας δίνει μιὰ ἀκόμη ἔκφραση στὴν φιλόφρονη διάστασή τῆς καὶ στὸ ἀγκάλιασμα τοῦ πόνου, τῶν προβλημάτων, τῆς ἀνάγκης γιὰ ὑγεία, τῆς ἀγάπης τῆς ζωῆς. Δίνει μιὰ διέξοδο στὴν ἀνάγκη τῆς γιὰ συμπαράσταση, γιὰ τόλμη καὶ ἀλήθεια, γιὰ συμμετοχὴ στὴν καθημερινότητα τῶν προβλημάτων. Τὸ σημεῖο αὐτὸ εἶναι πού καταξιώνει τὸν ἐκκλησιαστικὸ λόγο καὶ ὑποχρεώνει τὴν Ἐκκλησία νὰ ἐξέλθει ἀπὸ τὴν ἀσφάλεια τῆς σιωπῆς καὶ τὴν μειονεκτικότητα τοῦ αὐτοπαραγκωνισμοῦ τῆς.

Ἡ σημερινὴ μέρα μᾶς δίνει τὴν αἴσθηση τῆς ἐπικαιρότητος, τῆς εὐθύνης, τῆς ἀγάπης μας πρὸς τὴν κοινωνία καὶ ζωὴ, τοῦ πόθου μας γιὰ ἀλήθεια καὶ συνέπεια.

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΜΟΣΧΕΥΣΕΙΣ»

Κλασικὴ ἀπόδειξη ὄλων αὐτῶν ἀποτελεῖ τὸ πνεῦμα μὲ τὸ ὁποῖο βλέπει τὴν δυνατότητα τῶν μεταμοσχεύσεων, τῆς μετάδοσης ζωῆς, τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματός μας ἀπὸ τὸν ἓναν στὸν ἄλλον. Μέσα στὴν κυριαρχία τῆς ἀρρωστημένης φιλανθρωπίας τῆς ἐποχῆς μας, ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ τεχνολογικὴ πρόοδος, ἐκτὸς ἀπὸ ἐπιτεύγματα πού τρέφουν τὴν ἀλαζονεία μας, μᾶς παρέχει καὶ ἱερές

δυνατότητες άλλως και άλλοτε πέραν πάσης φαντασίας. Να προσφέρουμε κομμάτια του σώματός μας στους συνανθρώπους μας και να οικοδομούμε την ζωή τους πάνω στον δικό μας θάνατο. Αυτό το επίτευγμα βαθιά συγκινεί την Εκκλησία που αὐθόρμητα ψάχνει να βρει τις παραμέτρους της πρακτικής και εφηρμοσμένης συμπαροστώσεώς της.

Στά χαρτάκια που φέρνει ο κόσμος για μνημόνευση στις εκκλησίες στο 95% καταγράφονται αιτήματα υπέρ υγείας και μόνον στο 5% υπέρ σωτηρίας ή άλλων αιτημάτων. Η άμεσότητα της υγείας συχνά την καθιστά μεγαλύτερη και πιο επείγουσα ανάγκη ακόμη και από την σωτηρία της ψυχής. Η δίψα για ζωή είναι τόσο ανθρώπινη και τόσο βαθιά ριζωμένη στην ύπαρξή μας. Αυτό η Εκκλησία το νιώθει καθαρά, το κατανοεί και το σέβεται.

Ότι όμως αποτελεί μοναδικό ενεργέτημα, θεϊκή εύλογία και αφορμή ζωής μπορεί να εξελιχθεί σε πρωτοφανή δοκιμασία της φύσης μας, σοβαρή απειλή των σχέσεών μας ή καταστροφικό παρόγοντα του σεβασμού στην ιερότητα του ανθρώπου εν γένει.

Η Εκκλησία επειδή ιερῶς αντικρύζει όλα αυτά, τον ένθουσιασμό για τις μεταμοσχεύσεις τον βλέπει να περνάει από κάθε λεπτομέρεια αυτού που περιγράφει τον σεβασμό στον άνθρωπο. Η Εκκλησία δεν παγιδεύεται στην στενότητα του αριθμού των μοσχευμάτων ή των αριθμών των στατιστικών υπηρεσιών ή των πολιτικών εξαγγελιών. Δεν ενδιαφέρεται για μοσχεύματα αλλά αγωνίζεται για αξίες. Είναι βαθιά ή πεποίθησή μας ότι τα πολλά μοσχεύματα θα προέλθουν από τον σεβασμό, την αγάπη, την ανάγκη για κοινωνία ψυχών και σωμάτων. Τα πολλά μοσχεύματα μ' όλο που αποτελούν για όλους μας επιθυμητό στόχο με κανένα τρόπο δεν αποτελούν και έγγυση της λύσης του ανθρώπινου προβλήματος.

Εμείς ως Εκκλησία συχνά αντιλαμβανόμαστε ότι πολλά περιμένετε από μας. Κι έχουμε κάθε διάθεση να συμπαρασταθούμε. Ήδη προς αυτήν την κατεύθυνση κινούμαστε. Παρά ταύτα σ'ας οφείλουμε μια εξήγηση του τι μας δυσκολεύει σε μια άπροσκαλύπτη υποστήριξη των μεταμοσχεύσεων. Για κάτι τέτοιο έχουμε και λόγους ένδοξεκκλη-

σιαστικούς αλλά και λόγους κοινωνικούς. Σε αυτούς τους λόγους οφείλεται το ότι συχνά συσσελλόμαστε και εκφράζουμε επιφυλάξεις.

Ένδοεκκλησιαστικές δυσκολίες

Η πρώτη δυσκολία της Εκκλησίας έχει να κάνει με το θέμα του έγκεφαλικού θανάτου. Έν όση δηλαδή αίωρεϊται το ερώτημα μεταξύ του ιατρικού κόσμου εμείς υποχρεούμεθα να περιμένουμε. Άς μην ξεχνάμε ότι ο έγκεφαλικός θάνατος για κάθε μη ειδικό δέν είναι κάτι που ο ίδιος βλέπει και διαπιστώνει αλλά κάτι που οι ειδικοί του λένε και πρέπει να πιστέψει. Και αυτό δέν είναι λεπτομέρεια. Είναι πολύ φουικό στο θέμα του θανάτου να είμαστε ιδιαίτερα ευαίσθητοι και συντηρητικοί. Γιατί ή ασέβεια στον νεκρό είναι ή μεγαλύτερη προσβολή στη ζωή. Και αναφερόμεθα στον ιατρικό κόσμο, διότι όπως πολλοί έξ ύμωv γνωρίζετε, έγκριτοι συνάδελφοί σας, πανεπιστημιακοί δάσκαλοι με έπιστημονικές μελέτες και δημοσιεύματα σε ευρείας κυκλοφορίας εφημερίδες, αλλά και στο επίσημο όργανο του Πανελληνίου Ιατρικού Συλλόγου, το «Ιατρικό Βήμα», άμφισβητούν έντονα τον έγκεφαλικό θάνατο. Τα δημοσιεύματα αυτά έχουν επηρεάσει ένα σημαντικό αριθμό προβληματιζομένων ανθρώπων και της Εκκλησίας που ποικιλότροπα εκφράζουν τις επιφυλάξεις τους. Παρά ταύτα ήδη ή Έπιτροπή Βιοηθικής της Ιεράς Συνόδου, όπως θα διαπιστώσετε και από τον τόμο, μετά από διεξοδική μελέτη των διάφορων παραμέτρων του προβλήματος, έχει αποδεχθεί τον έγκεφαλικό θάνατο ως το όριστικό βιολογικό τέλος του ανθρώπου.

Η Εκκλησία όμως δέν διαΐζεται. Οφείλει έναν σεβασμό και στην ιερότητα των στιγμών του θανάτου και στην ευαισθησία όσων δυσκολεύονται να αποδεχθούν μια προσέγγιση του θανάτου διαφορετική από την παραδοσιακή αντίληψη που τον συνδέει με την παύση της καρδιακής λειτουργίας. Έπιτρέψτε μου να σημειώσω έδω ότι αυτή ή αντίληψη έχει ουσιαστικά διαμορφώσει και την θεολογία μας σε τέτοιο βαθμό, ώστε ή λειτουργία και το όργανο της καρδιάς να ένδύονται με ιδιαίτερη πνευματική σημασία. Η καρδιακή προσευχή έχει να κάνει με την καρδιακή λειτουργία.

Γιὰ νὰ ξεπερασθεῖ αὐτὸ τὸ πρόβλημα ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἔχει ἀναθέσει στὴν Ἐπιτροπὴ Βιοηθικῆς τὴν ὁργάνωση δύο ἡμερίδων μᾶς μὲ ἱερεῖς πνευματικούς καὶ μᾶς μὲ ἰατρούς. Ταυτόχρονα προγραμματίζουμε τὴν ὁργάνωση ἑνὸς διορθοδόξου συνεδρίου γιὰ νὰ ἀκούσουμε καὶ τίς ἀπόψεις τῶν ὑπολοίπων ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Εἶναι τὸ καλύτερο πὸν μποροῦμε νὰ κάνουμε ἐπὶ τοῦ παρόντος. Εὐελπιστοῦμε ὅτι θὰ διαφανεῖ ἡ ἀλήθεια καὶ σύντομα θὰ ἀποδεσμευθοῦμε ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀναστολή ὥστε ἡ Ἐκκλησία οὐσιαστικά νὰ συμβάλει στὸν ἀγώνα ὑπὲρ τῶν μεταμοσχεύσεων.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀνοιχτὰ συμπαριστάμεθα στὴν δωρεὰ τῶν διδύμων ὁργάνων καὶ τῶν ἰσῶν (κερατοειδοῦς, δέρματος, μυελοῦ ὀσπῶν κ.λπ.) πιστεύοντας ὅτι σύντομα θὰ εἴμαστε καὶ στὴν εὐχάριστη θέση νὰ προχωρήσουμε περισσότερο.

Μεταμοσχεύσεις καὶ Ἱατρικὸς κόσμος

Ἐπὶ ὅμως καὶ μία δευτέρη δυσκολία.

Ἄν οἱ μεταμοσχεύσεις ἀποτελοῦν μόνον μιὰ ἐπαναστατικὴ θεραπευτικὴ μέθοδο, αὐτὸ δύσκολα ἐμπίπτει στὶς δικές μας ἀρμοδιότητες. Κάτι πὸν μόνον μηχανικὰ καὶ προσωρινὰ λύνει τὸ πρόβλημα τοῦ ἀνθρώπου δὲν μπορεῖ νὰ συγκινήσει τὴν Ἐκκλησία. Ἐμεῖς τίς μεταμοσχεύσεις τίς καταλαβαίνουμε μόνον μέσα ἀπὸ τὴν ἀγάπη, τὴν ἀνιδιοτέλεια, τὸν σεβασμὸ, τὴν ἀνωτερότητα, τὴν ἀκεραιότητα. Γιὰ τὸν λόγον αὐτόν, ἡ Ἐκκλησία ζητᾷ ἠθικὲς, νομικὲς καὶ πρακτικὲς ἐγγυήσεις ὅτι οἱ μεταμοσχεύσεις τελικὰ δὲν θὰ παρατείνουν μόνον ζωὲς ἀλλὰ θὰ σώζουν ψυχές.

Γενικῶς πιστεύεται ὅτι ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας στὴν ἐκστρατεία ὑπὲρ τῶν μεταμοσχεύσεων εἶναι καθοριστικός. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἐπιτρέψτε μου νὰ ἐκφράσω τίς ἐπιφυλάξεις μου. Τὸ κλειδί βρῖσκεται στὰ χέρια αὐτῶν πὸν κρατοῦν τὰ νυστέρια καὶ τοὺς ἀναπνευστήρες. Ἄν αὐτοὶ δὲν ὑποτάξουν τοὺς μικροεγωισμοὺς καὶ τὰ συμφέροντά τους στὴν ἀνάγκη τῆς ἱατρικῆς προόδου, ὅ,τι καὶ νὰ κάνουμε ἑμεῖς ἢ προσπάθεια θὰ ἀποτύχει.

Ἐμεῖς ζητοῦμε μόρφωση, ἐπιστημονικὴ κατάρτιση καὶ χειρουργικὴ ἐπιδειξίότητα ἐφάμιλλη τοῦ ἐγχειρήματος. Δὲν μπορεῖ ἐπὶ παραδείγματι τὴν στιγμὴ πὸν τὰ περιστάτικα μας εἶναι τόσο περιο-

ρισμένα νὰ συντηροῦμε τρία μεταμοσχευτικὰ κέντρα καρδιάς τριπλασιάζοντας τὰ ἔξοδα λειτουργίας καὶ ἐξοπλισμοῦ καὶ ὑποτριπλασιάζοντας τὴν ἐμπειρία. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἔχουμε στὴ διάθεσή μας λαμπροὺς καρδιοχειρουργοὺς ἐξειδικευμένους στὶς μεταμοσχεύσεις ἐπὶ παραδείγματι παιδιῶν ἐντελῶς ἀνεκμετάλλεντους καὶ παροπλισμένους γιὰ ἀνεξήγητους λόγους καὶ νὰ περιμένουμε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία νὰ λύσει τὸ πρόβλημα τοῦ ἐλλείμματος ὁργάνων.

Δὲν εἶναι συμβατὲς οἱ διαφερέσεις, ἡ ἀνταλλαγὴ χαρακτηρισμῶν, ἡ σύγκρουση ἐγωισμῶν μὲ τὴν ἰδεολογία τῆς φιλαλληλίας πὸν ἀποτελεῖ τὴν δάση τῶν μεταμοσχεύσεων.

Ζητοῦμε ἀπὸ τοὺς ἐντατικολόγους διάθεση θυσίας καὶ αὐτοπροσφορᾶς καὶ ἀπὸ τοὺς μεταμοσχευτὲς ἀναγνώριση τῶν συναδέλφων τους, ἀνωτερότητα καὶ ἀξιοπρέπεια.

Ζητοῦμε ἀπὸ τὸν ΕΟΜ νὰ μὴ συναντάει τὸν ἀνθρώπο μόνον στὸ κρεβάτι τοῦ λήπτη ἀλλὰ νὰ τὸν προστατεύει καὶ στὴν κλίνη τοῦ δότη. Ἡ προστασία τοῦ δότη καὶ ὁ σεβασμὸς τοῦ θανάτου πρέπει νὰ ἀποτελοῦν κύρια εὐθύνη τοῦ ΕΟΜ. Μόνον ἔτσι θὰ ἐμπνεύσει ἐμπιστοσύνη. Πρόταση τῆς Ἐκκλησίας εἶναι νὰ ἐπιβληθεῖ ὁ ἀγγειογραφικὸς ἔλεγχος καὶ ἡ βιντεοσκόπηση τῶν ἐξετάσεων διαπιστώσεως τοῦ ἐγκεφαλικοῦ θανάτου, πράγμα πὸν γίνεται σὲ ἀρκετὰ μεγάλα κέντρα. Ἡ υἱοθέτηση μᾶς τέτοιας πρακτικῆς θὰ βοηθήσει πολὺ στὴν οἰκοδόμησις ἐμπιστοσύνης, ἐνῶ ἡ ἄρνησις θὰ αὐξήσει τίς ὑποψίες καὶ θὰ μειώσει τὰ μοσχεύματα.

Ἡ συνεργασία καὶ ὁ σεβασμὸς τῆς βούλησης τῶν συγγενῶν ἀποτελεῖ ἀπαραίτητο ὄρο τῆς προόδου τῶν μεταμοσχεύσεων στὸν τόπο μας. Θανμάζουμε τὴν δύναμη τῆς δωρεᾶς, σεβόμεθα ὅμως καὶ τὴν εὐαισθησία πὸν ὀδηγεῖ στὴν ἄρνησή της. Δὲ διάζουμε, δὲν ξεγελοῦμε, δὲν παρασύρουμε, δὲν ἀσεβοῦμε.

Ὁ πρόσφατος ψηφισθεὶς νόμος ἤγειρε ἔντονες ἀντιδράσεις, οἱ ὁποῖες καὶ ὀδήγησαν τίς μεταμοσχεύσεις στὴν παρούσα τραγικὴ κατάσταση. Τὰ σημεῖα τριβῆς ἢ κλονισμοῦ τῆς ἐμπιστοσύνης μποροῦν καὶ πρέπει νὰ βελτιωθοῦν. Μία ἀξιοπρεπὴς ὑποχώρηση τῶν κρατούντων στὶς μεταμοσχεύσεις σὲ ὀρισμένα σημεῖα θὰ ἀποδείξει περὶτρανα ὅτι οἱ

μεταμοσχεύσεις δέν αποτελοῦν σημείο σύγκρου -
σης προσωπικῶν ἐγωϊσμῶν οὔτε ὑπόθεση μεμο -
νωμένων πρωτοβουλιῶν ἀλλὰ κοινῇ πανανθρώπι -
νη προσπάθεια γιά κοινωνία τοῦ ἀγαθοῦ τῆς
ζωῆς. Ὁ νόμος ἔχει τὶς ἀτέλειές του καὶ καλὸ εἶναι
οἱ ὑπεύθυνοι νὰ ξαναρίζουν μιὰ ματιὰ στὶς διατυ -
πωμένες ἐπιφυλάξεις πολλῶν ἰατρικῶν φορέων
καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

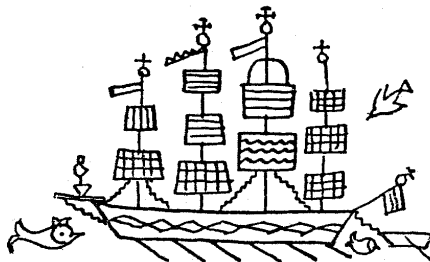
Θὰ κλείσω μὲ μιὰ παρατήρηση. Ἡ χώρα μας, ἡ
κατ' ἐξοχὴν χώρα τῶν κοινωνικῶν σχέσεων καὶ
δεσμῶν, ἡ χώρα ποὺ μοιράζεται τὰ περισσότερα
ἀπὸ ὅποιοδήποτε ἄλλος μέρος στὸν κόσμο δέν
μπορεῖ νὰ εἶναι τελευταία στὸ μοίρασμα τοῦ ἀγα -
θοῦ τῆς ζωῆς. Ἡ παράδοση καὶ ἡ Ὁρθόδοξη θεο -
λογία μας εἶναι κατ' ἐξοχὴν κοινωνικὲς καὶ δέν
ἔχουν καμία σχέση μὲ τὸν σχολαστικισμό καὶ τὸν
στενὸ προβληματισμό. Πῶς λοιπὸν μπορεῖ νὰ
εἶναι οὐραγὸς στὶς μεταμοσχεύσεις;

Ὡς Ἕλληνες ἔχουμε ἓνα μοναδικὸ χαρακτηρι -

στικὸ ποὺ ὅμως ἔχει δύο ἐντελῶς ἀντίθετες ὄψεις:
εἴμαστε συναισθηματικοί. Καὶ αὐτὸ σημαίνει ἡ
εὐαίσθητοι καὶ κοινωνικοὶ ἢ στενόκαρδοι καὶ κα -
χύλοπτοι. Στὴν παρούσα φάση τὸ ἐλάττωμα φαί -
νεται πῶς ὑπερτερεῖ τοῦ προτερήματος. Στὰ χέρια
ὄλων μας, γιαιτρῶν, πολιτικῶν, κοινωνικῶν φορέ -
ων καὶ Ἐκκλησίας -δέν ἀποποιούμεθα τὶς εὐθύ -
νες μας- δοῖσεται ἡ δυνατότητα νὰ περάσουμε
ἀπὸ τὴν τελευταία στὴν πρώτη θέση. Ἡ εὐκαιρία
αὐτὴ αὐτὸ τὸ μήνυμα θέλει νὰ δώσει σὲ ὄλους
σας, αὐτὴ τὴν ἐλπίδα στοχεύει νὰ προσφέρει στὸν
τόπο μας.

Σᾶς εὐχαριστῶ.

Ἀκολούθησε ξενάγηση τῶν ἐπισήμων στὶς
ἐγκαταστάσεις τοῦ νεόδμητου Συνεδριακοῦ Κέν -
τρου Βιοϊατρικῆς Ἠθικῆς καὶ Δεοντολογίας, ποὺ
περιλαμβάνει Αἴθουσα Συνεδριάσεων, Αἴθουσα
Ἡμερίδων, Βιβλιοθήκη καὶ ἄλλους χώρους μὲ
σύγχρονη ὑλικοτεχνικὴ ὑποδομὴ, καὶ κέρασμα
στὸ Ἀρχονταρῖκι τοῦ Μετοχίου.

«ΕΔΟΘΗ ΤΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΗΜΕΡΟΝ ΤΑ ΝΙΚΗΤΗΡΙΑ»*

Ἐξοχώτατε κύριε Πρόεδρε τῆς Δημοκρατίας
Μακαριώτατε
Σεβασμία τῶν Ἱεραρχῶν χορεία
Ἐντιμότατοι Ἄρχοντες
Λαὲ τοῦ Κυρίου περιούσιε,

Ἐορτὴν ἑορτῶν ἑορτάζομεν σήμερα. Χαρμονικὴ ἡμέρα ἀνέτειλε. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ εὐφραίνονται, τῶν ἀγγέλων τὰ τάγματα καὶ τῶν πιστῶν τὰ συστήματα σκιροῦν μετ' εὐφροσύνης. Τὰ διεστῶτα ἑνωμένα. Ἡ ὀφρὺς τῶν ἀσεβῶν καταβλημένη. Ἡ ἀλήθεια ἔλαμψε. Καὶ ἡ Ἐκκλησία ὡς δρόσος, ὡς σε-

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Νεαπόλεως καὶ
Σταυρουπόλεως κ. **ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ**

λήνη, ὡς ἥλιος φαιδρυνομένη ἐμφανίζεται, μετὰ τὴν ἀγκάλην ἀνοιχτὴν, ὡς θάμβος, ὡς λαμπρότης, ὡς Σῶμα Χριστοῦ. Ποιὰ εἶναι αὐτὴ ἡ ἀναδυομένη μετὰ ἀπὸ σκληρῶν ἀγῶνες ὑπάρξεως, σεμνὴ καὶ ὑπερήφανη, σταθερὴ πλέον εἰς τὴν ἀλήθειάν της, ὑπερυψωμένη ἀπὸ τὰ σύννεφα καὶ τοὺς περισπασμοὺς; Μὰ ἀσφαλῶς ἡ ἀγία μας πίστις.

Ἡ αἰώνως μὲν πολεμουμένη, ἀείποτε ὁμως θριαμβεύουσα, Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία. Αὕτη ἡ πίστις τῶν Ἀποστόλων, αὕτη ἡ πίστις τῶν Πατέρων, αὕτη ἡ πίστις τῆς Ἐκκλησίας. Ναί, τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία πεποικιλμένη, λαμπαδηφοροῦσα, ἐστολισμένη τὸν λαμπρὸ χιτῶνα τῆς ἀληθείας της, τὸν ἐστιγμένον μετὰ τὸ αἷμα τῶν μαρτύρων της, στέκεται, σήμερον κατ' ἐξοχίαν, ἐνώπιόν μας, εἰκονίζουσα τὸν κόσμον τοῦ Θεοῦ καὶ εἰκονιζομένη Μητέρα τοῦ ἀνακαινισμοῦ καὶ τῆς ἀλλαγῆς του. Ἴδου ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία! Ὁ Χριστὸς ὅλος. Ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν. Διὰ τοῦτο ὁ κόσμος ὅλος, τὸ σὺμπαν ὅλακερο, σήμερα, μετ' εὐφροσύνης προσάγει τὸν εὐχαριστήριον ὕμνον καὶ

τὴν πρόσκλησιν της εἰς μετοχὴν τοῦ γεγονότος τῆς ἐνανθρωπήσεως, τοῦ ἐξαγιασμοῦ τῆς περιφρονημένης ὕλης καὶ τῆς ὑπέρατης τιμῆς τοῦ προσώπου σπὸν ἀπολιθωμένο ἀτομισμὸν, σπὴν παράλογη αὐτονομία καὶ τὴν ὑβριστικὴν καὶ ψευδῆ αὐτάρκειαν. Σήμερον εἶναι ἡ παρουσίασις τῆς Ὁρθόδοξου ζωῆς σὲ ὅλη της τὴν γνησιότητα. Τὸ παράδοξο ποὺ γίνεται ἀπὸ τὴν πραγματικότητος. Ὁ ἐνανθρωπήσας εἶναι εἰκὼν τοῦ ἀφθάρτου Πατρὸς καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι εἰκὼν τῆς Εἰκόνος. Ἐν εἰκονίμασι παριστάμενοι. Καὶ τὴν ὕλην τοῦ κόσμου αὐτοῦ τὴν περιφρονημένην ἀπὸ τὰ δυσιστικά συστήματα ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων φιλοσοφικῶν καὶ θρησκευτικῶν συστημάτων, προσλαμβάνοντες καὶ ἀγιάζοντες. Μαζὶ μὲ τὴν ἀνάδειξιν τῆς ἱερότητος καὶ τοῦ ἀνεπαναλήπτου τοῦ θεανδρικοῦ καὶ ἀνθρωπίνου προσώπου.

Αὐτὸ εἶναι Ὁρθοδοξία, αὐτὸ Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας. Ζωὴ καὶ ἔτι περισσότερον, θεία ζωὴ. Ἔχω τὸν πειρασμὸν νὰ πῶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία μας εἶναι μία συνεχῆς ἑορτὴ, ἓνα μεγάλο πανηγύρι. Καὶ κάθε ἑορτὴ εἰς τὴν Ἐκκλησία μας εἶναι μία ἐπαναλαμβανόμενη Πρόσκληση. Ταυτοχρόνως μεταβολὴ τοῦ κόσμου μας σὲ ἀγαπητικὴ τράπεζα, σὲ Ἁγία Τράπεζα. Ἡ Τράπεζα τῆς Ἐκκλησίας γέμει καὶ οὐδεὶς ἐξέρχεται πεινῶν. Εἶναι ἡ Τράπεζα ποὺ ψωμίζει καὶ ποτίζει τὸν κόσμον, ἵνα ζῶν ἔχη καὶ περισσόν.

Ἦντο μίαν προϋπόθεση: ὅτι ὁ προσερχόμενος προσέρχεται ἐλευθέρως. Τοῦτο τὸ «ἐλευθέρως» ἀποτελεῖ καὶ τὴν βαθύτατη καὶ οὐσιωδέστατη εἰδοποιὸ διαφορὰ ἀπὸ κάθε ἄλλη Πρόσκληση. Εἶναι ἀποδοχὴ ἐκείνου τοῦ «γεννηθῆτω τὸ θέλημά σου».

Ἡ σημερινὴ μεγάλη ἡμέρα τῆς Ὁρθοδοξίας δίνει εἰς τὸν ἱερόν τοῦτον Ἀμβωνα τὴν ἀγίαν εὐκαιρία νὰ ἀσχοληθεῖ, ἔστω δι' ὀλίγων, μετὰ τὸ πρόβλημα τῆς πορείας τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον.

Εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Ἀποστόλου «ἔρχου καὶ ἴδε», ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπαντᾷ μετὰ ἓνα μεγάλο ΝΑΙ. Τοῦτο, ἡ πορεία αὐτὴ, εἶναι ταυτοχρόνως καὶ συμπόρευση μετὰ τὸν Κύριον, σύμφωνα μετὰ τὸ λόγον του «καὶ ἴδου ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος». Καὶ

* Ὁμιλία τοῦ Σεβασμιωτάτου ἐκπροσώπου τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας (4 Μαρτίου 2001) εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν.

έρχεται διότι ή Έκκλησία κομίζει. Φέρει εις τούς ώμους της τήν εϋθύνη του κόσμου. Βαστάζει τήν αδυναμία του σύμπαντος κόσμου, να βρει τὸ νόημα. Φέρει τήν νοσηματοδότηση. Νοσηματίζει τούς λόγους και τή φλόγα τῶν ὄντων. Π' αὐτὸ εἶναι τὸ «ΕΝ, οὐ ἔστι χρεία». Ἡ ἀνάγκη αὐτὴ εἶναι τὸ ὄντολογικό της ὑπόβαθρο. «Οὐαὶ δέ μοι ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι». Καὶ εἶναι ἀμφίδρομη ή πορεία: Ἔξοδος και ταυτοχρόνως Εἴσοδος, μιὰ Μεγάλη Εἴσοδος ή Έκκλησία. Καιρὸς λοιπὸν νὰ ἐξέλθει τῆς παρεμβολῆς, τοῦ στατικού ἴσως φράγματος τῆς βεβαιότητας και τῆς ἀσφάλειας. Διότι εις τὸν πυριφλεγῆ τοῦτον τόπον τίποτε δὲν εἶναι ἀσφαλές. Ἐδῶ τὰ πάντα διακυβεύονται. Καὶ σ' αὐτὸ ἔγκριεται τὸ μεγαλεῖο. Ἡ Ὁρθόδοξος πίστις δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ νοηθεῖ ὡς μιὰ βεβαιότητα κατοχῆς.

Ἀντίθετα, εἶναι ἕνας διαρκῆς, βασανιστικὸς και ἀνηλεῆς ἀγώνας. Πᾶλη πρὸς τὰ πνευματικά της πονηρίας, πρὸς τὰς ἀρχὰς και ἐξουσίας, πρὸς τὸν κοσμοκράτορα τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου.

Πορεία λοιπὸν και Ἔξοδος

Πρῶτον, εις ἑαυτήν. Ἄς μὴ αὐταπατώμεθα. Προπάντων ἄς εἴμεθα εἰλικρινεῖς. Ἡ πορεία τῆς Έκκλησίας κατὰ τὸ δισχλιετὲς τοῦτο διάστημα δὲν ὑπῆρξεν ἀνθρώπατος. Διωγμοί, ἀποκαταστάσεις, κρατικοποιήσεις, αἰρέσεις, ἐσωτερικοὶ και ἐξωτερικοὶ διχασμοί, ταυτισμοὶ μὲ τούς ἐκάστοτε καίσαρες, σχίσματα, πού συγκλόνησαν και συγκλονίζουν, παραχαράξεις και ἐκπτώσεις. Ὅλα αὐτά, ὁμολογοῦμε ταπεινά, ἄφησαν στίγματα. Ὁ ἄρραφος χιτῶν τοῦ Κυρίου φαίνεται πλήρως διαμελισμένος, ἀγνώριστος και ἀσθενικὸς γιὰ νὰ κάνει αἰσθητὴ τήν παρουσία του. Πολλοὶ ὁμιλοῦν γιὰ μεταχριστιανικὴ πλέον ἐποχή.

Μὲ τί ἐγκεντρίσθηκε ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, ὥστε νὰ παραλύσει τὸ πνευματικὸ και ψυχικὸ ἀνοσοποιητικὸ του σύστημα, οἱ δυνάμεις και δυνατότητες ἀνάσχεσης και ἀντίδρασης, εις τὸ μυστήριον τῆς ἀνομίας πού λαμβάνει χώρα καθημερινῶς; Ποιὸς εὐθύνεται; Διότι πάντως κάποιος εὐθύνεται. Σὲ τί συνίσταται ή εὐθύνη τῆς ιστορικῆς Έκκλησίας, ὅπως αὐτὴ ἐκδιπλώνεται ἐπὶ δύο χιλιάδες χρόνια εις τὸ σῶμα τοῦ κόσμου; Καὶ –ἀλίμονο– ποιᾶς ιστορικῆς πλέον Έκκλησίας; Αὐτῆς, μὲ τίς παντοειδεῖς Ὁμολογίες, τίς παραφράδες και ἀναδενδράδες πού τελικῶς εὐτελίζουν τὸν προαιώνιο θεσμὸ και θαμπώνουν τήν ἀρχαία της λάμψη;

Πορεία λοιπὸν πρὸς ἑαυτήν. Ἐν ταπεινώσει, προσευχῆ και μετανοία. Νὰ νεωτερίσουμε ἀρχαΐζοντες και νὰ ἀρχαΐσωμε νεωτερίζοντες. Νὰ δώσουμε πρῶτοι ἑμεῖς τὸ παράδειγμα και ὑπόδειγμα τῆς πιστότητας και γνησιότητος. Τὰ δάκρυα και μόνον θὰ ἐκπλύνουν τίς βέβαιες πάντως ἀστοχίες μας, οἱ ὁποῖες δυστυχῶς χρεώνονται εις τὸ ἄσπιλον σῶμα της.

«Τούτων γὰρ χωρὶς, οὔτε ή σκληρὰ ἡμῶν καρδιά ἀποπλυθῆναι ποτε δύναται». Ἐπιστροφή εις ἑαυτοὺς και διακονία ἐν ταπεινώσει και προπάντων ἐν ἀγάπῃ τοῦ πλησίον, τοῦ ὁποιοῦδήποτε πλησίον, χωρὶς καμία διάκριση τοῦ δικοῦ μας και τοῦ Ἄλλου. Διακονία ὅμως πού ρέει ὡς πλήρωμα και ὀλοκλήρωση τῆς προαπαιτούμενης ἐνότητος και εἰρήνης, ἀδελφῶν πρωτίστως.

Ἀδελφικὴ μεταξὺ χριστιανῶν εἰρήνη. «Εἰρήνη φίλη, τὸ παρὰ πάντων μὲν ἐπαινούμενον ἀγαθόν, ὑπ' ὀλίγων δὲ φυλασσόμενον».

«Εἰρήνη, τὸ γλυκὺ και πρᾶγμα και ὄνομα». Δὲν μποροῦμε τεμαχισμένοι νὰ ἀπαιτοῦμε και νὰ προσφέρουμε τίποτε. Καὶ ἐδῶ ή πορεία εἶναι μεγάλη, δύσκολη και πονάει πολὺ. Ὅμως ἐν τούτῳ γνώσεται ὁ κόσμος ὅτι εἴμαστε τοῦ Χριστοῦ. Ἐὰν ἀγάπην και ἐνότητα ἔχουμε πρῶτα ἑμεῖς. Πορεία λοιπὸν τῆς Έκκλησίας πρὸς τὸ ἔνδον, εις ἑαυτήν, σκάψιμο βαθὺ γιὰ νὰ δοῦμε καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας. Ὅταν τοῦτο συμβεῖ, τότε θὰ πορευθῆ.

Δεύτερον, εις τὸν ἄνθρωπο, τὸν σύγχρονον ἄνθρωπο, τὸν πληγωμένον φίλον τοῦ Χριστοῦ, τὸν περιπίπτοντα εις τούς ληστὰς τῆς ὁδοῦ τοῦ κόσμου. Ἡ Έκκλησία εἶναι ὁ καλὸς Σαμαρεῖτης. Ἐπιδένει τίς πληγές, τίς πλύνει και ἐπιχέει τὸ ἔλαιον τῆς ἀγάπης και τῆς θαλπωρῆς εις τούς πολλοὺς πληγωμένους. Εἰς τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον ή Έκκλησία δὲν μπορεῖ νὰ ἀντιτάξει θεωρητικὰ ἐπιχειρήματα, μὰ τήν ἄμεση και πάλλουσα πραγματικότητα τοῦ Θεοῦ-Λόγου. Ἡ Ὁρθόδοξος Έκκλησία ἔχει τὸ θεϊκὸ προνόμιο –κατάσταση τοῦ αἰῶνος πού πέρασε– νὰ μπορεῖ ἐλεύθερα και μὲ ἀληθινὴν καύχησιν νὰ ὁμιλεῖ μὲ τούς χριστιανοὺς ἀδελφοὺς ὄλου τοῦ κόσμου και κυρίως τῆς Δύσεως. Ἡ δὲ ὀργανικὴ παρουσία τῆς χώρας μας εις τήν Εὐρωπαϊκὴν Ἐνωση παρέχει τήν εὐκαιρία, ἀλλὰ και τήν ὑψηλὴν εὐθύνην, τῆς ἐπάξιας παρουσίας της ἐκεῖ, εις τὸν Εὐρωπαῖον και χριστιανὸν ἄνθρωπον. Μὲ τήν ἐλευθερία τοῦ ἠθους και τῆς ἀληθείας.

Ἄν αὐτήν τήν ἐλευθερία και τὸ ὑπέρτατον

ἦθος δὲν ζοῦμε σ' ὄλο τὸ βάθος καὶ πλάτος, τότε ἀέρα δέρομεν.

Ὁ Εὐρωπαϊὸς χριστιανὸς συνάνθρωπός μας, εἶναι ἄκρως ἀπογοητευμένος. Δὲν εὐρῆκε τὴν σωτηρία ἐκεῖ, ὅπου τὴν ἀνέμενε. Ὡς ἄλλος Μακεδὼν λοιπὸν τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων νενεῖ, κάνει νόημα πρὸς τὴν Ὁρθοδοξία μας. Ἐκεῖνο τὸ «διαβάς» τὸ ἀπευθύνει –κι ἄς μὴν ἀκούγεται πολὺ– σὲ μᾶς ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ὅπου γῆς. Νὰ τοῦ δώσουμε αὐτὸ ποῦ εἶχε καὶ ἔχασε. Αὐτὸ ποῦ εἶχαμε κάποτε μαζί, τὰ «πρωτοτόκια τῆς Ἀλήθειας» καὶ τοῦ Ὁρθόδοξου Ἠθους, ποῦ ἐκεῖνος ἀντάλλαξε μὲ τὰ ξυλοκέρατα τῆς «ἐδῶ καὶ τώρα» ἀποτελεσματικότητος. Κατηγορεῖται ἀπὸ μερικοὺς δικούς μας ἢ Ὁρθοδοξία, ὅτι ἔμεινε, καὶ μαζί της ὄλοι μας, καθηλωμένη στὴν Προ-νεωτε-ρική περίοδο τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἱστορίας. Δὲν εἶναι ἀλήθεια. Καὶ δὲν εἶναι ἀλήθεια, ἀκριβῶς διότι ἡ ἐν Χριστῷ ἀλήθεια δὲν εἶναι οὔτε Προ-νεωτερική, οὔτε Μετα-νεωτερική. Διότι εἶναι ἡ αἰώνια Ἀλήθεια. Ἡ ἀληθινὴ γνώση τοῦ Θεοῦ, ποῦ ταυτίζεται μὲ τὴ Βασιλεία του. «Αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν» (Ἰω. 17,3).

Εἰς τὴν κιβωτὸν αὐτὴν τῆς Ὁρθοδοξίας σπεύδουν ἤδη οἱ πάμπολλοι ἀπογοητευμένοι ἀδελφοί μας τῆς Δύσεως, τί λέω, τοῦ κόσμου ὅλου. Ὁ χριστιανὸς τῆς Δύσης εἶναι αὐτὸς ποῦ χτυπήθηκε ἄγρια ἀπ' ὅλα τὰ κύματα τῆς πλάνης, τῆς φθορᾶς, τῆς ἀπιστίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἔπαρσης καὶ ὑβρεως, κατὰ τὴν ἀρχαία της ἔννοια. Πυροβόλησε μέσα του καὶ σκότωσε ὅ,τι ὠραῖο καὶ ἅγιο εἶχε.

Καὶ ὕστερα ἔκανε ἐπίθεση ἐναντίον τοῦ Οὐρανοῦ. Εἶναι ἡ τραγωδία τῆς Δύσης, τὸ θανάσιμο τραῦμα τοῦ δυτικοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ὁποῖο χαίνει, τὸ ὁποῖο αἰμορραγεῖ καὶ μάλιστα θάνατο. Τὸ εἶδε καὶ ἔφριξε ὁ αἰώνας ποῦ πέρασε. Τὸ εἶδαμε καὶ ἐμεῖς κοντά μας σχεδὸν χθὲς καὶ μᾶς ἔπιασε πανικός. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν ἀνάγκη τῆς δικῆς μας Ἐκκλησίας, μὲ τὴν γνησιότητα, τὴν πραότητα, τὴν ἠπιότητα καὶ τὴ θυσιαστικὴ τῆς ἀγάπῃ. Σ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο θὰ πρέπει νὰ μεταφέρουμε τὸ μήνυμά μας. Καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν προϋπόθεση ὅτι τοῦτο εἶναι γνήσιο καὶ ἀποτελεῖ βίωμα καθημερινὸ καὶ αἰώνιο τοῦ τόπου αὐτοῦ καὶ τοῦ πιστοῦ λαοῦ τοῦ τόπου αὐτοῦ, ποῦ πάντα ἔβαζε τὴν πίστη του πάνω ἀπὸ κάθε ἄλλο πολῦτιμο καὶ τζιβαϊρικό! Ἄν τοῦτο ἀληθεύει, τότε ἡ Ἐκκλησία

μας μπορεῖ νὰ πορευθεῖ.

Τρίτον εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον. Τὸν κόσμον αὐτὸν τῆς περιφερόμενης καὶ σχεδὸν ἐπιβαλλόμενης ἀποστασίας καὶ τοῦ οὐτοπικοῦ συγκρητισμοῦ. Τὸν κόσμον τῆς προδομένης αὐτονομίας καὶ αὐτάρκειας. Τῆς ἀποστασιοποίησης ἀπὸ τὴν ὄντως ζωὴ. Τὸν κόσμο ποῦ ὄξει θάνατον. Τὸν κόσμο αὐτόν, ποῦ ἐρείπωσε τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ. Ποῦ τὴν εὐτέλισε, τὴν ὑποβίβασε, τὴν θανάτωσε, ἀντὶ νὰ τὴν αἰωνίσει. Πορεία στὸν κόσμο, ποῦ μετέτρεψε τὸν καλὸν λίαν κόσμο σὲ ἀποθήκη τῶν κάθε μορφῆς ἀποβλήτων. Τὸν κόσμο ποῦ ἀσέληγεσε καὶ ἐβίασε καὶ συνεχίζει νὰ ρημάζει τὴ φύση, φυσιωμένος μὲ τὴν ἀλαζονεία τοῦ ἰσχυροῦ καὶ κυριάρχου. Ὁ κόσμος, ἡ ζωὴ, ἡ φύση κινδυνεύουν θανάσιμα. Ὁ θάνατος, εἴτε ὡς θερμικός, εἴτε ὡς πυρηνικός, εἴτε ὁποιασδήποτε μορφῆς, κρούει τὴν θύρα τοῦ πλανῆτη μας, τοῦ σπιτιοῦ μας, τῶν οἰκείων μας. Καὶ τὸ τραγικὸ εἶναι ὅτι ἐμεῖς ὄλοι χοροπηδοῦμε, ἐνῶ ὁ Τιτανικός βυθίζεται. Αὐτὸ τὸ ἀρχαῖο «τῶν οἰκιῶν ἡμῶν ἐμπιπραμένων ἡμεῖς ἄδομεν» εἶναι τὸ τραγελαφικὸ κατάντημα τοῦ κόσμου αὐτοῦ, τοῦ χωρὶς Θεοῦ καὶ γι' αὐτὸ χωρὶς ἄνθρωπο. Ἦδη στὰ μυστικὰ διαβούλια τῆς ἀνομίας τεχνουργεῖται τὸ ὄν, ποῦ δὲν θὰ κινδυνεύει ἀπὸ τὸν φυσικὸ καὶ φυσιολογικὸ θάνατο. Ἐνα ὄν, ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ὅπως βγήκε ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ὁ ἐτοιμαζόμενος Μετάνθρωπος. Ποῦ δὲν ἔχει καμιά σχέση οὔτε μὲ ἀπεμπλουτισμένο οὐράνιο, οὔτε μὲ οἰκολογικὲς καταστροφές. Ἡ ἐνσάρκωση τοῦ κακοῦ, ποῦ κατακυριεύει τὸ πᾶν.

Γι' αὐτὸ ἡ φωνὴ τῆς Ὁρθοδοξίας μας πρέπει νὰ εἶναι, ὅσο ποτέ, δυνατὴ καὶ σωτήρια. Ὁ κόσμος πλέον δὲν πιστεύει, δὲν ἐλπίζει, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν εἶναι, καὶ φυσικὰ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι, οὔτε ἐλεύθερος. Ἦρθε ἡ ὥρα τῆς Ὁρθοδοξίας. Αὐτὴ μόνον ἔμεινε ἀγνή, ἡσύχια, πρᾶος καὶ ταπεινὴ. Ποῦ μὲ θυσιαστικὴ ἀγάπη θὰ ἀγκαλιάσει τὸν πληγωμένο ἄνθρωπο, τὸν μισοκατεστραμμένο πλανῆτη καὶ τὸν κόσμο ὅλον, καὶ θὰ τοὺς ἐπιδέσει τίς πληγὲς τίς θανατηφόρες. Ὁ ἐπιζητούμενος καλὸς Σαμαρείτης εἶναι ἐδῶ. Εἶναι ὁ θησαυρός, τὸν ὁποῖο ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ μᾶς ἀξίωσε νὰ κρατοῦμε στὰ χέρια μας. Εἶναι ἡ Ὁρθοδοξία μας. Ἰδοὺ τὸ μεγαλεῖο, ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπέρτατη εὐθύνη. Θὰ ἀποδειχθοῦμε ἄραγε ἄξιοι τῆς τιμῆς καὶ τῆς εὐθύνης αὐτῆς;

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΑΙΧΜΗΣ - ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ*

Σήμερα ή τεχνολογία έχει πραγματοποιήσει μία άλματώδη ανάπτυξη· επιτεύγματα, πού δέν θά μπορούσε νά τά συλλάβει ούτε ή πιό τολμηρή έπιστημονική φαντασία (*Science Fiction*).

Σέ πολλά είδη τεχνολογίας· και πιό πολύ στην πληροφορική, πού σήμερα θεωρείται ως ή κατ' έξοχήν τεχνολογία αίχμης· άφοϋ με σωρεία

Του Σεβ. Μητροπολίτου Νικοπόλεως
κ. ΜΕΛΕΤΙΟΥ

έφαρμογών της έχει εισχωρήσει στην ζωή όλων και έχει τεθή στην ύπηρεσία του άτόμου και του συνόλου. Έτσι εύκολα κατανοείται ή αυτάρεση διακήρυξη τών προωθητών της, ότι στόχος της είναι ή «ποιότητα ζωής», δηλαδή: γρήγορη έξυπνέτηση, άνεση, έπάρκεια, αυτάρκεια, εύκολη δουλειά, εύκολη διασκέδαση, ύψηλή γνώση, έξοικονόμηση έλεύθερου χρόνου κ.ά. Με άλλα λόγια: Σκέτη γοητεία!

Είναι λοιπόν έντελώς φυσικό, ότι εύρίσκει όλόψυχη άποδοχή. Τά επιτεύγματά της προκαλούν ίλιγγο. Και άν αυτό γίνεται τώρα, πού εκτιμάται ότι διέρχεται την νηπιακή της ήλικία, τί έχομε νά βιώσωμε, όταν συνεχίζοντας την θριαμβευτική της πορεία, θά έπινόει όλο και σπουδαιότερες έφαρμογές; Θά φέρει, λένε, χρυσή έποχή, παραδεισιακή κατάσταση. Για όλους (Lord Tennyson, Rudyard Kipling)!

Όμως, δέν έχουν όλοι την ίδια γνώμη.

Άλλοι εκφράζουν, με κριτήρια καθαρά ανθρωπιστικά, έντονες άμφισβητήσεις. Άνησυχούν. Φοβούνται, ότι οι έφαρμογές της πληρο-

φορικής θά καταστρέψουν την ποιότητα ζωής (Huxley). Άμφισβητούν την προσφορά της τεχνολογίας για ποιότητα ζωής. Και λένε, ότι οι έφαρμογές της έχουν άποβή κιόλας τόσο κυρίαρχες στην ζωή του άτόμου, ώστε νά υποκαθιστούν τó φυσικό περιβάλλον, πού δέν μπορεί ποτέ νά υποκαθίσταται άζημίως. Μήπως, λένε, τελικά, με τις τεχνολογίες αυτές, «τά πράγματα άνέβηκαν στην σέλλα»; Μήπως απέβησαν, αντί για όργανα-ύπηρεσίες της ζωής του ανθρώπου, κύριοί του; Μήπως τόν καβάλλησαν και κρατούν πιά τά ήνία της ζωής του στα χέρια τους (Emerson); Και έρωτούν στα ίσια: Μήπως είναι προτιμότερο νά πετάξωμε τά σχετικά μηχανήματα στον σκουπιδότοπο (Samuel Butler);

Άλλοι, όπως ήταν φυσικό (και άναμενόμενο!), παίρνουν σαφώς έχθρική στάση άπέναντι στις σχετικές έπιστήμες και τεχνολογίες. Είναι βασικά οι λεγόμενοι φονταμενταλιστές. Κύκλοι και κυκλώματα άπό προτεσταντικές Σέκτες της Άμερικής με έσχατολογικό προσανατολισμό, και με πολιτικές προεκτάσεις. Κάνοντας χίλιους λογισμούς και έποικοδομήσεις έπάνω σέ πιθανές μελλοντικές χρήσεις. Άπό τούς κύκλους αυτούς προέκυψε ή δαυμονοποίηση τών έπιστημών, τών ήλεκτρονικών, της πληροφορικής (666, bar code, EKAM, κομπιϋτερ Βρυξελλών, ήλεκτρονικές κάρτες) και όλη ή σχετική παραθησκευτική και παραπολιτική φλυαρία.

Ποία είναι ή θέση της Όρθοδόξου Θεολογίας έπάνω σέ όλα αυτά;

Άς ιδούμε, τί είναι κατά την Όρθόδοξη Θεολογία

α. οι τεχνολογίες καθ' έαυτές· και

β. οι τεχνολογίες στις σχέσεις τους με έμάς.

Α'

Έπιστήμη και τεχνολογίες καθ' έαυτές

1. Όσο πρωτοποριακά, όσο έπαναστατικά

* Είσηγήση στο «Διεθνές Έπιστημονικό Συνέδριο» (Αθήνα, 4-8.10.2000), πού όργανώθηκε άπό την Έκκλησία της Ελλάδος, στα πλαίσια του Ίωβηλαίου έτους 2000.

καὶ ἂν λογίζονται τὰ ἐπιτεύγματα τῶν ἐπισημῶν, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κρίνονται:

ἢ οὔτε ἀνάλογα μὲ τὸ φιλοσοφικὸ-κοινωνικὸ περίγυρο·

ἢ οὔτε ἀνάλογα μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ συνομιλητῆ·

ἢ οὔτε μὲ βάση ψευτο-ηθικιστικὲς συμβουλές.

Εἶναι λάθος, νὰ ἐπικεντρώνεται τὸ ἐνδιαφέρον μας στὴν λεπτομέρεια-πρόβλημα τοῦ συγκεκριμένου χώρου, χρόνου καὶ περιβάλλοντος, ποὺ δὲν κατόρθωσε ἡ συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου νὰ τὴν ἐντάξει σωστά. Ἡ ἐπικέντρωση τοῦ ἐνδιαφέροντός μας σὲ λεπτομέρειες δημιουργεῖ ψεῦτικα διλήμματα καὶ μᾶς ἀποπροσανατολίζει.

Σύμφωνα μὲ μία ἱστορία, μιὰ ομάδα ἐξερευνητῶν ἤθελαν νὰ ἀνεβούν στὰ Ἱμαλάια. Ἐμίσθωσαν μία ἄλλη ομάδα ἀπὸ φτωχοὺς ἐντοπίους, γιὰ νὰ μεταφέρουν τὶς ἀποσκευές τους, καὶ ξεκίνησαν.

Προχωρώντας, ἐλευθεροὶ αὐτοὶ ἀπὸ κάθε βᾶρος, οἱ νεαροὶ σχετικὰ ἐρευνητὲς ἔτρεχαν μὲ ἐνθουσιασμὸ μπροστά. Καὶ ἀκολουθοῦσαν κατὰφορτοὶ καὶ ἀσθμαίνοντας οἱ ἐντόπιοι ὑπηρέτες.

Κάποια στιγμή ἐστάθηκαν ὅλοι στὴν ἀνηφοριὰ νὰ πάρουν μιὰ ἀνάσα. Σὲ λίγα λεπτὰ τὰ ἀφεντικὰ σηκώθηκαν καὶ ξεκίνησαν! Ἀλλὰ οἱ ἐντόπιοι δὲν τοὺς ἐμμήθησαν. Δὲν εἶχαν «ψυχὴ» νὰ τὸ κάμουν· ἀπὸ ἐξάντληση.

Τοὺς λένε προστακτικὰ:

- Ἐλάτε, ξεκινήστε· φεύγομε.

Ἀπάντησαν·

- Ὅχι. Σεῖς, ἂν θέλετε, προχωρήστε. Ἐμεῖς δὲν μποροῦμε νὰ Σᾶς ἀκολουθήσωμε!

- Πατί;

- Περισμένομε τὶς ψυχές μας!

Καὶ πρόσθεσαν·

- Ἐμεῖς τρέχομε. Οἱ ψυχές δὲν τρέχουν τόσο πολὺ. Δὲν προχωροῦν τόσο γρήγορα. Ἐμειναν πίσω. Τὶς περισμένομε. Χωρὶς τὶς ψυχές μας δὲν πᾶμε πουθενά. Οὔτε βῆμα.

Ἐξέφραζαν ἀπὸ τῆ δικῆ τους πλευρὰ μιὰ καθαρά ἀνθρώπινη καὶ πολιτικάντικη λογικὴ, ποὺ ἐδῶ, σ' ἐμᾶς, εἶναι γνωστὴ σὰν πρόγραμμα-σῦ-

στημα Κολοκοτρώνη γιὰ τὴν μεθόδευση ἀφομοίωσης τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ ἀπὸ τὸν λαὸ μας. Σταδιακὰ νὰ γίνεται. Ὅχι ὅλο τὸ «φράγκικο» μὲ μᾶς. Στὴν ἀρχὴ 90% ρωμέικο καὶ 10% φράγκικο. Μετὰ 80% ρωμέικο καὶ 20% φράγκικο κ.ο.κ. Σταδιακὰ! Νὰ τὸ ἀφομοιώνει ὁ κουτὸς λαός!

Καὶ βέβαια, γιὰ ἐπίγεια πράγματα κάποι τέτοιο μπορεῖ νὰ γίνεται. Αὐτὸς εἶναι ὁ ρόλος τῆς ὀποι-ας προπαγάνδας.

Ὅμως, Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι αἰώνιος. Δὲν εἶναι ἄλλος σήμερα καὶ ἄλλος αὔριο. Δὲν ἀνακαλύπτεται. Δὲν ἐπινοεῖται. Δὲν προσαρμόζεται. Εἶναι αἰώνιος. Καὶ δίνει λύσεις μόνο αἰώνιες. Καὶ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ὁρθόδοξη θεολογία, ἡ δίνει λύσεις αἰώνιες καὶ διαχρονικὲς, ἢ αὐτοκαταργεῖται. Δὲν χρειάζεται σὲ κανέναν, μιὰ ἀκόμη «ἔξυπνη» ἀνθρώπινη τοποθέτηση! Δὲν ὑπάρχει νέος λόγος τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ προέκυψε ἓνα ἄγνωστο μέχρι τώρα ζήτημα!

Καὶ λοιπόν, ἔχει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἀπάντηση; Ναι. Ἐχει. Ἄν δὲν ἔχει, εἴμαστε ἐλευθεροὶ νὰ κάνωμε ὅτι θέλομε. Ἀλλὰ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐπινοοῦμε δικές μας ἀπαντήσεις.

2. Τί πρέπει νὰ εἶναι.

ἢ Αἰώνια καὶ ἀναλλοίωτη· σὰν τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ.

ἢ Γλυκειὰ καὶ φιλόανθρωπη· σὰν τὸν ἴδιο τὸν Θεό.

Ἡ ἐπιστήμη, ἡ ὅποια ἐπιστήμη, καὶ ἡ πρόοδος σὲ ὅποιον τομέα γνώσης, καὶ σὲ ὅποια τεχνολογικὴ ἐφαρμογὴ, δὲν εἶναι, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι, δαιμονικὴ. Δὲν εἶναι, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι, προμηθεϊσμός. Εἶναι ὑλοποίηση τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ.

Εἶπε ὁ Θεός: «Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε», καὶ τὴν εὐλογία Του αὐτῆ, τὴν γευόμαστε σὲ ὅλο της τὸ μεγαλεῖο. Ἀλήθεια, τί τρομερὸ μεγαλεῖο, τί ἀνεξίχνιαστο μυστήριον σοφίας καὶ δύναμης Θεοῦ, κρύβει ὁ γενετικὸς κώδικας! Καὶ πρόσθεσε ὁ Θεός: «καὶ κατακυριεύσατε τῆς γῆς» (Γεν. 1,28)! Καί, νὰ τη, ἡ κατακυριεύση! Ἡ ἀποκωδικοποίηση τοῦ γενετικοῦ κώδικα! Τί πιὸ μεγάλο; Καὶ τί θαυμαστὸ τὸ μεγαλεῖο τῆς ποικιλίας τῶν ἐφαρμογῶν τῶν ἠλεκτρονικῶν στὴν πληροφори-

κή! Εἶναι τόσες, πού εἶναι ἀδύνατο νά ἐξαριθμηθοῦν. Καί ὄλο αὐξάνουν. Ἀλματωδῶς. Καί σέ ἀριθμὸ ἐφαρμογῶν. Καί σέ ποιότητα.

Εὐλογία ἢ ἔρευνα. Εὐλογία ἢ γνώση. Εὐλογία ἢ κατάκτηση. Εὐλογία ἢ γνώση τῶν δυνατοτήτων πού προσφέρει.

3. Λοιπόν. Στὴν θεωρία καλὰ πᾶμε. Στὴν χρῆση τὰ χαλαῖμε! Ἄλλο εὐλογία Θεοῦ, ἄλλο χρῆση ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Ὑπάρχει χρῆση καλή. Ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ χρῆση κακή.

Ὅμως. Ἡ κακή χρῆση δὲν ἔχει καμμία σχέση μὲ τὴν εὐλογία. Εἶναι καρπὸς τῆς ἁμαρτίας. Ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία δὲν γίνεται ποτὲ ἀφορμὴ γιὰ ἀνάκληση εὐλογίας. Δὲν κατάργησε ὁ Θεὸς τὰ ρόπαλα, ἐπειδὴ ὁ ΚΑΪΝ σκότωσε μὲ ρόπαλο τὸν ἀδελφὸ του. Οὐτε, ἐπειδὴ κάποιος ἔσφαξε μὲ μαχαίρι, εἶναι ἐπικατάρτος ὅποιος ἔχει στὸ σπίτι του μαχαίρια. Ὁ ΚΑΪΝ μὲ τὸ ρόπαλο καὶ ὁ ὅποιος πού ἐκμεταλλεύεται τὶς δυνατότητες τῆς πληροφορικῆς ἢ τὰ δεδομένα τῆς Γενετικῆς, ἔχουν τὸ ἴδιο ἠθικὸ ὑπόβαθρο καὶ τὴν ἴδια εὐθύνη.

Συμπέρασμα-ἐπισήμανση:

Σημασία δὲν ἔχει τόσο ἡ λεπτομέρεια τῆς χρήσης, ὅσο ἡ γενικὴ θεώρηση: Ἡ ἐπιστήμη εἶναι εὐλογία. Αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἶναι εὐλογία. Δὲν κάνει νά τῆς ἀλλάξουμε θεώρηση.

Ἡ χρῆση εἶναι ἀτομικὴ ὑπόθεση τοῦ καθ' ἑνός μας. Ἐκφραση προσωπικῆς τοποθέτησης. Ποιοτικά, τὰ ρόπαλα καὶ τὰ μαχαίρια διαφέρουν πολὺ ἀπὸ τὰ κομποῦτες καὶ τὶς μεταμοσχεύσεις, ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ στὶς κακὲς τους χρήσεις, διαφέρουν; Ὁχι, δὲν διαφέρουν.

Ἄς ἰδοῦμε καὶ τὸ σημεῖο αὐτὸ μὲ ὑπομονή!

Β'

Οἱ τεχνολογίες στὶς σχέσεις τους μὲ ἐμᾶς

1. Ἄς ἰδοῦμε τὸ πρόβλημα αὐτὸ, ὅπως τὸ θέτει ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας. Λέγει: Οἱ τέχνες, οἱ ἐπιστήμες, οἱ ἀνακαλύψεις, γενικά, καὶ οἱ ἐφαρμογές τους, πιὸ αἰσθητά, δὲν ἐπιτρέπουν ἀμφιβολία ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐπὶ γῆς «τῆς ἀνωτάτω δόξης ἐκμαγεῖον καὶ τῆς θεοπρεποῦς ἐξουσίας εἰκὼν» (P.G. 69, 20c).

Ἀποτέλεσμα ὅμως τῆς προόδου, εἶναι ὅτι, «ταῖς ἄγαν εὐημερίαις», ἀπὸ τὰ πολλὰ ἐπιτεύγματα, ὁ ἄνθρωπος κινδυνεύει, ἵνα «ἐτοιμότητα διολισθήσῃ εἰς τὸ οἶσθαι τυχὸν ἀπηλλάχθαι καὶ τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς τοῦ Κρατοῦντος ὑπεροχῆς»: Δηλαδή ὁ ἄνθρωπος κινδυνεύει –γοητευμένος ἀπὸ τὶς ἐπιτυχίες του, νά ἀρχίσει νά ψάχνει νά βρῆ ἀφορμὴ– νά διολισθήσῃ σὲ ἓνα πνεῦμα-φρόνημα σὰν τῶν ἀνθρώπων, πού προσπάθησαν νά δημιουργήσουν τὸν πύργον τῆς Βαβέλ. Καὶ πράγματι, εὐκόλα διολισθαίνει στὸ πνεῦμα-φρόνημα αὐτό, νά «οἶεται», ὅτι καὶ μπορεῖ καὶ ὀφείλει, νά ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν ἐξουσία τοῦ Κρατοῦντος! Εἶναι χαρακτηριστικὸ τὸ παράδειγμα (καὶ τὸ πνεῦμα!) τῶν ἀνθρώπων, πού ἠθέλησαν νά δημιουργήσουν τὸν πύργον τῆς Βαβέλ. Ἐξ ἴσου χαρακτηριστικὸ εἶναι τὸ πνεῦμα (καὶ τὸ πείσμα!) πού περιγράφει στὶς ἡμέρες μας ὁ καθηγητὴς Μ. Δερτοῦζος στὸ βιβλίο του: Τί μέλλει γενέσθαι, σελ. 562. Νεαρὰ παιδιὰ ἐκεῖ ἀρνοῦνται μὲ πείσμα νά δεχθοῦν τὴν διαβεβαίωση τοῦ καθηγητοῦ τους, ὅτι ἡ ἐπιστήμη, οὔτε ἐμποδίζει οὔτε ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν πίστη στὸν Θεό. Τὸ ἴδιο πείσμα παντοῦ!

Ὅλα αὐτὰ ὁ πάνσοφος Θεὸς τὰ προεγνώριζε. Καὶ γι' αὐτό, «νόμον εὐθύς ἐδίδου», λέγει μὲ ἔμφαση ὁ ἅγιος Κύριλλος, γιὰ νά περιθριγκώσει τὸν ἄνθρωπο· νά μπορέσει νά σταθῇ στὸ σωστὸ πνεῦμα, στὴν σωστὴ στάση ἔναντι τοῦ Θεοῦ.

2. Πῶς μᾶς περιθριγκώσε ὁ Θεός;

Μέσα στὸν παράδεισο, μαζὶ μὲ ὅλα τὰ προορισμένα γιὰ χρῆση, πού ἐτέθησαν στὴν διάθεση, στὴν βασιλικὴ ἐξουσία τοῦ ἀνθρώπου, βλέπομε καὶ δύο δένδρα πού δὲν εἶναι γιὰ χρῆση, ἀλλὰ καθορίζουν καὶ δίνουν κριτήρια. Τί ὠραιότερο; Τί πιὸ ἀνθρώπινο; Τί πιὸ ἐπιστημονικό;

Στὸ πρῶτο βιβλίο τῆς Ἁγίας Γραφῆς, στὴν Γένεση (κεφ. 2,9 καὶ 2,16-17) διαβάζομε: «Ἐξανέτειλεν ὁ Θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πᾶν ξύλον ὠραῖον εἰς ὄρασιν καὶ καλὸν εἰς βρώσιν· καὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τοῦ Παραδείσου· καὶ τὸ ξύλον τοῦ εἰδέναι γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ».

Δύο λοιπὸν δένδρα «ἐξανέτειλεν» ὁ Κύριος στὸν Παράδεισο. Τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο. Τὸ ξύλο τῆς ζωῆς· καὶ τὸ ξύλο τοῦ γινώσκειν καλὸν

καὶ πονηρόν. Καὶ ἔδωκε ἐντολὴ καρπὸ ἀπὸ τὸ ξύλο «τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν», νὰ μὴν φᾶνε.

3. Γιατί ὁμως; Γιατί;

Πολλοὶ λένε, ὅτι μὲ τὴν παράβαση τῆς ἐντολῆς ἄνοιξε ὁ δρόμος τῆς γνώσης· ὅτι ἡ παράβαση ἦταν εὐλογία. Ὅμως. Ὅποιος δέχεται τὴν ἐκδοχὴ αὐτῆ, βλέπει τὴν γνώση σὰν προμηθεϊσμό· νὰ στρέφεται κατὰ τοῦ Θεοῦ!

Ἡ ἐκδοχὴ αὐτὴ φαίνεται ἔξυπνη. Ἀλλὰ δὲν εἶναι. Εἶναι ἀπλουστευτικὴ καὶ ἀπλοϊκὴ.

Ἡ ἐκδοχὴ αὐτὴ δὲν εἶναι καινούργια. Τὴν ἐγνώριζε ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. Ἀλλὰ τὴν ἀπορρίπτει. Κατηγορηματικά. Γράφει: «Πολλοὶ λέγειν ἐπιχειροῦσιν, ὅτι μετὰ τὴν βρωσὴν τοῦ καρποῦ τοῦ ξύλου τὴν γνώσιν ἔσχεν ὁ Ἀδάμ τοῦ διακρίνειν τὸ καλὸν καὶ τὸ χεῖρον»· καὶ ὅτι χωρὶς τὴν παράβαση ὁ ἄνθρωπος θὰ ἔμεινε σὲ νοητικὴ στασιμότητα· σὰν προβατάκι! Τὴν ἀποψη αὐτὴ ὁ ἅγιος Ἰωάννης τὴν ἐμπαίζει. Λέγει: «τοῦτο τῆς ἐσχάτης ἂν εἴη ἀνοίας» (P.G. 53, 132)! Δηλαδή: Ἡ ἀποψη αὐτὴ εἶναι ἕνας ἔξωφρενισμός· βλακεία· ἀγραμματοσύνη. Ἡ βρωσὴ τοῦ καρποῦ τοῦ δένδρου ἐκείνου δὲν ἄνοιξε τὸν δρόμο τῆς γνώσης. Ἄλλον δρόμο ἄνοιξε! Ποῖον;

Ἐπεξηγεῖ ὁ ἅγιος Ἰωάννης: «Διὰ τοῦτο οὖν ἡ θεία Γραφή ὠνόμασε καὶ τὸ ξύλον τοῦτο, ξύλον “τοῦ εἰδέναι γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ”, ἐπειδὴ περὶ αὐτὸ ἦν ἡ παράβασις καὶ ἡ φυλακὴ τῆς ἐντολῆς» (P.G. 53, 133). Δηλ. μὲ τὴν παράβαση τῆς ἐντολῆς ἐκείνης τοῦ Θεοῦ δὲν ἄνοιξε ὁ δρόμος τῆς κατάκτησης τῆς γνώσης, πὺν τάχα ἀλλιῶς δὲν θὰ ἄνοιγε. Ἄλλος δρόμος ἄνοιξε. Ὁ δρόμος τῆς ἀπομάκρυνσης ἀπὸ τὸν Θεό. Ὁ δρόμος τῆς ἐπιδίωξης τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐξομοιωθῆ μὲ τὸν Θεὸ σὲ γνώση καὶ νὰ γίνῃ –ὅπως ἔλεγε ὁ Hegel– «ἕνα αὐτο-απειροποιούμενο πνεῦμα» (=κορύφωση τοῦ προμηθεϊσμοῦ) (D. Bell, Ὁ πολιτισμὸς τῆς μεταβιομηχανικῆς Δύσης, ἑλλ. μετ., σελ. 196).

Ποιὸς ἦταν ὁ σκοπὸς τῆς ἐντολῆς; Νὰ καταλάβει ὁ ἄνθρωπος, «ὡς ὑπὸ δεσπότην ἐστίν». Καὶ ὅτι τὸ δένδρο ἐκεῖνο ἦταν γυμνασία· ὄχι γνώσης, ἀλλὰ ὑπακοῆς καὶ παρακοῆς (P.G. 53, 133). Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ αἴσθησις, ἡ ἐπίγνωση ὅτι ὁ Θεὸς

εἶναι Θεὸς Κύριος Δεσπότης καὶ ἡμεῖς ὑπὸ, ἔστω καὶ λίγο ἀλλὰ πάντως ὑπὸ, εἶναι τὸ κριτήριο πὺν πρέπει νὰ διέπει τὴν σχέση μετὰ τὸν Θεό.

4. Στὴν παράβαση τῆς ἐντολῆς ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐνήργησε οὔτε μὲ βάση τὸ κριτήριο τῆς σχέσης μετὰ τὸν Θεό, οὔτε μὲ κριτήρια γνωσιολογικὰ προσδιορισμένα, ἀλλὰ μὲ βάση μιὰ ἄλλου τύπου ἀναζήτησις, μιὰ εὐδαμονιστικὸν τύπου βιωματικὴ ἀναζήτησις. Ἐπιθύμησε νὰ γίνῃ σὰν Θεός· νὰ προσδιορίζῃ μόνος του, αὐτόνομα, τὴν χαρὰ του καὶ τὴν εὐτυχία του, μὲ βάση δικές του προτιμήσεις καὶ ἐπιλογές· δικὰ του κριτήρια· πὺν τὰ δημιούργησε ὁ ἴδιος· μόνος του. Καὶ τὸν ὀδηγοῦν μὲ μαθηματικὴ ἀκρίβεια στὸν ἡδονισμό καὶ στὴν ἀκολασία. Ἀλλὰ στὴν ἐπιλογή του αὐτὴ «ὁ Ἀδάμ ἐψεύσθη»· δηλ. τὴν ἐπάτησε! «Καὶ Θεός, ἐπιθυμήσας, οὐ γέγονεν» (τροπάριον *Εὐαγγελισμοῦ*).

Ἐγινε ὁμως κάτι ἄλλο, πολὺ σοβαρό· ἀπόκτησε ἐμπειρία τοῦ κακοῦ· «ἔλαβεν αἴσθησιν τῆς ἐκπτώσεως (ἀπὸ) τῆς δόξης (τοῦ Θεοῦ), ἧς πρὸ τῆς βρώσεως ἀπέλαυε» (*Κύριλλος, P.G. 53, 132*).

Τί ὁμως σημαίνει ἀπόκτησε ἐμπειρία τοῦ κακοῦ;

Τὸ ἐβραϊκὸ πρωτότυπο, ὅπου ἡ ἑλληνικὴ μετάφραση τῶν Ὁ χρησιμοποιεῖ τὸ «εἰδέναι γνωστόν», ἔχει τὸ ρῆμα γιαδὰ. Τὸ ρῆμα γιαδὰ δὲν σημαίνει γνώση ἐγκεφαλικὴ, λογικὴ, ἐπιστημονικὴ, ἀλλὰ μιὰ διαφορετικὸν τύπου ἐμπειρία. Τὴν ἐννοία τῆς τὴν καταλαβαίνομε καλὰ στὴν διατύπωση: «Ἀδάμ δὲ ἔγνω Εὐάν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ· καὶ συλλαβοῦσα ἔτεκε» (*Γεν. 4,1*). Ἐκεῖνο τὸ «ἔγνω», δὲν ἔχει καμμία σχέση μετὰ γνώση ἐγκεφαλικὴ. Τὸ γιαδὰ σημαίνει: ἐπιλέγω· ἀγαπάω· λαχταρῶ· ἀπολαύω· κάνω αὐτὸ πὺν «γινώσκω» περιεχόμενο τῆς ζωῆς μου· ταυτίζομαι· συνουσιάζομαι. Κάπως ἔτσι, δηλ. μὲ δικές του «ἀναζητήσεις» καὶ μὲ δικὰ του κριτήρια, γινώσκει ὁ ἄνθρωπος τὸ καλὸ καὶ τὸ κακό. Μὲ μιὰ «γυμνασία ὑπακοῆς καὶ παρακοῆς» (P.G. 53, 133)· πὺν δὲν εἶναι μιὰ λογικὴ ἐπεξεργασία· ἀλλὰ μιὰ κυριολεκτικὰ τραγικὴ πάλη, στὴν ὁποία κυρίαρχο ρόλο παίζει ἡ βούλησις· μὲ βάση κριτήρια ἔξωλογικά.

Ἐπιβάλλεται νὰ παρατηρήσωμε, ὅτι κοιτά-

ζοντας τὸν καρπὸν τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως ἢ Εὐα τοῦ εὐρήκε τρεῖς ιδιότητες, ἀπὸ τίς ὁποῖες καμμιά - μὰ καμμιά, δὲν ἔχει σχέση οὔτε μὲ γνώση ἐγκεφαλική, οὔτε μὲ λογικὴ πρόσληψη ποὺ δὲν ὑπῆρχε πρὶν, οὔτε μὲ τὴν πίστη.

Εὐρήκε ὅτι ὁ καρπὸς εἶχε τίς ἐξῆς ιδιότητες: ἦταν «καλὸς εἰς βρωσιν· ἀρεστὸς τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν καὶ ὄραϊος τοῦ κατανοῆσαι». Μὲ τί κριτήρια; Αἴσθηση, συναίσθημα, αἰσθητικὴ (=γεῦση, γοῦστο, ὁμορφιά)· πράγματα ἐξωλογικά. Καὶ πράγματι, ἢ Εὐα προέβη στὴν ἐπιλογὴ τῆς παρακοῆς, ἀφοῦ παραμέρισε τὰ κριτήρια ποὺ τῆς εἶχε θέσει ὁ Θεός, καὶ ἐπέλεξε γιὰ τὸν ἑαυτὸ της ἄλλα. Ἐπαναλαμβάνω. Ἄφησε τὴν ἀλήθεια, τὴν γνώση, τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ· καὶ δέχθηκε σὰν κριτήρια τὴν αἴσθηση, τὸ συναίσθημα καὶ τὴν αἰσθητικὴ (γεῦση, γοῦστο, ὁμορφιά), πράγματα ἐντελῶς ἐξωλογικά.

5. Πατί ὁ Θεὸς ἔδωκε στὸν ἄνθρωπο τὴν ἐντολὴ αὐτῆ; Καὶ ἀπαντᾷ ὁ ἅγιος Ἰωάννης (P.G. 53, 115): Γιὰ ἓνα καὶ μόνο λόγο· γιὰ νὰ τὸν βοηθήσει νὰ καταλάβει, ὅτι χρειάζεται νὰ κάνει μέσα του μίαν ἱεράρχηση, μία ἔλλογη ἐπιλογὴ, μὲ βάση κάποια κριτήρια· καὶ νὰ μὴν ἀφήνει νὰ τὸν παρασύρουν ἀφελεῖς ἐνθουσιασμοί, σὰν καὶ ἐκεῖνον ποὺ γοῆτευσε τὸν Ἀδάμ· καὶ ὅτι κύριο κριτήριο στίς τοποθετήσεις καὶ ἐπιλογές του, πρέπει νὰ εἶναι ἡ σχέση μὲ τὸν Θεό. Αὐτῆ ἡ σχέση δίνει στὸν ἄνθρωπο σταθερὰ ἀντικειμενικά κριτήρια.

Ὁ ἄνθρωπος παντοῦ καὶ πάντοτε πρέπει νὰ φροντίζει, νὰ τὸ ἔχει βαθειὰ μέσα του, νὰ τὸ ζῆ, νὰ τὸ βιώνη «ὅτι ὑπὸ Δεσπότην ἐστί» (P.G. 53, 115)· καὶ ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ΟΝ· ἢ μᾶλλον Ο ΩΝ. Εἶναι ὁμοῦς ἄλλης ὑφῆς, ἄλλης φύσης. Ἄναρχος, ἀόρατος, ἄφθατος, ἀπερινόητος, ἀκατάληπτος. Ἄκτιστος. Φύση καὶ οὐσία ἐντελῶς διαφορετικὴ ἀπὸ αὐτὲς ποὺ ξέρομε. Ἐπάνω καὶ ἔξω ἀπὸ κάθε δυνατότητα ἔρευνας ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου μὲ τίς κατηγορίες τῶν ἐπιστημῶν ποὺ ξέρει. Καμμιά ἐπιστῆμη δὲν ὀδηγεῖ στὸν Θεό. Καὶ καμμιά δὲν ὀδηγεῖ μακριὰ Του. Δηλαδή, στίς θρησκευτικὰς, ἠθικὰς, βιωματικὰς ἐπιλογές του καὶ τοποθετήσεις του ὁ ἄνθρωπος ὀδηγεῖται νομοτελειακά. «Ἐθελοντῆς διανεῦει ἕκαστος ἐπὶ

τῷ προσκροῦειν τῷ Θεῷ» (P.G. 69, 24A), ὅπως λέγει ἀποφαντικὰ ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας· καὶ συμφωνεῖ τόσο ξεκάθαρα μαζί του ὁ Μιχ. Δερτουζος, στὴν συζήτηση, ποὺ ὑπενθυμίσαμε πιὸ πάνω.

Συμπεράσματα. Τί πρέπει νὰ γίνει;

Ἄξιοπρόσεκτη εἶναι καὶ ἡ ἀκόλουθη διασάφηση τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου.

Ἡ ἁγία Γραφὴ λέγει, ὅτι ὁ Θεὸς «ἔθετο», ἔβαλε τὸν Ἀδάμ στὸν Παράδεισο. Ὅμως ὁ Παράδεισος δὲν εἶχε οὔτε φυσικό-ὕλικὸ φράχτη, οὔτε καὶ πνευματικὸ. Οὔτε εἶχε καμμιά διαφορὰ ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη γῆ. Τὸ «ἔθετο» ἔχει τὴν ἐννοια: τοῦ ἔδωσε ἐντολὴ νὰ διάγει ἐκεῖ· νὰ κάμει κέντρο τῆς ζωῆς του τὰ δύο δένδρα, ποὺ εὐρίσκοντο στὸ μέσο τοῦ Παραδείσου.

Ὅμως, γιὰ ποιὸ λόγο; Γιὰ νὰ τὸ συνειδητοποιεῖ ὅλο καὶ πιὸ πολὺ, ὅτι πρώτη του ἐπιλογὴ ἔπρεπε λογικὰ νὰ εἶναι ἡ διαβίωσή του κοντὰ στὰ δύο αὐτὰ δένδρα· ποὺ λογικὰ καὶ κανονικὰ ἢ θέα τους ἔπρεπε νὰ τοῦ θυμίζον, ὅλο καὶ πιὸ πολὺ: τὸ μὲν ξύλο τῆς ζωῆς, ὅτι ἡ πρώτη του προτεραιότητα πρέπει νὰ εἶναι ἡ ζωὴ καὶ ἡ ποιότητα ζωῆς· τὸ δὲ ξύλο τοῦ γινώσκων καλὸν καὶ πονηρόν, ὅτι χρειάζεται νὰ ἐνεργεῖ, ὄχι ἀνάλογα μὲ ἐντυπώσεις καὶ συναίσθημα, ἀλλὰ μὲ βάση τὰ σταθερὰ κριτήρια ποὺ τοῦ ἔθεσε ὁ Θεός. Καὶ συμπεραίνει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἐπιγραμματικά: «Ζήτημα μέγιστον ἡμῖν ἐντεῦθεν τίκεται» (P.G. 53, 109). Δηλαδή, νὰ θέμα, στὸ ὁποῖο ἀξίζει νὰ ἀφιερῶσει κανεὶς λίγη φαῖα οὐσία!

Γιὰ νὰ ἰδεῖ τί; Νὰ καταλάβει τί;

1. Ἡ ἐπιστῆμη δὲν εἶναι προμηθεϊσμός! Δὲν εἶναι ἀντίθετη· οὔτε ἄθεη. Εἶναι εὐλογία. Σὲ ὅλη της τὴν ἔκταση. Καὶ δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀφήνωμε ἐμεῖς νὰ ἐκφυλίζεται σὲ προμηθεϊσμό.

2. Ἡ ἐπιστῆμη σὰν ἐπιστῆμη εἶναι εὐλογία. Καὶ οἱ ἀνακαλύψεις καὶ οἱ ἐφαρμογές της εἶναι εὐλογία. Ἡ ἐπιστῆμη δὲν εἶναι οὔτε *ancilla theologiae*, οὔτε *domina omnium* (δέσποινα καὶ κυρία τῶν πάντων)! Ἡ ἀντιπαλότητα ἀνάμεσα σὲ πίστη καὶ ἐπιστῆμη ὀφείλεται σὲ λάθος θεώρηση θέσης, ἀποστολῆς, ἀρμοδιοτήτων, ὁρίων.

Π.χ. 1633 δικαστήριο Γερᾶς Ἐξέτασης δικάζει τὸν Γαλιλαῖο.

3. Ἐπιδίωξη τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἐφαρμογῆς της εἶναι ἡ ζωὴ καὶ μάλιστα μιὰ ποιότητα ζωῆς. Ἡ ἀπόγευση τοῦ ξύλου τοῦ εἰδέναι γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ δὲν ἔχει καμμιά σχέση οὔτε μὲ τὴν γνώση, οὔτε μὲ τὴν ἐπιστήμη. Εἶναι ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο ἠθικῆς διάστασης βουλητικὴ ἐνέργεια, ἀλλὰ ποτὲ προσέγγισης τῆς ἀλήθειας. Ἔτσι ταυτισμένοι μὲ τὸ κακὸ μποροῦν νὰ βρεθοῦν ἐξ ἴσου καὶ ἐπιστήμονες καὶ ἀπλοῖ ἄνθρωποι. Οἱ ἐπιστήμονες, σὰν ἐπιστήμονες, δὲν εἶναι οὔτε πιστοί, οὔτε ἄθεοι.

Πότε θὰ μάθουμε «μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἐκάστω ὡς ὁ Θεὸς ἐμέρισεν»; (Ρωμ. 12,3) καὶ «ἵνα μὴ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς φυσιοῦται κατὰ τοῦ ἑτέρου» (Α' Κορ. 4,6);

4. Πρέπει λοιπὸν νὰ κάνουμε τὶς ἐπιλογές μας, μὲ βάση τὰ κριτήρια πὺ μᾶς ἔδωκε ὁ Θεός. Καὶ ἐπεξηγοῦμε:

Στὸν Παράδεισο ὑπῆρχαν δύο ξύλα ἢ δένδρα. Τὸ ξύλον τοῦ «εἰδέναι» τῆς γνώσης· καὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς.

Πὰ τὸ ξύλο τῆς ζωῆς δὲν μᾶς ἐδόθη καμμία ἐντολή.

Μᾶς ἐδόθη μόνο ἡ ὁδηγία, ὅτι πρέπει νὰ ἀποτελεῖ τὸ κέντρο τῆς ζωῆς μας· ὅτι πρέπει ζωὴ

μας, νοῦς μας, αἴσθησή μας νὰ στρέφονται ὅλο καὶ πιὸ πολὺ γύρω ἀπὸ αὐτό. Αὐτὸ τὸ μυστικὸ νόημα τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς ταυτίζεται μὲ τὸν πόθο τῆς ἐπιστήμης νὰ δημιουργεῖ προϋποθέσεις γιὰ ποιότητα ζωῆς!

Τι ὅμως εἶναι τὸ ξύλο αὐτό, τὸ ξύλο τῆς ζωῆς; Ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογία ἀπαντᾷ:

Χριστὸς ἐστὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς. (Παρακλητικὴ, ἤχος βαρῦς, μακαρισμοὶ τρ. α'). Καὶ μαζί του ὅλα ὅσα εἶναι τοῦ Χριστοῦ: Σταυρὸς, Χάρις, Ἔλεος, Σῶμα Του, Αἷμα Του, κ.ο.κ. Γιατὶ μὲ ὅλα αὐτὰ καὶ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ προχέεται ζωὴ.

Καὶ «προτίθεται», τοποθετεῖται ἐνώπιόν μας, –εἴτε εἴμαστε σοφοὶ καὶ ἐπιστήμονες, εἴτε ὄχι– γιὰ μιὰ ἀπόλυτα δική μας ἐπιλογή· γιὰ μιὰ ἐπιλογή:

ἢ ἀπόλυτα ἐλεύθερη·

ἢ ἀπόλυτα ὑπεύθυνη·

ἢ ἀπόλυτα δική μας.

Μία ἀπὸ τὶς βασικότερες δωρεές τοῦ Χριστοῦ σὲ μᾶς, εἶναι ἡ ἐλευθερία πὺ μᾶς ἔδωκε, νὰ Τὸν ἀγαπᾶμε καὶ νὰ Τὸν ἀκολουθοῦμε, μόνο ὅταν τὸ θέλωμε, καὶ νὰ Τὸν ἀρνούμαστε καὶ νὰ Τὸν μισοῦμε, ὅταν τὸ θέλωμε. Ἐπικυρώνει ἔτσι ὁ Χριστὸς τὰ τόσο φιλόσοφα λόγια τοῦ ἁγίου Κυρίλλου: «Ἐθελοντῆς διανεύει ἕκαστος ἐπὶ τῷ προσκρούειν τῷ Θεῷ». Μὲ δική του ἐπιλογή.

**ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ, ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΑ ΦΩΤΙΣΕΩΣ
ΤΑ Μ.Μ.Ε. ΚΑΙ Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΞΕΝΟΦΟΒΙΑΣ***

1. Εισαγωγικά

Οι αλλαγές που συμβαίνουν σήμερα συγκλίνουν γύρω από μια σειρά εξελίξεων που έχουν σχέση με την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών και τη διεύρυνση της επικοινωνίας. Κάθε ανάλυση που θα ήθελε να σκιαγραφήσει το πλαίσιο της εποχής θα έπρεπε να εξετάσει τις αλλαγές που έφεραν οι τεχνολογίες των επικοινωνιών και της πληροφορικής, τις ύφιστάμενες οικονομικές και ιδεολογικές μεταμορφώσεις των Μ.Μ.Ε., τις πο-

δοση της παιδείας, την καλλιέργεια του δημοκρατικού ήθους, τη μεταφορά των πολιτιστικών αγαθών στις έσχατιές του πλανήτη, αλλά και προκαλώντας τους παραμορφωτικές διαστρεφές. Φυσικά και από την άλλη πλευρά οι κοινωνίες μας επέβαλαν στα Μ.Μ.Ε. τη δυναμική των νέων προσανατολισμών, την ευθυγράμμιση στα πανανθρώπινα αιτήματα, αλλά και την παθολογία τους και τα συμπτώματα της παρακμής².

Ο ελληνικός Τύπος, έφημερίδες και δημοσιογράφοι, εύρισκονται αναμφισβήτητα αντιμέτωποι με μια βαθύτατη κρίση. Η κρίση είναι πολύπλευρη. Αφορμά κατ' αρχήν τον πολιτικό και ηθικό λόγο υπάρξεώς τους. Αφορμά τη σχέση τους με τον πολίτη-άναγνώστη, γενικά το κοινό. Αφορμά και τη συνταγματικά κατοχυρωμένη θέση του Τύπου, ως ουσιαστικού στοιχείου λειτουργίας του δημοκρατικού πολιτεύματος. Αφορμά το ποιοτικό επίπεδο του πολιτικού, οικονομικού, κοινωνικού και ηθικού λόγου, τον όποιο ο Τύπος εκφέρει. Αφορμά τον παιδευτικό του προσανατολισμό, το χαμηλό επίπεδο παιδείας και μορφώσεως των ίδιων των δημοσιογράφων, τις επιλογές των ιδιοκτητών εφημερίδων και Μ.Μ.Ε.³, που επιδιώκουν αύξηση της κυκλοφορίας ή της ακροαματικότητάς τους μέσα

Του Άρχιμ. κ. **Άγαθαγγέλου Χαραμαντίδη**
Γραμματέως της Σ.Ε.

σοτικές και ποιοτικές αλλαγές του κοινού¹, και, κυρίως, να αναρωτηθεί για το ρόλο των Μ.Μ.Ε. στα κοινωνικά φαινόμενα και γεγονότα των καιρών. Αυτό το θέμα θα επιχειρήσουμε να ερευνήσουμε παρουσιάζοντας τις επί μέρους και ευρύτερες διαστάσεις του, αν και στην πρόοδο της αναζητήσεώς μας διαπιστώσαμε περιορισμένη ελληνική βιβλιογραφία για το σχετικό θέμα.

2. Η κρίση.

Τα Μ.Μ.Ε. επέδρασαν στις κοινωνίες του αιώνας μας, αναπτύσσοντας δίαυλους για τη διά-

2. Βλ. Βασιλείου Γιούλτση, *Μ.Μ.Ε. και κοινωνική παθολογία, Τά Μ.Μ.Ε. στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Πρακτικά Α' Επιστημονικής Συνάντησης Τμήματος Δημοσιογραφίας Μ.Μ.Ε. του Άριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, έκδ. Παπαζήση, Άθήνα 1996, σελ. 19. Του ίδιου, *Έκκλησία και Μ.Μ.Ε.*, Πρακτικά ήμερίδας, με θέμα: «Έκκλησία και Μ.Μ.Ε.», που διοργάνωσε η Έρα Σύνοδος της Έκκλησίας της Ελλάδος, στις 18.1.1996, σελ. 27.

3. Πρακτικά συζητήσεως Συρογγυλής Τραπέζης, με θέμα: «Ο ρόλος του Τύπου και των Μ.Μ.Ε. στα ζητήματα του ρατσισμού και της ξενοφοβίας», Άθήνα 30.3.1995, Άρχιμ. Υπουργείου Ήξωτερικών.

* Εισήγηση στην Ήμερίδα εκπροσώπων της Έρας Άρχιεπισκοπής Άθηνών και των Έρω Μητροπόλεων, με θέμα «ΕΤΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΕΚΡΙΖΩΜΕΝΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΞΕΝΟΦΟΒΙΑΣ», που οργάνωθηκε από την Έρα Σύνοδο της Έκκλησίας της Ελλάδος στο Διορθόδοξο Κέντρο (6 Νοεμβρίου 1997).

1. Π.Δ. Δαγτόγλου, *Τύπος και Σύναγμα*, Έλληνικές Πανεπιστημιακές Έκδόσεις, Άθήνα 1989, σελ. 30.

από τεχνικές χρησιμοθηρικής σκοπιμότητας. Το ἄθροισμα τῶν πλευρῶν τῆς κρίσεως ἀφορᾶ αὐτὴ τὴν ἴδια τὴν οὐσία ὑπάρξεως τῶν Μ.Μ.Ε. καὶ ἀντανακλᾷ τὴ βαθύτερη κρίση τῆς εὐρωπαϊκῆς⁴ ἀλλὰ καὶ τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας⁵. Ἀφορᾶ, τέλος, τὴ σχέση μετὸν ἑαυτὸ μας, μετὴν ἀλήθεια τῆς ζωῆς καὶ τὸ νόημά της. Π' αὐτὸ μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθεῖ καὶ ὡς «*κρίση ταυτότητας*». Κι ἔτσι πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθεῖ. Ἄλλιῶς δὲν ἔχει νόημα νὰ μιλάμε ἐπάνω σ' ἓνα πῶμα γιὰ συμπτώματα.

3. Ἕνα συμπαντικὸ δράμα.

Οἱ σκέψεις αὐτὲς ἀποκτοῦν νόημα μπροστὰ σὸ γεγονός τῆς ἀγωνίας γιὰ τὸ αὐριο καὶ τοῦ προβληματισμοῦ γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση ἑνὸς *συμπαντικοῦ δράματος*, τοῦ ρατσισμοῦ καὶ τῆς ξενοφοβίας.

Ἀπὸ τὴν σκοπιὰ τῆς Ὁρθόδοξης Θεολογίας, ποὺ δὲν διακρίνει νεστοριανικὰ τὴ θρησκεία ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ ζωὴ, τὸ φαινόμενο τοῦ ρατσισμοῦ εἶναι πρωτίστως θεολογικό. Καὶ αὐτὸ ἰσχύει ὄχι μόνο ὅταν παρουσιάζεται μετὴν τυπικὴ θρησκευτικὴ μορφὴ του, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐμφανίζεται ὡς κοινωνικοπολιτικὸ ἢ ἀνθρωπολογικό⁶.

Ἄν ἡ ἐπιστήμη τῆς κοινωνιολογίας καί, κατ' ἐπέκταση, τὰ Μ.Μ.Ε. μποροῦν νὰ προσεγγίσουν τὴ φαινομενολογία τοῦ ρατσισμοῦ καὶ νὰ ἐπισημάνουν τίς σχέσεις του μετὰ τὰ κοινωνικὰ δεδομένα, ἡ Θεολογία μπορεῖ νὰ προχωρήσει βαθύτερα καὶ

νὰ φθάσει στὴν «*ὄντολογία του*»⁷.

Ὁ ρατσισμός, ὁ φόβος γιὰ τὸν ἄλλον, συνιστᾷ οὐσιαστικὰ μίαν δαμονικὴ κατάσταση, μίαν «*αἴρεση*». Σὲ τελευταία ἀνάλυση ἐκφράζει τὴν ἀπολυτοποίηση τοῦ κτιστοῦ, τὸ πρόβλημα τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, ὅπως βιώνεται σήμερα, μετὴ διακοπὴ τῆς σχέσεως, τὴν ἀναίρεση τῆς κοινωνίας καὶ τὴ ματαίωση τῆς μετοχῆς.

Στὸ σύγχρονο πολιτισμὸ κερδίζεται ἡ ἐλευθερία καὶ χάνεται ἡ ἐνότητα. Μετὴν ἐκκοσμίκευση καὶ τὴν ἐξατομίκευση τῆς ζωῆς ὁ ἄνθρωπος ἀπαλευθερώνεται καὶ ἀπομονώνεται. Φαίνεται πιὸ ὀλοκάθαρα ὅτι τὸ καιρὸ μεταφυσικὸ πρόβλημα τοῦ μοντέρνου, τοῦ νεωτερικοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ὁ συνδυασμὸς τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐνότητας, ἡ συνάρτηση τῆς ἀτομικότητας καὶ τῆς κοινωνικότητας, ἡ σύνθεση τῆς αὐτονομίας καὶ τῆς συμβίωσης⁸.

Τὸ αἶτημα τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου δὲν εἶναι ἡ ὑπαρξη, ἀλλὰ ἡ συνύπαρξη, ὄχι ἀπλῶς ἡ ἀτομικὴ ἐπιβίωση, ἀλλὰ ἡ κοινωνικὴ συμβίωση⁹. Καὶ σὲ αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ ζωτικὸ αἶτημα ὀφείλουμε νὰ ἀπαντήσουμε. Νὰ βοηθήσουμε τὸν ἄνθρωπο νὰ κατανοήσει τὴν ὄντοότητά του ὡς πρόσωπο, νὰ μάθει ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀπλῶς, ἀλλὰ συνυπάρχει κυ-

7. Βλ. Γ. Μαντζαρίδη, *Ἡ ἠθικὴ ὑπέρβαση τοῦ φονταμενταλισμοῦ*, σελ.68-69.

8. «Ὡς πρὸς τὴν πολιτισμικὴ διάσταση κυριαρχεῖ αὐτὸ πὸν θὰ μπορούσαμε νὰ ἀποκαλέσουμε προμηθεϊσμὸ: ἡ κατάσταση δηλαδὴ ἐκείνη ὅπου, μέσῳ τῆς μαζικῆς ἐκκοσμίκευσης, ἔχουμε ὀδηγηθεῖ σὲ ὅ,τι ὁ Μᾶξ Βέμπερ ἀποκάλεσε «ἀπομάγευση τοῦ κόσμου». Ὁ κόσμος χάνει τὸν ἱερό χαρακτήρα του, οἱ ἄνθρωποι ἀποκόπτονται ἀπὸ τὸ θεῖο, ἐνῶ παράλληλα ὑποκαθιστοῦν τὴ χαμένη τους ἀσφάλεια θεωρώντας τοὺς ἑαυτοὺς τους κυρίαρχους κατακτητὲς τοῦ περιβάλλοντος καὶ τοῦ κόσμου... Στὸ πολιτικὸ πεδίο ἐξάλλον τὸ χαρακτηριστικότερο γνώρισμα τῆς νεωτερικότητας εἶναι ἡ μετατόπιση τῶν δεσμῶν πίστης καὶ τῶν προσανατολισμῶν τοῦ λαοῦ ἀπὸ τίς παραδοσιακὰς τοπικὲς κοινότητες πρὸς τὸ ἐθνικὸ κέντρο. Ἀπόρροια τῆς τάσης αὐτῆς εἶναι ἡ ἐμφάνιση τῶν ἐθνικιστικῶν ἰδεολογιῶν, ἡ ἐξάπλωση καὶ τελειοποίηση τῶν «μέσων παραγωγῆς βίας», καθὼς καὶ ὁ ἔλεγχος αὐτῶν τῶν μέσων ἀπὸ ἐλίτ, πὸν λειτουργοῦν σὸ πλαίσιο ἑνὸς συστήματος ἀνταγωνιστικῶν ἐθνικῶν κρατῶν...». Ν. Μουζέλη, *Ὁ θρησκευτικὸς νεοφιλελευθερισμὸς*, ἄρθρο σὸ ΒΗΜΑ, 1.11.1997, σελ. Β2.

9. Βλ. Μάριου Μπέγγου, *Φαινομενολογία τῆς θρησκείας*, ἐκδ. Ἑλληνικὰ Γράμματα, Ἀθήνα 1995, σελ. 233-242.

4. Βλ. Στάθη Εὐσταθιάδη, *Τὸ Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης καὶ ἡ ἀντιφατικὴ ἱστορικὴ του διαδρομὴ*, Ἑλλημερὶδα σὴν προάσπιση τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, ἄρθρο σὴν ἑφημερὶδα ΤΟ ΒΗΜΑ, 2.11.1997, σελ. Ε5.

5. Βλ. Κυριάκου Ν. Κορόβηλα, *Ἡ κρίση τοῦ δημοσιογραφικοῦ λειτουργήματος*, Περιοδικὸ *Σύναξη*, τεύχος 50, σελ. 6. Βλ. ἄρθρα: Γεωργίου Βότση, *Οἱ νέοι στυλίτες τῆς δημοσιογραφικῆς τρομολαγνείας*, Ἑλευθεροτυπία 10.1.1994, σελ.9. Μάριου Πλωρίτη, *Μικρὴ «κωδικοποίηση» τῆς κρίσης τοῦ Τύπου*, Τὸ Βῆμα 28.5.1995, σελ. Α20. Πάννη Μαρίνου, *Ἡ ἀλήθεια καὶ οἱ δημοσιογράφοι*, Οἰκονομικὸς Ταχυδρόμος 25.11.1993, σελ.3, 4,6.

6. Βλ. Γ. Μαντζαρίδη, *Ἡ ἠθικὴ ὑπέρβαση τοῦ φονταμενταλισμοῦ*, Περιοδικὸ *Σύναξη*, τεύχος 56, 1995, σελ. 70. Βλ. τὴ θαυμάσια συνέντευξη, μετὴ τίτλο *Ὁ μαέστρος καὶ τὸ Τεῖχος*, τοῦ Μισισλάβ Ροστρόποβιτς σὴν Annick Cojean (Le Monde), ΤΟ ΒΗΜΑ, 2.11.1997, σελ. 15.

ρίως, όχι για να επιβιώνει άτομικά, αλλά για να συμβιώνει κοινωνικά.

4. Συμπτωματολογία.

Ο ρατσισμός είναι μια λέξη που κανένας δεν ακούει ευχάριστα, ούτε και οι δημοσιογράφοι. Στη Γερμανία π.χ. όταν ακούγεται ή λέξη ρατσισμός δημιουργείται σύγχυση. Πολλοί δημοσιογράφοι προσπαθούν να αποφύγουν τη συγκεκριμένη λέξη και χρησιμοποιούν τη λέξη *ξενοφοβία*. Στους ακαδημαϊκούς κύκλους όμως ευχαρίστως για έθνοκεντρισμό¹⁰.

Στόν άπολογισμό τής συζητήσεως στρογγυλής τραπέζης, με θέμα «*τόν ρόλο του Τύπου και των Μ.Μ.Ε. στα ζητήματα του ρατσισμού και τής ξενοφοβίας*», που έγινε στην Αθήνα, τόν 1995, με την οργανωτική ευθύνη του Έλληνικού Κέντρου Ευρωπαϊκών Μελετών, αναφέρεται, ότι:

α) *ο ρατσισμός στην ελληνική κοινωνία είναι σήμερα υποβαθμισμένος, ως πρόβλημα, στη συνείδηση των δημοσιογράφων,*

β) *πράγματι μερίδα του Τύπου στην Ελλάδα παρακινεί συχνά σε ρατσιστικές συμπεριφορές, και*

γ) *δυστυχώς σνδεμία αρχή έχει σκεφθεί να αντιμετωπίσει τά έντυπα και τούς δημοσιογράφους που παρακινούν σε ρατσιστικές και ξενόφοβες συμπεριφορές¹¹.*

Διατηρούμε, λοιπόν, παρά τις αξιόλογες και σοβαρές προσπάθειες κάποιων δημοσιογράφων, αρκετές επιφυλάξεις και διατυπώνουμε τόν προβληματισμό μας, όσον αφορά τή συνειδητοποίηση τής ευθύνης των Μ.Μ.Ε. και τις δυνατότητές τους να συμβάλλουν, λόγω του τρόπου με τόν όποιο διαχειρίζονται τόν θέμα, στην καταπολέμηση του ρατσισμού και τής ξενοφοβίας.

α. Τά στερεότυπα.

«Η άνασφάλεια και ό φόβος μās οδηγούν στο

να γυρνάμε τήν πλάτη στους πρόσφυγες και να άδιαφορούμε για τόν δράμα τους. Οί Έλληνες σιγά σιγά γίνονται ρατσιστές, λόγω έλλειψης ένημέρωσης... Πόσο είναι έτοιμος ό τόπος μας να δεχθεί, να καταλάβει και να στηρίξει τόν όνειρο των προσφύγων που τούς έφερε ως εδώ; Μια ματιά μόνο στα δελτία των ειδήσεων ή στους τίτλους των εφημερίδων είναι άρκετή για να συνειδητοποιήσει κανείς τόν νέο γολγοθά τους»¹². «Τόν μέτρο τής ένημέρωσης και ή φροντίδα για τήν ευαίσθητοποίηση του πολίτη σε θέματα σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων δεν πρέπει να σταματά ποτέ»¹³. Αύτά έγραψαν στην έκθεσή τους, με θέμα τούς πρόσφυγες και τόν ρατσισμό, οί νέοι, μαθητές τής Β΄ Λυκείου, που έλαβαν μέρος στόν φετινό πανελλήνιο μαθητικό διαγωνισμό γραπτού δοκιμίου.

Δέν είναι όμως μόνο ή επικαιρότητα, δέν είναι μόνο ή ειδησεογραφία, δέν είναι μόνο οί ένημερωτικές έκπομπές. Είναι κυρίως ό τρόπος με τόν όποιο τά Μ.Μ.Ε. διαχειρίζονται κοινωνικά θέματα και καταστάσεις, τόν γεγονός τής άνεσιτότητας των ανθρώπων, μέσα από τόν όποιο, εκεί που δέν τόν καταλαβαίνει κανείς, εκεί όπου πράγματι ό θεατής, ό αναγνώστης ή ό ακροατής, είναι χαλαρός και άνυποπτος, μπορεί να παράγεται και να αναπαράγεται, άκόμη και από τή χροιά και τόν τόνο τής φωνής, κάποιο στερεότυπο, τόν όποιο καλλιεργεί τή σχάση και τήν προβολή, ως μηχανισμούς σχέσεως με τόν κόσμο, είναι στερεότυπα επιθετικό, κατά βάθος ρατσιστικό, παράγωγο μιας αντίληψης, ή όποια είναι μη άνεκτική άπέναντι στη διαφορά, στην έξοικείωση και τήν άνοχη τής διαφοράς¹⁴. Αναφέρουμε ένα παράδειγμα: έχει γίνει τής μόδας, σε περιπτώσεις που συμβαίνουν αξιόποινες πράξεις από άνθρώπους μειονοτικούς, να αναφέρεται ή έθνικότητα του δράστου και να γυρνούνται τά φαινόμενα αυτά σε όλη τή μειονότητα. Όμως ή έπαναλαμβανόμενη άναφορά στην έθνικότητα δημιουργεί στο κοινό τήν αίσθηση τής

10. Βλ. Ralf Koch, Medien mogen's weiß, Rassismus im Nachrichtengeschäft, Deutscher Taschenbuch Verlag, München 1996, σελ.7-22.

11. Πρακτικά συζητήσεως Στρογγυλής Τραπέζης, με τίτλο: «*Ο ρόλος του Τύπου και των Μ.Μ.Ε. στα ζητήματα του ρατσισμού και τής ξενοφοβίας*», Αθήνα 30.3.1995, Άρχείο Ύπουργείου Έξωτερικών.

12. ΤΑ ΝΕΑ, 31.10.1997, σελ.22-23.

13. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 31.10.1997, σελ. 6.

14. Βλ. Ευάγγελου Βενιζέλου, *Μ.Μ.Ε., Δημοκρατία και έξωτερική πολιτική, Τόν τρίγωνο τής έντασης*, εκδ.Νέα Σύνορα, Αθήνα 1996, σελ.129-130.

ρεαλιστικής εικόνας. Το κοινό μεγαλώνει με αυτή την εικόνα. Έτσι ή κριτική για την εθνικότητα των δραστῶν είναι κάτι που θεωρείται φυσιολογικό και κανονικό.

Άπο την άλλη πλευρά δημοσιογράφοι που πιστεύουν, ότι μπορούν να διορθώσουν τα άρνητικά κλισιέ με θετικές εικόνες και ιστορίες για τους καλούς πρόσφυγες ή μειονοτικούς ενεργούν, πολλές φορές, τὸ ἴδιο ρατσιστικά.

Εἶναι παράδοξο, ἀλλὰ δὲν χρειάζεται να εἶναι κάποιος δεδηλωμένος ρατσιστής για να χρησιμοποιεῖ ρατσιστικά στερεότυπα ἢ να συμπεριφέρεται ρατσιστικά, γιατί τις περισσότερες φορές αὐτὸ συμβαίνει ἀσυνείδητα και ἴσως και χωρίς πρόθεση. Ὁ Winnicott¹⁵ γράφει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὑποφέρει ἀπὸ τὴν ἀπωθημένη ἐπιθετικότητα. Και δὲν διαθέτει βιολογικούς μηχανισμούς για να ἀμυνθεῖ στὴν ἐπιθετικότητά του. Να γιατί ἡ μήτρα τοῦ ρατσισμού εἶναι τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο. Π' αὐτὸ και ὁ ρατσισμός ὡς κατάσταση διαπερνᾷ ὀλόκληρη τὴν κοινωνία και τὸν καθένα ξεχωριστά¹⁶. Και αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἡ παγκοσμιοποίηση τοῦ γεγονότος.

Στὴ Γερμανία ἄρχισε μιὰ συζήτηση στὶς συντάξεις ἐφημερίδων και περιοδικῶν για τὸ κατά πόσο οἱ δημοσιογράφοι ἀντιλαμβάνονται και μεταδίδουν τὰ θέματα ἐλεύθεροι ἀπὸ ρατσιστικές ιδέες. Τὸ πράγμα δὲν εἶναι εὔκολο. Τὸ σύνθετο δὲ τῆς καταστάσεως φαίνεται σὰ ρεπορτάζ που κάνουν για τοὺς ξένους οἱ ἴδιοι οἱ ἀλλοδαποὶ δημοσιογράφοι¹⁷.

β. Ἡ προβολὴ τῶν ἄκρων.

Αὐτὸ τὸ ὁποῖο, ἐπίσης, παρατηροῦμε, εἶναι ὅτι ὁ τρόπος με τὸν ὁποῖο τὰ Μ.Μ.Ε. παρουσιάζουν θέματα που ἔχουν σχέση με τις μειονότητες και τοὺς πρόσφυγες χαρακτηρίζεται, πολλές φορές,

ἀπὸ ἀκρότητα. Αὐτὴ ἡ διάθεση να προβάλλουμε, ἀποσπασματικά, περιπτώσεις ἀκραίες ἢ ὡς ἀκραίες, χωρίς τὸν κόπο να κατανοήσουμε «ἐπιστημονικά» τὴν προβληματικὴ τῶν κοινωνικῶν θεμάτων, δημιουργεῖ ἓνα ἐπικοινωνιακὸ μοντέλο που δὲν χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν αἴσθηση τοῦ μέσου, τὴ διαδικασία τῆς μάθησης και τῆς περιγραφῆς, τῆς κοινωνίας και τῆς ἐπαφῆς. Ἴσως αὐτὸ να θέλει ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος. Δὲν εἶναι τυχαῖο τὸ γεγονός, ὅτι οἱ κινηματογραφικὲς ταινίες «*Άγγλος ἀσθενής*» και «*Ὁ σολίστας*», που τὸ θέμα τους διαπραγματεύεται, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὴν ἄκρα ἀνθρώπινη διάθεση και συμπεριφορά, τὴν ἰσοπέδωση τοῦ μέσου ὄρου, κριθῆκαν μεταξὺ τῶν καλύτερων ταινιῶν τοῦ παγκόσμιου κινηματογράφου και βραβεύτηκαν με τὸ βραβεῖο OSCAR. Αὐτὸ σὲ τελευταία ἀνάλυση σημαίνει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος συγκινεῖται, γοητεύεται ἀπὸ τὰ ἀκραία πράγματα. Και αὐτὸ εἶναι μιὰ διαπίστωση που θὰ πρέπει βαθύτατα να προβληματίσει.

γ. Ὁ λόγος τῶν Μ.Μ.Ε.

Ὁ κοινωνικὸς λόγος, ὁ δημόσιος λόγος, γενικότερα, στὴν Ἑλλάδα, εἶναι ἓνας λόγος, πολλές φορές, ἀρκετὰ ἐρασιτεχνικός, ὁ ὁποῖος μᾶς περιάγει στὴν ἀδιαφοροποίητη και ὁμοιογενὴ κατάσταση ἑνὸς καθαροῦ τίποτα¹⁸. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι εἶναι και λόγος ἀνυποψίαστος και ἀπλουστευτικὸς ἀπέναντι σὲ κάποια βαθύτερα προβλήματα. Προβλήματα που κινοῦνται με ἀργοὺς ρυθμούς, ἀλλὰ εἶναι προβλήματα πάρα πολὺ σημαντικά.

Π' αὐτὸ και ὁ δημοσιογραφικὸς λόγος, σὲ μιὰ ἐποχὴ «*πολυβηματικῆς ἐπαγωγικῆς λογικῆς*»¹⁹, θὰ πρέπει να σκεφθεῖ, να μεγαλώσει, να ὀξειδωθεῖ, να ὠρμάσει και να ρυτιδωθεῖ παραγωγικά. Με ἄλλα λόγια θὰ πρέπει να γεννήσει και να μεταβιβάσει πληροφορία και νόημα ὄχι σὰ πλαίσια μιᾶς «*ἀσάλευτης ζωῆς*»²⁰, ἀλλὰ μιᾶς πραγματικό-

15. Βλ. D. Winnicott, *Οἱ ρίζες τῆς ἐπιθετικότητας*, ἐκδ. Καστανιώτη, Ἀθήνα 1976.

16. S. F. Pfurtner, *Fundamentalismus, Die Flucht ins Radikale*, Freiburg, Basel, Wien, 1991, σελ. 34, 43.

17. Βλ. Ralf Koch, *Medien mogen's weiß, Rassismus im Nachrichtengeschäft*, Deutscher Taschenbuch Verlag, München 1996, σελ. 7-22.

18. Βλ. Ἰωάννου Σ. Νικολῆ, *Διλήμματα και ἀδιέξοδα στὴν ἀνθρώπινη ἐπικοινωνία*, ἐκδ. Ἄν. Σάκκουλα, Ἀθήνα-Κομοτηνὴ 1988, σελ. 68.

19. Ὁ.π., σελ. 12.

20. Βλ. Ἰωάννου Σ. Νικολῆ, ὁ.π. σελ. 12.

τητας με διαλεκτικό και τελεολογικό χαρακτήρα. Μιάς πραγματικότητας, ή όποια δεν θα καλλιεργεί τις αντιπαραθέσεις και τις διαφοροποιήσεις, δεν θα εκμεταλλεύεται τον ψυχισμό του άλλου και δεν θα κακοποιεί το ανθρώπινο πρόσωπο. Άλλωστε τί νόημα έχει ο λόγος, όταν δεν υπάρχει σχέση; Η λειτουργία του λόγου είναι να απαλύνει τα τραύματα από τις ένορμήσεις ή τη σύγκρουση με τον άλλον, να συντελεί στη συνάντηση των προσώπων²¹.

Είναι μισή αλήθεια, και αυτό συνιστά καθολικό ψεύδος, από τη μιὰ πλευρά να όμιλούμε και να γράφουμε ενάντια στο ρατσισμό και την ξενοφοβία, να καταγγέλλουμε την εκμετάλλευση και κακοποίηση γυναικών και παιδιών, κάτω από πρωτοφανείς έξευτελιστικές συνθήκες, από την Άλβανία, την Πολωνία, τις χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας, και από την άλλη να καλλιεργείται με την δημοσίευση, στην πλειοψηφία του Τύπου, διαφόρων άγγελιών, ή χρησιμοποίηση του ανθρώπου ως κοινότατου άψυχου έμπορεύματος. Αυτό δεν είναι δημοσιογραφική δεοντολογία. Είναι καθγιασμός του άπανθρωπισμού του ανθρώπου. Είναι ύλιστικός κυνισμός.

δ. Πολίτες και όχι καταναλωτές.

Δεν είναι δυνατό να όμιλούμε για φαινόμενα ρατσισμού θεωρώντας τον άνθρωπο άπλως διακοσμιακό στοιχείο, ουσιαστικά αναιρώντας τον.

Έτσι δεν καλλιεργείται ή αίσθηση της συμμετοχής ή ή δυνατότητα της συμμετοχής του κοινού στα διάφορα κοινωνικά προβλήματα, αλλά ή δυνατότητα της κατανάλωσης, της σκοπιμότητας και του άπεριόριστου προσωπικού συμφέροντος²²: ένας κοινωνικός δαρβινισμός, με έναν άπε-

ριόριστο ιδεολογικό κυνισμό²³. Ίσως αυτό να θέλει ή κοινωνική πραγματικότητα²⁴. «Ό,τι δεν πουλάει δεν ζει»: είναι το χαρακτηριστικό σύνθημα αυτής της νοοτροπίας²⁵.

Πρέπει όμως να μάθουμε, ότι άπευθυνόμαστε σε πολίτες και όχι σε καταναλωτές. «Και οί πολίτες δεν είναι άπλως ή μονάδα μέσα στο σύνολο της κοινής συμβίωσης, μονάδα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, που ρυθμίζονται συμβατικά προκειμένου να επιτευχθεί ή πληρέστερη δυνατή έξισορρόπηση των έγωκεντρικών άπαιτήσεων. Να είσαι πολίτης είναι τίτλος τιμής: μετέχεις στη μεγάλη τιμή και στο κατόρθωμα να κάνεις τη ζωή να αληθεύει –γι' αυτό και ή ιδιότητα του πολίτη δεν είναι ένα περιστασιακό προνόμιο, αλλά πρωταρχικό περιεχόμενο του προσωπικού βίου, που δίνει νόημα στην κάθε πτυχή της καθημερινότητας»²⁶.

Νομίζω, ότι δεν μπορεί και δεν επιτρέπεται να άγνοηθεί αυτή ή ευθύνη του πολίτη. Σε αντίθετη περίπτωση ή κριτική της «κρίσης» των Μ.Μ.Ε. είναι ένα άλλοθι της άτομικής άδιαφορίας (ή άναπηρίας)

ιδιωτικών Μ.Μ.Ε. Οί δέκτες μετατρέπονται σε επιτηρητές της άπεριόριστης βούλησης για κατανάλωση. Ό άναπαριστάμενος κόσμος των ιδιωτικών Μ.Μ.Ε. είναι ο κόσμος των ιδιωτικών Μ.Μ.Ε. είναι ο κόσμος της άπεριόριστης βούλησης για κατανάλωση», Κύρκου Δοξιάδη, Έθνικισμός, Ίδεολογία, Μέσα Μαζικής Έπικοινωνίας, έκδ. Πλέθρον, Θεωρία και κοινωνία, Άθήνα 1995, σελ. 94.

23. «Στο κοινωνικό πεδίο ή νεοτερικότητα, ...χαρκτηρίζεται από έναν νέον τύπον κοινωνικό δαρβινισμό –σε πρακτικό τουλάχιστον, αν όχι και διακηρυκτικό– επίπεδο. Ένώ στην προνεωτερική εποχή τα προνομιούχα μέλη της κοινότητας δεν είχαν μόνο δικαιώματα αλλά και υποχρεώσεις άπέναντι στους λιγότερο ευνοημένους. Αυτή ή άριστοκρατικού τύπου άλληλεγγύη αντικαταστάθηκε βαθμιαία από την αντίληψη ότι, έφόσον ή άγορά λειτουργεί προς όφελος όλων, όσοι δεν «πετυχαίνουν» οικονομικά είναι οί ίδιοι υπεύθυνοι...», Ν. Μουζέλη, Ό θρησκευτικός νεοφιλελευθερισμός, άρθρο στο ΒΗΜΑ, 2.11.97, σελ. 2. Βλ., επίσης, Κύρκου Δοξιάδη, Έθνικισμός, Ίδεολογία, Μέσα Μαζικής Έπικοινωνίας, σελ. 92-94.

24. Βλ. P. Elliot, Intellectuals, *The «Information Society» and the Disappearance of the Public Sphere, in Media, Culture and Society*, ed. by R. Collins, 1986.

25. Κύρκου Δοξιάδη, Έθνικισμός, Ίδεολογία, Μέσα Μαζικής Έπικοινωνίας, σελ. 94, ύποσημ. 54.

26. Χρήστου Πανναρά, Όρθός λόγος και κοινωνική πρακτική, έκδ. Δόμος, Άθήνα 1984, σελ. 196-197.

21. Πρεσβυτέρου Βασιλείου Θεομού, *Ποιμαίνοντες μετ' έπιστήμης*, έκδ. Άρμός, Άθήνα 1996, σελ. 86.

22. «Για τους άπλους πολίτες, το «άπεριόριστο προσωπικό συμφέρον» βέβαια δεν μπορεί να σημαίνει τίποτε άλλο παρά «άπεριόριστη βούληση για κατανάλωση». Ό καταναλωτισμός έπομένως δεν είναι παρά μιὰ συγκεκριμένη μορφή του κυρίαρχου –διττού– ιδεολογήματος των

και της έκπτώσεως ενός πολιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος ρίχνει στήν ἰσοπεδωτική κοίτη τοῦ λαϊκισμοῦ ὅλα τὰ αὐθεντικά ἐρωτήματα τοῦ νοήματος τῆς ὑπάρξεως²⁷.

Οἱ ἄνθρωποι θά πρέπει νά εἶναι ἱκανοί νά φανταστοῦν και νά κατανοήσουν τοὺς ἑαυτοὺς τους και με ἄλλους τρόπους και νά ἀναλάβουν τῖς εὐθύνες τους. Καί αὐτός εἶναι ὁ οὐσιαστικός ρόλος τῶν Μ.Μ.Ε.: νά δώσουν τὴν εὐκαιρία στοὺς πολίτες νά δοῦν τοὺς ἑαυτοὺς τους διαφορετικά. Τότε μονάχα θά συμβάλλουν οὐσιαστικά και στήν ἀντιμετώπιση τοῦ θέματος πού μᾶς ἀπασχολεῖ.

5. Ἡ ἑλληνική κοινωνία.

Παρά τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ἑλληνική κοινωνία δέν ἔχει δεχθεῖ ἔντονες και ὀξείες προκλήσεις γύρω ἀπὸ τὸ ρατσισμό, τὴν ξενοφοβία και τὸ κοινωνικό μίσος, ὅπως ἄλλες εὐρωπαϊκές κοινωνίες ἢ κοινωνίες ὅπως εἶναι ἡ ἀμερικανική, ἡ νοτιοαφρικανική, δέν παύει νά εὐρίσκειται ἀντιμέτωπη με διάφορες πηγές σχετικῶν κινδύνων, με αὐτὴ τὴν ἔννοια τῆς διαφορᾶς. Εἴτε αὐτὴ εἶναι φυλετική, εἴτε εἶναι κοινωνική, εἴτε εἶναι νοστοροπιακή. Καί προσπαθεῖ, ὅπως και οἱ ἄλλες κοινωνίες, πού ἔχουν μιά παράδοση δημοκρατίας και κράτους δικαίου, νά ἀντισταθεῖ ἀπέναντι στῖς προκλήσεις αὐτές. Καί ἀντιστέκεται, ἐξοπλισμένη με κάποιες ἐμπειρίες. Ἀντιστέκεται ἐξοπλισμένη με τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά της, τὸ σημαντικότερο τῶν ὁποίων εἶναι ὁ ὀρθόδοξος χαρακτήρας της²⁸.

6. Μνήμες ἀπὸ τὴν ἱστορία.

Πὰ τοῦ λόγου τὸ ἀληθές ἀλλὰ και τὴν ἱστορία ἀξίζει νά μνημονεύσουμε τὴν Ἐγκύκλιο τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τοῦ ἔτους 1891, «*Περὶ τοῦ οὐκ ἔξεστι τοῖς πιστοῖς πυρραλεῖν ὁμοίωμα τοῦ Ἰούδα ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς λαμπροφόρου Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος*», γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση δηλαδή ἐνὸς ρατσιστικοῦ φαινομένου, πού ἐκδηλωνόταν, μέσα ἀπὸ ἓνα ἔθιμο, στὸν ἐλλαδικὸ χῶρο. Τὸ 1910 και τὸ 1918 ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀντι-

μετώπισε και πάλι, με τὴν ἀποστολὴ Συνοδικῶν Ἐγκυκλίων, παρόμοια φαινόμενα. Ἐγραφε, λοιπόν, ἡ Σύνοδος: «*Ὁ δι' ὑπερβάλλουσαν ἀγάπην και φιλανθρωπίαν ἐνανθρωπήσας Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐνετείλατο ἡμῖν ἵνα ἀγαπῶμεν πάντας τοὺς ἀνθρώπους και αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, και εὐλογῶμεν τοὺς καταρωμένους ἡμᾶς και εὐχόμεθα ὑπὲρ τῶν ἐπηραζόντων και διωκόντων ἡμᾶς, διὰ δὲ τῆς περὶ τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς ληστὰς παραβολῆς, ἐδίδαξεν ἡμᾶς, ὅτι πλησίον ἡμῶν εἶναι πᾶς ἄνθρωπος, οἰασδήποτε θρησκείας και ἐθνικότητος και ἂν ἢ τοῦτος... Εἰς γνῶσιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου περιῆλθεν, ὅτι ἐπικρατεῖ εἰς τινα εἰσέτι τοῦ Κράτους μέρη, ἔθιμον ξένον ἐντελῶς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, καθ' ὃ κατὰ τὴν Μ. Παρασκευὴν γίνεται χρῆσις λαϊκῶν ἀσμάτων, ἐν οἷς ὑπάρχουσι φράσεις καθαπτόμεναι τοῦ ἔθνους τῶν Ἑβραίων, ὅτι δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἐξακολουθεῖ ἐνιαχοῦ νά γίνηται ἡ καῦσις τοῦ λεγομένου "ὁμοιώματος τοῦ Ἰούδα". Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος θεωρεῖ καθήκον Αὐτῆς, ὅπως φέρῃ εἰς γνῶσιν πάντων τῶν χριστιανῶν, ὅτι ἡ τήρησις τοιούτων ἐθίμων ἀντιβαίνει πρὸς τὴν βάσιν και τὸ θεμέλιον τῆς πίστεως ἡμῶν, ἣτις εἶναι ἡ ἀρετὴ τῆς ἀγάπης ἐν γένει πρὸς πάντα ἄνθρωπον... Ἡ διὰ πυροβολισμῶν και καύσεως τοῦ προδότου διακωμῶδῆσις και ἐξουθενισμὸς τῶν συμπολιτῶν ἡμῶν Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι κοινὴν σήμερον μεθ' ἡμῶν ἔχουσι τὴν πατρίδα και τὰ αὐτὰ πρὸς αὐτὴν δικαιώματα και καθήκοντα, προφανῶς διεγείρει θρησκευτικὸν μῖσος και ὑποθάλπει κατ' αὐτῶν φανατισμὸν, ἀμαυροῖ δὲ και τὴν ὑπόληψιν τῶν μερῶν, ὧν ἐν μέσῳ ἐπισυμβαίνει τὸ τοιοῦτον κακόν»²⁹.*

Στῖς 23 Μαρτίου 1943 ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Δαμασκηνὸς ἐξέδωσε τὴν περιφημὴ διαμαρτυρία-ἐκκλήση πρὸς τὴν κατοχικὴ Κυβέρνηση, γιὰ τὴ διάσωση τῶν Ἑβραίων τῆς Ἑλλάδος³⁰.

27. Βλ. Δήμου Θεοῦ, *Μ.Μ.Ε. και ἀτομικὴ εὐθύνη*, Περιοδικὸ Σὺναξι, τεῦχος 50, σελ. 31.

28. Βλ. Μητροπολίτου Δημητριάδος Χριστοδούλου (νῦν Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν), *Ρατσισμός: Λεηλασία τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς*, Ἀθήνα 1985, σελ. 15. Εὐάγγελου Βενιζέλου, *Μ.Μ.Ε., Δημοκρατία και ἐξωτερικὴ πολιτικὴ, Τὸ τρίγωνο τῆς ἔντασης*, σελ.126.

29. Συνοδικοὶ Ἐγκύκλιοι 2024/10.5.1910 και 13.4.1918, *Περὶ ἀνάγκης ἐξαλείψεως τοῦ ἐθίμου, τῆς κατὰ τὸ Ἅγιον Πάσχα περιφορᾶς και καύσεως ὁμοιώματος τοῦ προδότου Ἰούδα*. Τὸ ἀνωτέρω κείμενο εἶναι συνθετικὸ τοῦ περιεχομένου και τῶν δύο ἐγκυκλίων.

30. Βλ. σχετικὰ: Θανάση Ν. Παπαθανασίου, *Ὁ ἀντισημιτισμὸς στὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία*, Περιοδικὸ Σὺναξι, τεῦχος 66/1998, σελ. 90.

7. Τὰ ἐκκλησιαστικά Μ.Μ.Ε.

Καταλαβαίνουμε, λοιπόν, τὸ σημαντικό ρόλο τὸν ὁποῖο μποροῦν νὰ διαδραματίσουν στὴν καταπολέμηση τοῦ ρατσισμοῦ καὶ τῆς ξενοφοβίας, στὴ χώρα μας ἀλλὰ καὶ στὴν Εὐρώπη, καὶ τὰ ἐκκλησιαστικά Μ.Μ.Ε., δηλαδή ὁ ἐκκλησιαστικός λόγος. Ἄρκει, μέσα ἀπὸ τὰ γραφόμενα καὶ τὶς παραγωγές, νὰ διαφυλάσσεται, νὰ διασώζεται καὶ νὰ μαρτυρεῖται καθολικά, μὲ πνευματικὴ ἀνδρεία καὶ σαφῆ ἐκκλησιολογικὸ προσανατολισμό³¹, καὶ ὄχι ἀποσπασματικά ἢ ἀτομικά³², ἢ ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας, ἢ ὀρθόδοξη παράδοση καὶ διδασκαλία περὶ τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου, ἢ ἀνθρωπινότητα τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸ ἔχει πολὺ μεγάλη σημασία, γιατί συνήθως περιορίζουμε τὴν ἐνασχόλησή μας μὲ τὰ κοινωνικά θέματα σὲ μιὰ ψυχολογίζουσα ἢ κοινωνιολογίζουσα προσέγγιση ἢ στὰ ὅρια μιᾶς περιγραφικῆς καὶ φαινομενολογικῆς θεολογίας³³.

8. Διαδικασία ἀντιστάσεως - Προτάσεις.

ἢ Θὰ εἶναι λάθος, μπροστὰ στὴν 3η χιλιετία, νὰ μὴ θελήσουμε νὰ ξαναδοῦμε τὴ συνεχῶς ἀνανεούμενη κοινωνικὴ πραγματικότητα. Ἴσως κάποια στιγμή πρέπει νὰ διδαχθοῦμε τὸ γεγονός τῆς πολυεθνικῆς καθημερινότητας καὶ τὰ προβλήματα ποὺ δημιουργεῖ σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα.

ἢ Πρέπει νὰ εἰσέλθουμε σὲ μιὰ διαδικασία διαρκῶς ἀντιστάσεως ἀπέναντι σὲ ὅλες τὶς πιθανές ἐκδηλώσεις, τὶς φανερὲς καὶ ὑποδόριες, τῶν φαινομένων τοῦ ρατσισμοῦ καὶ τῆς ξενοφοβίας. Δὲν ἀρκεῖ ἡ συνταγματικὴ κατοχύρωση, δὲν ἀρκεῖ ἡ διεθνῆ προστασία, δὲν ἀρκοῦν οἱ δηλώσεις. Χρειάζεται πρωτίστως μιὰ κοινωνικὴ συνείδηση καὶ μιὰ κοινωνικὴ ἀντίδραση τέτοια, ποὺ στὴν πράξη καὶ στὴν μικροκλίμακα τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, στὴν καθημερινότητα, νὰ ἀποδεικνύεται, ὅτι δὲν ἐκδηλώνεται ρατσισμός, ξενοφοβία καὶ κοινωνικὸ μίσος.

31. Μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου Ἱεροθέου, *Ἐκκλησία καὶ Μ.Μ.Ε.*, Πρακτικά ἡμερίδας, μὲ θέμα: «Ἐκκλησία καὶ Μ.Μ.Ε.», διοργάνωσε ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, στίς 18.1.1996, σελ. 13.

32. Βλ. Παναγιώτου Νέλλα, *Τὰ χριστιανικά ἔντυπα*, Περιοδικὸ *Σύναξη*, τεῦχος 18, σελ. 101-102.

33. Μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου Ἱεροθέου, *Ἐκκλησία καὶ Μ.Μ.Ε.*, σελ. 11.

ἢ Ἄπαιτεῖται μιὰ διαρκῆς, ἀλλὰ διακριτικὴ, ἐπαγρύπνηση γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων ποὺ ὑπάρχουν στὸν ἐλληνικὸ ἀλλὰ καὶ τὸν εὐρωπαϊκὸ χῶρο, καὶ τὰ ὁποῖα ἀσφαλῶς ἐπηρεάζουν καὶ θὰ ἐπηρεάζουν τὴν τρέχουσα πραγματικότητα. Γιατί, πολλές φορὲς, τὰ Μ.Μ.Ε. ἀναπαράγουν, μὲ εὐκολία, παρεξηγήσεις, τὶς ὁποῖες σιγὰ σιγὰ ἀποδεχόμεστε ὡς ἰσχύουσες πραγματικότητες.

ἢ Τὰ Μέσα Μαζικῆς Ἐνημέρωσης ὀφείλουν μὲ ἐντιμότητα καὶ εὐαισθησία νὰ ἐπανεκτιμήσουν τὴ στάση τους ἀπέναντι στὸ ὅλο θέμα τῆς ἀντιμετώπισης τοῦ ρατσισμοῦ, καὶ οἱ δημοσιογράφοι νὰ ξεκαθαρίσουν ἐσωτερικὰ πῶς οἱ ἴδιοι ἀντιλαμβάνονται τὸν κόσμο, γιὰ νὰ ἀποτρέπουν καὶ νὰ μὴν ἐνθαρρύνουν, μὲ τὴν ἀποτελεσματικότητα ποὺ πρέπει, ἀνάλογες περιπτώσεις.

ἢ Ἡ δυνατότητα νὰ ἀποφεύγονται στὰ Μ.Μ.Ε. καταστάσεις ρατσισμοῦ δὲν εἶναι γιὰ τοὺς δημοσιογράφους ἰδεολογικὴ πίστη, ἀλλὰ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ ἓνα πρακτικὸ πρόβλημα μὲ τὸ ὁποῖο θὰ πρέπει νὰ ἔλθουν σὲ ἐπαφή, καὶ γι' αὐτὸ χρειάζεται ἐκπαίδευση καὶ μετεκπαίδευση³⁴.

ἢ Ὑπάρχει καὶ κάτι ἄλλο, γιὰ τὸ ὁποῖο θὰ πρέπει νὰ ἀναρωτηθοῦμε: ἂν ἔχουν λόγο στὰ Μ.Μ.Ε. οἱ μειονότητες καὶ πῶς εἶναι δυνατό νὰ ἐξασφαλισθεῖ ὁ λόγος αὐτός. Αὐτὸ εἶναι μιὰ προσπάθεια, ὄχι μόνο γιὰ μιὰ υπεύθυνη ἐνημέρωση, ἀλλὰ καὶ γιὰ μιὰ καλὴ μορφή ἐπικοινωνίας, ἔστω καὶ στὸ *minimum*. Καὶ ἡ ἐπιτυχημένη ἐπικοινωνία ἐξοικειώνει, προκαλεῖ ἠρεμία καὶ αὐτοπεποίθηση, ἢ ἀποτυχημένη ἀποξενώνει, συνεπάγεται ἀβεβαιότητα καὶ φόβο³⁵.

34. Θὰ πρέπει νὰ ἐξετασθεῖ ἡ περίπτωση καθιερώσεως μαθήματος προστασίας τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀποφυγῆς τῶν φυλετικῶν διακρίσεων στίς πανεπιστημιακὲς σχολὲς δημοσιογραφίας. Αὐτὸ τουλάχιστον εἶχε ἀποφασίσει νὰ ζητήσει ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων Γ. Παπανδρέου, τὸ 1995, μετὰ τὴ συνάντησή του μὲ τὸν Πρόεδρο τῆς Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως γιὰ τὸ ρατσισμό καὶ τὴν ξενοφοβία κ. J. Kahn. Βλ. Πρακτικά συζητήσεως Στρογγυλῆς Τραπέζης, μὲ τίτλο: «Ὁ ρόλος τοῦ Τύπου καὶ τῶν Μ.Μ.Ε. στὰ ζητήματα τοῦ ρατσισμοῦ καὶ τῆς ξενοφοβίας», Ἀθήνα 30.3.1995, Ἀρχεῖο Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν.

35. Βλ. Ἰωάννου Σ. Νικολῆ, *Διλήμματα καὶ ἀδιέξοδα στὴν ἀνθρώπινη ἐπικοινωνία*, σελ. 12.

Είναι πολύ σημαντικό, ότι ο νέος κώδικας δημοσιογραφικής δεοντολογίας³⁶, προβλέπει μεταξύ των άλλων, α) την αναβάθμιση του δημοσιογραφικού λόγου, β) τη μετάδοση της πληροφορίας και της ειδήσεως ανεπηρέαστα από τις προσωπικές, πολιτικές, κοινωνικές, θρησκευτικές, φυλετικές και πολιτισμικές απόψεις ή πεποιθήσεις του δημοσιογράφου, γ) την με ισότιμο τρόπο αντιμετώπιση των πολιτών, χωρίς διακρίσεις εθνικής καταγωγής, φύλου, φυλής, θρησκείας, πολιτικών φρονημάτων, οικονομικής καταστάσεως και κοινωνικής θέσεως, και δ) την απόκρουση των έκδηλώσεων κρατισμού, αυταρχισμού, και των αυθαιρεσιών των ιδιοκτητών των Μ.Μ.Ε. και ιδιαίτερα των ολιγοπωλίων.

Η ισχύουσα νομοθεσία³⁷, αν και θεωρείται επαρκής, δεν προβλέπει τίποτα για την κατάσχεση έντύπων μέσα από τα όποια προπαγανδίζεται ή φυλετική βία και οι διακρίσεις. Είναι, επίσης, έλλειπéstατη ή νομοθεσία για την ποινική κύρωση των πράξεων διαδόσεως των ρατσιστικών ιδεών μέσα από τον Τύπο, το Ραδιόφωνο και το έργο των διαφημιστών³⁸. Θα πρέπει ασφαλώς να γίνουν σημαντικά βήματα για την αναπλήρωση των ελλειπόντων και τη θεραπεία της αυθαιρεσίας κάποιων.

Θά πρέπει, επίσης, να εξετασθεί, μετά από πρόταση δημοσιογράφων, ή δυνατότητα υπογραφής ενός «*χάρτου τιμής*», υπό τους όρους του οποίου οι υπογράφοντες θα δεσμεύονται να καταπολεμούν τις διακρίσεις και να εργάζονται για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά και της ιδρύσεως ενός συμβουλίου επιτηρήσεως των συμφωνηθέντων, στο όποιο θα συμμετέχουν όσοι από τους υπογράφοντες το θελήσουν³⁹.

36. ΤΑ ΝΕΑ, 16.10.1997, σελ.19.

37. Νόμοι 927/1979 και 1419/1984, άρθρ. 24. Βλ. Μητροπολίτου Δημητριάδος Χριστοδούλου, *Ρατσισμός: Λεηλασία της ανθρώπινης ψυχής*, σελ. 16-18.

38. Πρακτικά ήμερίδας, με τίτλο: «*Ο ρόλος και η συνεισφορά κοινωνικών οργανώσεων και δημοσίων αρχών στην καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας*», Αθήνα 18.1.1995, Αρχείο Υπουργείου Ξεωτερικών.

39. Βλ. Πρακτικά συζητήσεως Στρογγυλής Τραπέζης, με τίτλο: «*Ο ρόλος του Τύπου και των Μ.Μ.Ε. στα ζητήματα του ρατσισμού και της ξενοφοβίας*», Αθήνα 30.3.1995, Αρχείο Υπουργείου Ξεωτερικών.

Η Ή Εκκλησία θά μπορούσε, στην κατάθεση της μαρτυρίας της, και για το θέμα αυτό, να αξιοποιήσει ακόμη περισσότερο την παρουσία της στα Μ.Μ.Ε. και στο INTERNET.

Η Στην πτωχεία της εποχής μας ή Όρθόδοξη Θεολογία θεωρούμε, ότι έχει να προσφέρει πολλά στην κοινωνική δημοσιογραφία. Και αυτό έχει γίνει αντιληπτό. Είναι πολύ σημαντικό το γεγονός, ότι ο Τύπος φιλοξενεί στις σελίδες του κείμενα θεολόγων, κληρικών και λαϊκών. Θα μπορούσαμε να αξιοποιήσουμε περισσότερο το γεγονός αυτό και να καλλιεργήσουμε μια πιο στενή και συνεχή συνεργασία με το δημοσιογραφικό κόσμο επί κοινωνικών θεμάτων.

Η Η καλή παρουσία και μαρτυρία της Εκκλησίας αλλά και οι απαιτήσεις των καιρών προϋποθέτουν, πάντοτε μέσα στα πλαίσια της συνοδικότητας, της εκκλησιολογίας και του όρθόδοξου ήθους, την με σύγχρονο τρόπο οργάνωση και λειτουργία και επιστημονική στελέχωση ενός Γραφείου Τύπου της Εκκλησίας της Ελλάδος. Έτσι μπορούμε να σχεδιάσουμε, όχι να αυτοσχεδιάσουμε, και να αξιοποιήσουμε πληρέστερα, για τη δόξα του Θεού, που είναι ο ζωντανός άνθρωπος, τη σύγχρονη επικοινωνιακή τεχνολογία.

Η Τέλος, κάτι πολύ σημαντικό για τους ανθρώπους που γράφουν και δημοσιογραφούν. Άφορᾶ το θέμα της γλώσσας. Μια «*σκοτωμένη γλώσσα*» ανοίγει το δρόμο στην ισοπέδωση και την τυραννία. Η γλώσσα ταυτίζεται με την ελευθερία των υπάρξεων και αποκτᾶ ένα νόημα που προσλαμβάνει έκρηκτικές διαστάσεις, μια και ή γλώσσα έρχεται εν τέλει να περιφρουρήσει την ταυτότητα καθώς και την υπαρξιακή αλλά και πολιτική παρουσία και ελευθερία των ανθρώπων. Έτσι, αν ή σκέψη δεν εύρισκε πιά, για να έκφρασθεί, τη διέξοδο μιᾶς γλώσσας αὐστηρῆς και σωστῆς, πνίγεται και ξεπέφτει⁴⁰. Ο δημοσιογραφικός λόγος πρέπει να αναβαθμισθεί και να αντισταθεί στον προοδευτικό έκφυλισμό της γλώσσας που έχει ως άμεση συνέπεια την υποταγή και την ελαχιστοποίηση της σκέψεως.

40. Βλ. Vladimir Volkoff, *Σκέψη, γλώσσα και τρομοκρατία*, Περιοδικό *Εὐθύνη*, τεύχος 166, Αθήνα, 1985.

9. Για την υπέρβαση του φαινομένου ή περι της μεταμορφώσεως του πάθους.

Σε μιὰ εποχή κατὰ τὴν ὁποία ἡ σχέση «Ἐγὼ-Ἐσὺ» ἔχει ἀντικατασταθεῖ ἀπὸ τὴν ἐργαλειακὴ σχέση «Ἐγὼ-αὐτό»⁴¹, καὶ μάλιστα ὄχι μόνον σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν σχέση μας μὲ τὸν ἄλλον ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν ἑαυτὸ μας, ὁ καθένας ἀπὸ ἐμᾶς, παθητὸ ὄν τῆς ἱστορίας, καλεῖται νὰ νικήσει τὸ πάθος διὰ τοῦ πάθους, τὸ θάνατο μὲ τὴν πίστη στὴν ἀνάσταση, νὰ κερδίσει τὸν πόλεμο τῆς ἱστορίας, νὰ ξεπεράσει τὸ συμβιβασμὸ μὲ τὴ συμβατικότητα, νὰ ψηλαφίσει τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο, νὰ προσλάβει γιὰ νὰ θεραπεύσει.

*Φεύγοντας μακριὰ ἀπὸ τὸ θάνατο,
ὅμως ἀφήνοντας πίσω τὴ ζωὴ μας.*

*Φεύγοντας ἀπὸ τὸ παρελθόν μας,
ὅμως ἀφήναμε πίσω τὸ μέλλον μας.*

*Φεύγοντας ἀπὸ τὰ σπίτια μας,
τρέχοντας πρὸς τὴν ἐλπίδα.*

*Ὅμως δὲν ὑπῆρχε χρόνος
νὰ κουβαλήσεις τέτοιο παραπανίσιο φορτίο
μέσα στὴ φυγή.*

*Ἔτσι ἀπαλλαχθήκαμε ἀπὸ τὸ βᾶρος τῆς ἐλπί-
δας*

*ἀκριβῶς ὅπως ἀπαλλαχθήκαμε
ἀπὸ αὐτὰ πὺν δὲν μπορούσαμε νὰ πάρουμε:*

*τὰ νεκροταφεῖα μας,
τὰ σπίτια καὶ τὶς ἐστίες μας,
τὰ δένδρα καὶ τὰ λουλούδια μας.
Νιώσαμε πὺς ἡ φυγὴ αὐτὴ
ἦταν ἀκόμα πὺς φορνιαστικὴ
ἀπὸ τὸ νὰ μέναμε ἐκεῖ πὺν ζούσαμε.
Ὅμως δὲν ὑπῆρχε διέξοδος.
Φεύγαμε ἀκόμα καὶ ἀπὸ τὸ Θεό.
Ἀπὸ τώρα ὅπου κι ἂν πᾶμε
θὰ εἴμαστε ξένοι,
θὰ εἴμαστε φιλοξενούμενοι,
θὰ εἴμαστε περιπλανώμενοι,
σὲ ξένο τόπο.*

*Κι ἐνῶ κανεῖς μας δὲν εἶναι κοινός, συνηθισμέ-
νος ἄνθρωπος,
μοιραζόμαστε κοινὸ ὄνομα: πρόσφυγας.
Ποῖός τοι μᾶ νὰ καταλάβει τὸν ἀπροσμέτρητο
πόνο μας,⁴².*

Σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα καλούμεθα νὰ ἀπαντήσου-
με. Γιὰ νὰ τὸ ἐπιτύχουμε ἀπαιτεῖται μετάνοια, με-
ταμόρφωση, μόρφωση, παιδεία, σφαιρικότητα.

Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει χάσει τὴ δυνατότητα
αὐτὴ. Ἀσφαλῶς καὶ οἱ λειτουργοὶ τῆς δημοσιο-
γραφίας.

41. Martin Buber, *Between and Man and Man*, London, 1947.

42. Ραφαὴλ Χουσεῖνου (ποιήτρια ἀπὸ τὸ Ἄζεμπαϊ-
τζάν), τίτλος ποιήματος *Φεύγοντας ἀπὸ τὸ Ἄγνι*, Ἐθνι-
σμός, Ρατσισμός, Κοινωνικὸ Φύλο, ἐκδ. Παρατηρητῆς,
Θεσσαλονίκη 1995, σελ.158-159.

Σ.Ε. ΕΚΚΛΗΣ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΦΗΜ. ΚΛΗΡΟΥ**Η «ΕΒΔΟΜΑΣ ΙΕΡΑΤΙΚΩΝ ΚΛΙΣΕΩΝ»**

Ἡ Συνοδική Ἐπιτροπή Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαίδευσεως καὶ Ἐπιμορφώσεως τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου, κατὰ τὴν τελευταίαν σύγκλησιν αὐτῆς, ἠσχολήθη ἐνδελεχῶς μὲ τὸ πάντα σοβαρὸν καὶ ἐπίκαιρον θέμα τῆς ποιοτικῆς καὶ πνευματικῆς καταρτίσεως τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου, ἐξ ἀφορμῆς μάλιστα τῆς ἐβδομάδος ἱερατικῶν κλίσεων (Γ' ἐβδομάς τῶν Νηστειῶν, Κυριακὴ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως).

Ὁ σκοπὸς τῆς ἐβδομάδος τῶν ἱερατικῶν κλίσεων, ὅπως τόσον χαρακτηριστικῶς τονίζεται εἰς τὴν ὑπ' ἀριθμ. 2341 Συνοδικὴν Ἐγκύκλιον, «εἶναι ἡ ἀναζήτησις, κλήσις καὶ ὑποβοήθησις τῶν καταλλήλων προσώπων διὰ τὸ ἱερατικὸν λειτουργήμα, ἡ καλλιέργεια τῆς κλίσεως καὶ τοῦ πόθου πρὸς τὴν ἱερωσύνην, ἡ συνειδητοποίησις τοῦ ὑψηλοῦ καὶ μοναδικοῦ λειτουργήματος τοῦ ἱερέως ἐντὸς τῆς κοινωνίας, ἡ ἀναζωπύρωσις τοῦ ἱερατικοῦ χαρίσματος, ἡ δημιουργία ὀρθοδόξου ἱερατικοῦ ἤθους, ἡ καταπολέμησις τοῦ ἀντικληρικοῦ πνεύματος, ἡ καλλιέργεια τοῦ ἱεραποστολικοῦ ζήλου καὶ τῆς πνευματικῆς εὐθύνης, ἡ ἐμπέδωσις τοῦ ἀγωνιστικοῦ χριστιανικοῦ φρονήματος καὶ τέλος ἡ μεγάλη ἀνάγκη τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν παρουσίαν καὶ τὴν προσφορὰν τῆς Ἐκκλησίας».

Ἡ Συνοδική Ἐπιτροπὴ λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν ὅλα τ' ἀνωτέρω καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἀρτίας ὀργανώσεως καὶ προβολῆς τοῦ ὅλου γεγονότος καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ θετικῶν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν ἀποτελεσμάτων, εὐλαβῶς εἰσηγήθη πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον τὰς κάτωθι προτάσεις:

1. Τέλεσις θ. Λειτουργίας ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ τῶν Ἀθηνῶν, ὑπὸ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστοδούλου, ἐπὶ τῇ ἐβδομαδί τῶν Ἱερατικῶν Κλίσεων (Γ' Κυρ. Νηστειῶν, 18.3.2001), παρουσία ἀντιπροσωπείας Ἱεροσπουδαστῶν καὶ ἀνάγνωσις ἐπ' ἐκκλησιαστικῆς ἀντιπροσωπείας-Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου ἀναλό-

γου περιεχομένου (ἱερατικὴ κλίσις, μυστήριον Ἱερωσύνης, Ἱερέυς...).

2. Ὁργάνωσις Πανελληνίου διαγωνισμοῦ συγγραφῆς κειμένου, μὲ θέμα τὴν ἱερατικὴν κλίσιν. Τὸ κείμενον θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι εἴτε βιωματικόν, εἴτε ἐπιστημονικόν. Θὰ ζητηθοῦν κείμενα ἐκ πέντε κατηγοριῶν: Κληρικῶν, Πρεσβυτερῶν, ὑποψηφίων Κληρικῶν, ἐφήβων-νέων καὶ λαϊκῶν (ὄχι κατ' ἀνάγκην συνειδητῶν πιστῶν). Ὁ διαγωνισμὸς θ' ἀνακοινωθῇ κατὰ τὴν ἑναρξιν τῆς ἐβδομάδος ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου. Ἐκάστη Ἱερά Μητρόπολις θὰ συστήσῃ πρὸς τοῦτο ἐπιτροπὴν, ἡ ὁποία καὶ θὰ ἐπιλέξῃ τὰ δύο καλύτερα κείμενα ἐξ ἐκάστης κατηγορίας (συνολικῶς 10), ἀποστέλλοντας ταῦτα εἰς τὴν κεντρικὴν ἐπιτροπὴν παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ. Αὕτη θὰ ἐπιλέξῃ τελικῶς τὰ δέκα καλύτερα ἐξ ἐκάστης κατηγορίας τὰ ὁποία καὶ θὰ ἀποτελέσουν ἕνα καλαισθητὸν τόμον. Ἡ ὅλη διαδικασία θὰ λάβῃ χώραν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους.

3. Ἐκδοσις τοῦ φύλλου «Πρὸς τὸν Λαὸν» μετὰ σχετικοῦ περιεχομένου καὶ κυκλοφορία μὲ τὴν ἑναρξιν τῆς ἐβδομάδος.

4. Σύνταξις εἰδικῶν κατηχητικῶν μαθημάτων καὶ διὰ τὰς τρεῖς βαθμίδας κατηχήσεως, τὰ ὁποία καὶ θὰ διδασκοῦν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐβδομάδος τῶν Ἱερατικῶν Κλίσεων.

5. Συνοδικὸν Γράμμα πρὸς τοὺς Ἱεροσπουδαστάς, ἄμεσον, προσωπικὸν μὲ εἰδικὴν –εἰ δυνατόν– ἐκτύπωσιν (τετραχρωμία, σχέδια, ἐκτυπικόν).

6. Διεξαγωγὴ ἐπτὰ διώρων συζητήσεων στρογγυλῆς τραπέζης εἰς τὸν Ραδιοφωνικὸν Σταθμὸν τῆς Ἐκκλησίας (μία διὰ κάθε ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος) εἰς τὰς ὁποίας θὰ κληθοῦν νὰ συμμετάσχουν κληρικοί, ἱεροσπουδαστές, φοιτητὲς Θεολογίας, τέκνα κληρικῶν, ἐφηβοί-νέοι, καὶ λαϊκοὶ Θεολόγοι. Οἱ συζητήσεις θὰ ἠδύναντο νὰ ἠχογραφεθοῦν, ὥστε νὰ δοθοῦν καὶ εἰς τοὺς ραδιοφωνικοὺς

σταθμούς των Ἱερῶν Μητροπόλεων, ἐκεῖ ὅπου δὲν ἔχει ἐμβέλειαν ὁ Σταθμὸς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

7. Προβολὴ τοῦ ὅλου γεγονότος ἀπὸ τὰ Μ.Μ.Ε. (ἔντυπα καὶ ἠλεκτρονικά) τῆς Ἐκκλησίας, τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν-Ἱεραποστολικῶν Ἀδελφοτήτων.

Εἶναι σαφές, πὼς ἡ κλήσις ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, δὲν ὑπόκειται σὲ καμμία ἀνάλυσι· ἡ ἀποδοχή τῆς ὅμως ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου ἐπιδέχεται διερεύνησι καὶ πνευματικὴ βοήθεια ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Πολλοὶ ὑποψήφιοι Κληρικοί, δύνανται νὰ μαρτυρήσουν περὶ τῆς ἰδικῆς των κλίσεως διὰ τὴν Ἱερωσύνην καὶ τῶν σταδίων διὰ τῶν ὁποίων ἀποκρυσταλλώνεται ἡ ἐπιθυμία-κλίσις, ὡς ἐπιστέγασμα μίας προσωπικῆς πορείας διαμορφώσεως τῆς κλίσεως. Διότι ἡ ἱερατικὴ κλίσις συνιστᾷ πολυδιάστατον γεγονὸς καὶ εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς συμμετέχουν πολλοὶ παράγοντες ὑποψήφιος, οἰκογένεια, Ἐκκλησία, σχολεῖο, πρόσωπα πνευματικά, φίλοι, κοινωνία. Τὸ γεγονὸς τῆς ἱερατικῆς

κλίσεως, δὲν εἶναι ἀπλῶς ἓνα ἔργον διανοητικόν, ἀλλὰ κάθε ἱερατικὴ κλίσις «ὕφαινετα» ἀπὸ τὸν ψυχισμὸν τοῦ ὑποψηφίου (σύστημα κινήτρων, συναισθήματα, ἀναζητήσεις, ἰδανικά...), ὅπως τόσον ἐναργῶς τὰ παρουσιάζει ὁ π. Βασίλειος Θεομὸς στὴν διατριβή του «Ἡ Ἱερατικὴ Κλίσις ὡς ψυχολογικὸν γεγονὸς».

Ἡ Ἐκκλησία μας μὲ ἰδιαίτερον ποιμαντικὸν ἐνδιαφέρον ἐρχεται πάντοτε ἀρωγός, προσφέροντας ἐν ἀγάπῃ, ὅλα τὰ πνευματικὰ μέσα διὰ τὴν ποιοτικὴν καλλιέργειαν τῶν ἱερατικῶν κλίσεων, διότι προάγεται ἡ Ἐκκλησιαστικὴ αὐτοσυνειδησία, σὲ καιροὺς δυσκόλους. Πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν ἐρχονται νὰ συμβάλουν καὶ οἱ συγκεκριμέναις προτάσεις τῆς Σ.Ε., οἱ ὁποῖαι ἐνεκρίθησαν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ εὐρίσκονται εἰς τὴν φάσιν τῆς ὑλοποιήσεώς των. Ἐπ' αὐτῶν (σχετικὰ κείμενα, ἐκδηλώσεις...) θὰ γράψωμεν εἰς τὸ ἐπόμενον τεῦχος τῆς ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.

Ἄρχιμ. Κλήμης Κοτσομύτης
Γραμματεὺς τῆς Σ.Ε.

ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΩΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

ΧΑΡΤΑ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

(Βλ. <http://europa.eu.int/eur-lex>

και Έπίσημη Έφημερίδα τών Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων C 364, 18.12.2000

Στις 18 Δεκεμβρίου 2000 πραγματοποιήθηκε η Σύνοδος Κορυφής τών Ηγετών τής Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Νίκαια τής Γαλλίας. Μεταξύ άλλων ή συνάντηση άφοροϋσε στην ψήφιση άπό τούς Ευρωπαίους Ηγέτες τής Χάρτας τών Θεμελιωδών Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Άπό τó Προοίμιο τού παραπάνω κεμένου άντικαταστάθηκε ή φράση στην όποια διατυπωνόταν ή ιστορική άλήθεια, ότι ή Ευρώπη διαμορφώνει την κοινή συνείδηση τών μελών τής «άπό την πολιτισμική, άνθρωπιστική και θρησκευτική κληρονομία τής», με την φράση, ότι ή Ένωση έχει επίγνωση «τής πνευματικής και ήθικης κληρονομιάς τής». Η άφαίρεση έγινε ύστερα άπό είσήγηση τής Γαλλικής Προεδρίας με την αίτιολογία, ότι ή Γαλλία είναι Λαϊκό Κράτος (Βλ. περισσότερες πληροφορίες επί τού θέματος στην ίστοσελίδα:

<http://www.pdc.ep.ec/EU-Press-Agencies/AgEurope/Briefings/aefr0922.htm>,

<http://www.pdc.ep.ec/EU-Press-Agencies/AgEurope/Briefings/aefr0923.htm> και

<http://www.pdc.ep.ec/EU-Press-Agencies/AgEurope/Briefings/aefr0927.htm>).

Η πρωτοβουλία αυτή τής Γαλλικής Προεδρίας προκάλεσε έντονη αντίδραση σέ όλόκληρη την Ευρώπη αλλά και μέσα στην Γαλλία. Πολλοί ήταν εκείνοι πού απέστειλαν κείμενο διαμαρτυρίας πρós τόν Πρόεδρο τής Γαλλικής Δημοκρατίας κ. Ζάκ Σιράκ, έξ αίτίας τής διαγραφής κάθε θρησκευτικής αναφοράς στην Χάρτα τής Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τó όποίο τού έτόνιζαν, μεταξύ άλλων, ότι ή Ευρώπη δέν μπορεί νά άπαρνηθεί την θρησκευτική παράδοση, ούτε νά θεωρήσει ως «λείψανο τού παρελθόντος» την ζωσα πίστη εκατομμυρίων πολιτών τής Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μετά άπό την άπόφαση αυτή ή Διαρκής Έργά Σύνοδος άποφάσισε (βλέπε Δελτίο Τύπου, 15.12.2000):

1. Νά διαμαρτυρηθεί στόν Πρόεδρο τής Γαλλίας κ. Ζάκ Σιράκ για τó γεγονός ότι έπιχειρείται έπι-

βολή σέ όλόκληρο τόν πληθυσμό τής Ευρωπαϊκής Ένωσης άρχών και άπόψεων για τις όποιες, οι λαοί πού την άποτελοϋν, δέν ρωτήθηκαν και δέν εξέφρασαν καμία γνώμη επί τού θέματος.

2. Νά έκφράσει στόν Πρόεδρο κ. Ρομάνο Πρόντι και στά Μέλη τής Ευρωπαϊκής Έπιτροπής, την θλίψη και τόν έντονο προβληματισμό τής για τó γεγονός.

3. Νά τονίσει πρós κάθε κατεύθυνση ότι τά άνθρώπινα δικαιώματα και οι θρησκευτικές έλευθερίες δέν προωθοϋνται με την καταπίεση τού θρησκευτικού φρονήματος τών Χριστιανών ούτε με την διαγραφή όλόκληρων ιστορικών περιόδων και έπιτευγμάτων, τά όποια είναι άπότοκα τού Χριστιανικού Πολιτισμού.

4. Νά ενημερώσει σχετικά με τó ως άνω ζήτημα πού προέκυψε στη Σύνοδο Κορυφής τής Νίκαιας, τόν Παναγιώτατο Οίκουμενικό Πατριάρχη, τούς Μακαριωτάτους Προκαθημένους τών Αύτοκεφάλων Όρθοδόξων Έκκλησιών και τούς Χριστιανούς Έκκλησιαστικούς Ηγέτες τής Ευρώπης, τόν Έξοχώτατο κ. Πρόεδρο τής Έλληνικής Δημοκρατίας, τούς Πρωθυπουργούς τών Κρατών-Μελών τής Ευρωπαϊκής Ένωσης, τούς Ευρωβουλευτές, τó Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Έκκλησιών και την COMECE.

5. Νά δηλώσει ότι όλοι οι Ευρωπαίοι Χριστιανοί συμφωνοϋν με την οϋσιαστική τήρηση τών άνθρωπίνων δικαιωμάτων, όμως αυτό δέν σημαίνει ότι για την προώθησή τους πρέπει νά δεχθοϋν την κατάργηση τής Παραδόσεώς τους. Τέλος, άξιζει νά σημειωθεί ότι έχοντας άνοιξει ό δρόμος για την πολυπόθυμη διεύρυνση, ή Διάσκεψη τής Νίκαιας ζήτησε νά ύπάρξει ένας διεξοδικότερος και ευρύτερος διάλογος για τó μέλλον τής Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι δύο έπόμενες Προεδρίες, -ή Σουηδία τó πρώτο έξάμηνο τού 2001 και Βέλγιο τó δεύτερο-, σέ συνεργασία με την Έπιτροπή και με τη σύμπραξη τού Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, θά προωθήσουν τη διεξαγωγή ευρείας συζήτησης στην όποια θά συμμετάσχουν όλοι οι ενδιαφερόμενοι Φορείς. Η Έκκλησία τής Ελλάδος ήδη προετοιμάζεται πρós την κατεύθυνση αυτή.

ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΥΠΑΚΟΗ, ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΣΤΗΝ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΗ

Τὸ Μυστήριό τῆς Μετανοίας εἶναι κατ' ἔξοχὴν μυστήριό τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου.

α) Χωρὶς νὰ ὑπάρχει διάθεση νὰ ἀναλύσουμε τὸ γεγονὸς τῆς πώσεως τῶν πρωτοπλάστων, γεγονὸς θεμελιῶδες γιὰ τὴ θεολογία τῆς μετανοίας, θὰ ἀναφέρουμε ἐπιγραμματικὰ ὅτι ἡ ἁμαρτία εἶναι προϊὸν τῆς ἐλευθέρας βουλήσεως τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος «ἐποίησε καὶ ἔγνω τὴν προ-

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου κ. **Ἰωάννου Σακελλαρίου**
Ἡγουμένου Ἱ. Μονῆς Πεντέλης
(νῦν Ἐπισκόπου Θερμοπυλῶν)

αιρετικὴν διὰ τῆς παρακοῆς ἁμαρτίαν δημιουργήσας» κατὰ τὸν Ἅγιον Μάξιμον τὸν Ὁμολογητὴν.

Καὶ δὲν ἀναφέρομαι μόνον στὴν ἁμαρτία τῶν πρωτοπλάστων, ἀλλὰ σὲ κάθε πτώση, κάθε ἀνθρώπου, ὅταν εὐρίσκεται ἐνώπιον τοῦ διλήματος νὰ ἁμαρτήσῃ ἢ ὄχι. Ὅταν ἐπιλέγει τὴν ἁμαρτία, οὐσιαστικὰ ἐπιλέγει ἓνα τρόπο λήψεως ἀποφάσεων, καὶ ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν ἐντελῶς ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὴν κοινωνία του μὲ τὸ Θεό, ὁ ὁποῖος ἀπολύτως «χωρὶς ἁμαρτίας» ὑπάρχει.

β) Ὅπως ἁμαρτάνει ἐλευθέρως κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ἐλευθέρως ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ μετανοήσῃ ἢ ὄχι. Ὁ δρόμος τῆς μετανοίας, τῆς ἐπιστροφῆς, εἶναι πάλι ἀπόφαση ἐλευθέρας ἐπιλογῆς.

Ἡ ἁμαρτία καταλογίζεται σ' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος γνωρίζει τί πράττει καὶ μὲ δική του προαίρεση ἁμαρτάνει καὶ ἡ ἄφεση παρέχεται σ' ἐκεῖνον πού ἐκ βάθους καρδίας συντετριμμένης καὶ ἐλευθέρας πράττων μετανοεῖ.

γ) Ἐνῶ σύντονος ἡ προσπάθεια τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἰδιαίτερος νὰ γίνουν οἱ πιστοὶ μέτοχοι τῆς θεολογίας τῆς ἐνορίας καὶ προτρέπονται νὰ

μετέχουν ἐνεργῶς στὴ ζωὴ καὶ τὶς ἐκδηλώσεις τῆς, στὸ μυστήριό τῆς μετανοίας, στὴν πράξη, ὑπάρχει μιὰ διαφοροποίηση. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο, κάτι τὸ ὁποῖο συμβαίνει κυρίως στὶς πολυπληθεῖς ἀστικές ἐνορίες, οἱ πιστοὶ νὰ ἐξομολογοῦνται εἰς τοὺς ἐφημερίους-πνευματικὸς τῆς ἐνορίας τους. Ὅμως δὲν εἶναι πάντοτε ἐφικτό, ἄλλωστε συμβαίνει σὲ πολλὲς περιπτώσεις ἡ ἐνορία νὰ μὴ ἔχει ἐφημεριο-ἐξομολόγο. Καὶ τότε τίθεται θέμα ἐπιλογῆς: Νὰ ἐξευρευθεῖ ὁ πνευματικὸς ὁ ὁποῖος θὰ δέχεται τὶς ἐξαγορεύσεις κάποιου πιστοῦ καὶ θὰ τὸν καθοδηγεῖ στὰ πνευματικὰ του προβλήματα. Κριτήρια δὲν ὑπάρχουν. Ἡ συνήθης ἔκφρασις «αὐτὸς ὁ πνευματικὸς μὲ ἀναπαύει» τὰ λέει ὅλα. Τὰ κριτήρια τίθενται μὲ προσωπικὲς σκέψεις καὶ ἐπιλογές, ἐντελῶς ὑποκειμενικά.

Ἡ ἔννοια τῆς ἐλευθερίας καὶ πάλιν ἐνώπιόν μας, μὲ ἄλλη μορφή.

δ) Καὶ ἐρχόμαστε σὲ ἓνα πολὺ λεπτὸ σημεῖο: Στὴν ἐξομολόγηση ἐξαγορεύεται κανεὶς ὅσα ἔχει ἀνάγκη νὰ πεῖ, καὶ ὅπως θέλει νὰ τὰ πεῖ. Ἴσως μερικὲς φορὲς ἡ ἐξομολόγηση κάποιων χριστιανῶν δὲν εἶναι τελεία, πλήρης, εὐλικρινής. Ὅμως εἶναι ἐλεύθερος νὰ ἐξομολογηθεῖ αὐτὰ πού θέλει, ὅσα θέλει. Τότε, θὰ διερωτᾶτο κανεὶς: ποίος εἶναι ὁ ρόλος τοῦ πνευματικοῦ; Σίγουρα δὲν εἶναι ρόλος ἀνακριτοῦ, πολὺ περισσότερο δὲ detective. Δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν ἀλήθεια, ἢ τὴν πληρότητα ὅσων ἀκούει.

Εἶναι ὅμως ὑποχρεωμένος νὰ διδάξει. Νὰ καταρτίσει τὸν ἐξομολογούμενο σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ στὴ σωστὴ ἐξομολόγηση. Τὴν ἐξομολόγηση πού θὰ εἶναι ἀπόδειξη τῆς μετανοίας του γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ ζητήσῃ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ γιὰ τὶς ἁμαρτίες του.

Ἐδῶ θὰ τονισθεῖ ἰδιαίτερος ἡ εὐθύνη γιὰ τὴν σωτηρία τῆς ψυχῆς του, τὴν ὁποία ἀναλαμβάνει κάθε πιστός, νὰ δεῖ κατάματα τὸ Θεό καὶ ἐνώπιον τοῦ πνευματικοῦ τὸν ὁποῖο διάλεξε νὰ ὀλοκληρώ-

σει τὸ ἔργο πὸν ἐλεύθερα ἀπεφάσισε νὰ ἀναλάβει: νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὸ βᾶρος τῶν ἁμαρτιῶν του καὶ μὲ αὐτὴ τὴν εὐθύνη νὰ ἐκθέσει τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του προκειμένου μὲ τὸν καλύτερο τρόπο νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὶς ἐνοχές του.

Καὶ τέλος,

ε) Ἡ ἐξομολόγηση εἶναι μυστήριον τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου, διότι οὐσιαστικὰ τοῦ ἀνοίγει τὸ δρόμον τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἀφοῦ ἀποδεσμευθεὶ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ἁμαρτίας: «Ὁ Θεὸς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκοτοῦ καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ· ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν» κατὰ τὸν Ἄπ. Παῦλον (Κολ. 1, 7).

Αὐτὴ τὴν ἐλευθερία, τὴν ὁποία εἶτε σὰν πρωταρχικὸ δῶρον Θεοῦ κατέχει ὁ χριστιανὸς εἶτε μέσα ἀπὸ τὸ λυτρωτικὸ μυστήριον τῆς μετανοίας ἐπανακτᾷ, ὀφείλει νὰ τὴν διατηρήσει, ὅσο γεύεται τοὺς καρπούς της. Ἡ διατήρησις τῆς ἐλευθερίας ἀσφαλῶς ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴ μετοχή στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Μὲ τὴν ἔνταξιν στὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ συμμετοχὴ τοῦ σ' αὐτὴ τὴν κοινωνία τῆς Ἐκκλησίας, πὸν ἔχει τοὺς ὅρους καὶ τοὺς κανόνες της γιὰ τὴ συμβίωσιν τῶν μελῶν Της καὶ πὸν μὲ μιὰ λέξιν συνοψίζονται στὸν κανόνα τῆς ἀγάπης, καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἀδιάκοπην ὀργανικὴν σύνδεσιν μὲ τὴν κεφαλὴ τοῦ Σώματος, πὸν ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴ μυστηριακὴν κοινωνία μὲ Αὐτόν, καθόλου δὲν παραμερίζει τὸν ἄνθρωπον, οὔτε περιορίζει καθεὶ ἰδιαιτερότητά του. Ἀντιθέτως τοῦ παρέχει τὴ δυνατότητα καὶ τὸν ἐνισχύει στὴν προσπάθειαν γιὰ τὴ συνεχὴ ἀνοδό του καὶ τὴν ἀπομάκρυνσίν του ἀπὸ τὴ συνήθειαν τῆς ἁμαρτίας ἢ ὁποία τὸν ὀδηγεῖ πάλιν στὸ δεσμοτήριόν του: Ὁ Ἅγ. Μάξιμος Ὁμολογητὴς στὰ «Κεφάλαια περὶ οἰκονομίας καὶ θεολογίας» (2, 84 P.G. 90, 1164) χαρακτηριστικὰ λέγει: «Σῶμα Χριστοῦ εἶναι λεγόμεθα... οὐ κατὰ στέρησιν τῶν ἡμετέρων σωμάτων, ἐκείνου τὸ σῶμα γινόμενοι... ἀλλὰ τῶ καθ' ὁμοιότητα τῆς τοῦ Κυρίου σαρκὸς τὴν φθορὰν ἀποσειέσθαι τῆς ἁμαρτίας».

Ἄλλωστε κατὰ τὸν Μ. Ἀθανάσιον ὁ Χριστὸς εἶναι ἐκεῖνος πὸν χαρίζει τὴν ἐλευθερία, «εἰ δὲ πᾶσα μὲν κτίσις συστενάξει ἐλευθερίας χάριν τῆς

ἀπὸ τῆς φθορᾶς τῆς δουλείας, ὁ δὲ υἱὸς οὐκ ἔστι τῶν στεναζόντων, οὐδὲ τῶν δεομένων ἐλευθερίας, ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἐλευθερῶν τὰ πάντα» (Κατὰ Ἀρειανῶν 2, 72, P.G. 26, 300c). Πῶς θὰ μπορούσε νὰ τὴν περιορίσει;

Ὁ ἀγώνας νὰ παραμένει κανεὶς πάντοτε ἐλεύθερος δὲν εἶναι καθόλου εὐκόλος. Ἡ ἐπιλογὴ τοῦ ἀγαθοῦ πάντοτε, τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς δικαιοσύνης πὸν χαρακτηρίζουν τὸν ἐλεύθερον ἀπὸ τὴν ἁμαρτία ἄνθρωπον, δὲν εἶναι τόσο ἀπλὸ γεγονός ὅσο περιγράφεται.

«Ὅταν ὑπερναβῆς τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, τότε προσκολληθήσῃ τῇ ἐλευθερίᾳ ἐν παντί πρᾶγματι» εἶπε ὁ ἅγιος Ἰσαὰκ ὁ Σύρος.

β) Αὐτὴ λοιπὸν τὴν πολύτιμην ἐλευθερία ἐρχεται ὁ σῶφρων χριστιανὸς νὰ ὑποτάξῃ στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Στὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ στὴ δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ διότι θέλει πραγματικὰ νὰ εἶναι ἐλεύθερος. Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος στὸ σημεῖον αὐτὸ μᾶς πείθει μὲ τὸ λόγον Του: «Ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταὶ μου ἔστε, καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς» (Ἰωάν. 8, 31-32).

Ἡ ὑποταγὴ αὐτὴ δὲν εἶναι μιὰ ἄλλη μορφή δουλείας τοῦ πνεύματος τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι ἕνα ὄπλον, ἕνα ἰσχυρότατον μέσον γιὰ νὰ πολεμηθεῖ ἡ ἁμαρτία. Ὁ ὅσιος Μάρκος ὁ ἀσκητὴς γράφει: «Αἱ ἐντολαὶ οὐχὶ τὴν ἁμαρτίαν ἐπικόπτουσιν, ἀλλὰ τοὺς ὄρους τῆς δοθείσης ὑμῖν ἐλευθερίας φυλάττουσιν» (P.G. 65, 992A).

Πράγματι ἡ ὑποταγὴ μπορεῖ νὰ εἶναι μιὰ μορφή δουλείας ὅταν δὲν ἔχει σὰν προϋπόθεσιν τὴν ἐλευθερία. Τότε μόνον ἔχομεν μιὰ γνήσια ὑποταγή, μιὰ ἀληθινὴ ὑπακοή. Ἡ ἐλευθερία μπορεῖ νὰ καταστήσῃ ἀσυνδοσία καὶ ἀσυναρτησία ὅταν δὲν βρίσκεται στὴν ὑπακοή. Εἶναι μιὰ ἐλευθερία ὑποταγμένη στὸ ἀνθρώπινον θέλημα. Χωρὶς τὴν ἀποδέσμευσιν ἀπὸ τὸν ἀτομικισμὸν δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ γευθεῖ τὴν ἀληθινὴν ἐλευθερία.

Ὁ πιστὸς ἐπιλέγει ἐλεύθερα τὴν ὑπακοήν στὸ Θεὸν καὶ προκόπτει στὴν πίστη καὶ στὴν ἀρετὴ γιὰτὶ ἀκριβῶς ἀβίαστα δέχεται τὴν προστασία καὶ τὴν καθοδήγησιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ στὴ ζωὴν του.

Μέσα στὴ θεολογία τῶν Πατέρων ἐξαίρεται ἡ

ἀρετή τῆς ὑπακοῆς καὶ ἡ προσπάθεια τῆς ὑποταγῆς στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Συνδυάζεται μὲ τὴ θεία ὑπακοὴ τοῦ Υἱοῦ στὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς καὶ σὲ πολλές διδασκαλίες ἀναφέρεται τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀβραάμ ὡς ἡ κατ' ἔξοχὴν περίπτωση ἀνθρώπινης ὑπακοῆς στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Διάδοχος Φωτικῆς πολὺ λιτὰ καὶ περιεκτικὰ γράφει: «Ὁ Κύριος ὑπήκουσεν ἵνα τὸ τῆς ἀνθρωπείας παρακοῆς ἔγκλημα διὰ τῆς αὐτοῦ ἐκλύσας ὑπακοῆς, εἰς τὴν μακαρίαν τοὺς ἐν ὑπακοῇ ζήσαντας ἐπαναγάγῃ ζωὴν» (Περὶ πνευματικῆς τελειότητος, 41).

Καὶ περισσότερο πρακτικὸς γίνεται ὁ Ἅγ. Γρηγόριος Νύσσης ὅταν μᾶς διδάσκει: «*Αὐτὸν δηλ. τὸν Χριστόν, ὑποτάσσεσθαι τῷ πατρὶ λέγει, τὴν πάντων ἀνθρώπων ὑποταγὴν διὰ τῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ μετεσχηκότος τῆς ἀνθρωπότητος πρὸς τὸν πατέρα ὑποταγῆς αἰνισσόμενος*» (Κατὰ Εὐνομίου λόγ. 1).

Καὶ ἐνῶ θεωρητικὰ θὰ μπορούσαμε νὰ μιλοῦμε ἐπὶ μακρὸν καὶ νὰ παραθέτουμε θεολογικὲς ἀπόψεις καὶ διδασκαλίες περὶ τῆς ὑποταγῆς στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, στὴν πράξη φαίνεται νὰ εἶναι πολὺ δύσκολο.

Πιὸ εὐκόλο γίνεται ὅταν αὐτὴ τὴν ὑποταγὴν στὸ Θεὸ τὴν ἐπιδιώκω μέσα ἀπὸ τὴν ὑπακοὴν σὲ κάποιον πρόσωπο.

Σ' ἓνα πρόσωπο σεβαστὸ ἀλλὰ καὶ ἱερό.

Αὐτὴ ἡ ὑπακοὴ σὲ κάποιον πρόσωπο βρῆκε τὴν ἄμεση ἐφαρμογὴ της μέσα στὸ μοναχισμό. Ἐκεῖ πού τὸ ἴδιον θέλημα πρέπει νὰ ἐξαφανισθεῖ μέσα ἀπὸ τὴν ταπεινώση. Ὁ τέταρτος Λόγος τοῦ ὁσίου Ἰωάννου μέσα στὴν Κλίμακα εἶναι ἓνα ὑπέροχο κείμενο, ἓνας ὕμνος, θὰ ἔλεγε κανεὶς, στὴν ὑπακοή. Ἡ ὑπακοὴ μέσα στὴν μοναστικὴ κοινωνία ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεση γιὰ τὴν εὐρυθμὴ λειτουργία της. Ἡ βάση γιὰ τὴν πνευματικὴ πρόοδο καὶ τελείωση τοῦ μοναχοῦ εἶναι ἡ ὑπακοὴ στὸν ἡγούμενο, πού εἶναι ταυτοχρόνως καὶ πνευματικὸς πατέρας τῶν μοναχῶν.

Αὐτὸ τὸ ἦθος τῆς ὑπακοῆς τῶν μοναχῶν στὸν ἡγούμενο μεταφέρεται πλέον στὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα στὸν κόσμο, ὅπου καὶ τὰ πλήθη τῶν πιστῶν χριστιανῶν.

Ἐκεῖνος πού ἔχει ἐπιλέξει τὸν πνευματικὸ του

διότι ὅπως ἤδη ἐλέχθη «ἐκεῖ ἀναπαύεται», ὑποτάσσεται στὴ διδασκαλία του, στὶς συμβουλὲς καὶ στὶς ὑποδείξεις του. Πιστεύει ὅτι μέσα ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ πνευματικοῦ μιλάει ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς καὶ δέχεται τὸ λόγο του σὰν θετικὴ προσταγή. Εἶναι θέμα πίστεως πλέον στὸ μυστήριον αὐτῆς τῆς πνευματικῆς σχέσεως, στὴν εἰδικὴ παρέμβαση, τὸ φωτισμὸ τοῦ Ἅγ. Πνεύματος νὰ λάβει αὐτὸ πού ἐλπίζει. Τὴν ἄφεση, τὴ συμβουλή, ν' ἀνοίξει ὁ δρόμος τῆς σωτηρίας, ὁ δρόμος πρὸς τὴ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Νὰ γιατί ἡ ὑπακοὴ περιέχει πίστη στὸ Θεὸ καὶ ἐλπίδα.

Ὁ Μ. Βασίλειος μιλώντας γιὰ τὴν ὑπακοὴ λέγει: «*ὡσπερ γὰρ ὁ Θεός, πατὴρ ἀπάντων ἀκριβεστάτων παρὰ τῶν αὐτοῦ θεραπόντων ἀπαιτεῖ τὴν εὐπίθειαν, οὕτω καὶ ὁ πνευματικὸς ἐν ἀνθρώποις πατὴρ πρὸς τοὺς τοῦ Θεοῦ νόμους τὰς ἐαυτοῦ διατάξεις ἀρμόζων, ἀναμφίλεκτον τὴν ὑπακοὴν ἀπαιτεῖ*» (P.G. 31, 1388B) καὶ στὰ Ἀσκητικὰ ὁ ἴδιος πατὴρ τονίζει: «*ὁ τῆς ὑπακοῆς μισθὸς μείζων τοῦ κατὰ τὴν ἐγκράτειάν ἐστι κατορθώματος*» (P.G. 31, 884C).

Καὶ μέχρις ἐδῶ καλὴ ἡ ἀγιογραφικὴ καὶ πατερικὴ θεμελίωση τῶν ὄρων καὶ τῶν θεσμῶν.

Ὅμως μὲ ποιὲς προϋποθέσεις ἀναλαμβάνει τὴν εὐθύνη τῆς πνευματικῆς πατρότητος ἓνας κληρικὸς; Ὅχι ἀπλῶς ἓνας ἐξομολόγος, ὁ ὁποῖος φορώντας ἓνα πετραχίλι ἰδίως τίς παραμονὲς τῶν μεγάλων ἑορτῶν δέχεται ἑκατοντάδες πιστοὺς, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται νὰ ἀπαριθμήσουν ἢ νὰ διηγηθοῦν τίς ἁμαρτίες τους, νὰ ποῦν ἴσως τὸν πόνο τους ἢ ἀπλῶς νὰ ζητήσουν τὴν ἄδεια νὰ κοινωνήσουν στὴ Μεγάλῃ Πιορτή.

Ἄλλὰ ὁ γέροντας, ὁ πνευματικὸς πατέρας, ὁ στάρετς ὁ ὁποῖος ἔχει συγκεκριμένο ἀριθμὸ πνευματικῶν παιδιῶν, γνωρίζει τὰ πάντα γιὰ τὴ ζωὴ τους καὶ τὰ καθοδηγεῖ λεπτομερῶς στὴν πνευματικὴ τους πορεία καὶ ἐξέλιξη.

Συνήθως ἡ πνευματικὴ αὐτὴ σχέσις βασιζέται θεολογικὰ στὴν προτροπὴ τοῦ Ἁπ. Παύλου «*Πεῖθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπεικείτε· αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες, ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσι καὶ μὴ στενάζοντες· ἄλυσαιτελές γὰρ ὑμῖν τοῦτο*» (Ἐβρ. 13, 17).

Ποῦ εἶναι ὁμως τὰ ὅρια ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς εὐθύνης τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς ὑποταγῆς εἰς αὐτὸν καὶ τῆς εὐθύνης γιὰ τὴν πνευματικὴ του ζωὴ τοῦ ἰδίου τοῦ ἐξομολογουμένου, τοῦ πνευματικοῦ τέκνου;

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σᾶς διαβάσω ἓνα ἀπόσπασμα ἀπὸ κάποιο δημοσίευμα τοῦ κατὰ πάντα σεβαστοῦ μου πατρὸς Ἄντωνιου Ρωμαίου μὲ τίτλο «Ἡ πνευματικὴ πατρότητα καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ προσώπου στὴ λειτουργία τοῦ Μυστηρίου τῆς Μετανοίας», τὸ ὁποῖο δημοσιεύθηκε στὸ ὑπ' ἀριθ. 18 τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ ΔΙΑΒΑΣΗ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Περιστερίου (Μάρτιος-Ἀπρίλιος 1999) καὶ τὸ ὁποῖο μὲ βρῖσκει ἀπολύτως σύμφωνο. Ἐὰν δὲν εἶχα διαβάσει αὐτὸ τὸ κείμενο, θὰ διατύπωνα τὶς ἴδιες ἀπόψεις μὲ δικές μου ἐκφράσεις:

Αὐτὸς ποὺ ἀναλαμβάνει –εἴτε θεόκλητος, εἴτε δημόκλητος, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ αὐτόκλητος– νὰ διακονήσῃ τὸν πιστὸ σὲ μία τέτοια λειτουργία, ἀσφαλῶς θεωρεῖται αὐτονόητο ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἄγευστος ἢ ἀμήντος τοῦ συγκεκριμένου χώρου. Ἀκόμη πρέπει νὰ τονισθεῖ ὅτι μόνο ὡς ἔντρομος ὑπηρέτης ὀφείλει καὶ δύναται νὰ διακονήσῃ αὐτὴ τὴ μυστικὴ ἐρωτικὴ συλλειτουργία Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. Ἐχοντας ἓνα τέτοιο φρόνημα, θὰ χαριτωθεῖ νὰ ἀποφύγει κάθε ναρκισσοεικέλι καὶ χριστοκάπηλη ἀνάμιξη τοῦ «παλαιοῦ ἀνθρώπου» στὶς διαπροσωπικὲς σχέσεις ποὺ θὰ ἀπαιτήσῃ ἢ διακονία του στὸ Μυστήριον τῆς Μετανοίας τῶν ἀδελφῶν του.

Ἐνδεικτικὰ καὶ ἐπιγραμματικὰ θὰ ἀναφέρω τὰ κύρια αἴτια αὐτῆς τῆς κατάστασης:

Πρῶτο καὶ βασικὸ αἴτιο θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ τὸ ὅτι λειτουργοῦμε τὴ δική μας πατρότητα καὶ δὲν διακονοῦμε ἔντρομοι τὴν πατρότητα τοῦ Θεοῦ.

Δεύτερον εἶναι ὅτι βάζουμε στοὺς ὄμους μας εὐθύνες καὶ ἀρμοδιότητες, ποὺ ἀνήκουν στὸ Θεὸ καὶ στοὺς πιστοὺς.

Λειτουργοῦμε παρεμβατικὰ, χωρὶς τὴν θέληση ἢ τὴν ἄδεια τοῦ πιστοῦ, μὲ φρόνημα ἐξουσιαστικό, σκοπεύοντας νὰ ἐπηρεάσουμε, νὰ ἐξειδικεύσουμε ἢ νὰ ἀντικειμενοποιήσουμε, τὸ θέλημα τοῦ

Θεοῦ καὶ τοῦ πιστοῦ κατὰ τὸ δικό μας θέλημα, ἢ κατὰ τὴν δική μας κρίση, παραγνωρίζοντας πολ- λάκις ὑπεροπτικά, ὄχι μόνον τὴν ἰδιαιτερότητα τοῦ κάθε προσώπου ἀλλὰ καὶ τὶς ἐπιταγὲς καὶ τὰ δεδομένα τῆς ἐπιστήμης καὶ τὶς συντεταγμένες τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκογενειακῆς ζωῆς.

Πολλάκις στὶς σχέσεις μας μὲ τοὺς πιστοὺς λειτουργοῦμε μὲ ἰδιοκτησιακὸ φρόνημα, θεωροῦντες τοὺς πιστοὺς ὑποχέτρια –ἂν ὄχι ὑποζύγια– τῆς δικῆς μας προσωπικότητας.

Συχνὰ, οἱ θέσεις ποὺ παίρνουμε φανερόνουν διάθεση οἰκειοποιήσεως τῆς αὐθεντίας τοῦ Θεοῦ. Θέλουμε νὰ αἰσθανόμαστε ὑπεύθυνοι γιὰ ὅσα συμβαίνουν στὸν κόσμο, χωρὶς νὰ συμβιβάζομαστε μὲ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Θεός, ὁ Πανάγαθος, Πάνσοφος καὶ Παντοδύναμος Κυβερνήτης τοῦ «σύμπαντος», σεβόμενος τὴν ἐλευθερία τῶν ἀνθρώπων, παραχωρεῖ τὴν διάπραξη ἀπειρῶν ἁμαρτημάτων καθημερινά. Ἔτσι μερικὲς φορές, προτιμᾶμε αὐθαίρετα νὰ ἐκπροσωποῦμε τὴ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀντὶ νὰ λειτουργοῦμε τὴν ἀγάπη καὶ νὰ σεβόμαστε τὴν ἐλευθερία τῶν προσώπων. (Ὁ Κύριος ἔναντι τοῦ Ἰούδα).

Ἄλλες πάλι φορές λειτουργοῦμε μὲ τὸ φρόνημα-βίωμα τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ Θεοῦ, κατὰ παρανόηση καὶ κατὰ παρεξήγηση τῶν ἐκχωρημένων εἰς ἡμᾶς ἀρμοδιοτήτων καὶ εὐθυνῶν. Ἔτσι, μερικὲς φορές, ζητοῦμε νὰ ἐπενδύσουμε μὲ θεϊκὴ αὐθεντία ἀδύνατες ἢ καὶ ἁμαρτωλὲς πτυχὲς τῆς δικῆς μας προσωπικότητας, ὅταν ἄκοιμψα προσπαθοῦμε νὰ στηρίξουμε τὶς ἀπαράδεκτες θέσεις μας.

Ἐρχονται κάποτε καὶ περιστάσεις, κατὰ τὶς ὁποῖες διαφαίνεται στὴν συμπεριφορὰ μας μιὰ τὰ-ση ὑπερπροστατευτικότητας, ἀκριβῶς ὅπως τὴ ζοῦν οἱ γονεῖς γιὰ τὰ παιδιά τους. Σὲ μερικὲς τέτοιες προσπάθειές μας, δίνουμε ἄδεια στὸν ἑαυτό μας νὰ παραβιάσει τὸ ἀπόρρητο τῆς ἐξομολόγησης ἢ νὰ προβεῖ καὶ σὲ ἄλλες «ἀντιδεδοντολογικὲς» γιὰ τὸ σεβασμὸ τῆς ἐλευθερίας τοῦ προσώπου ἐνέργειες, «προκειμένον νὰ σώσουμε» κάποιον.

Μία ἄλλη αἰτία γιὰ τὴν ὁποία βασανίζουμε ἀνελεύθερα τοὺς πιστοὺς εἶναι ἡ ἐστίαση τῆς προσοχῆς μας στὴ σχολαστικὴ καὶ λεπτολόγο ἐξομολόγηση τοῦ πιστοῦ καὶ ἡ ἀπροθυμία ἢ ἀδυναμία

μας να διακονήσουμε την μετάνοια, διότι κατεχόμεθα από φρόνημα ήθικονομικιστικό, τὸ ὁποῖο καὶ μεταδίδουμε στους πιστούς.

Δημιουργοῦνται ἀφάνταστα νοσηρὲς σχέσεις, ὅταν συμπέσει ὁ μὲν «πνευματικὸς» νὰ πάσχει ἀπὸ εὐθηνολαγνεία ὁ δὲ ἐξομολογούμενος ἀπὸ εὐθηνοφοβία. Πρόκειται γιὰ τὸ φαινόμενο τῆς «πνευματικῆς ἀγκύλωσης» στὴν ἀμφίπλευρη ἀνωρομότητα, ἡ ὁποία δευτερογενῶς μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει καὶ σὲ ἄλλες δυσάρεστες καταστάσεις.

Μερικοὶ ἀπὸ μᾶς ἔχουμε προκατειλημμένες θέσεις γιὰ πολλὰ θέματα, μὲ ἀγαθὴ μὲν προαίρεση ἀλλὰ μὲ ἀτελὴ θεολογικὴ ἐπεξεργασία στηριγμένες σὲ δεισιδαμονικὲς ἢ ὑπερασκητικὲς ἀσυνειδήτες παιδικὲς προσλήψεις, στίς ὁποῖες ὁμως ἔχουμε προσδώσει δογματικὸ κύρος. Ὄταν ὁ πιστὸς ἀναφερθεῖ σὲ τέτοια θέματα, τὸν ἀντιμετωπίζουμε ἢ ἀνελεύθερα ἢ ἐχθρικά, σὲ περίπτωση πὺν ἔχει διαφορικὴ ἀντίληψη τῶν πραγμάτων. Τότε λειτουργοῦμε «τὸν ἰδεατὸ ἐναντὸς» μας καὶ ἀδυνατοῦμε νὰ ἱεραρχήσουμε τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ στίς ψυχὰς τῶν πιστῶν.

Ἀποτελεῖ κλασικὴ μορφή «βιασμοῦ τῆς ἐλευθερίας τοῦ προσώπου» ἢ αὐθαίρετη καὶ δικανικὴ ἐπιβολὴ τῶν ἐπιτιμίων. Ἡ αὐθαρεσία καὶ ὁ αὐταρχισμὸς συλλειτουργοῦν μὲ τὴν ἄγνοια βασικών ψυχολογικῶν καὶ παιδαγωγικῶν ἐπιταγῶν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ «κακοποιεῖται» ἀντὶ νὰ ἀπαύεται καὶ νὰ βελτιώνεται στὴν πνευματικότητά του ὁ πιστὸς. Κάτω ἀπ' αὐτὴ τὴ συμπεριφορὰ κρύβεται καὶ μιὰ διάθεση ἐτεροβιασμοῦ. «Θὰ ζορίσω τὸν ἄλλο γιὰ νὰ προοδεύσει». Διδακτέος εἶναι ὁ αὐτοβιασμὸς, ἀλλὰ πάντοτε φενκτέος ὁ ἐτεροβιασμὸς.

Ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος, ἀποδεχόμενος τὴν πραγματικότητα τῆς ἐξουσίας τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς τὴν καθορίζει: «ἀρχῆς ἐπελάβου ποτε ἐκκλησιαστικῆς; μὴ μέγα φρόνει· οὐδὲ τὴν δόξαν ἐκτήσω, ἀλλ' ὁ Θεὸς σὲ ἐνέδυσεν. Ὡς ἀλλοτρίας τοίνυν φεύγον, μὴ καταχρῶμενος αὐτῇ μηδὲ σφετεριζόμενος (Εἰς τὴν Α' Κορ. 10, 3) καὶ ἄλλοῦ λέγει ὅτι ἡ πνευματικὴ ἐξουσία "οὐκ ἔστιν ἀρχόντων τύφος, οὐδὲ ἀρχομένων δουλοπρέπεια, ἀλλὰ ἀρχὴ πνευματικὴ τούτω μάλιστα πλεονεκτοῦσα τῷ τῷ

πλέον τῶν πόνων καὶ τῆς ὑπὲρ ὑμῶν ἀποδέχεσθαι φροντίδος» (Εἰς τὴ Β' Κορ. 18, 3). Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ἡ ἀνάληψη τῆς εὐθύνης τῆς πνευματικῆς καθοδήγησης δὲν σημαίνει ὅτι ἀναλαμβάνει καὶ τὴν εὐθύνη γιὰ τὰ λάθη καὶ τὶς πτώσεις τοῦ πνευματικοῦ του τέκνου. Αὐτὸς εἶναι ἕνας ἐγωϊσμὸς νὰ νομίζει κανεὶς ὅτι ὅλοι μποροῦν νὰ ἐναρμονίζονται στίς δικές μου πνευματικὲς ἐπιτυχίες, ἀν βέβαια ὑπάρχουν καὶ ὅσες ὑπάρχουν καὶ δὲν παρουσιάζω ἀπλῶς μερικὲς μὲ ἐντεχνο τρόπο γιὰ νὰ δικαιολογῶ τὴν παρουσία μου καὶ τὴν ἐπέμβασή μου στὴ ζωὴ τῶν πνευματικῶν μου τέκνων. Π.χ. ἐπιβάλλω τιμωρίες στὸν ἑαυτό μου γιὰ τὶς πτώσεις τους.

Ὁ 50ὸς ψαλμὸς, ὁ κατ' ἐξοχίαν ψαλμὸς - διδασκαλὸς τῆς μετανοίας ἔχει δύο τρεῖς χαρακτηριστικὲς φράσεις, οἱ ὁποῖες ἀκριβῶς καθορίζουν τὶς εὐθύνες κάθε ἀνθρώπου ἀπέναντι στοῦ Θεοῦ! γιὰ τὶς ἁμαρτίες του:

«Σοὶ μόνῳ ἤμαρτον καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα» καὶ κυρίως ἡ ὁμολογία τοῦ Δαβίδ: «ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἔστι διὰ παντός».

Τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως θὰ κριθεῖ ἕνας ἕκαστος γιὰ τὶς δικές του ἁμαρτίες καὶ μέσα ἀπὸ τὴ δικὴ του μετάνοια.

Προβάλλεται συνήθως μιὰ εἰσαγωγικὴ φράση ἀπὸ τοὺς ἐξομολογούμενους: «Ὁ διάβολος μὲ ἔβαλε...». Μήπως εἶναι ἕνα φαινόμενο, ἐνδειξη ἴσως τῆς νοσοτροπίας ὅτι ἐγὼ δὲν ἔχω εὐθύνη γιὰ τὶς πράξεις μου ἀλλὰ ὁ πνευματικὸς μου στὸν ὁποῖο τυφλὰ ὑπακούω καὶ ὁ διάβολος πὺν ἀντιστρατεύεται στοῦ ἔργου του. Ἐγὼ εἶμαι ἕνα πῶνι στὰ χέρια τους καὶ κινοῦμαι στὴ σκακιέρα τοῦ κόσμου τούτου.

Ὁ πνευματικὸς ἔχει εὐθύνη ἀναμφισβήτητη γιὰ τὴν καθοδήγηση, τὸ διδακτικὸ καὶ συμβουλευτικὸ του ἔργο, γιὰ τὸ ζωντανό, αὐθόρμητο καὶ ἀνεπιτήδευτο παράδειγμα ἐνώπιον τῶν πνευματικῶν του παιδιῶν καὶ γιὰ τὴν προσευχὴ του γι' αὐτὰ δηλ. τὴν πίστη του καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη του στοῦ Θεοῦ ὅτι Ἐκεῖνος θὰ εὐλογεῖ τὸν κόπο πὺν κάνει γι' αὐτοὺς πὺν καὶ ὁ ἴδιος πιστεύει καὶ τοὺς ἐξομολογούμενους ἔχει πείσει ὅτι εἶναι παιδιὰ τοῦ Θεοῦ.

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΤΩΝ ΡΟΛΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ*

1. Δύο τέλειες κοινωνίες

Οι σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Κράτους ἀποτελοῦν μία ιδιαίτερη πτυχή τοῦ γενικότερου ζητήματος τῆς σχέσεως Ἐκκλησίας καὶ κόσμου, ἀφοῦ ἡ πνευματικὴ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας ἀναφέρεται στὴν *προσλήψη*, τὴν *ἀνακαινίωση* καὶ τὴν *ἀναφορὰ* τοῦ

Τοῦ κ. **Βλασίου Ἰω. Φειδᾶ**
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

κόσμου στὸ θεῖο Ἰδρυτὴ τῆς Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἔτσι, ἡ *προσλήψη* τοῦ κόσμου στὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας κατανοεῖται πάντοτε μέσα στὰ πλαίσια τῆς *προσλήψεως* ὁλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ τῆς ὅλης θείας δημιουργίας στὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ, «*ἢνα ἡ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός*» (Κολ. 3, 11). Πράγματι, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, καίτοι ἀνέλαβε κατὰ τὴν ἐνανθρώπησή του τὴν κοινὴ ἀνθρώπινη φύση ἐκ γένους Δαβὶδ, δὲν ἦταν ἕνας ἀπλὸς ἄνθρωπος μέσα στὴν ἀνθρωπότητά του, ἀλλ' ὁ *κατ' ἐξοχὴν ἄνθρωπος*, ὁ ὁποῖος ἀνέλαβε στὴ δική του ἀνθρωπότητα ὁλόκληρο τὸ ἀνθρώπινο γένος καὶ ὁλόκληρη τὴ θεία δημιουργία.

Ἡ χριστολογικὴ αὐτὴ προοπτικὴ τῆς σχέσεως Ἐκκλησίας καὶ κόσμου, ἡ ὁποία ἔχει ὡς βασικὸ τῆς ἀξίονα τὴν «*ἀνακεφαλαίωση*» τῶν πάντων στὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ, ὑποδηλώνει σαφῶς τὴν *προσληπτικὴ* καὶ ὄχι βεβαίως τὴν *ἀπορριπτικὴ* λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας στὴν ὅλη ἱστορία τῆς σωτηρίας. Πράγματι, ἡ Ἐκκλησία, ὡς ἱστορικὴ προέκταση τοῦ *σώματος Χριστοῦ* μέσα στὸν χῶρο καὶ στὸν χρόνο, προσλαμβάνει συνεχῶς τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν κόσμο ὄχι βεβαίως ὡς ἀπλὰ θεωρητικὰ ἢ ἰδεολογικὰ σχήματα, ἀλλ' ὡς σαρκωμένες

ἱστορικὲς πραγματικότητες, ὅπως δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος ὑπάρχει καὶ ἐξελίσσεται μέσα στὴν ποικιλία τῶν πνευματικῶν του ἀναζητήσεων ἢ καὶ τῶν πολιτιστικῶν του παραδόσεων. Ἄλλωστε, ὅ,τι κάνει ὁ Χριστὸς στὸν κόσμο τὸ κάνει μέσα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία του, ὅπως καὶ ὅ,τι κάνει ἡ Ἐκκλησία στὸν κόσμο τὸ κάνει μέσα ἀπὸ τὸν Χριστό, γι' αὐτὸ καὶ ὁ χωρισμὸς *Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας* εἶναι ἀδιανόητη στὴν ὀρθόδοξη θεολογία καὶ παράδοση.

Ἐπὶ τὴν ἔννοια αὐτῆ, ἡ ὅλη λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι κατὰ τὴ φύση τῆς, ὡς *σώματος Χριστοῦ*, ὅπως καὶ κατὰ τὴν ἀποστολή τῆς, ὡς *προσλήψεως* στὸ *σῶμα Χριστοῦ ὁλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους*, ὁ *κατ' ἐξοχὴν* ἱερός χῶρος τῆς ὑπερβάσεως ὅλων τῶν ἐθνικῶν, κοινωνικῶν, πνευματικῶν καὶ τῶν ὅποιων ἄλλων διασπάσεων τόσο γιὰ τὴν ἐν Χριστῷ ἀποκατάσταση τῆς *ὀρθῆς κοινωνίας* τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεό, τὸν συνάνθρωπό του καὶ τὸν κόσμο, ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἀνάδειξη τῆς *ὀντολογικῆς ἐνότητας* τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Αὐτὴ ὑπῆρξε πάντοτε ἡ αὐτοσυνειδησία τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἐκφράσθηκε στὴ θεολογία τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅπως αὐτὴ βιώνεται μὲ μοναδικὴ συνέπεια καὶ συνέχεια στὴν ὀρθόδοξη κυρίως λειτουργικὴ ἐμπειρία καὶ παράδοση, ἀφοῦ, μετὰ τὸ σχίσμα τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως (1054), ἡ *σχολαστικὴ θεολογία* τῆς Δύσεως διαφοροποιήθηκε, ὅπως θὰ δοῦμε, ἀπὸ τὴν κοινὴ πατερικὴ παράδοση τῆς πρώτης χιλιετίας.

Πράγματι, ἡ ὅλη λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴ συγκρότηση τοῦ ἱστορικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, ὡς τοῦ προεκτεινόμενου στὴν ἱστορία τῆς σωτηρίας «*σώματος Χριστοῦ*» (*Christus prolongatus*), εἰσάγει μία *νέα πρόταση* γιὰ τὴν ριζικὴ ἀναδιοργάνωση τῆς ὅλης κοινωνίας, ἀφοῦ προβάλλει ἕνα *νέο πρότυπο* ἀνθρώπου, τὸ πρότυπο τοῦ «*χριστιανοῦ ἀνθρώπου*», ὡς βασικοῦ κυττάρου γιὰ τὴν ἀνανέωση τῶν δομῶν τῆς, καὶ ἕνα *νέο* τύπο σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεὸ καὶ μὲ τὸν κόσμο, τὸν τύπο τῆς ἐν Χριστῷ σαρκωμένης

* Εἰσήγηση κατὰ τὴν κοινὴ συνεδρία Ἱεράς Συνόδου καὶ Θεολογικῶν Σχολῶν ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου (6.2.2001) εἰς τὸ Διορθόδοξον Κέντρον - Πεντέλη.

κοινωνικῆς πραγματικότητας. Ὑπὸ τὴν ἔννοια αὐτή, ἡ χριστιανικὴ κοινότητα λειτουργήσε ἐξ ἀρχῆς ὄχι μόνο ὡς μία ἀπλὴ θρησκευτικὴ πρόταση, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ὡς μία σύνθετη *κοινωνικὴ πρόκληση*, ἡ ὁποία συνέδεε τὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση τῶν μελῶν τῆς κοινωνίας μετὰ τὴν ὀργανικὴ τους ἔνταξη στὸ συγκεκριμένο ἐκκλησιαστικὸ σῶμα. Ἡ διαδικασία αὐτὴ ἀρχίζε πάντοτε μετὰ τὴν ἀποδοχὴ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο τοῦ λυτρωτικοῦ μηνύματος τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ τελειωνόταν μετὰ τὸ μυσταγωγικὸ βάπτισμα καὶ τὴν ὅλη μυστηριακὴ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα μορφοποιοῦσαν τὴν ιδιαίτερη πνευματικὴ ταυτότητα τοῦ *θεανθρώπινου* ἐκκλησιαστικοῦ σώματος μέσα στὰ εὐρύτερα πλαίσια τῆς κοινωνίας. Ἔτσι, ἡ βαθύτερη σχέση Ἐκκλησίας καὶ κόσμου βιώνεται ἐμπειρικὰ σὲ κάθε λειτουργικὴ σύναξη, στὴν ὁποία συγκροτεῖται τὸ σῶμα Χριστοῦ, τόσο ὡς μία *εὐχαριστιακὴ ἀναφορὰ* τῆς ὅλης θείας δημιουργίας στὸν Δημιουργό της, ὅσο καὶ ὡς μία *μυσταγωγικὴ προέκταση* τῆς Ἁγίας Τράπεζας σὲ ὁλόκληρο τὸν κόσμο.

Συνεπῶς, οἱ πρώτες χριστιανικὲς κοινότητες εἶχαν ἤδη ἐξ ἀρχῆς πλήρη συνείδηση τῆς ἐσωτερικῆς τους *αὐτοτέλειας* καὶ ἀξίωσαν, χωρὶς νὰ ἀποσυνδέονται ἢ νὰ ἀποκόπτονται οὔτε ἀπὸ τὸ εὐρύτερο μὴ χριστιανικὸ κοινωνικὸ σῶμα, ἀλλ' οὔτε καὶ ἀπὸ τὴν προσπάθεια γιὰ τὴν *ἀνακαίνισή* του σύμφωνα μετὰ τὴν ἀρχὴ τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Οἱ χριστιανικὲς κοινότητες δηλαδὴ λειτουργοῦσαν ὡς ἡ «*ζύμη*», ἡ ὁποία θὰ ζύμωνε μετὰ τὴν δικὴν της πνευματικὴν δυνάμει τὸ εὐρύτερο κοινωνικὸ «*φύραμα*», γι' αὐτὸ εἶχαν ἐξ ἀρχῆς τὴ συνείδηση ὅτι ἀποτελοῦν τὴν «*ψυχὴν*» ὄχι μόνο τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ εὐρύτερου κοινωνικοῦ «*σώματος*», τοῦ ὁποίου ὀργανικὰ μέλη ἦσαν τόσο οἱ χριστιανοί, ὅσοι καὶ οἱ μὴ χριστιανοί. Τὴ συνείδηση αὐτὴ τῆς Ἐκκλησίας τῶν πρώτων αἰώνων ἐκφράζει μετὰ χαρακτηριστικὸ τρόπο καὶ ὁ ἀνώνυμος συντάκτης τῆς *πρὸς Διόγνητον Ἐπιστολῆς*:

«Χριστιανοὶ γὰρ οὔτε *γῆ* οὔτε *φωνή* οὔτε *ἔθει* διακεκομμένοι τῶν λοιπῶν εἰσὶν ἄνθρωπων. Οὔτε γὰρ *ποῦ πόλεις* ἰδίας κατοικοῦσιν, οὔτε *διαλέκτων* τινὶ παρηλλαγμένην χροῶνται, οὔτε *βίον* παράσημον ἀσκοῦσιν... Κατοικοῦντες δὲ πόλεις ἑλληνίδας τε καὶ βαρβάρους, ὡς ἕκαστος ἐκκληρώθη, καὶ τοῖς

*ἐγχωρίοις ἔθεισιν ἀκολουθοῦντες ἔν τε ἐσθῆτι καὶ διαίτη καὶ τῷ λοιπῷ βίῳ, θαναμαστῆν καὶ ὁμολογουμένως παράδοξον ἐνδείκνυνται τὴν κατάστασιν τῆς ἑαυτῶν πολιτείας. Πατρίδας οἰκοῦσιν ἰδίας, ἀλλ' ὡς πάροικοι μετέχουσι πάντων ὡς πολῖται, καὶ πάνθ' ὑπομένουσιν ὡς ξένοι πᾶσα ξένη, πατρίς ἐστὶν αὐτῶν, καὶ πᾶσα πατρίς, ξένη... Ἐπὶ γῆς διατρίβουσιν, ἀλλ' ἐν οὐρανῷ πολιτεύονται. Πείθονται τοῖς ὀρισμένοις νόμοις, καὶ τοῖς ἰδίῳ βίοις νικῶσι νόμους. Ἀγαπῶσι πάντας, καὶ ὑπὸ πάντων διώκονται. Ἄγνοοῦνται, καὶ κατακρίνονται θανατοῦνται, καὶ ζωοποιοῦνται. Πτωχεύουσι, καὶ πλουτίζουσι πολλοὺς πάντων ὑστεροῦνται, καὶ ἐν πᾶσι περισσεύουσι. Ἀτιμοῦνται, καὶ ἐν ταῖς ἀτιμίαις δοξάζονται. Βλασφημοῦνται, καὶ δικαιοῦνται. Λοιδοδοῦνται, καὶ εὐλογοῦσιν. Ὑβρίζονται καὶ τιμῶσιν. Ἀγαθοποιοῦντες, ὡς κακοὶ κολάζονται. Κολαζόμενοι, χαίρουσιν ὡς ζωοποιούμενοι. Ὑπὸ Ἰουδαίων ὡς ἀλλόφυλοι πολεμοῦνται, καὶ ὑπὸ Ἑλλήνων διώκονται, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἐχθρας εἰπεῖν οἱ μισοῦντες οὐκ ἔχουσι. Ἀπλῶς δ' εἰπεῖν, ὅπερ ἐστὶν ἐν σώματι *ψυχῆ*, τοῦτ' εἰσὶν ἐν κόσμῳ χριστιανοί. Ἔσπαρται κατὰ πάντων τῶν τοῦ σώματος μελῶν ἡ *ψυχῆ*, καὶ Χριστιανοὶ κατὰ τὰς τοῦ κόσμου πόλεις. Οἰκεῖ μὲν ἐν τῷ σώματι *ψυχῆ*, οὐκ ἐστὶ δὲ ἐκ τοῦ σώματος· καὶ Χριστιανοὶ τῷ κόσμῳ οἰκοῦσιν, οὐκ εἰσὶ δὲ ἐκ τοῦ κόσμου».*

Εἶναι προφανές ὅτι κάθε ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα εἶχε καὶ ἔχει τὴ συνείδηση μιᾶς *τελείας κοινωνικῆς ὄντοτητας* ὄχι μόνο καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἀναφορὰ τῆς στὸ εὐρύτερο, χριστιανικὸ ἢ μὴ, κοινωνικὸ σῶμα, τὸ ὁποῖο ἐκφράζεται συνήθως σὲ μία *κρατικὴ ὄντοτητα* μετὰ τὴν συνείδηση ἐπίσης ὅτι ἀποτελεῖ καθ' ἑαυτὸ μιὰ *τέλεια κοινωνία*. Ἔτσι, *Κράτος* καὶ *Ἐκκλησία* ἐμφανίζονται στὸν χριστιανικὸν κόσμον εἰδικώτερα ὡς δύο *τέλειες κοινωνίες*, οἱ ὁποῖες διαθέτουν καθ' ἑαυτὲς *αὐτοδυναμία* ὑπάρξεως καὶ *αὐτοτέλεια* σκοπῶν, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ὁποιαδήποτε συσχέτιση ἀριθμοῦ μελῶν ἢ θεσμικοῦ πλαισίου σχέσεων, ἀκόμη καὶ ὅταν οἱ δύο αὐτὲς *τέλειες κοινωνίες* συνυπάρχουν στὴν ἴδια ἐδαφικὴ περιφέρεια ἢ ἔχουν κοινὰ μέλη. Πράγματι, οἱ δύο αὐτὲς κοινωνίες, ἤτοι τὸ *Κράτος* καὶ ἡ *Ἐκκλησία*, διαθέτουν ὅλα τὰ ἀναγκαῖα μέσα γιὰ νὰ πραγματοποιοῦν τοὺς ἰδιαίτερους σκοποὺς τους, ἀνεξάρτητα ἢ μία

ἀπὸ τὴν ἄλλη, ὅπως συνέβη κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνες τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν δηλαδή ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἦταν μία ἀπαγορευμένη θρησκεία (*religio illicita*) στὰ πλαίσια τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Ἐν τούτοις, καὶ οἱ δύο αὐτὲς τέλειες κοινωνίες γιὰ νὰ συγκροτηθοῦν σὲ σῶμα ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ μία ἀτελῆ κοινωνία, τὴν *Οἰκογένεια*, ἡ ὁποία προσφέρει τὰ μέλη καὶ στὰ δύο σώματα τῶν τελείων κοινωνιῶν, χωρὶς βεβαίως νὰ μπορεῖ καὶ ἡ ἴδια νὰ συγκροτηθῆ ἀπὸ μόνη τῆς σὲ μία τέλεια κοινωνία.

Ἐπάρχει ὁμως μία σημαντικὴ διαφορὰ στὴ σχέση τῶν δύο τελείων κοινωνιῶν πρὸς τὰ μέλη τους. Ἐνῶ τὸ Κράτος συγκροτεῖται ὡς ἓνα ἀπλό ἄθροισμα τῶν μελῶν τῶν ἀτελῶν κοινωνιῶν συγκεκριμένης ἐδαφικῆς περιφέρειας ἢ ἐθνικῆς ομάδας σὲ μία τέλεια κοινωνία, ἡ Ἐκκλησία δὲν συγκροτεῖται ἀθροιστικὰ ἀπὸ τὰ μέλη τῆς, ἀλλὰ τὰ ἀναγεννᾷ προηγουμένως γιὰ νὰ τὰ ἐντάξῃ στὸ ἱστορικὸ «σῶμα Χριστοῦ» ὡς ὀργανικὰ μέλη του. Συνεπῶς, ἐνῶ ἡ σχέση τοῦ Κράτους μὲ τοὺς πολίτες εἶναι σχέση συμβατικῆ, ἡ σχέση τῆς Ἐκκλησίας μὲ τοὺς πιστοὺς εἶναι σχέση μητρικῆ. *Τὸ Κράτος δηλαδή γεννᾶται ἀπὸ τὰ μέλη του, ἐνῶ ἡ Ἐκκλησία γεννᾷ τὰ μέλη τῆς*, ὅπως διακηρύσσει καὶ ὁ ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν Παῦλος πρὸς τοὺς Κορινθίους («ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα», Α' Κορ. 4, 15). *Ἡ καταστατικὴ αὐτῆ ἰδιαιτερότητα τῆς ταυτότητας τῶν δύο τελείων κοινωνιῶν*, ἡ ὁποία προσδιορίζεται καὶ ἀπὸ τὴν ἰδιαιτερότητα τῶν σκοπῶν τους, ἐπιτρέπει σαφῶς καὶ τὴν *παράλληλότητα* τῆς ὑπάρξεώς τους στὸ ἴδιο κοινωνικὸ σύνολο, ἀκόμη καὶ ὅταν τὰ μέλη τῆς μιᾶς τέλειας κοινωνίας ταυτίζονται πλήρως πρὸς τὰ μέλη τῆς ἄλλης, ὅπως συνέβη λ.χ. στὸ Βυζάντιο καὶ σὲ ἄλλα χριστιανικὰ κράτη ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ Δ' αἰῶνα μ.Χ.

Ἐπὸ τὸ πνεῦμα αὐτό, εἶναι ὀρθὴ ἡ θέση τοῦ Ἐ. Βενιζέλου (Οἱ σχέσεις Κράτους καὶ Ἐκκλησίας ὡς σχέσεις συνταγματικὰ ρυθμισμένες, Θεσσαλονίκη 2000, 28), ὅτι «τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων Κράτους καὶ Ἐκκλησίας εἶναι μία οὐσιαστικὴ καὶ κρίσιμη ἐκδοχὴ τοῦ εὐρύτερου ζητήματος τῶν σχέσεων Κράτους καὶ Κοινωνίας τῶν πολιτῶν. Οἱ θρησκευτικὲς συσσωματώσεις ἦταν καὶ εἶναι βασικὸ συστατικὸ τῆς Κοινωνίας τῶν πολιτῶν».

Στὴν περίπτωσι ὁμως αὐτὴ εἶναι ἀναγκαία ἀφ'

ἐνὸς μὲν ἡ σαφῆς διάκρισι τῶν ἐξουσιῶν καὶ τῶν φορέων τους, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ συναινετικὴ περιγραφή τῶν ὀρίων τῶν «διακριτῶν ρόλων» τους, οἱ ὁποῖοι ἀσκοῦνται στὸ κοινὸ κοινωνικὸ σῶμα. Πράγματι, ἡ ἱστορικὴ ταύτισι τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καὶ τοῦ κρατικοῦ σώματος, ἡ ὁποία προσέφερε καὶ στὴν πολιτικὴ θεωρία τὴν ἰδέα τῆς ὀργανικῆς ἐνότητας καὶ τοῦ κρατικοῦ σώματος, μετέφερε τὴν παλαιὰ τυπολογία «ψυχῆς-σώματος» γιὰ τὴ σχέση Ἐκκλησίας καὶ Κράτους ἀπὸ τὴ διάκρισι τῶν δύο διαφορετικῶν σωμάτων κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνες στὴ διάκρισι τῶν διαφορετικῶν λειτουργιῶν τους στὸ ἐνιαῖο πλέον σῶμα τοῦ Κράτους καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἦτοι στὴ σαφῆ διάκρισι τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας. Πρωτοπόροι στὴ νέα αὐτὴ προσέγγισι τῶν διακριτῶν ρόλων τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας στὸ ἐνιαῖο σῶμα τῶν δύο τελείων κοινωνιῶν ὑπῆρξαν οἱ μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Δ' αἰῶνα (Μ. Ἀθανάσιος, Μ. Βασίλειος, Ἰωάννης Χρυσόστομος, Ἀμβρόσιος κ.ἄ.), οἱ ὁποῖοι ἀφ' ἐνὸς μὲν προέβλεψαν τὴ σαφῆ διάκρισι τῶν δύο ἐξουσιῶν, ὅπως αὐτὴ ἐκφράζεται μὲ τὴ διακήρυξι τοῦ Μ. Ἀθανασίου ὅτι εἶναι «ἄλλοι οἱ ὄροι τῆς βασιλείας καὶ ἄλλοι οἱ ὄροι τῆς ἱερωσύνης», ἀφ' ἑτέρου δὲ συνέδεαν τὴν ἀποστολὴ τῆς Ἱερωσύνης κυρίως μὲ τὴν ἐπιμέλεια τῆς ψυχῆς, ἐνῶ τὴν ἀποστολὴ τῆς Βασιλείας κυρίως μὲ τὴν ἐπιμέλεια τοῦ σώματος στὸν ἐνιαῖο ὀργανισμὸ τῆς χριστιανικῆς αὐτοκρατορίας, ὅπως καὶ στὸ σῶμα κάθε χριστιανικοῦ κράτους (Β. Ἰ. Φειδᾶ, Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας κατὰ τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας, Ἀθῆναι 1977).

2. Ἡ ἀρχὴ τῆς βυζαντινῆς συναλληλίας

Οἱ θεωρητικὲς αὐτὲς διακηρύξεις ἐξέφραζαν μία νέα κοινωνικὴ πραγματικότητα, ἀλλὰ δὲν ἀπέκλειαν καὶ τὸν πειρασμὸ τῆς υπερβάσεως τῶν «οἰκείων ὄρων» ἀπὸ τὴ μία ἢ τὴν ἄλλη ἐξουσία, ὅπως συνέβη ἐπανειλημμένως κατὰ τοὺς Δ' καὶ Ε' αἰῶνες μὲ τὶς αὐθαίρετες ἐπεμβάσεις τῶν ἐκπροσώπων κυρίως τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας στὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας (Βασιλεία, Ἱερωσύνη). Ἡ ἄρσι λοιπὸν τῶν πολλαπλῶν συγχύσεων καὶ τῶν συνεχῶν ἀντιθέσεων ὡς πρὸς τὰ ὅρια τῶν «διακριτῶν ρόλων» τῶν δύο θεσμῶν προϋπέθετε

ἀφ' ἑνὸς μὲν μία νομοθετικὴ κατοχύρωση τοῦ θεσμικοῦ πλαισίου τῶν σχέσεων τους, ἀφ' ἑτέρου δὲ μία συμφωνία τῶν δύο θεσμῶν γιὰ τὴν ὀριοθέτηση τῶν «οἰκείων ὄρων», ἡ ὁποία θὰ κατοχύρωνε τὸν ἀμοιβαῖο σεβασμὸ τῆς *ιδιαιτερότητας* τῆς ταυτότητας καὶ τῆς ἀποστολῆς τους. Ἔτσι, ἡ *συναινετική νομοθετικὴ ρύθμιση* τοῦ θεσμικοῦ πλαισίου καὶ τῶν διακριτῶν ρόλων στὶς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας καθιέρωσε τὴν ἀρχὴ τῆς *ισόρροπης συναλληλίας* γιὰ νὰ ἐξουδετερώσῃ τὶς ὀδυνηρὲς συνέπειες γιὰ τὴν κοινωνικὴ συνοχὴ τῆς αὐτοκρατορίας τόσο τῆς *ἀνταγωνιστικῆς παραλληλίας*, ὅσο καὶ τῆς *ἀλσοιτελοῦς ὑπαλληλίας* τῶν δύο θεσμῶν, οἱ ὁποῖες προκάλεσαν τὶς γνωστὲς τραγικὲς διασπάσεις τοῦ σώματος τῆς αὐτοκρατορίας (*Νεστοριανοί, Μονοφυσίτες κ.λπ.*).

Ἡ κάλυψη τῶν δύο αὐτῶν βασικῶν πτυχῶν τοῦ ζητήματος τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας θεσμοθετήθηκε μὲ πληρότητα στὴν ΣΤ' Νεαρά (535) τοῦ ἐμπνευσμένου αὐτοκράτορα Ἰουστινιανοῦ Α' (527-565) γιὰ τὴν καθιέρωση τοῦ περίφημου συστήματος τῆς βυζαντινῆς «*συναλληλίας*» (Β. Ί. Φειδᾶ, Βυζάντιο, Ἀθήναι 1997⁴, 143 κ.ἐξ.). Τὸ σύστημα αὐτὸ κατοχύρωνε τόσο τὴν πλήρη *ὁμοτιμία* τῶν δύο θεσμῶν, ὅσο καὶ τὸν ἀπερίφραστο *σεβασμὸ* ἀπὸ τὴν Πολιτεία τοῦ ἐσωτερικοῦ *Κανονικοῦ δικαίου* τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖο εἶχε μὲν ποιοτικὴ ὑπεροχὴ ὡς πρὸς τὴν εἰδικότερη ἀναφορά του στὴν πνευματικὴ ζωὴ, ἀλλ' ἦταν τουλάχιστον ἰσόκυρο πρὸς τὴν πολιτικὴ νομοθεσία: «*Μέγιστα ἐν ἀνθρώποις ἐστὶ δῶρα Θεοῦ παρὰ τῆς ἄνωθεν δεδομένα φιανθρώπιαν ἱερωσύνην τε καὶ Βασιλείαν, ἡ μὲν τοῖς θεοῖς ὑπηρετουμένη, ἡ δὲ τῶν ἀνθρωπίνων ἐξάρχουσα τε καὶ ἐπιμελουμένη, καὶ ἐκ μᾶς τε καὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ἐκατέρωτα προῖοῦσα, καὶ τὸν ἀνθρώπινον κατακοσμοῦσα βίον. Ὡστε οὐδὲν οὕτως ἀν εἶη περισπούδαστον βασιλεῦσιν ὡς ἡ τῶν ἱερέων σεμνότης, εἶγε καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐκείνων ἀεὶ τὸν Θεὸν ἱκετεύουσιν. Εἰ γὰρ ἡ μὲν ἄμεμπτος εἶη πανταχόθεν καὶ τῆς πρὸς Θεὸν μετέχει παρρησίας, ἡ δὲ ὀρθῶς τε καὶ προσηκόντως κατακοσμοῖ τὴν παραδοθεῖσαν αὐτῇ πολιτείαν, ἔσται συμφωνία τις ἀγαθῆ, πᾶν εἴ τι χρηστὸν τῷ ἀνθρώπινῳ χαρίζομένη γένει... Καλῶς δὲ ἂν ἅπαντα πράττειτο καὶ προσηκόντως, εἴπερ ἡ τοῦ πράγματος ἀρχὴ*

γένεοιτο πρόπουσα καὶ φίλη Θεῷ. Τοῦτο δὲ ἔσθαι πιστεύομεν, εἴπερ ἡ τῶν ἱερέων κανόνων παρατήρησις φυλάττειτο, ἦν οἱ τε δικαίως ὑμνοῦμενοι καὶ προσκυνητοὶ καὶ αὐτόπται καὶ ὑπηρεταὶ τοῦ θείου λόγου παραδεδώκασιν Ἀπόστολοι καὶ οἱ ἅγιοι Πατέρες ἐφύλαξαν τε καὶ ὑψηγήσαντο...».

Βεβαίως, ἡ ἐπίσημη νομοθετικὴ κατοχύρωση τοῦ θεσμικοῦ πλαισίου καὶ τῶν διακριτῶν ρόλων γιὰ τὴν εὐρυθμὴ λειτουργία τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας δὲν ἦταν ποτὲ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι πανάκεια γιὰ τὸν πλήρη ἔλεγχο τῶν *ἐνδιάθετων τάσεων* τῶν ἐκπροσώπων καὶ τῶν δύο θεσμῶν νὰ ὑπερβῶν κατὰ περίπτωσιν τοὺς «*οἰκείους ὄρους*». Ὡστόσο, λειτούργησε σὸ παρελθόν καὶ λειτουργεῖ πάντοτε ὡς ἓνα σταθερὸ ἢ καὶ δεσμευτικὸ ἀντικειμενικὸ κριτήριον γιὰ τὴν ἐξουδετέρωση τῶν αὐθαιρέτων ὑπερβάσεων τῶν συναινετικῶν καθορισμένων ὀρίων τῆς θεσμικῆς ἰσορροπίας ἀπὸ τὴ μία ἢ τὴν ἄλλη πλευρά. Ἔτσι, ἡ γνωστὴ περιστασιακὴ «*καισαροπαπικὴ*» διακήρυξη τοῦ εἰκονομάχου αὐτοκράτορα Λέοντα Γ' (717-741), ἡ ὁποία ἀποτυπώθηκε στὴν περίφημη φράση: «*Βασιλεὺς εἰμι καὶ ἱερεύς*», παραβίαζε αὐθαίρετα τὸ ὅλο θεσμικὸ πλαίσιο τῶν καθιερωμένων διακριτῶν ρόλων γιὰ τὴν αἰτιολόγησι τῆς εἰκονομαχικῆς του πολιτικῆς, γι' αὐτὸ καὶ ἀξιολογήθηκε ὀρθῶς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ὡς μία *μονομερῆς* ἢ καὶ *ἐπικίνδυνη* ἀνατροπὴ τοῦ ὅλου συστήματος τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας (Β. Ί. Φειδᾶ, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Ι, Ἀθήναι 1997³, 777 κ.ἐξ.).

Ἡ ἐμμονὴ λοιπὸν τῆς Πολιτείας στὴ διακήρυξη αὐτῆ προκάλεσε μία ὀξύτερη καὶ μακροχρόνια σύγκρουσι τῶν δύο θεσμῶν μὲ τὶς γνωστὲς ὀδυνηρὲς συνέπειες ὄχι μόνον γιὰ τὴν *ἐσωτερικὴ κοινωνικὴ συνοχὴ*, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὶς εὐρύτερες *διεθνεῖς πολιτικὲς προοπτικὲς* τῆς αὐτοκρατορίας. Πράγματι, κατὰ τὴν περίοδο τῆς Εἰκονομαχίας (727-843) κατέρρευσε τὸ ὅλο οἰκοδόμημα τῆς πολιτικῆς ἀκτινοβολίας τῆς αὐτοκρατορίας στὸν χριστιανικὸ κόσμον τῆς Δύσεως, ἐνῶ περιορίσθηκε σταδιακὰ ὁ ρόλος της καὶ στὰ πράγματα τῆς Ἀνατολῆς. Ἀντιθέτως, μετὰ ἀπὸ ἓνα αἰῶνα τραγικῶν συγκρούσεων, ἡ Ἐκκλησία διακήρυξε θριαμβευτικὰ τὴν ἐπίσημη ἀποκατάστασι τῆς τιμῆς τῶν

ιερών εικόνων στην ὀρθόδοξη λατρεία καὶ πνευματικότητα (*Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας*, 843), ἀφοῦ ἡ τιμὴ τῶν ἱερῶν εικόνων ἦταν ἓνα σοβαρὸ ἐσωτερικὸ ζήτημα πίστεως καὶ ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας. Ἐν τούτοις, ἡ βασικὴ αἰτία τῆς ὀξύτητας τῶν εἰκονομαχικῶν ἐρίδων, ἦτοι ἡ «*καισαροπαπικὴ*» διακήρυξη τοῦ Λέοντα Γ' καὶ τῶν διαδόχων του εἰκονομάχων αὐτοκρατόρων, δὲν καταργήθηκε *de facto* μὲ τὴν ἀποκατάσταση τῆς τιμῆς τῶν ἱερῶν εικόνων, ὅπως δὲν καταργήθηκε *de facto* καὶ τὸ πράγματι ἀξιόλογο νομοθετικὸ τους ἔργο.

Ὑπὸ τὴν ἔννοια αὐτή, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Φώτιος (857-867, 877-886), ἄριστος γνώστης τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, θεώρησε πρῶτιστο χρέος του ὄχι μόνο τὴν ἄμεση ἀποκατάσταση τοῦ κύρους τοῦ καθιερωμένου θεσμικοῦ πλαισίου τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, ἀλλὰ καὶ τὴ ρητὴ νομοθετικὴ ἀπόρριψη τῆς αὐθαίρετης παρερμηνείας του ἀπὸ τοὺς εἰκονομάχους αὐτοκράτορες γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση *μονοσήμαντων* ἢ καὶ *οὐτοπικῶν* πολιτικῶν ἐπιλογῶν ἢ σκοπιμοτήτων, οἱ ὁποῖες προκάλεσαν τὴν ὀλόθυμη σχεδὸν ἀντίδραση τοῦ εὐλαβοῦς λαοῦ τῆς αὐτοκρατορίας. Συνεπῶς, ἡ εὐθύνη γιὰ τὴ θεραπεία τῆς ἐπικίνδυνης θεσμικῆς συγχύσεως μὲ μία νέα *νομοθετικὴ ρύθμιση* ἀνῆκε βεβαίως στὴν Πολιτεία, ἀλλὰ τὸ περιεχόμενο τῆς ρυθμίσεως ἔπρεπε καὶ πρέπει νὰ ἐκφράζῃ πάντοτε τὴ *συμφωνία* τῶν ἐκπροσώπων τῶν δύο θεσμῶν, στὰ ἐπίμαχα τουλάχιστον θεσμικὰ σημεῖα τοῦ καθιερωμένου συστήματος τῆς *συναλληλίας* τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας. Ἡ «*καισαροπαπικὴ*» ὁμως διακήρυξη τοῦ Λέοντος Γ' δὲν ἀμφισβήτησε εὐθέως τίς θεωρητικὲς ἀρχές τῆς *ὁμοτιμίας* καὶ τῆς *διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν* τῶν δύο θεσμῶν, ὅπως συνήθως ὑποστηρίζεται ἀπὸ ὄλους σχεδὸν τοὺς εἰδικούς, ἀλλὰ συνέδεε τὴν ἄσκησή τους μὲ ἀπόλυτη ἀναφορὰ σὲ *μόνη τὴν ἐξαιρετικὴ ἀυθεντία* τοῦ αὐτοκράτορα. Ὁ Λέων ὁ Γ' *ἀπέφηνε δηλαδὴ τὴ σύγχυση τῶν διακριτῶν ἐξουσιῶν, ἀλλ' ἀξίωσε τὴν ἱεραρχικὴ σύγχυση τῶν φορέων τους* ὑπὸ τὸν βυζαντινὸ αὐτοκράτορα.

Ἐν τούτοις, ἡ Ἐκκλησία ἐπέμενε στὴν ἰουστινιάνεια ἀρχὴ τῆς *συναλληλίας* σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα (ἐξουσιῶν καὶ φορέων) τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας. Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Φώ-

τιος ἀνέλαβε, μετὰ ἀπὸ σχετικὴ πρόταση τοῦ αὐτοκράτορα, νὰ συντάξῃ τὴ νέα συναινετικὴ *νομοθετικὴ ρύθμιση* τόσο γιὰ τὴν ἄρση τῆς *θεσμικῆς συγχύσεως* σὲ ἐπίπεδο φορέων τῶν ἐξουσιῶν, ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς *ἀρχῆς τῆς συναλληλίας* στὶς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας. Ὁ ἱ. Φώτιος, ὡς βαθὺς γνώστης τῆς καθιερωμένης σχετικῆς παραδόσεως, ἐπισήμανε τὴ ρίζα τοῦ προβλήματος καὶ προέτεινε τελικῶς τὴν ὀρθὴ λύση, ἢ ὁποῖα εἰσηγεῖτο τὴ ρητὴ *ἐπέκταση τῆς ὁμοτιμίας καὶ τῆς διακρίσεως τῶν δύο ἐξουσιῶν καὶ στοὺς ἰδιαίτερους θεσμικοὺς φορεῖς τους*, ἦτοι στὸν Αὐτοκράτορα καὶ τὸν Πατριάρχη, μὲ λεπτομερῆ μάλιστα ὀριοθέτηση τῶν ὀρίων τῶν ἀρμοδιοτήτων τους κυρίως σὲ ζητήματα κοινῶν ἐνδιαφέροντος. Βεβαίως, οἱ ἀνωτέρω θεσμικὲς διακρίσεις εἶναι λεπτές σὲ μία σύνθετη πραγματικότητα μὲ ποικίλες ἀλληλοκαλυπτόμενες λειτουργικὲς συναρτήσεις, οἱ ὁποῖες διαμορφώνονται σὲ κάθε ἐποχὴ ἢ καὶ σὲ κάθε περίπτωση τόσο ἀπὸ τὸν δυναμισμὸ τῶν ἐκπροσώπων τῶν δύο θεσμῶν, ὅσο καὶ ἀπὸ τίς μεταβαλλόμενες ἱστορικὲς συγκυρίες (Β. Ἱ. Φειδᾶ, Αἱ περὶ σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἀντιλήψεις τοῦ Μ. Φωτίου, Ἀθῆναι 1980).

Οἱ νέες νομοθετικὲς ρυθμίσεις ἀναφέρονται κυρίως στὰ *βασικὰ καὶ ἀμετάβλητα* κριτήρια τῶν δύο θεσμῶν γιὰ τὴ διασφάλιση τῆς καταστατικῆς τους αὐτοτέλειας μέσα ἀπὸ τίς λειτουργικὲς συμβάσεις τῶν ἱστορικῶν τους σχέσεων. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ προτάθηκαν ἀπὸ τὸν ἱ. Φώτιο οἱ γνωστὲς νομοθετικὲς ρυθμίσεις τῶν Β' καὶ Γ' τίτλων τῆς περίφημης «*Ἐπαναγωγῆς*» ἢ «*Εἰσαγωγῆς τοῦ νόμου*», οἱ ὁποῖες εἶχαν ὡς ἀντικείμενο ὄχι βεβαίως τὴ *Βασιλεία* καὶ τὴν *Ἱερωσύνη*, ὅπως στὴν ἰουστινιάνεια νομοθεσία, ἀλλὰ τὸν Βασιλέα καὶ τὸν Πατριάρχη, ἀφοῦ ἡ θεσμικὴ σύγχυση τῆς περιόδου τῆς Εἰκονομαχίας προέκυψε σὲ ἐπίπεδο ἀρμοδιοτήτων τῶν φορέων τῶν δύο ἐξουσιῶν καὶ ὄχι στὶς καθιερωμένους θεσμικὲς τους σχέσεις. Ὁ ἱ. Φώτιος κωδικοποίησε στοὺς δύο σχετικὸς «*τίτλους*» τῆς Ἐπαναγωγῆς τὸ ὅλο πλαίσιο τῶν σταθερῶν καὶ τῶν μεταβλητῶν στοιχείων γιὰ τίς σχέσεις τῶν δύο θεσμῶν μὲ χαρακτηριστικὴ σαφήνεια καὶ πληρότητα, ὥστε νὰ εἶναι προφανῆς ὄχι μόνο ἡ ἀδιαμφισβήτητη *κοινὴ θεωρητικὴ βάση* τῶν σχέσεών τους, ἀλλὰ καὶ ἡ παρεπόμενη *λειτουργικὴ*

ὀριοθέτηση τῶν διακριτῶν ρόλων τους στήν κοινωνία:

Τίτλος Β'. Περί Βασιλέως: «*α. Βασιλεύς ἐστὶν ἔννομος ἐπιστασία, κοινὸν ἀγαθὸν πᾶσι τοῖς ὑπὸ αὐτῷ, μήτε κατὰ ἀντιπάθειαν τιμωρῶν, μήτε κατὰ προσπάθειαν ἀγαθοποιῶν, ἀλλ' ἀνάλογός τις ἀγωνοθέτης τὰ βραβεῖα παρεχόμενος. β. Σκπὸς τῷ βασιλεῖ τῶν τε ὄντων καὶ ὑπαρχόντων δυνάμεων δι' ἀγαθότητος ἢ φυλακῆ καὶ ἀσφάλεια, καὶ τῶν ἀπολωλότων δι' ἀγρύπνου ἐπιμελείας ἢ ἀνάληψις, καὶ τῶν ἀπόντων διὰ σοφίας καὶ δικαίων τροπαίων καὶ ἐπιτηδεύσεων ἢ ἀνάγκησις... δ. Ὑπόκειται ἐκδικεῖν καὶ διατηρεῖν ὁ βασιλεὺς πρῶτον μὲν πάντα τὰ ἐν τῇ θεῖᾳ Γραφῇ γεγραμμένα, ἔπειτα δὲ καὶ τὰ παρὰ τῶν ἑπτὰ ἀγίων Συνόδων δογματισθέντα, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἐγκεκριμένους ρωμαϊκοὺς νόμους. ε. Ἐπισημότατος ἐν ὀρθοδοξίᾳ καὶ εὐσεβείᾳ ὀφείλει εἶναι ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐν ζήλῳ θεῖῳ διαβόητος... στ. Τὰ τοῖς παλαιοῖς νομοθετηθέντα τὸν βασιλέα δεῖ ἐρμηνεύειν, καὶ ἐκ τῶν ὁμοίων τέμνειν τὰ περὶ ὧν οὐ κεῖται νόμος. ζ. Ἐν τῇ τῶν νόμων ἐρμηνείᾳ δεῖ καὶ τῇ συνθεῖᾳ προσέχειν τῆς πόλεως, τὸ δὲ παρὰ κανόνας εἰσαγόμενον οὐκ ἔσται πρὸς ὑπόδειγμα. η. Φιλὰ γάθως δεῖ τοὺς νόμους ἐρμηνεύειν τὸν βασιλέα: ἐν γὰρ τοῖς ἀμφιβόλοις τὴν φιλόκαλον ἐρμηνείαν προσιέμεθα».*

Τίτλος Γ'. Περί Πατριάρχου: «*Κεφ. α. Πατριάρχης ἐστὶν εἰκὼν ζωσα Χριστοῦ καὶ ἔμψυχος, δι' ἔργων καὶ λόγων χαρακτηρίζουσα τὴν ἀλήθειαν... γ. Τέλος τῷ πατριάρχει ἢ τῶν καταπεπιστευμένων αὐτῷ ψυχῶν σωτηρία, καὶ τὸ ζῆν μὲν Χριστῷ, ἐσταυρωσθαι δὲ τῷ κόσμῳ. δ. Ἴδια πατριάρχου τὸ εἶναι διδασκικόν, τὸ πρὸς πάντας ὑψηλότες καὶ ταπεινότες ἀστενοχωρήτως ἐξισοῦσθαι, καὶ πρῶτον μὲν εἶναι ἐν δικαιοσύνῃ, ἐλεγκτικὸν δὲ πρὸς τοὺς ἀπειθοῦντας, ὑπὲρ δὲ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἐκδικήσεως τῶν δογμάτων λαλεῖν ἐνώπιον βασιλέως καὶ μὴ αἰσχύνεσθαι... η. Τῆς Πολιτείας ἐκμερῶν καὶ μοριῶν ἀναλόγως τῷ ἀνθρώπῳ συνισταμένης, τὰ μέγιστα καὶ ἀναγκαιότατα μέρη Βασιλεύς ἐστὶ καὶ Πατριάρχης: διὸ καὶ ἢ κατὰ ψυχὴν καὶ σῶμα τῶν ὑπηκόων εἰρήνην καὶ εὐδαιμονία βασιλείας ἐστὶ καὶ ἀρχιερωσύνης ἐν πᾶσιν ὁμοφροσύνη καὶ συμφωνία».*

Ἡ εὐθύνη λοιπὸν τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, κατὰ τὸν ἱ. Φώτιο, δὲν περιοριζόταν μόνον στήν ἐπίσημη νομοθετικὴ κατοχύρωση τῶν θεωρητικῶν ἀρχῶν τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, οἱ ὁποῖες ἦσαν αὐτονόητες καὶ ἀσασίαςστες, ἀλλ' ἐκτεινόταν πλέον καὶ στὴ συναινετικὴ περιγραφή τῶν ὀρίων τῆς θεσμικῆς λειτουργίας τῶν παραδοσιακῶν διακριτῶν ρόλων τους στήν ὁμοιογενῆ χριστιανικὴ κοινωνία τῆς αὐτοκρατορίας. Ὑπὸ τὴν ἔννοια αὐτή, ἢ ὁποιαδήποτε σύγχυση ἐξουσιῶν ἢ καὶ τῶν ἀρμοδιοτήτων τῶν φορέων τους (αὐτοκράτορα-πατριάρχη) ἦταν θεωρητικὰ ἀβάσιμη καὶ πρακτικὰ ἐπικίνδυνη, ἀφοῦ θὰ δημιουργοῦσε μείζον ζήτημα στὶς ἴδιες τὶς βασικὲς δομὲς τῆς αὐτοκρατορίας. Ἔτσι, ἐνῶ ἡ ἔμμονὴ τῶν εἰκονομάχων αὐτοκρατόρων στήν καισαροπαλικὴ διακήρυξη τοῦ Λέοντος Γ' προκάλεσε τὴν πλήρη κατάρρευση τῆς δυτικῆς πολιτικῆς, ἢ ἀρμονικῆ συνεργασίας Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας μετὰ τὸ τέλος τῆς Εἰκονομαχίας (843) δημιούργησε τὸ θαῦμα τῆς βυζαντινῆς ἱεραποστολῆς στὸν κόσμον τῶν Σλάβων (Ρώσων, Βουλγάρων, Σέρβων κ.λπ.) μὲ ὅλες τὶς εὐεργετικὲς συνέπειες γιὰ τὴν ἱστορικὴ πορεία τῆς αὐτοκρατορίας.

Ὁ ἱ. Φώτιος, ὁ ὁποῖος γνώριζε τὶς ὀδυνηρὲς συνέπειες μιᾶς περιστάσιακῆς συγχύσεως, ἐπέμεινε στὴ λεπτομερῆ νομοθετικὴ περιγραφή τῶν διακριτῶν ρόλων τῶν δύο θεσμικῶν ἐκφράσεων τῆς ζωῆς τῆς αὐτοκρατορίας, ἐνῶ ἀπέφυγε στήν προσωπικὴ του περιπέτεια ὁποιαδήποτε ἀνοικτὴ ἀντιπαράθεση μὲ τὴν πολιτικὴ ἐξουσία, παρὰ τὰ ἀντιθέτως ὑποστηριζόμενα ἀπὸ ὀρισμένους ἱστορικούς. Ἦταν βέβαιος ὅτι ἢ ὁποιαδήποτε προσωπικὴ ἀντιπαράθεση πρὸς τὴν πολιτικὴ ἐξουσία γιὰ τὶς ἀδικίες ἢ καὶ αὐθαίρετες ἐκθρονίσεις του (867, 886) θὰ διασποῦσε τὴν ἐσωτερικὴ ἐνότητα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, ὅπως συνέβη καὶ κατὰ τὴν περίοδο τῆς Εἰκονομαχίας (727-843), μὲ ἀπρόβλεπτες μάλιστα συνέπειες καὶ γιὰ τὶς προοπτικὲς τῆς αὐτοκρατορίας. Πράγματι, ἀπέδιδε πάντοτε τὴν κύρια εὐθύνη στὰ μέλη τῆς Ἱεραρχίας, τὰ ὁποῖα ὑποστήριξαν μὲ ἐπιπολαιότητα τὶς αὐθαίρετες παρεμβάσεις τῆς Πολιτείας στὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας, γι' αὐτὸ ὄχι μόνον ἀρνήθηκε συστηματικὰ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὶς ἀντικανονικὲς

πράξεις τους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀντιμετώπισε μὲ ἰδιαιτέρη αὐστηρότητα κατὰ τὴν ἐπιστροφή του στὸν πατριαρχικό θρόνο. Ἦταν βέβαιος ὅτι χωρὶς τὴν ἐσωτερικὴ διάσπαση, ἔστω καὶ μικρὴ, τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας θὰ ἦταν θεωρητικὰ καὶ πρακτικὰ ἀδύνατη ἡ ὁποιαδήποτε αὐθαίρετη ἐπέμβαση τῆς Πολιτείας στὰ ἐσωτερικὰ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐν τούτοις, κατὰ τοὺς νεώτερους χρόνους οἱ ἀντικειμενικὲς αὐτὲς συνθήκες σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας μεταβλήθηκαν ριζικὰ ὄχι μόνο μὲ τὴν πώση τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας (1453), ἀλλὰ καὶ μὲ τὴ γενικώτερη σύγχυση τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου μετὰ τὴν προτεσταντικὴ Μεταρρύθμιση τοῦ ΙΣΤ' αἰώνα.

3. Ἡ κρίση τῆς ἀρχῆς τῆς συναλληλίας τῶν δύο ἐξουσιῶν

Ἡ μακραίωνη ὀρθόδοξη παράδοση γιὰ τὸ θεσμικὸ πλαίσιο τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἀτόνησε, ὅπως εἶναι γνωστό, κατὰ τὴ μεταβυζαντινὴ περίοδο ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι ἡ πλειονότητα τῶν ὀρθοδόξων λαῶν ὑποτάχθηκε στὴν ἀλλόθρησκη Ὁθωμανικὴ αὐτοκρατορία, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ἡ Ρωσικὴ αὐτοκρατορία δὲν κατόρθωσε νὰ ἀφομοιώσει στὴν πράξη τὸ σύστημα τῆς βυζαντινῆς συναλληλίας. Ἔτσι, στὴ Ρωσία τελικῶς ἐφαρμόσθηκαν μὲ τὴν πολιτικὴ τοῦ Μ. Πέτρου ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ ΙΗ' αἰώνα τὰ πολιτικοκρατικὰ πρότυπα τοῦ Προτεσταντισμοῦ, τὰ ὁποῖα ἐπηρεάσαν κατὰ τὸν ΙΘ' αἰώνα καὶ τὸ θεσμικὸ πλαίσιο ὅλων τῶν νεοσύστατων κρατῶν τῶν ὀρθοδόξων λαῶν τῆς Βαλκανικῆς. Πράγματι, ἡ διχοτομικὴ προτεσταντικὴ προσέγγιση τῆς σχέσεως Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία εἶχε τὶς ρίζες της στὸ παλαιότερο σχετικὸ δίλημμα τῆς σχολαστικῆς θεολογίας τῆς Δύσεως, κατέληξε στὴ συστηματικὴ ἀποϊεροποίηση ὄχι μόνο ὅλων τῶν θεσμικῶν ἐκφράσεων τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἴδιας τῆς Ἐκκλησίας, διαφοροποιώντας ἔτσι καὶ τὴν ὅλη ἐκκλησιαστικὴ παράδοση τῆς πρώτης χιλιετίας γιὰ τὴ σχέση Ἐκκλησίας καὶ κόσμου.

Ἐπὶ τὴν ἔννοια αὐτῆ, ἡ ἀποϊεροποίηση τῆς Ἱερωσύνης ἀπὸ τὴν προτεσταντικὴ Μεταρρύθμιση εἶχε ὡς φυσικὴ συνέπεια τὴν ἀποϊεροποίηση καὶ

τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, ἡ ὁποία βεβαίως ἐνισχύθηκε μὲ ἐντυπωσιακὸ τρόπο σὲ ὅλους σχεδὸν τοὺς τομεῖς τῆς θεσμικῆς λειτουργίας τοῦ ἐκκοσμικευμένου νεωτέρου κράτους. Εἰδικώτερα ὁμως ἡ μετατόπιση τῆς παραδοσιακῆς βάσεως τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Κράτους, ἡ ὁποία θεμελιωνόταν στὴν ἱερότητα τῆς ἱερατικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, ἐκφράσθηκε ἐπίσημα ἤδη μὲ τὴ νέα διακήρυξη τῆς Συνθήκης τῆς Αὐγούστας (Augsburg, 1555), κατὰ τὴν ὁποία ὁ κάτοχος τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἔχει τὸ κυριαρχικὸ δικαίωμα νὰ καθορίσει καὶ τὴ θρησκευτικὴ πίστη τῶν ὑπηκόων του (cuius regio, eius religio). Ἡ διακήρυξη αὐτὴ ὑπῆρξε πράγματι ἡ ἀπαρχὴ ὄχι μόνο γιὰ τὴ θεωρητικὴ ἐξουδετέρωση τῆς ἀρχῆς τῆς συναλληλίας, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν συστηματικὴ προβολὴ τῶν γνωστῶν ἀκραίων πολιτικοκρατικῶν ἀρχῶν ἀπὸ τὶς διάφορες τάσεις τῆς ἐκκοσμικευμένης πολιτικῆς θεωρίας τῶν νεώτερων χρόνων (Οὐμανισμός, Δεῖσμός, Ἐμπειρισμός, Διαφωτισμός, Ἰδεολογία κ.λπ.).

Ὁ Διαφωτισμός, ὡς φιλοσοφικὴ ἀναζήτηση καὶ ὡς ἐκκοσμικευμένη κοινωνικὴ πρόταση, ὑπῆρξε, σὲ τελευταία ἀνάλυση, μίᾳ ἐπιλεκτικῆ συγκεφαλαίωση τῶν μακροχρόνιων πνευματικῶν ζυμώσεων κυρίως στὸν χριστιανικὸ κόσμον τῆς Δύσεως, οἱ ὁποῖες ἀμφισβήτησαν τὶς ἱεροκρατικὲς ἀγκυλώσεις τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὀραματίσθηκαν μίᾳ νέᾳ κοινωνίᾳ μὲ κέντρο τὸν αὐτονομημένο ἄνθρωπον καὶ ὄχι τὸν Θεὸ τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἡ πραγματοποίηση τοῦ ὁράματος αὐτοῦ προϋπέθετε ἀναγκαστικὰ τὴν ἀπόρριψη ὅλων τῶν παραδοσιακῶν δομῶν τῆς μεσαιωνικῆς χριστιανικῆς κοινωνίας, οἱ ὁποῖες ἦσαν ἀντίθετες ἢ καὶ μὴ συμβατὲς πρὸς τὸν ὀρθὸ λόγο τοῦ ἀνθρώπου, τὴν κοινὴ λογικὴ, γι' αὐτὸ καὶ δόθηκε ἀπόλυτη προτεραιότητα στὴν ἀποϊεροποίηση ὅλων τῶν θεσμικῶν ἐκφράσεων τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας, ἰδιαίτερα ὁμως τοῦ Κράτους καὶ τῆς κρατικῆς ἐξουσίας.

Ἡ ἀποκλειστικὴ ἀνθρωποκεντρικὴ καὶ κατὰ συνέπεια ὀρθολογιστικὴ ἐρμηνεία τῶν δομῶν τοῦ Κράτους συνεπαγόταν κυρίως τὴν ἀποϊεροποίηση στὴ νέα πολιτικὴ θεωρία τῆς χριστιανικῆς παραδόσεως γιὰ τὴν ἱερότητα ὅλων τῶν ἐξουσιῶν, οἱ

ὅποιες ἀσκοῦνται στὸν κόσμο (Ρωμ. 13, 1-9), ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἐπίσημη ἀναγνώριση ἢ μὴ τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ἔργο τοῦ Hobbes «*Λεβιάθαν*» ὑπῆρξε μία πρωτοποριακὴ συστηματικὴ πρόταση τῶν νέων τάσεων τῆς πολιτικῆς θεωρίας, ἀφοῦ ἀπέρριπτε τὴν παραδοσιακὴν *ιερότητα τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας* καὶ ἀντιπροέτεινε ὡς μόνη πηγὴ τῆς μία *ἀνθρωποκεντρικῆ σύμβαση* τῶν μελῶν μιᾶς κοινωνίας γιὰ τὴν περιφρούρηση τῶν βασικῶν δικαιωμάτων καὶ ἐλευθεριῶν τους, τὰ ὅποια ἀπειλοῦντο ἀπὸ τὰ ἰσχυρότερα συνήθως μέλη τῆς κοινωνίας (*homo hominis lupus*). Τὰ μέλη δηλαδὴ τῆς κοινωνίας ἀποφάσιζαν νὰ ἐκχωρήσουν σὲ ἓνα πολιτικὸ ἡγέτη ὀρισμένα ἀπὸ τὰ δικαιώματά τους, τὰ ὅποια αὐτὸς ἔπρεπε νὰ ἀσκήσῃ πρὸς τὸ συμφέρον τους, μάλιστα δὲ κατὰ τὴν ἀνεξέλεγκτη ἢ καὶ αὐθαίρετη κρίση του, ἀφοῦ δὲν δεσμευόταν ἀπὸ ἀντικειμενικοὺς κανόνες τοῦ τεθειμένου φυσικοῦ δικαίου ἢ τῆς παραδοσιακῆς ἠθικῆς τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας.

Ὁ Διαφωτισμὸς τελειοποίησε τὸ *συμβατικὸ σχῆμα τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας* μὲ τὴν ἀποδοχὴ ὀρισμένων θεμελιωδῶν κανόνων *δικαίου καὶ ἠθικῆς*, ὅπως αὐτοὶ ἀποτυπώθηκαν στὸ «*Κοινωνικὸ Συμβόλαιον*» τοῦ Ρουσό, χωρὶς ὅμως νὰ μετατεθῆ ἢ νὰ σχετικοποιηθῆ ἢ ἀπόλυτη ἀνθρωποκεντρικὴ βάση τῆς νέας πολιτικῆς θεωρίας. Τὸ νέο πρότυπο τοῦ «*αὐτόνομον ἀνθρώπου*» τῶν φιλοσόφων τοῦ Διαφωτισμοῦ, ὅπως συστηματοποιήθηκε ἀπὸ τὸν κυριώτερο ἐκπρόσωπό τους Βολταῖρο κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα, ἀποτελοῦσε πλέον τὸ μοναδικὸ «*ὑγιές*» *κύτταρον* τῆς προτεινόμενης ἐκκοσμικευμένης κοινωνίας, στὴν ὁποία δὲν εἶχε θέση ὁ Θεὸς ἢ ὅποιαδήποτε ἄλλη μεταφυσικὴ αὐθεντία. Ὁ «*αὐτόνομος ἀνθρώπος*» εἶναι ἡ μόνη πηγὴ ὅλων τῶν ἐξουσιῶν ποὺ ἀσκοῦνται στὸ Κράτος, ἐκφράζεται δὲ μὲ τὴν ἀρχὴ τῆς «*λαϊκῆς κυριαρχίας*», ἡ ὁποία καθιερώθηκε στὴν πράξη μὲ τὶς ἀρχὲς τῆς *Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως* καὶ ἀποτελεῖ πλέον τὴν *καταστατικὴν βάση* τῆς ὅλης λειτουργίας τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος τῶν νεώτερων χρόνων.

Συνεπῶς, ἡ μακροχρόνια διαλεκτικὴ ἀντιπαράθεση τῆς *θεοκρατικῆς ἱεροκρατίας* τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴν *ἀνθρωποκεντρικὴ ἀναζήτηση*

ὅλων τῶν πνευματικῶν ζυμώσεων στὸν χριστιανικὸ κόσμο τῆς Δύσεως ἀποτελοῦσε μία ἀμφισβήτησις ἢ καὶ ἀπόρριψη τοῦ θεσμικοῦ ρόλου τῆς Ἐκκλησίας στὴ ζωὴ τῶν χριστιανικῶν λαῶν. Ἡ διαλεκτικὴ αὐτὴ, ἡ ὁποία ἀπέκτησε ἐντυπωσιακὸ *κοινωνικὸ δυναμισμό* στὶς προτεσταντικῆς κυρίως κοινότητες, κατέληξε στὴν ἀπόρριψη ὄχι μόνον τῶν *ιεροκρατικῶν ἀγκυλώσεων* τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ὅποιασδήποτε ἐπίσημης *κοινωνικῆς ἐπιρροῆς* τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἔτσι, ἡ Ἐκκλησία δὲν μποροῦσε πλέον νὰ διεκδικήσῃ τὸν ὅποιοδήποτε θεσμικὸ ρόλο στὶς δομὲς ἢ στὴ λειτουργία τοῦ *ἐκκοσμικευμένου* ἢ καὶ *λαϊκοῦ* Κράτους. Ἡ νέα κοινωνικὴ θεωρία ἀπέρριπτε ἀπερίφραστα τὴ *χριστοκεντρικὴ ἀνθρωπολογία* τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι δηλαδὴ «*ὁ ἀνθρώπος εἶναι ἄλλος ἓνας Θεὸς στὸν κόσμον*» (*Homo alter Deus*), ἐνῶ ὑποστήριζε ὅτι στὴ νέα *ἀνθρωποκεντρικὴ* πρόταση πρέπει «*ὁ Θεὸς νὰ εἶναι ἓνας ἄλλος ἀνθρώπος στὸν οὐρανὸν*» (*Deus alter Homo*).

Ἡ ἐφαρμογὴ λοιπὸν τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως στὴ σύγχρονη πραγματικότητα εἶναι ἐξαιρετικὰ δυσχερῆς, ἀφοῦ κατὰ τοὺς νεώτερους χρόνους μεταβλήθηκαν ἢ καὶ ἀλλοιώθηκαν οἱ βασικὲς δομὲς τῆς πολιτικῆς θεωρίας γιὰ τὴν ταυτότητα, τοὺς σκοποὺς καὶ τὶς λειτουργίες τοῦ *σύγχρονου Κράτους*, τοῦ ἐτέρου δηλαδὴ τῶν συμβαλλομένων στὴν εὐρυθμὴ λειτουργία τῶν παραδοσιακῶν ἀρμονικῶν του σχέσεων πρὸς τὴν Ἐκκλησία. Θεμελιώδης ἀρχὴ τῆς νέας πολιτικῆς θεωρίας εἶναι ἡ *ἀρχὴ τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας*, ἡ ὁποία καθιερώθηκε ὡς ἡ *καταστατικὴ ἀρχὴ* ὄχι μόνον γιὰ τὴ *νομιμότητα* τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν *ἀνάπτυξη* ὅλων τῶν λειτουργιῶν τοῦ κράτους. Στὰ νέα αὐτὰ πλαίσια ὅλες οἱ ἐξουσίες, οἱ ὅποιες ἀναγνωρίζονται ἢ νομιμοποιοῦνται νὰ ἀσκοῦνται στὸ σύγχρονο κράτος, πηγάζουν μόνον ἀπὸ τὸν λαὸ καὶ ἔχουν τὴν τελικὴ τους ἀναφορὰ μόνον στὸν λαὸ. Ἡ χριστιανικὴ παράδοση γιὰ τὴ *θεία προέλευση* ὅλων τῶν ἐξουσιῶν δὲν ἔχει πλέον θέση στὴ νέα πολιτικὴ θεωρία, ἡ ὁποία ὀραματίζεται, σὲ τελευταία ἀνάλυση, ἓνα κόσμον χωρὶς τὴν ἐνεργὸ παρουσία τοῦ Θεοῦ, ἓνα κράτος χωρὶς θρησκεία καὶ ἓνα πολίτη χωρὶς θρησκευτικὴ πίστις.

Βεβαίως, οἱ ἐνδιάθετες ἢ καὶ ἐκπεφρασμένες ἀθεϊστικὲς τάσεις τῆς νεώτερης *ιδεολογίας* προσπάθησαν νὰ ὑλοποιήσουν τὸ ὄραμα τῆς ἐκκοσμηκευμένης πολιτικῆς θεωρίας μὲ ὅλα τὰ θεμιτὰ ἢ καὶ ἀθέμιτα μέσα τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Ὡστόσο, ὅπως ἀποδείχθηκε μετὰ τὴν πρόσφατη κατάρρευση τῶν ὀλοκληρωτικῶν καθεστώτων τοῦ ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ, τὸ ὄραμα ἦταν οὐτοπικὸ καὶ ἐξατμίσθηκε στὴν ἴδια τὴ βάση τῆς ἀναφορᾶς του, δηλαδή στὸ φρόνημα τοῦ λαοῦ, τὸ ὁποῖο παρέμεινε ἀλώβητο ἀπὸ τὴ συστηματικὴ ἀθεϊστικὴ προπαγάνδα καὶ διαφύλαξε ζωντανὸ στὸ σῶμα τῶν πιστῶν τὸν πνευματικὸ δυναμισμό τῆς θρησκευτικῆς πίστεως. Ἡ κρατικὴ ἐξουσία, ἡ ὁποία χρησιμοποιήθηκε ἀπὸ τὴ νεώτερη ἰδεολογία γιὰ τὴν ἐξουδετέρωση ὅλων τῶν θεσμικῶν ἐρεισμάτων τῆς πνευματικῆς ἐπιρροῆς τῆς Ἐκκλησίας στὴν κοινωνία, ὑποχρεώθηκε τελικῶς ἐκ τῶν πραγμάτων (1990) νὰ ἀναθεωρήσῃ τὶς σχέσεις της μὲ τὴν Ἐκκλησία καὶ γενικώτερα μὲ τὴ θρησκεία γιὰ νὰ ἀποκαταστήσῃ καὶ τὴν τραυματισμένη δικὴ της σχέση μὲ τὴν κοινωνία (*Νόμος γιὰ τὴν ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως στὴν πρώην Σοβιετικὴ Ἐνωση καὶ στὶς ἄλλες πρώην κομμουνιστικὲς χῶρες*).

Ὅπως εἶναι γνωστό, οἱ ὀρθόδοξοι λαοὶ δὲν συμμετεῖχαν καὶ δὲν εἶχαν λόγους νὰ συμμετάσχουν στὶς διαλεκτικὲς ἀντιπαραθέσεις τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου τῆς Δύσεως ἀφ' ἑνὸς μὲν γιατί ἡ *λειτουργικὴ δομὴ* τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας ἐκφράζει τὸν *καταστατικὸ ρόλο* ὄχι μόνο τοῦ ἱερατείου, ἀλλὰ τοῦ ὅλου ἐκκλησιαστικοῦ σώματος σὲ ὅλες τὶς πτυχὲς τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς της ἀποστολῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ γιατί ἡ *συνοδικὴ λειτουργία* της ὄχι μόνο ἀποκλείει ἀκραῖες *ἱεροκρατικὲς ἢ λαϊκιστικὲς* αὐτονομήσεις, ἀλλὰ συγχρόνως *ἱεροποιεῖ καὶ ὅλες τὶς καταστατικὲς ἀρχὲς τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος*. Πράγματι, ἡ Ὄρθοδοξὴ Ἐκκλησία, ἐπειδὴ βιώνει ἐμπειρικὰ στὴν ὅλη λειτουργία της τὸ βαθύτερο κοινοτικὸ πνεῦμα τῶν «*δημοκρατικῶν*» ἀρχῶν, ἱεροποιεῖ τὴν προστασίαν της στὴ λειτουργία τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος, χωρὶς ὅμως νὰ ἀλλοιώνῃ ἢ νὰ νοθεύῃ τὴν ὁποιαδήποτε δικὴ της παράδοση γιὰ τὴ σχέση Ἐκκλησίας καὶ κόσμου. Ἐν τούτοις, ἡ αὐθαίρετη

ἐπιβολὴ τῆς νέας πολιτικῆς θεωρίας καὶ στὰ νεοσύστατα κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα κράτη τῶν ὀρθόδοξων λαῶν εἰσήγαγε, συνειδητὰ ἢ ἀσύνειδα, στὴν ὀρθόδοξη κοινωνία τὶς τελειῶς ξένες πρὸς τὴν παράδοσή της ἀντιθέσεις τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου τῆς Δύσεως (ἀντιεκκλησιαστικὲς καὶ ἀντικληρικὲς τάσεις κ.λπ.), οἱ ὁποῖες παραμένουν συνεχῶς ἐνδιάθετες προλήψεις τῆς Πολιτείας γιὰ τὶς σχέσεις της μὲ τὴν Ὄρθοδοξὴ Ἐκκλησία. Εἶναι ὅμως εὐνόητο ὅτι ἡ Ἐκκλησία, ἐπειδὴ εἶναι ἡ ἴδια μία *δημοκρατία ψυχῶν*, συνέχει καὶ στηρίζει κάθε *δημοκρατία* σωμάτων στὶς δομὲς καὶ στὶς λειτουργίες τῆς σύγχρονης κοινωνίας.

Ἡ σύγχρονη λοιπὸν εὐθύνη τοῦ Κράτους γιὰ τὴν ὀρθὴ λειτουργία τῶν σχέσεών του μὲ τὴν Ἐκκλησία προϋποθέτει τὴν ἄμεση συνειδητοποίηση ἀφ' ἑνὸς μὲν τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ πνευματικὲς σχέσεις τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴν κοινωνία ἐπιδεικνύουν μία ἐντυπωσιακὴ ἀντοχὴ στὶς ἀντίξοες κυρίως ἱστορικὲς τριβές, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς ἀδυναμίας τῶν ἀντιθεϊστικῶν ἢ καὶ ἀθεϊστικῶν ἰδεολογικῶν συστημάτων νὰ ἐξουδετερώσουν μὲ βίαια μέσα τὴν πνευματικὴ ἐπιρροὴ τῆς Ἐκκλησίας στὴν κοινωνία. Ἡ *μητρικὴ* σχέση τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὰ μέλη της, ἡ ὁποία βιώνεται συνεχῶς στὴ μυστηριακὴ ἐμπειρία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, δὲν ὑποκαθίσταται καὶ ὅπωςδήποτε δὲν ἀποδυναμώνεται ἀπὸ τὶς *συμβατικὲς προτάσεις* ἰδεολογικῶν συστημάτων ἢ κοινωνικῶν θεωριῶν. Ἔτσι, λ.χ., ἡ σύγχρονη πρόταση τῆς *κοινωνίας τῶν πολιτῶν*, ἡ ὁποία ἐπιδιώκει τὴν ἀντικατάσταση τῆς *κοινωνικῆς ἀποκλειστικότητας* τῶν ἰδεολογικῶν συστημάτων μὲ τὶς θεμελιώδεις ἀρχὲς τῶν *ἀτομικῶν δικαιωμάτων τῶν πολιτῶν*, παραθεωρεῖ ἢ καὶ ἀπορρίπτει τοὺς παραδοσιακοὺς *ἱστορικοὺς, θρησκευτικοὺς καὶ πνευματικοὺς* παράγοντες συνοχῆς τοῦ ἐθνικοῦ ἢ κοινωνικοῦ σώματος τῶν λαῶν.

Πράγματι, ἡ περιγραφή τῶν δομῶν τῆς κοινωνίας ὡς μιᾶς ἀπλῆς κατοχυρώσεως βασικῶν συμβατικῶν δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων, καίτοι εἶναι *ἀναγκαῖα*, συρρικνώνει ἢ καὶ καταργεῖ τόσο τὴν *ἱστορικὴ* της *συνείδηση*, ὅσο καὶ τὴν *πνευματικὴ* της *κληρονομία*, οἱ ὁποῖες προσδιορίζουν ἢ νοηματοδοτοῦν τὴν ἰδιαίτερη κατανόηση ἢ ἐρμηνεία καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν δικαιωμάτων τῶν πο-

λιτών. Ἄλλωστε, εἶναι γενικώτερη ἢ διαπίστωση ὅτι καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ θεμελιώδη ἀτομικὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα ἐκφράζουν τὶς φυγόκεντρος ἔστω ἀναζητήσεις τῆς χριστιανικῆς κυρίως κοινωνίας, ἐρμηνεύονται μὲ διαφορετικὸ τρόπο ἀπὸ τοὺς διάφορους λαοὺς τοῦ κόσμου, ἀναλόγως πρὸς τὶς ἰδιαιτερότητες τῶν θρησκευτικῶν, πολιτιστικῶν, ἰδεολογικῶν καὶ πνευματικῶν προϋποθέσεων τοῦ κοινωνικοῦ του βίου. Εἶναι εὐνόητο ὅτι ἀλλιῶς κατανοεῖ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα ἕνας χριστιανὸς ἀπὸ ἕνα μουσουλμάνο ἢ βουδιστῆ, ὅπως ἀλλιῶς κατανοοῦν τὰ ἴδια δικαιώματα οἱ ὀπαδοὶ τῶν διαφόρων ἰδεολογικῶν συστημάτων στὴ σύγχρονη πλουραλιστικὴ κοινωνία. Ἔτσι, οἱ σχετικὲς *Διακηρύξεις* τῶν Διεθνῶν Ὄργανισμῶν, καίτοι ἀναθέτουν τὴν προστασία τους στὴ συντεταγμένη *κρατικὴ ἐξουσία*, ἀναγνωρίζουν συγχρόνως τὸ δικαίωμα τῶν πολιτῶν νὰ υπερασπίζονται τὰ κατοχυρωμένα δικαιώματά τους ἀκόμη καὶ μὲ *ἀτομικὲς προσφυγές* στὸ Διεθνὲς Δικαστήριον Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, ἀφοῦ, σὲ τελευταία ἀνάλυση, ἀναγνωρίζεται ἡ *συμβατικὴ βάση* τῶν σχέσεων *τῆς κρατικῆς ἐξουσίας* καὶ τοῦ *πολίτη*.

Ἐν τούτοις, ἡ συντεταγμένη κρατικὴ ἐξουσία, ὡς ἐντολοδόχος τῆς κυρίαρχης βουλήσεως τοῦ λαοῦ, ὀφείλει νὰ σέβεται ὄχι μόνον τὰ κατοχυρωμένα ἀτομικὰ δικαιώματα τῶν πολιτῶν, ἀλλὰ καὶ τὶς διαχρονικὲς πηγὲς τῆς πνευματικῆς τους κληρονομίας, οἱ ὁποῖες νοηματοδοτοῦν τὶς ἀρχὲς τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν γιὰ κάθε συγκεκριμένη κοινωνία. Ἡ ὁποιαδήποτε ἄλλη προσέγγιση ἀποδυναμώνει τὴν ἀμεσότητα τῆς κοινωνικῆς τους ἀναφορᾶς ἢ καὶ τὴν κοινωνικὴ εὐαισθησία γιὰ τὴν προστασία τους. Ὑπὸ τὴν ἔννοια αὐτή, ἡ εἰδικώτερον εὐθύνη τῆς Πολιτείας τόσο γιὰ τὴν ὀρθὴ ρύθμιση τῶν σχέσεων τῆς μετὰ τὴν Ἐκκλησία, ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν προστασία τοῦ *ἀτομικοῦ δικαιώματος τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας* ἀναφέρεται καὶ στὶς *τρεῖς συντεταγμένους λειτουργίες* τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, ἴητοι τὴ *νομοθετικὴν*, τὴν *ἐκτελεστικὴν* καὶ τὴ *δικαστικὴν*, οἱ ὁποῖες ὀφείλουν νὰ ἐγγυῶνται μὲ τὴν ἴδια εὐαισθησία ὄχι μόνον τὸ *γράμμα* τῶν διεθνῶν Διακηρύξεων γιὰ τὴν προστασία τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων τῶν πολιτῶν, ἀλλὰ καὶ τὶς καθιερωμένους θεσμικὲς ἐκφράσεις

τῆς διαχρονικῆς πνευματικῆς κληρονομίας κάθε συγκεκριμένου λαοῦ. Ὁ σεβασμὸς δηλαδή κάθε μιᾶς ψηφίδας ἑνὸς ἐντυπωσιακοῦ *βυζαντινοῦ ψηφιδωτοῦ* δὲν νοεῖται παρὰ μόνον μὲ τὴν ἀμεση ἀναφορὰ στὴ *λειτουργικὴ σχέση* τῆς μετὰ τὴν ὅλη ψηφιδωτὴ σύνθεσι, ἀπὸ τὴν ὁποῖα ἀντλεῖ καὶ τὴν ἰδιαίτερη ἀξία τῆς κάθε ψηφίδα γιὰ τὸν συγκεκριμένο σκοπὸ, *ἀφοῦ ἡ λειτουργικὴ ἀξία τοῦ ὅλου ὑπερέχει κατὰ πολὺ τῆς ἐπὶ μέρους ὑλικῆς τῆς ὑποστάσεως*.

Ἡ ἐπιστροφὴ λοιπὸν στὴν ἴδια προσπάθεια μὲ τὴ *μονοσήμαντη πρότασι τῶν ἀρχῶν τῆς κοινω-νίας τῶν πολιτῶν*, μάλιστα δὲ μὲ ὀξύτερες ἀποδοκιμασίους παραδοσιακῶν ἢ καὶ ἀκραίων ἐκφράσεων τῆς θρησκευτικῆς ἢ τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως τῶν λαῶν, εἶναι βέβαιο ὅτι θὰ ἐρεθίσῃ ἀντίρροπες τάσεις, οἱ ὁποῖες θὰ κλονίσουν ἐπικίνδυνα τὴν ἐσωτερικὴν κοινωνικὴ συνοχὴ τῶν λαῶν σὲ μία κρίσιμη περίοδο γιὰ τὸ προβαλλόμενο νέο ὄραμα τῆς παγκοσμιοποιήσεως. Ἦδη οἱ πρῶτες ἀντιδράσεις ὄχι μόνον γιὰ τὸ περιεχόμενο, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν προοπτικὴ τῆς παγκοσμιοποιήσεως προέρχονται ἀπὸ τὴν συντονισμένην καχυποψία τῆς ἐθνικῆς ἢ καὶ τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως τῶν λαῶν, οἱ ὁποῖοι διαβλέπουν στὴν προοπτικὴ αὐτὴ τὴν πλήρη ἀποδυνάμωσι καὶ τῆς κρατικῆς ἐξουσίας στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν προστασία τῶν ἐθνικῶν δικαίων καὶ τῶν ἀτομικῶν τους δικαιωμάτων. Ἔτσι, ἡ σύγχρονη εὐθύνη μιᾶς συντεταγμένης Πολιτείας ἐνώπιον τῶν διχοτομικῶν αὐτῶν ἰδεολογημάτων εἶναι νὰ ἀφομοιώσῃ στὴν ἐθνικὴ πνευματικὴ κληρονομία ὅλες τὶς προκλήσεις τῶν καιρῶν καὶ ὄχι βεβαίως νὰ τὴ θυσιάσῃ στὸν βωμὸν περιστασιακῶν σκοπιμοτήτων ἢ διεθνιστικῶν πειραματισμῶν.

Συνεπῶς, ἡ αὐτονόμησι τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων τῶν πολιτῶν ἀπὸ τὴ διαχρονικὴ πνευματικὴ τους παράδοσι ὑποβαθμίζει ὄχι μόνον τὴ *λειτουργικὴν τους ἀξία*, ἀλλὰ καὶ τὴν εὐρύτητα *τῆς κοινωνικῆς τους ἀναφορᾶς*. Ἔτσι, ἀπέτυχε τὸ *διεθνιστικὸ ὄραμα* τῶν νεώτερων ἰδεολογικῶν συστημάτων, τὸ ὁποῖο, ἐνῶ ἐπεδίωκε τὴ συμπίεσι τῆς λειτουργικῆς αὐτῆς σχέσεως στὰ πλαίσια τῶν θεωρητικῶν του ἀρχῶν, προκάλεσε τὶς γνωστὲς τραγικὲς ἀντιθέσεις στὴ ζωὴ ὅσων λαῶν παρέμειναν προσηλωμένοι ὄχι μόνον στὴν *ἐθνικὴν*, ἀλλὰ καὶ

στή *θρησκευτική* τους παράδοση. Ὁ Κ. Μάρξ λ.χ. περιέγραφε τὸ 1860 μὲ χαρακτηριστικὴ διαύγεια τὴν κοινὴ ἀντίθεση ὄλων τῶν ἰδεολογικῶν συστημάτων πρὸς τὸν ἔθνικισμό ἢ καὶ πρὸς τὴ θρησκεία, ὅταν διακήρυσσε μὲ βεβαιότητα, ὅτι ὁ *Καπιταλισμὸς θὰ ἀποδυναμώσῃ τὸν ἔθνικισμό καὶ ὁ Κομμουνισμὸς θὰ τὸν ἐξαφανίσῃ*. Ἄν ζοῦσε τὶς συγκλονιστικὲς μεταβολὲς τῆς τελευταίας δεκαετίας τοῦ Κ' αἰῶνα, τότε θὰ ἀναθεωροῦσε τὶς ἀπόψεις του, ὅπως θὰ ἀναθεωρήσουν στὸ μέλλον τὶς ἀπόψεις τοὺς ὅσοι προβάλλουν τὸ *ἰδεολόγημα τῆς κοινωνίας τῶν πολιτῶν* γὰ νὰ πλήξουν τὴν ἔθνικὴ ἢ καὶ τὴ θρησκευτικὴ συνείδηση τῶν λαῶν εἴτε μὲ τὴν πρόταση τοῦ *ἀνεργάτιστου ἐκσυγχρονισμοῦ* τοῦ Κράτους ἢ καὶ μὲ τὴν ἀνάγκη προσαρμογῆς τῆς κοινωνίας στὸ *διεθνιστικὸ σχεδιασμὸ* τῆς παγκοσμιοποιήσεως.

4. Ἡ συνταγματικὴ σύνθεση συναλληλίας καὶ ὁμοταξίας στὴν Ἑλλάδα

Τὸ σύγχρονο συνταγματικὸ καὶ θεσμικὸ πλαίσιο τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας στὴν Ἑλλάδα, ὅπως αὐτὸ καθορίσθηκε στὰ περὶ θρησκείας ἄρθρα τοῦ ἰσχύοντος *Συντάγματος* (1975) καὶ ἀναπτύχθηκε μὲ τὸ θεσμικὸ νόμο τοῦ *Καταστατικοῦ Χάρτη* τῆς Ἐκκλησίας (ν. 590/1977) ἀποτελεῖ μίαν *ὠριμὴ καὶ ἰσόρροπὴ σύνθεση* τῶν ἀντιρρόπων τάσεων μιᾶς τραγικῆς ἀντιθετικῆς διαλεκτικῆς στὸ νεώτερο Ἑλληνικὸ Κράτος μετὰξὺ τῆς διαχρονικῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως καὶ τῆς ἐκκοσμικευμένης πολιτικῆς θεωρίας τῶν ἰδεολογικῶν συστημάτων τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου τῆς Δύσεως. Οἱ συνέπειες τῆς τραγικῆς αὐτῆς διαλεκτικῆς ὑπῆρξαν ὀδυνηρὲς ὄχι μόνον γὰρ τὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ καὶ γὰρ τὸ νεώτερο ἑλληνικὸ Κράτος, ἀφοῦ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς παρέμεινε πάντοτε προσηλωμένος στὴ μακραίωνη πνευματικὴ του κληρονομία καὶ ἀντιμετώπισε μὲ εὐλογία καχυποψία τὴ δυναστικὴ ἐπιβολὴ ἀπὸ τὴ νομοθεσία τοῦ γνωστοῦ προτεστάντη μέλους τῆς ἀντιβασιλείας H.-G. v. Mauger τῶν νεοφανῶν ἀντιεκκλησιαστικῶν τάσεων τῆς πολιτικῆς θεωρίας (νόμοι Σ' καὶ ΣΑ'/1852). Βεβαίως, τὸ συνταγματικὸ πλαίσιο βελτιώθηκε σταδιακά, ἀλλ' ἡ ἀρχὴ τῆς *νομοκρατούσας Πολιτείας* περιορίζε τὴν εὐρύτητα τῶν

συνταγματικῶν ἐπιταγῶν στὰ στενὰ ὅρια τῶν περιστασιακῶν ἐπιλογῶν τῆς νομοθετικῆς ἢ καὶ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, τὰ ὁποῖα ἐπέτρεπαν συνήθως τὴν αὐθαίρετη ἢ καὶ καταχρηστικὴ, ἀλλὰ πάντοτε συσταλτικὴ ἐρμηνεία τοὺς ἀπὸ τὴ Δημόσια Διοίκηση κατὰ κανόνα εἰς βᾶρος τῆς Ἐκκλησίας.

Ὑπὸ τὴν ἔννοια αὐτῆ, εἶναι σχεδὸν ἀδύνατη ἡ παρακολούθηση τοῦ λαβυρίνθου τῶν *αὐθαιρέτων νομοθετικῶν παρεμβάσεων* τῆς ἑλληνικῆς Πολιτείας στὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως εἶναι σχεδὸν ἀπίστευτὴ ἡ συστηματικὴ ἄρνηση ὄλων τῶν δημοκρατικῶν κυβερνήσεων νὰ προτείνουν στὴ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων τὴν ψήφιση ἐνὸς Καταστατικοῦ Χάρτη, ὁ ὁποῖος θὰ ρυθμιζε τὸ ὅλο θεσμικὸ πλαίσιο τῆς διοικήσεως καὶ τῆς λειτουργίας τῆς Ἐκκλησίας συμφώνως πρὸς τὶς συνταγματικὲς ἐπιταγὲς καὶ πρὸς τοὺς συνταγματικῶς κατοχυρωμένους ἰ. κανόνες. Ἔτσι, μόνον κάποια *Δικτατορία* (1923, 1968) ἢ κάποια ξένη *Κατοχή* (1943) προσέφεραν γὰρ διάφορες σκοπιμότητες Καταστατικὸς χάρτες, οἱ ὁποῖοι ἐτροποποιοῦντο ἢ κατηργοῦντο μὲ μονομερεῖς ἢ καὶ αὐθαίρετες νομοθετικὲς πράξεις τῆς Πολιτείας ἀμέσως μετὰ τὴν ἀποκατάσταση δημοκρατικοῦ ἢ ἐλευθεροῦ βίου ἀντιστοίχως γὰρ νὰ ἀποκατασταθῇ καὶ πάλιν ὁ πλήρης ἔλεγχος τῆς Πολιτείας στὴν ὅλη λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ ἰσχύον ὅμως Σύνταγμα τοῦ 1975 ἀντιμετώπισε μὲ τὴ δέουσα *ἱστορικὴ ὑπευθυνότητα* καὶ μὲ προφανῆ *πολιτικὴ διορατικότητα* τὴ νέα προοπτικὴ τῶν σχέσεων τοῦ Κράτους μὲ τὴν Ἐκκλησία. Παρὰ τὶς ἀρχικὲς ἀκραεῖς προτάσεις τῶν εἰσηγητῶν τοῦ *πρώτου σχεδίου* Συντάγματος περὶ *χωρισμοῦ* Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, στὰ ἄρθρα 3 καὶ 13, ὅπως καὶ στὰ ἄλλα περὶ θρησκείας ἄρθρα τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος, ὁ συντακτικὸς νομοθέτης προσέφερε ὄχι μόνον μίαν *ἰσόρροπὴ σύνθεση* τῆς μακραίωνης ὀρθοδόξου παραδόσεως μὲ τὴ σύγχρονη ἐκκοσμικευμένη πολιτικὴ θεωρία, ἀλλὰ καὶ ἓνα *σταθερὸ πλαίσιο* νέων θετικῶν διατάξεων, οἱ ὁποῖες περιορίζουν τὴν εὐχέρεια τοῦ κοινοῦ νομοθέτη νὰ παρερμηνεύῃ μὲ *νομικὰ πλάσματα* ἢ καὶ μὲ *αὐθαιρέτους συλλογισμοὺς* τὸ βούλημα τοῦ συντακτικοῦ νομοθέτη. Εἰδικώτερα, οἱ νέες προσθήκες στὶς διατάξεις τῶν ἄρθρων 3 καὶ 13 ἐπι-

βάλλουν σαφῶς μία και μόνη αὐθεντική ἐρμηνεία τοῦ νέου συνταγματικοῦ πλαισίου, ὅπως ἡ σημαντική νέα διατύπωση μὲ νέα στοιχεῖα τοῦ ἐδάφ. γ' τῆς παραγρ. 1 τοῦ ἀρθρου 3 τοῦ Συντάγματος γιὰ τὴ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος: «...Εἶναι αὐτοκέφαλος καὶ διοικεῖται ὑπὸ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Ἀρχιερέων (= τῆς ἱ. Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας) καὶ τῆς ἐκ ταύτης προερχομένης Διαρκοῦς Ἱεραῆς Συνόδου, συγκροτομένης ὡς ὁ Καταστατικὸς Χάρτης τῆς Ἐκκλησίας ὁρίζει, τηρουμένων τῶν διατάξεων τοῦ Πατριαρχικοῦ Τόμου τῆς κθ' (29) Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1850 καὶ τῆς Συνοδικῆς Πράξεως τῆς 4ης Σεπτεμβρίου τοῦ 1928».

Συνεπῶς, εἶναι ὀρθὸ τὸ συμπέρασμα τῶν διαπρεπῶν νομικῶν Ἀριστ. Μάνεση καὶ Κωνστ. Βαβούσκου στὴν κοινὴ γνωμάτευσή τους (1975) γιὰ τὸ νέο συνταγματικὸ πλαίσιο τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας. Ὅπως τονίζεται μὲ χαρακτηριστικὴ ἔμφαση στὴ γνωμάτευση αὐτή, μὲ τὴν ἀνωτέρω συνταγματικὴ διάταξη «ὁ συντακτικὸς νομοθέτης δὲν ἐγκαταλείπει τὴν ρύθμιση τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐλευθέραν ἢ καὶ αὐθαίρετον ἐκτίμησιν τοῦ κοινοῦ νομοθέτου, ἀλλὰ θεσπίζει περιορισμοὺς πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς Ἐκκλησίας ἔναντι κρατικῶν ἐπεμβάσεων, ἀνεπιτρέπτων κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικὸν κανόνας, τοῦ λοιποῦ δὲ καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο τὸ Σύνταγμα» (Ἐκκλησία, 52, 1975, 305).

Οἱ συγκεκριμένους νέες διατάξεις τοῦ ἀρθρου 3, παράγρ. 1, ἐδάφ. γ' τοῦ Συντάγματος εἰσάγουν τοὺς ἀκολούθους περιορισμοὺς γιὰ τὸν κοινὸ νομοθέτη στὸν εὐαίσθητο χῶρο τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἦτοι:

α) Ἀνώτατη ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ ἀναγνωρίζεται γιὰ πρώτη φορὰ ρητῶς ἀπὸ τὸ Σύνταγμα (1975) ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας («διοικεῖται ὑπὸ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Ἀρχιερέων») ἀντὶ τῆς ἐπικίνδυνης ἀοριστίας τῆς ἀντιστοιχῆς διατάξεως τοῦ Συντάγματος τοῦ 1952 («διοικεῖται ὑπὸ Ἱεραῆς Συνόδου Ἀρχιερέων»), ἡ ὁποία ὑπῆρξε ἡ κύρια πηγὴ ὅλων σχεδὸν τῶν αὐθαίρετων ἐπεμβάσεων τῆς νομοκρατούσας Πολιτείας στὴν ἐσωτερικὴ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας.

β) Ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος ὁρίζεται κατ' ἀναφορὰν πρὸς τὴν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας, ἀπὸ τὴν ὁποία πρέπει νὰ προέρχεται καὶ πρὸς τὴν ὁποία πρέπει νὰ ἀναφέρεται, ἐνῶ ἡ συγκρότησὴ τῆς προσδιορίζεται ἀπὸ τὸν Καταστατικὸ Χάρτη τῆς Ἐκκλησίας συμφώνως πρὸς τὶς σχετικὲς διατάξεις καὶ τῆς Πατριαρχικῆς Πράξεως τοῦ 1928, ὥστε νὰ ἀποκλείονται οἱ συνήθεις αὐθαίρετες καὶ ὀπωσδήποτε καταχρηστικὲς παρεμβάσεις στὴ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας σὲ περιόδους ἐκτροπῆς ἀπὸ τὸ δημοκρατικὸ πολίτευμα ἢ τὴ συνταγματικὴ τάξη («Ἀριστίνδην σύνοδοι» κ.λπ.).

γ) Ὁ Καταστατικὸς Χάρτης ἀναφέρεται ρητῶς ὡς θεσμικὸς νόμος μὲ ἠῤῥηξιμένο κῦρος, ἀφοῦ προβάλλεται ὡς ὁ αὐθεντικὸς ἐκφραστής τοῦ βουλήματος τοῦ συντακτικοῦ νομοθέτη τόσο γιὰ τὴν ὀργάνωση, ὅσο καὶ γιὰ τὴ λειτουργία τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας.

δ) Οἱ διατάξεις τοῦ Συνοδικοῦ Τόμου (1850) καὶ τῆς Πατριαρχικῆς Πράξεως (1928) κατοχυρώνονται ρητῶς γιὰ πρώτη φορὰ σὲ συνταγματικὸ κείμενο καὶ ἐπιτάσσεται ἡ τήρησή τους τόσο ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ὅσο καὶ ἀπὸ τὴν Πολιτεία, ἡ ὁποία πρέπει νὰ καθορισθῇ στὸν Καταστατικὸ Χάρτη τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴ σύμφωνη γνώμη τῆς Πολιτείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἔγινε μὲ τὸν παρόντα Καταστατικὸ Χάρτη (ν. 590/1977).

Ἡ νέα αὐτὴ ἐρμηνεία τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἔχει ὡς ἀφετηρία τὴν παραδοσιακὴ ἀρχὴ τῆς συναλληλίας καὶ κατατείνει πρὸς τὴ συμβατὴ πρὸς τὴ σύγχρονη πολιτικὴ θεωρία ἀρχὴ τῆς ὁμοταξίας στὶς σχέσεις Κράτους καὶ Ἐκκλησίας, ὅπως ὀρθῶς παρατήρησαν στὴν ἐκτενὴ σχετικὴ γνωμάτευσή τους (1975) οἱ κορυφαῖοι εἰδικοί, Ἀριστ. Μάνεσης καὶ Κωνστ. Βαβούσκου, θεμελιώνοντας τὸ συμπέρασμά τους αὐτὸ σὲ μία κριτικὴ παρουσίαση ὅλων τῶν σχετικῶν συνταγματικῶν διατάξεων ὑπὸ τὸ φῶς καὶ τῶν σχετικῶν συζητήσεων στὴ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων: «Ὑπὸ τὸ ἰσχύον Σύνταγμα οἱ σχέσεις μεταξὺ Κράτους καὶ Ἐκκλησίας χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὴν τάσιν ἀμοιβαίας ἀποδεσμεύσεως καὶ ἀπαλλαγῆς αὐτῶν ἐξ ὠρισμένων ἐμπλοκῶν, τὰς ὁποίας, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς του, ἔχει προκαλέσει εἰς τὰς σχέσεις των, ἐπὶ ζημίᾳ ἀμφοτέρων, τὸ ζήτημα τῆς “νόμῳ κρατούσης Πο-

λιτείας”. Δέον νὰ θεωρηθῆ βέβαιον, ὅτι τὸ νέον Σύνταγμα ἀφίσταται τοῦ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἰσχύσαντος ἡπίου πολιτικοκρατικοῦ συστήματος, τοῦ γνωστοῦ ὡς συστήματος τῆς νομοκρατοῦσης Πολιτείας... Χωρὶς δὲ βεβαίως νὰ φθάνη μέχρι τοῦ χωρισμοῦ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, πλησιάζει οὐχ ἥττον πρὸς τὸ λεγόμενον σύστημα τῆς “ὁμοταξίας”. Ἡ σημερινὴ φάσις τῶν σχέσεων Κράτους καὶ Ἐκκλησίας, ὡς ἔχει ἀποκρυσταλλωθῆ εἰς τὸ νέον Σύνταγμα καὶ ἰδίως εἰς τὸ ἄρθρ. 3 παρ. 1, ἐδ. γ’ αὐτοῦ, δύναται νὰ λεχθῆ, ὅτι εὐρίσκεται εἰς τὸ μεταίχμιον μεταξὺ τοῦ συστήματος τῆς “νόμῳ κρατοῦσης Πολιτείας” καὶ ἐνὸς καθεστώτος “συναλληλίας”. Διότι σαφῆς τυγχάνει ἡ βούλησις τοῦ συνταγματικοῦ νομοθέτου, ὅπως ἡ Ἐκκλησία παύσῃ νὰ ὑπόκειται εἰς τὴν Πολιτείαν, ἐκατέρας τούτων ἀσχολουμένης μὲ τὰ καθ’ ἑαυτὴν ἴδια ζητήματα, ἀμφοτέρων δὲ συνεργαζομένων ἐν ἰσοτιμίᾳ διὰ τὰ κοινὰ» (Ἐκκλησία 52, 1975, 310).

ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτή, ὁ *Καταστατικὸς χάρτης* (ν. 590/1977), ψηφίσθηκε ἀπὸ τὴν ἴδια Ἀναθεωρητικὴ Βουλὴ, ἡ ὁποία ψήφισε καὶ τὸ ἰσχύον Σύνταγμα (1975), γι’ αὐτὸ καὶ ὄχι μόνον ἀποτελεῖ μία *αὐθεντικὴ καὶ συναινετικὴ* νομοθετικὴ ἀνάπτυξις τοῦ συνταγματικοῦ πλαισίου ἀπὸ τὸν κοινὸ νομοθέτη, ἀλλὰ καὶ ἀποκλείει ὁποιαδήποτε ἄλλη *χρηστικὴ ἢ καταχρηστικὴ* ἐρμηγεία. Συνεπῶς, οἱ *συννήθως διατυπώμενες νομικὲς ἀπόψεις γιὰ τὴν ὑποτιθέμενη εὐχέρεια τοῦ κοινοῦ νομοθέτη νὰ νομοθετῇ ἐλεύθερα καὶ ἀπροϋπόθετα γιὰ ὅλα τὰ ζητήματα σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, ἀκόμη καὶ γιὰ τὴν κήρυξιν τοῦ χωρισμοῦ*, εἶναι ὄχι μόνον ἀβάσιμες, ἀλλὰ καὶ ἐσφαλμένες, ἀφοῦ εἶναι ἀντίθετες πρὸς τὸ βούλημα τοῦ συντακτικοῦ νομοθέτη, τὸ ὁποῖο ἐκφράσθηκε τόσο κατὰ τὴ συζήτησιν τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ Συντάγματος, ὅσο καὶ στὸν *Καταστατικὸ Χάρτη* τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸ ὅτι στὴν *Εἰσηγητικὴ Ἐκθεσὴ* τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων γιὰ τὸν *Καταστατικὸ Χάρτη* τονίζεται μὲ ἰδιαίτερη ἔμφαση, ὅτι «*Καταστατικὸς*» Χάρτης τῆς Ἐκκλησίας εἶναι οἱ διὰ τῶν ἄρθρων 3 καὶ 13 τοῦ ἐν ἰσχύϊ Συντάγματος κατοχυρούμενοι ἰ. κανόνες, ἀλλ’ αἱ διὰ τῶν περὶ θρη-

σκείας ἄρθρων τοῦ Συντάγματος καθοριζόμεναι σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας εἰς τὴν Ἑλλάδα καθιστοῦν ἀναγκαίαν τὴν θέσιν τῶν πλαισίων, ἐντὸς τῶν ὁποίων αἱ σχέσεις αὐταὶ διαμορφοῦνται. Οἱ ὑπὸ τῆς Βουλῆς ψηφιζόμενοι *Καταστατικοὶ νόμοι* τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος *χαρᾶσσον ἀκριβῶς τὰ πλαίσια αὐτὰ* χωρὶς νὰ θίγουν τὴν κατὰ συνταγματικὴν ἐπιταγὴν τήρησιν τῶν ἰ. Κανόνων ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, διὸ καὶ ἀποτελοῦν *βασικὰ κείμενα* διὰ τὴν ἀπρόσκοπτον συνεργασίαν μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας». Ἔτσι, ἐνῶ ρυθμίσθηκαν μὲ λεπτομερεῖς διατάξεις ὅλες οἱ θεσμικὲς λειτουργίαι τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συμφῶνως πρὸς τὶς παλαιὰς καὶ τὶς νέες διατάξεις τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ Συντάγματος, ὅλα τὰ ἄλλα ἐσωτερικὰ ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας (*sacra interna corporis*) ἀφέθηκαν στὴν ἀποκλειστικὴ ἀρμοδιότητα τῆς Ἐκκλησίας μὲ ἓνα εὐρύτατο κύκλον ἐξουσιοδοτήσεων γιὰ τὴν ἀσκήσιν αὐτοτελοῦς νομοθετικῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὰ ἀρμόδια ὄργανα τῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῷ βάσει τοῦ ἄρθρου 13 καὶ ὄχι τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ Συντάγματος. Πράγματι, στὴν *Εἰσηγητικὴ Ἐκθεσὴ* (στοιχ. ἰδ’) ὑπογραμμίζεται, ὅτι «*παρεσχέθη εἰς τὰ ἀρμόδια ἐκκλησιαστικὰ ὄργανα ἐξουσιοδοτήσεις ρυθμίσεως διὰ Κανονιστικῶν Ἀποφάσεων εἰδικῶν ἐξουσιοδοτήσεων ρυθμίσεως διὰ Κανονιστικῶν Ἀποφάσεων εἰδικῶν ἐσωτερικῶν ζητημάτων τῆς Ἐκκλησίας, συμφῶνως πρὸς τὰ περὶ θρησκευτικῆς ἐλευθερίας διατάξεις τοῦ ἄρθρου 13 τοῦ Συντάγματος*».

Ὅπως ἐπισημαίνει ὀρθῶς ὁ Εὐ. Βενιζέλος (*Οἱ σχέσεις Κράτους καὶ Ἐκκλησίας*, 28), ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸν χαρακτηρισμὸ τοῦ τύπου τῶν σχέσεων Κράτους καὶ Ἐκκλησίας, «*πρῶτον, ὅτι τίθενται ἐκ τοῦ Συντάγματος ὄρια στὴν παρέμβαση τοῦ κοινοῦ νομοθέτη καὶ τῶν ἄλλων κρατικῶν ὀργάνων* στὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ *δεύτερον, ὅτι ἡ Ἐκκλησία περιβάλλεται μὲ συνταγματικὰς ἐγγυήσεις ὡς ὑποκείμενο τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας*».

Πράγματι, οἱ σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας περιγράφονται στὸν *Καταστατικὸ χάρτη* ὑπὸ τὴ συμβατικὴ ἔννοια τῆς *ἀρχῆς τῆς ὁμοταξίας* μὲ τὸν ρητὸ περιορισμὸ τῶν συγκεκριμένων τομέων συνεργασίας Κράτους καὶ Ἐκκλησίας σὲ σύγκρισιν

πρὸς τὴ μεγάλη εὐρύτητα τῶν *τομέων συνεργα-
σίας* στὸ παραδοσιακὸ *σύστημα τῆς συναλληλίας*.
Τὸ συμπέρασμα αὐτὸ συνάγεται καὶ ἀπὸ μία
ἀπλὴ σύγκριση τῶν διατάξεων τῆς Ἐπιναγωγῆς
τοῦ ἱ. Φωτίου πρὸς τὸ ἄρθρο 2 τοῦ *Καταστατικοῦ
Χάρτη*, ὁ ὁποῖος θὰ μπορούσε νὰ παραλληλισθῆ
ἀπολύτως πρὸς τὰ *Κογκορδάτα* τῆς δυτικῆς πρα-
κτικῆς γιὰ τὴ συμβατικὴ ρύθμιση τῶν σχέσεων
Ἐκκλησίας καὶ Κράτους. Ἔτσι, ὁ *διακριτικὸς δι-
οικητικὸς διαχωρισμὸς Ἐκκλησίας καὶ Κράτους*
ἔχει ἤδη πραγματοποιηθῆ στὸ ἰσχύον Σύνταγμα,
χωρὶς μάλιστα ἐπικίνδυνες ρωγμὲς στὴν ὀρθόδοξη
παράδοση γιὰ τὴ συναλληλία τῶν σχέσεών τους,
γι' αὐτὸ καὶ στίς πρόσφατες περιόδους ἐντάσεως
τῶν σχέσεων αὐτῶν εἶναι συστηματικὴ ἢ ἀναφορὰ
στοὺς «*διακριτοὺς ρόλους*» τῆς Ἐκκλησίας καὶ
τῆς Πολιτείας. Ἄν ὅμως οἱ «*διακριτοὶ ρόλοι*» δὲν
ἀπέρρεαν ἀπὸ τίς σχετικὲς διατάξεις τοῦ Συντά-
γματος καὶ δὲν εἶχαν σαφῆ νομοθετικὴ περιγραφὴ
στὸν *Καταστατικὸν χάρτη*, τότε ἡ συνεχῆς ἀνα-
φορὰ σὲ αὐτοὺς θὰ κινδύνευε νὰ χαρακτηρισθῆ
ὡς μία ἀλυσιτελής «*λήψη τοῦ ζητουμένου*».
Ἐπειδὴ λοιπὸν οἱ «*διακριτοὶ ρόλοι*» εἶναι ἤδη
σαφῶς περιγεγραμμένοι, γι' αὐτὸ εἶναι εὐλόγη καὶ
ἡ συνεχῆς ἀναφορὰ σὲ αὐτοὺς, εἰδικώτερα ὅταν
διαπιστώνεται μία *διαφορετικὴ κατανόηση ἢ
ἐρμηνεία* τους ὡς πρὸς τὸν χαρακτήρα ἑνὸς σύν-
θετου ζητήματος ἢ ὅταν προκύπτουν συγχύσεις
ὡς πρὸς τὰ ὅρια τῶν «*διακριτῶν ρόλων*», ὅπως
συμβαίνει καὶ στὴ σύγχρονη διαφωνία Ἐκκλησίας
καὶ Πολιτείας γιὰ μία σειρά ζητημάτων κοινῶν
ἐνδιαφέροντος.

Συνεπῶς, ἀφοῦ τὸ σχετικὸ συνταγματικὸ πλαίσιο
καὶ ἡ ὀρθὴ καταστατικὴ ἐρμηνεία του παρα-
μένουν ἀμετάβλητα, οἱ «*διακριτοὶ ρόλοι*» Ἐκκλη-
σίας καὶ Πολιτείας εἶναι ἀντικειμενικῶς περιγε-
γραμμένοι, γι' αὐτὸ καὶ ἡ ὁποιαδήποτε σύγχυση
ἀρμοδιοτήτων σὲ ὀρισμένα κοινῶν ἐνδιαφέροντος
ζητήματα δὲν εἶναι δυνατὸν πλέον νὰ προκαλῆ
ἐπικίνδυνες ἐντάσεις ἢ καὶ κρίσεις στὴν εὐρυθμὴ
λειτουργία τῶν *συμβατικῶν σχέσεων* Ἐκκλησίας
καὶ Πολιτείας. Ἀποστολὴ τῆς Πολιτείας εἶναι νὰ
προλάβῃ τίς ἐντάσεις αὐτὲς ἢ ἔστω νὰ τίς θερα-
πεύσῃ μὲ μία *συναινετικὴ ἀντιμετώπιση* τῆς ὁποι-
ασδήποτε συγχύσεως σὲ *κάθε ἐπίμαχο* ζήτημα.

Ἄλλωστε, ἡ μονομερῆς ἢ καὶ αὐθαίρετη περι-
γραφή ἀπὸ τὴν Πολιτεία τόσο τοῦ δικοῦ της ρό-
λου, ὅσο καὶ τοῦ ρόλου τῆς Ἐκκλησίας ὄχι μόνον
εἶναι τελείως ἀντίθετη πρὸς τὸ βούλημα τοῦ συντα-
κτικοῦ νομοθέτη, ἀλλὰ καὶ καταργεῖ *κάθε* ἔννοια
«*διακριτῶν ρόλων*» στὴ λειτουργία τῶν σχέσεών
τους, μὲ ἐπικίνδυνες πάντοτε συνέπειες γιὰ τὴν
κοινωνικὴ συνοχὴ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Εἶναι λοιπὸν εὐνόητο τὸ ἐρώτημα, ἂν ἡ παρού-
σα ἔνταση μὲ ἐρέθισμα ἕνα συγκεκριμένο κύκλο
ζητημάτων (*ἀναγραφὴ θρησκοῦματος στίς ταυτό-
τητες, πολιτικὴ κηδεία, ὑποχρεωτικὸς γάμος
κ.λπ.*) εἶναι μία *ἀπλὴ συνέπεια συγχύσεως ἀρμο-
διοτήτων καὶ ρόλων*, ἢ μήπως εἶναι ἡ ἀπαρχὴ μιᾶς
*ἐνδιάθετης ἢ καὶ μεθοδευμένης τάσεως γιὰ μία
σταδιακὴ ἐπιστροφή* στίς *ἰδεολογικὲς ἀγκυλώσεις*
τοῦ πρόσφατου παρελθόντος μὲ στόχο τὴν ὑπο-
ταγὴ τῆς Ἐκκλησίας στὴν κυρίαρχη βούληση τῆς
Πολιτείας καὶ κατὰ συνέπειαν τὴν ἀποδυνάμωση
τῆς κοινωνικῆς τῆς ἐπιρροῆς; Ἄν συμβαίη τὸ
πρῶτο, ἂν δηλαδὴ εἶναι μία *περιστασιακὴ σύγχυ-
ση ἀρμοδιοτήτων ἢ ρόλων*, τότε τὰ πράγματα
εἶναι ἰάσιμα καὶ δὲν θὰ ὀδηγήσουν τελικὰ σὲ μία
θεσμικὴ κρίση σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Κράτους.
Ἄν ὅμως συμβαίη τὸ δεύτερο, ἂν δηλαδὴ εἶναι
μία *θεωρητικὴ ἀμφισβήτηση τοῦ αὐτοτελοῦς ρό-
λου τῆς Ἐκκλησίας στὴν ἑλληνικὴ κοινωνία*, τότε
ἢ ἔνταση ὅπωςδήποτε θὰ κλιμακωθῆ τελικὰ σὲ
μία ἐπικίνδυνη κρίση σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πο-
λιτείας μὲ ἀπρόβλεπτες συνέπειες γιὰ τὸ μέλλον.

Ὡστόσο, ἡ Πολιτεία διακηρύσσει ὅτι πρόκειται
γιὰ μία *ἀπλὴ σύγχυση ἀρμοδιοτήτων ἢ ρόλων* μὲ
κύρια ὑπεύθυνη τὴν Ἐκκλησία, ἐνῶ ἡ Ἐκκλησία
ἔχει τὴν εὐλόγη ἀνησυχία ὅτι πρόκειται γιὰ μία
συστηματικὴ ἀμφισβήτηση τοῦ αὐτοτελοῦς πνευ-
ματικοῦ ρόλου τῆς στὴν ἑλληνικὴ κοινωνία, γι'
αὐτὸ καὶ οἱ ἀντιπαραθέσεις μεταφέρονται κατὰ
κανόνα ἀπὸ τὰ *συγκεκριμένα ἐπὶ μέρους ζητή-
ματα* στίς *θεωρητικὲς ἀρχές* τοῦ ὑφισταμένου
συνταγματικοῦ πλαισίου σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ
Πολιτείας, τὸ ὁποῖο ὅμως ἐπίσημα δὲν ἀμφισβη-
τεῖται. Ἡ εὐθύνη αὐτὴ τῆς Πολιτείας ἐκφράζεται
ἢ πρέπει νὰ ἐκφράζεται, εἰδικώτερα, στὸ ὅλο θε-
σμικὸ πλαίσιο τῶν σχέσεών της μὲ τὴν Ἐκκλησία,
μὲ σεβασμὸ στὰ συμβατὰ μὲ τὴ σύγχρονη πολι-

τική θεωρία διαχρονικά κριτήρια:

Ἡ *Πρῶτον*, ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ Κράτος, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ποικιλία τῶν μορφῶν στὴν ἱστορική ἐξέλιξη τῶν σχέσεων τους εἶναι κατὰ τὴ φύση τους καὶ τὴν ἀποστολή τους *δύο αὐτοτελεῖς καὶ τέλειες κοινωνίες*, οἱ ὁποῖες μποροῦν νὰ ὑπάρχουν καὶ νὰ πραγματοποιοῦν τοὺς σκοποὺς τους ἀνεξάρτητα ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη ἢ καὶ νὰ συνεργάζονται ἀρμονικά, εἰδικώτερα ὅταν ἡ ἑτερόκεντρη ἀποστολή τους ἀναφέρεται στὸ ἴδιο κοινωνικὸ σύνολο.

Ἡ *Δεύτερον*, ἡ ἰδιαιτερότητα τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Κράτους στὴν κοινωνία, ἡ ὁποία στὴ διαχρονικὴ διαλεκτικὴ ἀντιμετώπιση τῶν σχέσεων τους ἐκφράσθηκε μὲ τὸν ἐπιτυχή τυπολογικὸ παραλληλισμὸ *ψυχῆς καὶ σώματος* στὸν ἄνθρωπο, προσδιορίζει, σὲ μεγαλύτερο ἢ μικρότερο βαθμὸ, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸν *πνευματικὸ χαρακτήρα* τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας κατ' ἀναφορὰν πρὸς τὸν *κοσμικὸ χαρακτήρα* τῆς ἀποστολῆς τοῦ Κράτους, ἀφ' ἑτέρου δὲ τοὺς *διακριτοὺς ρόλους* τους κατὰ τὴν ἀναφορὰ τους στὸ *κοινὸ σῶμα* τῆς κοινωνίας.

Ἡ *Τρίτον*, οἱ *διακριτοὶ ρόλοι* τους, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ *θεοκεντρικὴ* ἢ τὴν *ἀνθρωποκεντρικὴ* ἐρμηνεία τῆς προελεύσεως τῆς *ἱερατικῆς* καὶ τῆς *πολιτικῆς* ἐξουσίας, καθορίζονται πάντοτε μὲ γνώμονα τὴν ἰδιαιτερότητα ὅχι μόνο τῆς *φύσεως*, ἀλλὰ καὶ τῆς *ἀποστολῆς* τους στὴν κοινωνία, ἀφοῦ ἡ κοινὴ τους ἀναφορὰ στὸ ἴδιο κοινωνικὸ σῶμα καθιστᾷ ἀναγκαῖα τόσο τὴν *πρόληψη* ἀναποφεύκτων συγχύσεων, ὅσο καὶ τὴ *συναινετικὴ κατοχύρωση* τοῦ θεσμικοῦ πλαισίου λειτουργίας τῆς συνεργασίας.

Ἡ *Τέταρτον*, τὸ σύστημα τῆς *συναλληλίας* ἢ τῆς *συμφωνίας* τῶν *ἐξουσιῶν* καὶ τῶν *θεσμικῶν ἐκπροσώπων* Κράτους καὶ Ἐκκλησίας εἶναι ὁ ὄριμος καρπὸς τῆς συνειδητοποιήσεως τῆς ἐπιτακτικῆς ἀνάγκης συνεργασίας τους μὲ κύριο κίνητρο τὸ συμφέρον τοῦ λαοῦ, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ διδασκαλία γιὰ τὴν ἱερότητα τῆς προελεύσεως τῶν ἐξουσιῶν τους, γι' αὐτὸ καὶ τὸ σύστημα αὐτὸ στὰ βασικά του στοιχεῖα ἔχει διαχρονικὴ ἰσχύ σὲ κάθε προοπτικὴ *ισότιμης* συνεργασίας, ἐνῶ ἀντιτίθεται σὲ κάθε πρόταση *ὑπαλλη-*

λίας τῶν σχέσεών τους (*καισαροπαπισμός, παπο- καισαρισμός, πολιτειοκρατικὰ συστήματα* κ.λπ.) ἢ καὶ *χωρισμοῦ*, ἐπαχθοῦς ἢ μὴ, τῶν δύο θεσμικῶν ἐκφράσεων τῆς ζωῆς τῶν χριστιανικῶν λαῶν.

Ἡ *Πέμπτον*, τὸ σύστημα τοῦ ἐπαχθοῦς ἢ μὴ *χωρισμοῦ* τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν Πολιτεία, τὸ ὁποῖο μορφοποιήθηκε κυρίως μετὰ τὴ διάσπαση τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου τῆς Δύσεως ἀπὸ τὴν προτεσταντικὴ Μεταρρύθμιση (ΙΣΤ' αἰώνας), ἀξιοποιήθηκε συστηματικὰ ἀπὸ τὴν ἐκκοσμικεμένη πολιτικὴ θεωρία καὶ τὸν νεώτερο Κρατισμὸ τόσο γιὰ τὴν *ἀπόλυτὴ ἐπιβολή* τῶν πολιτειοκρατικῶν τάσεων στὶς δομὲς καὶ στὴ θεσμικὴ λειτουργία τῶν Κρατῶν, ὅσο καὶ γιὰ τὴν *ἄμεση ἀποδυνάμωση* τῆς κοινωνικῆς ἐπιρροῆς τῆς Ἐκκλησίας (*Φεβρωνιανισμός, Ἰωσηφινισμός, νομοκρατούσα Πολιτεία* κ.λπ.), ἐνῶ κορυφώθηκε στὰ ἀθειστικὰ ἰδεολογικὰ συστήματα τῶν νεωτέρων χρόνων (*Μαρξισμός, Λενινισμός* κ.λπ.).

Ἡ *Ἑκτον*, ἡ διαλεκτικὴ ἀντιπαράθεση τῶν παραδοσιακῶν ἀρχῶν πρὸς τὶς νεώτερες προτάσεις τῆς πολιτικῆς θεωρίας γιὰ τὶς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, καίτοι ἐπικεντρώθηκε στὴν ἐκκοσμίκευση ὅλων τῶν θεσμικῶν λειτουργιῶν τοῦ Κράτους, δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ ἀγνοήσῃ πλήρως τὴν ἰσχυρὴ πνευματικὴ ἐπιρροή τῆς Ἐκκλησίας στὴν κοινωνία, γι' αὐτὸ καὶ οἱ ὑπέρμαχοι τῶν νέων πολιτικῶν θεωριῶν, ἐνῶ χρησιμοποιοῦσαν τὴν τακτικὴ τῶν *ἀντικληρικῶν* ἢ καὶ *ἀντιεκκλησιαστικῶν* λιβελλογραφημάτων γιὰ τὴ διόγκωση τῆς ἱστορικῆς παθολογίας τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας, ἐν τούτοις δὲν ἀπέριπταν μίαν *συμβατικὴ ρύθμιση* τῶν σχέσεων τοῦ Κράτους μὲ τὴν Ἐκκλησία στὰ πλαίσια τοῦ *συστήματος τῆς ὁμοταξίας* (Κογκορδάτα), ὥστε νὰ ἀποφευχθοῦν ἐπικίνδυνες ρωγμὲς στὴν κοινωνικὴ συνοχὴ τῶν κρατῶν.

Ἡ *Ἑβδομον*, ἡ *ὑποκριτικὴ* ἢ καὶ *ἀθέμιτη συζυγία* τῆς κρατικῆς ἐξουσίας μὲ τὴν ἀντιεκκλησιαστικὴ ἢ καὶ ἀθειστικὴ ἰδεολογία, ἡ ὁποία ἀξίωσε στὸ παρελθὸν καὶ ἀξιώνει συνεχῶς τὸν *ἐπαχθὴ χωρισμὸ* Ἐκκλησίας καὶ Κράτους, ἀπορρίφθηκε ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ κοινωνία καὶ μάλιστα μὲ ἐντυπωσιακὸ τρόπο, ὅπως διαπιστώθηκε μετὰ τὴν κατάρρευση τῶν ὀλοκληρωτικῶν καθεστώτων τοῦ

ὑπαρκοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀλλὰ οἱ ἰδεολογικὲς ἀγκυλώσεις τοῦ παρελθόντος ἀναζητοῦν στὸ σύγχρονο *ἰδεολόγημα τῆς κοινωνίας τῶν πολιτῶν* νέους τρόπους παρεμβάσεων στὴ *θεσμικὴ λειτουργία* τοῦ Κράτους γιὰ τὴν ἐξουδετέρωση τῆς *κοινωνικῆς ἐπιρροῆς* τῆς Ἐκκλησίας, ἀνασύροντας στὸ προσκήνιο τὶς ἀβάσιμες ἢ καὶ συκοφαντικὲς ἰδεολογικὲς προλήψεις κυρίως γιὰ τὸν ἀρνητικὸ ρόλο τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας ἢ καὶ τοῦ Κλήρου γενικώτερα στὴ ζωὴ τῶν χριστιανικῶν λαῶν.

Ἡ *Ὁγδοον*, ἡ ἀκλόνητη ἱστορικὴ ἀντοχὴ τῆς πνευματικῆς σχέσεως τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴν κοινωνία, καίτοι ἐνοχλεῖ τοὺς ἰδεολογικοὺς πολεμίους της, ἐκφράζει τὴν *κυρίαρχη βούληση* τοῦ λαοῦ, ἡ ὁποία πρέπει νὰ ἀποτυπώνεται συναινετικῶς τόσο στὸ συνταγματικὸ πλαίσιο, ὅσο καὶ στὶς εἰδικώτερες ἐπιλογὲς τῶν συντεταγμένων λειτουργιῶν τοῦ Κράτους (*νομοθετικῆς, ἐκτελεστικῆς, δικαστικῆς*), ὅπως συμβαίνει λ.χ. στὸ ἐλληνικὸ κράτος, ὥστε νὰ προλαμβάνονται ἀνεπιθύμητες παρερμηνεῖες (*δογματικοὶ - διοικητικοὶ κανόνες*) ἢ νὰ θεραπεύονται ἐγκαίρως ἀπρόβλεπτες συγχύσεις ρόλων καὶ ἀρμοδιοτήτων Κράτους καὶ Ἐκκλησίας, ὅπως συμβαίνει λ.χ. σήμερον καὶ πάλιν στὸ ἐλληνικὸ κράτος.

Ἡ *Ἐνατον*, τὸ συνταγματικὸ πλαίσιο τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας στὴν Ἑλλάδα, ὅπως καθορίζεται στὰ ἄρθρα 3 καὶ 13 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος (1975), καθιέρωσε μίαν *ἀρμονικὴ καὶ ἰσορροπη σύνθεση τῆς ἀρχῆς τῆς συναλληλίας* τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως μὲ τὴν *ἀρχὴ τῆς ὁμοταξίας* τῆς νεώτερης πρακτικῆς τοῦ ἐκκοσμιευμένου Κρατισμοῦ, γι' αὐτὸ καὶ μὲ τὶς νέες διατάξεις, τῶν ἄρθρων 3 καὶ 13, ὁ *συντακτικὸς νομοθέτης* ὄχι μόνον ἀπέκλεισε ρητῶς τὸν *προταθέντα χωρισμὸ Ἐκκλησίας καὶ Κράτους*, ἀλλὰ καὶ *περιορίσε ἐπίσης ρητῶς τὴν εὐχέρεια τοῦ κοινοῦ νομοθέτη* νὰ παρεμβαίνει σὲ ζητήματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς

διοικῆσεως (ἄρθρο 3, παράγρ. 1) καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας (ἄρθρο 13), ὅπως συνάγεται καὶ ἀπὸ τὶς συζητήσεις τῶν σχετικῶν ἄρθρων τοῦ Συντάγματος στὴν Ἐ' Ἀναθεωρητικὴ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ *Δέκατον*, τὸ ἰσχύον Σύνταγμα (1975), *καίτοι ἀπέρριψε τὴν πρόταση τοῦ χωρισμοῦ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας*, καθιέρωσε ἕναν *ἰδιότυπο διοικητικὸ διαχωρισμὸ* τῶν λειτουργιῶν τους ὡς τῆς μόνης αὐθεντικῆς ἐρμηνείας τοῦ συνταγματικοῦ πλαισίου, ὁ ὁποῖος ἀποτυπώθηκε στὴ συστηματικὴ ἀνάπτυξη τῶν διατάξεων τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (ν. 590/1977) ἀπὸ τὴν ἴδια Ἀναθεωρητικὴ Βουλὴ καὶ ὑπὸ τὴ μορφή τῆς σαφοῦς νομοθετικῆς περιγραφῆς τόσο τῶν *«διακριτῶν ρόλων»*, ὅσο καὶ τῶν *τομέων συνεργασίας Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας* (ἄρθρο 2 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη), γι' αὐτὸ καὶ οἱ ὀποιοσδήποτε ἰδεολογικὲς ἢ πρακτικὲς συγχύσεις στοὺς τομεῖς αὐτοὺς συνεπάγεται συναινετικὴ διαδικασία γιὰ τὴν ὑπέρβασή τους μέσα στὰ πλαίσια τοῦ ὑφιστάμενου θεσμικοῦ πλαισίου.

Ἄν λοιπὸν ἀπευθυνόταν στὸν ἱ. Φώτιο, ὅπως καὶ σὲ ὀποιοδήποτε σύγχρονο ἐκκλησιαστικὸ ἡγέτη, τὸ ἐρώτημα περὶ τῶν ἀναγκαίων ἐνεργειῶν γιὰ τὴ διευθέτηση τοῦ συγχρόνου ζητήματος στὶς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Κράτους, τότε εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ ἀπάντησή τους θὰ ἐπικεντρωνόταν μόνον στὸ θέμα τῆς ἀνάγκης *συναινετικῆς διευκρινήσεως* τῶν ὁρίων τῶν *«διακριτῶν ρόλων»* μὲ πρωτοβουλία τῆς Πολιτείας καὶ πάντοτε μέσα στὰ πλαίσια τόσο τῶν περὶ θρησκείας ἄρθρων τοῦ Συντάγματος, ὅσο καὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη τῆς Ἐκκλησίας. Ὅποιαδήποτε ἄλλη ἀπάντηση ὄχι μόνον δὲν λύνει κανένα πρόβλημα, ἀλλ' ἀντιθέτως θὰ εἰσαγάγη τελικῶς καὶ ἕνα νέο πρόβλημα στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Ίδρυμα Βυζαντινής Μουσικολογίας

ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ ΤΗΣ ΨΑΛΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ Α΄ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ (Αθήνα, 3 - 5 Νοεμβρίου 2000) ΧΡΟΝΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Τὸ Ίδρυμα Βυζαντινῆς Μουσικολογίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μετὰ ἀπὸ εἰσήγησιν τοῦ Διεθνοῦ κ. Γρηγορίου Στάθη, Καθηγητοῦ τῆς Βυζαντινῆς Μουσικολογίας καὶ Ψαλτικῆς Τέχνης τοῦ Τμήματος Μουσικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, καὶ ὑπὸ τὴν αἰγίδα καὶ εὐλογία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδοῦλου, Προέδρου τοῦ

Τοῦ κ. **ΓΡ. Θ. ΣΤΑΘΗ**
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Δ.Σ. τοῦ Ἰδρύματος, διοργάνωσε καὶ πραγματοποιήσε, κατὰ τὸ τρίήμερον 3-5 Νοεμβρίου 2000, τὸ Α΄ Πανελλήνιο Συνέδριο Ψαλτικῆς με κεντρικὸ θέμα «*Θεωρία καὶ Πράξις τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης*». Τὸ Συνέδριο εἶχε ἀκραιφνῶς ἐπιστημονικὸ χαρακτήρα καὶ εἶχε ὡς στόχον τὴν διερεύνησιν τοῦ θέματος καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν, ἱστορικὴν καὶ θεωρητικὴν ἐξασφάλισιν τῶν βασικῶν πτυχῶν, οἱ ὁποῖες μορφοποιοῦν τὸν ἰδιαίτερον αὐτὸν ἑλληνικὸ μουσικὸ πολιτισμὸν, τὴν Ψαλτικὴν Τέχνην τῆς ὀρθόδοξης λατρείας, δηλαδὴ τὴν βυζαντινὴν καὶ μεταβυζαντινὴν –νεότερη ἑλληνικὴ– μελοποιΐαν.

Τὸ συνέδριον ἦταν ἀνοικτὸ γιὰ παρακολούθησιν ἀπὸ κάθε καλοπροαίρετο ζητητὴ τῆς ἀληθείας. Τὸ παρηκολούθησαν ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸ ἐπίσημοι ἐκπρόσωποι - μουσικολογίωτατοι ψάλτες τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῆς Κρήτης, τῶν Δωδεκανήσων καὶ τῆς Πατριαρχικῆς Ἐξαρχίας τῆς Πάτμου καὶ παμπληθεῖς ἄλλοι μουσικολόγοι ἐρευνητῆς, μουσιολόγοι, μουσικοδιδάσκαλοι, μελοποιοί, συγγραφεῖς καὶ ἐκδότες βιβλίων περὶ τὴν Ψαλτικὴν Τέχνην, καὶ βεβαίως καὶ πολλοὶ φορεῖς καὶ ἐκπρόσωποι τῶν συνδικαλι-

στικῶν ὁργανώσεων τοῦ κλάδου τῶν Ἱεροψαλτῶν.

Ἡ θεματικὴ τοῦ Συνεδρίου καθορίσθηκε νὰ ἐκτείνεται σὲ πέντε μόνο εἰσηγήσεις, τὶς ὁποῖες ἐτοίμασαν καὶ πραγματοποιήθηκαν ἰσάριθμοι πανεπιστημιακοὶ διδάσκαλοι τῶν Τμημάτων Μουσικῶν Σπουδῶν τῶν ΑΕΙ τῆς χώρας, καὶ ὁ Ἡγούμενος τῆς ἱερᾶς μονῆς Τατάρης.

Γιὰ τὰ βασικὰ θέματα τῆς ψαλτικῆς πράξεως ἀπὸ ἐπισημὴν ἐπιμελητικὴν ἀφιερώθηκε μιὰ συνεδρίαση στρογγυλῆς τραπέζης, σὴν ὁποία ἐξέφρασαν τὶς ἀπόψεις τοὺς διακεκομμένοι Προτοψάλτες καὶ Χοράρχες. Ἀπ' τὴν διαπραγμάτευσιν τῶν θεμάτων καὶ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου, καὶ μέσα ἀπ' τὸν μικρὸν διάλογο, πὺν ἐπιδιώχθη καὶ ἐξασφαλίσθη με ἀπογο τὸν τρόπο, –παρὰ τὶς κάποιες ἀντεγλήσεις πὺν ἐπιχειρήθησαν γιὰ ἐκτροπὴ ἀπ' τὴν καθορισμένην θεματολογία–, ἀναδύθησαν οἱ ὀρθὲς ἀποτιμήσεις ἐπὶ τῶν ψαλτικῶν πραγμάτων τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖες ἐπιτρέπουν νὰ δρομολογήσουμε τὴν ὑλοποίησιν τῶν πρακτέων, κατὰ τάξιν καὶ προτεραιότητα, με σοβαρότητα καὶ ἀκριβείαν.

Τὸ Συνέδριον πραγματοποιήθη σὴν Αἶθουσαν Τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ σὴν Αἶθουσαν Συνεδρίων τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἐρευνῶν.

Κατὰ τὴν ἐπίσημην ἑναρξιν προσφώνησε τοὺς συνέδρους ὁ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, καθηγητῆς κ. Γεώργιος Μπαμπινιώτης καὶ ἀναγνώσθη σχετικὸ Μήνυμα τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, ἀπ' τὸν Ἀρχοντα Προτοψάλτη τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας κ. Λεωνίδα Ἀστέρη. Ὁ Γέρον Γρηγόριος τῆς Ἀδελφότητος τῶν Δανιηλαίων ἔφερε τὴν εὐλογία γιὰ τὸ Συνέδριον ἀπ' τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Ὀμοσπονδίας Συλλόγων Ἱεροψαλτῶν Ἑλλάδος Προτοψάλτης κ. Χρήστος Χατζηνικολά-

ου εξέφρασε τήν ικανοποίηση του Ίεροσολιτικού Κλάδου για τὸ γεγονός. Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος κήρυξε εὐλογητικὰ τήν διεξαγωγή τοῦ Συνεδρίου. Τὴν πρώτη εἰσήγηση μὲ θέμα *Ἱστορικὴ θέωρηση τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης· διδακτικὴ καὶ διάδοση*, ἀνέπτυξε ὁ κ. Γρηγόριος Στάθης, Καθηγητῆς Βυζαντινῆς Μουσικολογίας καὶ Ψαλτικῆς Τέχνης τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Διευθυντῆς τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας.

Τὸ Συνέδριο συνέχισε τὶς ἐργασίες του τὸ Σάββατο τὸ πρωῖ, 4 Νοεμβρίου, στὸν συνεδριακὸ χῶρο τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἐρευνῶν. Παρουσίασαν τὶς εἰσηγήσεις τους οἱ ἐλλογιμώτατοι Καθηγητές, κ. Ἀντώνιος Ἀλυγιάκης, τοῦ Πανεπιστημίου Μακεδονίας, *Ἡ ἐκφωνητικὴ ψαλτικὴ πράξις τὰ “χῦμα” καὶ τὰ “ἐκφώνως” ἀναγνώσματα* κ. Ἀχιλλέας Χαλδαϊάκης τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, *Ἡ θεωρητικὴ σπουδὴ τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης· ἀπόπειρα διαχρονικῆς προσέγγισης* καὶ κ. Δημήτριος Παννέλος, τοῦ Ἰονίου Πανεπιστημίου, *Τὰ ἔντυπα Θεωρητικὰ τῆς Ψαλτικῆς· ἀνακύπτοντα προβλήματα*. Ὁ Καθηγούμενος τῆς ἱερᾶς μονῆς Τατάρνης ἀρχιμανδρίτης Δοσίθεος Κανέλλος ἔκλεισε τὸν κύκλο τῶν εἰσηγήσεων μὲ θέμα *Τελετουργικὴ διάσταση τῆς Ψαλτικῆς· περὶ τυπικῆς εὐταξίας*.

Τὸ ἀπόγευμα τοῦ Σαββάτου, 4 Νοεμβρίου ἀφιερῶθηκε ὅλος ὁ χρόνος στὴν εἰδικὴ συνεδρίαση στρογγυλῆς τραπέζης γιὰ ἐλεύθερη συζήτηση, ἐπὶ τοῦ βασικοῦ θέματος τῆς ψαλτικῆς πράξεως ἀπὸ ἔποψη κυρίως ἐρμηνευτικῆ. Στὴν στρογγυλὴ τράπεζα κάθησαν οἱ μουσικολογιώτατοι κύριοι: Λεωνίδας Ἀστέρης - Ἀρχων Πρωτοψάλτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, οἱ Ἀγιορεῖτες Γέροντες Ἱερομόναχος Γρηγόριος καὶ Μοναχὸς Δανιὴλ τῆς Ἀδελφότητος τῶν Δανιηλαίων, Χαρίλαος Ταλιαδῶρος - Πρωτοψάλτης τοῦ ἱ. ν. ἁγίας Σοφίας Θεσσαλονίκης καὶ ὀφφικιάλος Ἀρχων Πρωτοψάλτης τῆς Ἀγιοπάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως, Λυκούργος Ἀγγελόπουλος - Πρωτοψάλτης τοῦ ἱ. ν. ἁγίας Εἰρήνης Ἀθηνῶν καὶ ὀφφικιάλος Ἀρχων Πρωτοψάλτης τῆς Ἀγιοπάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως, Ἀθανάσιος Βουρλῆς - Λέκτωρ τοῦ Τμήματος Θεολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Πρωτοψάλτης τοῦ ἱ. ν. ἁγίας Μαρίνης Ἰλισσίων, Ἀντώνιος Ἀλυγιάκης - Καθηγητῆς τοῦ Τμή-

ματος Μουσικῆς Τέχνης καὶ Ἐπιστήμης τοῦ Πανεπιστημίου Μακεδονίας τῆς Θεσσαλονίκης, καὶ κ. Γρηγόριος Θ. Στάθης - Καθηγητῆς Βυζαντινῆς Μουσικολογίας καὶ Ψαλτικῆς Τέχνης τοῦ Τμήματος Μουσικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ χοράρχης τοῦ Χοροῦ Ψαλτῶν «Οἱ Μαῖστορες τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης». Τὴν διεύθυνση τῆς συζητήσεως, κατὰ ὀλιγόλεπτες εἰσηγήσεις καὶ παρεμβάσεις, εἶχε ὁ Γρηγόριος Στάθης.

Μὲ σεβασμὸ καὶ υπέρσπωση τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐκφράσεως ὅλων τῶν συνέδρων, ἀκούστηκαν πολλές καὶ ἐνδιαφέρουσες ἀπόψεις ἐπὶ πολλῶν θεμάτων, ὅχι πάντοτε σχετικῶν μὲ τὴν προσδιορισμένη θεματολογία καὶ κάποτε ὅχι μὲ κομψὸ τρόπο ὡς πρὸς τὴν διατύπωση. Ἔτσι καὶ ἄλλιως, πάντως, ἦταν μιὰ ἄσκηση τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐκφράσεως, ἢ ὅποια πάντοτε κρίνεται ἀπὸ τοὺς ἀκουστὲς καὶ διαβαθμίζεται. Καὶ οἱ ὁμιλοῦντες καὶ οἱ ἀκούοντες σὲ δημόσιες συνάξεις μὲ προκαθορισμένη θεματικὴ, κατὰ τὴν ἄσκηση τοῦ θείου δώρου τοῦ διαλόγου, πρέπει νὰ γνωρίζουμε τὸ «ὁ νοῶν νοεῖτω» καὶ τὸ «ὁ ἔχων ὄρα ἀκούειν ἀκουέτω». Ἡ ἀκρόαση στὰ συνέδρια εἶναι πάντοτε μαθητεία, πού μᾶς ικανώνει νὰ κατακοῦμε κάποιον ἀναβαθμὸ τῆς γνώσεως. «Γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς», εἶπεν ὁ Κύριος. Σὲ περισσότερη γνώση καὶ ἀλήθεια περὶ τὰ ψαλτικὰ καὶ σὲ συνεδριακὴ παιδαγωγία στόχευσε καὶ τὸ Α΄ Πανελλήνιο Συνέδριο Ψαλτικῆς Τέχνης. Μάρτυς ἀψευδῆς καὶ ἡ ἀπ' εὐθείας μετάδοση ἀνὰ τὸ πανελλήνιον ἀπὸ τὸν Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡ εἰδικὴ μαγνητοφώνηση.

Δύο ἔξοχα ψαλτικὰ γεγονότα, τὰ ὅποια χαιρέτησαν ὡς ἱστορικὰ καὶ ἴσως ἀνεπανάληπτα, ἔκλεισαν πανηγυρικὰ τὸ Α΄ Πανελλήνιο Συνέδριο Ψαλτικῆς Τέχνης.

Πρῶτο· Ἀρχιερατικὸ Συλλεῖτουργο καὶ Μνημόσυνο τῶν ἀπ' αἰῶνος ψαλτῶν μὲ προσεχάροντα τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλο στὸν ἱερὸ Μητροπολιτικὸ ναὸ τῶν Ἀθηνῶν. Ἐψαλαν καὶ διηύθυναν τοὺς Χοροὺς τῶν ψαλτῶν-ἐκπροσώπων τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων στὸ Συνέδριο, ὁ Ἀρχων Πρωτοψάλτης τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας κ. Λεωνίδας Ἀστέρης καὶ ὁ Πρωτοψάλτης τοῦ ἱεροῦ ναοῦ

Άγίας Σοφίας Θεσσαλονίκης κ. Χαρίλαος Ταμαδῶρος.

Δεύτερο· Ψαλτική ἐκδήλωση στὸν ἱερό ναὸ ἁγίου Παντελεήμονος στὴν ὁδὸ Ἀχαρνῶν ἀπὸ Χορὸ ἀπαρτιζόμενο ἀπὸ ὅλους τοὺς ψάλτες (ἀ ψάλτες-λαμπαδαρίους-δομεστίκους) ἐκπροσώπους τῶν ἱερῶν Μητροπόλεων καὶ τοὺς «Μαῖστορες τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης», ὑπὸ τὴν χοροαρχία τοῦ Καθηγητοῦ κ. Γρηγορίου Στάθη. Ἐψαλαν ἀπ' τὴν ἐτοιμασμένη ἐπὶ τούτῳ Ψαλτικῆ Φυλλάδα «Ψάλλατε συνετῶς τῷ Θεῷ» μὲ πλήρη ὁμοφωνία καὶ θαυμαστή συμφωνία.

Μετὰ τὴν λήξη τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ τοῦ Ἀ Πανελληνίου Συνεδρίου τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης καὶ μὲ τὴν εὐστοχὴ ἀποτίμησιν ἀπ' τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλο, στὸ τέλος τῆς ψαλτικῆς ἐκδηλώσεως στὸν ἱερό ναὸ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, καταγράφονται ἐδῶ τὰ ὅσα καλὰ καὶ θετικὰ προέκυψαν ἀπ' τὴν διεξαγωγὴ αὐτοῦ τοῦ Συνεδρίου καὶ ἀπαριθμοῦνται καὶ ἀνακοινῶνται, γιὰ νὰ μετρήσουν καὶ ἀναγνωρίσουν ὅλοι, οἱ καλοπροαίρετοι καὶ μὴ, καὶ τὴν δική τους συμβολή, –μὲ τὴν θετικὴ ἢ καὶ σὲ λίγες περιπτώσεις τὴν ἀρνητικὴ τους στάση–, στὴν ἐπισημάνση αὐτῶν τῶν θεμάτων, ποῦ εὐδόκησε ὁ Θεὸς νὰ προβληθοῦν καὶ ἐπιτευχθοῦν.

α. Ἀπολυπραγμόνητη ἐμμονὴ στὴν παραδεδομένη ψαλτικὴ παράδοση, γραπτὴ καὶ προφορικὴ. Ἀκλινὴς ὁδηγὸς ἡ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος.

β. Ἡ Νέα Μέθοδος τῶν Τριῶν Διδασκάλων (Χρυσῶνθου-Γρηγορίου-Χουρμουζίου), τοῦ 1814-15, μὲ τὴν συστηματικὴ θεωρία καὶ ἀναλυτικὴ σημειογραφία της, ὡς ὁ τέταρτος καὶ τελευταῖος σταθμὸς ἐξελίξεως τῆς σημειογραφίας, ὑπῆρξε καὶ παραμένει «εὐεργεσία τοῦ ἔθνους», καὶ εἶναι ἡ μόνη ἀκλινὴς Μέθοδος γιὰ τὴν ὁμοίμορφη παράδοση καὶ διδασκαλία τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, δηλαδή τῆς Ἑλληνικῆς Ψαλτικῆς Τέχνης, κατὰ τὶς διορθώσεις τῆς Πατριαρχικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ 1881.

γ. Ἡ σπουδὴ καὶ μελέτῃ τῆς χειρόγραφης παράδοσεως ἐπὶ τῆς θεωρίας καὶ τῆς μουσικῆς καθ' αὐτὴν εἶναι χρέος ἐπιστημονικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ-ψαλτικὸ καὶ ἀποτελεῖ εὐλογία γιὰ τὸν πολλαπλασιασμὸ τῶν γνώσεων καὶ τὴν διακρίδωση τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας. Ἡ Ἑλληνικὴ Ψαλτικὴ Τέχνη λέγε-

ται, καὶ ὀρθῶς, ἀπὸ ἐμᾶς τοὺς νεωτέρους Βυζαντινὴ Μουσικὴ· στὴν πράξη ὅμως δὲν ψάλλουμε τὰ θαυμαστὰ μελοποιήματα τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὁποία ἡ Ψαλτικὴ Τέχνη ἔφθασε σὲ κορυφαῖες ἐπιτεύξεις, παρὰλλῆλα μὲ τὶς ἄλλες βυζαντινὲς λατρευτικὲς τέχνες, τὴν Ἄγιογραφία, τὴν Ναοδομία, τὴν Κεντητικὴ, κ.ἄ. Καὶ θαυμάζουμε τὶς ἄλλες τέχνες καὶ τὶς θέλουμε «βυζαντινές», δὲν κάνουμε ὅμως τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὴν βυζαντινὴ Ψαλτικὴ. Οἱ ἱστορικὸι λόγοι καὶ ἡ ἐξέλιξη τῶν λατρευτικῶν πραγμάτων μᾶς προσφέρουν, βέβαια, κάποια ἐλαφρυντικά. Εἶναι, πάντως καιρὸς νὰ θεωροῦμε ἐνιαία τὴν βυζαντινὴ καὶ μεταβυζαντινὴ Ψαλτικὴ Τέχνη.

Ἡ γνώση, πάλι, ἀποκαλύπτει τὸν ἀρίφνητο πλοῦτο τῆς βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς μελοποιίας, μιᾶς χιλιάδας περίπου Ἑλλήνων μελοποιῶν σὲ μιὰ ὑπερχιλιετῆ περίοδο (μέσα δεκάτου αἰῶνος μέχρι σήμερα) καὶ ἐπισημαίνει διδαχὲς καὶ λεπτομέρειες ποῦ ὅπωςδήποτε ἐμπλουτίζουν τὴν παράδοση καὶ τὴν σημειογραφία τῆς Νέας Μεθόδου. Ἀπ' τὴ μελέτῃ καὶ γνώση καὶ ἔκδοση τοῦ πλοῦτου τῆς βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς μελοποιίας εἶναι βέβαιο ὅτι θὰ προκύψει ἐμπλουτισμὸς τῆς ψαλτικῆς λατρείας μὲ παλαιὰ μελοποιήματα.

δ. Ἡ ἐπιστημονικὴ θεώρηση, μὲ συγκέντρωση καὶ κριτικὴ ἔκδοση, τῶν θεωρητικῶν συγγραφῶν ποῦ κατὰ καιροὺς παραδόθηκαν καὶ καταγράφηκαν στὰ χειρόγραφα, εἶναι προϋπόθεση γιὰ τὴν ἐκπόνηση Νέου Θεωρητικοῦ τῆς Μουσικῆς. Ἡ σοβαρὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ἐνασχόληση μὲ τὰ θεωρητικὰ πράγματα τῆς Ψαλτικῆς εἶναι βέβαιο ὅτι θὰ κατατείνει, παρεμφερῶς, στὴν ἐκπόνηση νέου σχεδίου διδασκαλίας καὶ ἐκμαθήσεως τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης.

ε. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα στὴν τελικὴ τῆς φανέρωση ἀπαιτεῖ τὸν σχεδιασμὸ καὶ τὴν ἔκδοση νέου τύπου μουσικῶν βιβλίων, μὲ διπλὴ σημειογραφία, –τὴν πρωτότυπη συνοπτικὴ καὶ τὴν νέα ἀναλυτικὴ–, ὅπου ἡ ἐντόπιση τῶν ἐλλειπόντων καὶ ἡ ἀκριβὴς γνώση μπορεῖ νὰ συμπληρῶναι τὴν μουσικὴ ἔκφραση τῆς σημειογραφίας τῆς Νέας Μεθόδου. Αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ ὀφειλόμενο χρέος πρὸς τοὺς μεγάλους μελοποιούς· νὰ κωδικοποιήσουμε, δηλαδή, τὰ μελοποιήματά τους καὶ τὰ διατηρήσουμε καὶ τὰ ψάλλουμε ἀναλλοίωτα. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο

θά αποδίδεται ή τιμή και ή άξία, κατὰ χρέος, και θά μετρεΐται και άναγνωρίζεται ή νέα κάθε φορά δημιουργία υπό των ψαλτών-μελοποιών στο χώρο της Ψαλτικής, κατὰ τὸ τάλαντο πού «άνωθέν έστι καταβαΐνον».

Πολυσήμαντες έπισημάνσεις και προτάσεις σχετικά με την ιστορική διαδρομή, την διδασκτική και την διάδοση, και την θέαση και διαχρονική προσέγγιση της θεωρίας της Ψαλτικής Τέχνης διατυπώθηκαν και έκφράστηκαν άπ' τους εισηγητές κυρίους Γρηγόριο Στάθη και Άχιλλέα Χαλδαιάκη.

ς. Η διάκριση μεταξύ περιγραφικής - δυναμικής σημειογραφίας και προσδιοριστικής σημειογραφίας βοηθεΐ στην κατανόηση των διαφόρων έμμονών σέ παραδεδομένη έκφραση ή σέ δυτικίζουσα μουσική άντίληψη. Αυτή ή διάκριση, πού θέλει περισσότερη μελέτη σέ λεπτομέρειες, μπορεί νά βοηθήσει σέ άναθεωρήσεις, ως προς τὸν τρόπο διδασκαλίας της Ψαλτικής, και διαφύλαξη της ζωντανής προφορικής παραδόσεως. Κάποια θέματα για τὸν προσδιορισμό των διαστημάτων έθιξε ή εισηγήση του κ. Δημητρίου Παννέλου.

ζ. Ός προς τὰ «έκφώνως» άναγνωσόμενα στη λατρεία, κυρίως βιβλικές περικοπές, αλλά και τις παντοίες δεήσεις και εύχές, προκρίνεται ή παραδεδομένη άπ' τὸ Οΐκουμενικό Πατριαρχείο πρώτη φωνογραφημένη παράδοση του Άρχοντος Πρωτοψάλτου Ίακώβου Ναυπλιώτου. Πειστικά και άδιαμφισβήτητα ήταν τὰ έπιχειρήματα, ύστερα άπό σχετική σπουδή, πού προσκόμισε ό εισηγητής κ. Άντώνιος Άλυγιζάκης.

Τὰ σχετικά με την Έκφωνητική Σημειογραφία και Πρόξη θέματα είναι άπ' τὰ πλέον παραμελημένα μέχρι τώρα και είναι καιρός νά διατρέψουμε ειδικά, γιατί τὸ θέμα αυτό έχει και ευρύτερες λειτουργικές διαστάσεις για την καλύτερη κατανόηση του λόγου στη λατρεία.

η. Τὸ θέμα της δυνατότητας ή της ανάγκης νέων μελοποιημάτων, πού είχε καθορισθί ως ύποενότητα ενδιαφερόντων της στρογγυλής τραπέζης, δέν συζητήθηκε, όπως και τὸ καιριο θέμα της «ψαλτικής πράξεως άπό έποψη έρμηνευτική», παρ' όλο ότι έπιδιώχθηκε και με προσβολή σχετικών διαφανειών, συγκεκριμένων «θέσεων» της μελοποιίας, άπό πρωτόγραφα των διδασκάλων Πέτρου Πελοποννησιού και των έξηγητών Χρυσάνθου και Γρη-

γορίου και άλλων κωδικογράφων. Είναι ώστόσο προφανές ότι στο χώρο της τέχνης ή ανάπτυξη νέας δημιουργίας και αυτονόητη είναι και ευπρόσδεκτη, βέβαια στο πλαίσιο της όμοουσιότητας της παραδόσεως.

θ. Η εύχάριστη και έλπιδοφόρα διαπίστωση ότι άναδύεται μιὰ νέα γενιά έρευνητών μουσικολόγων-ψαλτών πού έντρυφούν πολὺ δόκιμα στὰ χειρόγραφα της Ψαλτικής Τέχνης και της παντοίας έκδεδομένης μουσικής δημιουργίας, και πολλοί άπό αυτούς έκπονούν τις διδακτορικές τους διατριβές σέ καιρία θέματα της Ψαλτικής Τέχνης, -σημειογραφικά, προσωπογραφικά, μελοποιητικά-μορφολογικά-, στηρίζει και προβάλλει την προσδοκία για μιὰ λαμπρή νέα περίοδο στὰ ψαλτικά πράγματα, έπ' άγαθῶ βέβαια της όρθόδοξης ψαλτικής λατρείας.

ι. Η συμψαλμώδηση άπό κοινή και έλεγμένη Φυλλάδα, με τις άπαραΐτητες ρυθμίσεις ως προς τους ρυθμικούς πόδες και τὰ ίσοκρατήματα, ήταν ή τρανότερη άπόδειξη της σοφίας με την όποία έπινοήθηκε και καθιερώθηκε ή βυζαντινή σημειογραφία, ως δυναμική και περιγραφική έκφραση των मुखαιπάτων συναισθημάτων των ψυχών των ψαλτών και των πιστών στη λατρεία. Οί ψάλτες, οί άνθρωποι αυτοί στους όποιους ό Θεός έπιδάφιλεύει τὸ χάρισμα της καλλιφωνίας και τους καθιστά μυσταγωγούς στη λατρεία, όπου οί πιστοί έμπιστεύονται στο λάρυγγά τους την δοξολογία, τους άΐνους και τις δεήσεις τους, είναι καλλιτέχνες με λεπτή διαίσθηση και μπορούν, βοηθούμενοι άπ' την σοφή σημειογραφία και τὸν «νοῦν» της χειρονομίας, νά ψάλλουν με καταπληκτική όμοιογένεια ως προς την έκφραση, τὸ ήθος και την ρυθμικότητα των ψαλμάτων.

ια. Ευχή και έπιθυμία όλων είναι νά κατατεΐνουμε, με περαιτέρω σπουδή και συχνή σύγκληση Ήμερίδων-Διημερίδων για ειδικότερα κάθε φορά θέματα, προς την όμοιομορφία της παραδόσεως, και άπό άποψη διδασκτικής ανάγκης και άποψη ψαλτικής καθ' αυτήν πράξεως.

ιβ. Η πρόταση του Προέδρου της Όργανωτικής Έπιτροπής και Διευθυντού του Ίδρύματος Βυζαντινής Μουσικολογίας της Έκκλησίας της Ελλάδος, Καθηγητού κ. Γρ. Θ. Στάθη, νά καθιερωθί ως θεσμός ή σύγκληση άνά τριετία, αρχίζοντας άπ' τὸ

σωπῆριον ἔτος 2003, Πανελληνίου Συνεδρίου μὲ θέμα «*Θεωρία καὶ Πράξη τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης*», τὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ ἐξελιχθεῖ σὲ διεθνές, εἶναι ἓνα στοίχημα πὸν θὰ κρατᾶει τοὺς ψάλτες καὶ μουσικολόγους σὲ γόνιμη ἀναμονή μιᾶς εὐλογημένης, πάλι, συναντήσεως. Ὁ πρώτος σχεδιασμὸς ἀφορᾶ σὲ τριήμερο ἕως καὶ πενθήμερο συνέδριο, κατὰ τὶς πρωινές ὥρες καὶ παράλληλες ψαλτικὲς ἐκδηλώσεις τὰ βραδινά, ἀπὸ Χοροὺς Ψαλτῶν διαφόρων

πόλεων τῆς Ἑλλάδος. Καὶ πρέπει, καὶ εἶναι βέβαιο ὅτι θὰ φθάσουμε ἐκεῖ, νὰ ἔχουμε τὴ δυνατότητα καὶ τὴν χαρὰ νὰ ἀκοῦμε, ἐπιλεκτικά, καὶ Χορωδίες τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων ἢ καὶ μὴ ὀρθοδόξων λαῶν. Ἡ τελευταία μέρα θὰ κατακλείεται μεγαλοφώνως, «ὡς ἐν φωναῖς ὑδάτων πολλῶν λεγόντων, ἀλληλοῦ-ῖα» τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομα τοῦ «Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος» πάντοτε, νῦν καὶ ἀεί.

ΤΟ ΑΡΘΡΟΝ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ
ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ
- ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ
- ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ
- ΔΙΑΦΟΡΑ

Τὸ ἄρθρον τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Συντάξεως

Η ΩΡΑ ΤΩΝ ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΩΝ

Στις ἡμέρες, κατὰ τις ὁποῖες ἔχουν εὐρεῖαν δημοσιότητα τόσον τὸ ζήτημα τῆς προθέσεως τοῦ Πάπα Ἰωάννου-Παύλου Β΄ νὰ ἐπισκεφθῆ τὴν Ἀθήνα, ὅσον καὶ οἱ πρὸς ἀντιμετώπιση τοῦ ζητήματος αὐτοῦ σχετικὲς ἀποφάσεις τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ποὺ λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τις εὐαισθησίαι τοῦ Ὁρθοδόξου Χριστεπωνύμου πληρώματος, εἶναι ἐπίκαιρον νὰ ἐπισημανθῆ ἡ μεγάλη κινητικότητα, ἡ ὁποία παρατηρεῖται στοὺς κόλπους τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἀναβάθμισιν τῆς σχέσεως τοῦ Πάπα πρὸς τὸ θεσμικῶς συμβουλευτικὸν δι' αὐτὸν «Κολλέγιον τῶν Καρδιναλίων». Πολλοὶ Ρωμαιοκαθολικοὶ διακηρύττουν ὅτι

Τοῦ κ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**
 Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου
 Ἀθηνῶν, Τακτικοῦ Μέλους τῆς Εὐρωπαϊκῆς
 Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν

ἡ ἀναβάθμισις αὐτὴ πρέπει νὰ γίνῃ κατὰ τρόπον ὥστε ὁ παπικὸς θεσμὸς νὰ ἐνταχθῆ σὲ συλλογικὰ καὶ δημοκρατικότερα πλαίσια, γιὰ νὰ γίνῃ ἀποδεκτὸς μέσα στὰ πλαίσια τῆς Χριστιανικῆς Οἰκουμένης.

Ἡ κινητικότης αὐτὴ περιγράφεται καὶ γίνεται περισσότερο ἀισθητὴ στὸν περιφερειακόν, ἰδίως στὸν ἀμερικανικόν καὶ γερμανικόν ρωμαιοκαθολικὸν Τύπον, ὁ ὁποῖος, παρουσιάζοντας καὶ συνεντεύξεις προγραμματικοῦ χαρακτῆρος μερικῶν ἐκ τῶν νέων Καρδιναλίων, ἐξαίρει τὴν ἐκδηλωθεῖσαν τελευταίως πρόθεσιν τοῦ Πάπα νὰ συγκαλῆ γιὰ σπουδαῖα θέματα συχνότερον τὸ κατὰ τὸ πρότυπον τῆς «Ρωμαϊκῆς Συγκλήτου» συσταθὲν Consistorium τῶν Καρδιναλίων, ποὺ ἐκπροσωποῦν καὶ κατοπτρίζουν «τὴν καθολικὴν διάστασιν» διαφόρων περιοχῶν τῆς ὑψηλίου. Ἔτσι οἱ ἐκάστοτε ἐξαγγελλλόμενες ἀπὸ τὸν Πάπαν σπουδαῖαι ἀποφάσεις θὰ εἶναι κατὰ τεκμήριον καρπὸς συλλογικοῦ καὶ δημοκρατικοῦ διαλόγου τῶν Καρδιναλίων. Εἰς τὸν διάλογον αὐτόν, –ὁ ὁποῖος, ὅπως διεκήρυξεν ὁ Πάπας στὴν πρόσφατη σχετικὴν ὁμιλίαν του

τῆς 25ης Φεβρουαρίου 2001, πρέπει νὰ προβάλλῃ «τὴν ἐνότητα τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας πέριξ τοῦ διαδόχου τοῦ Πέτρου», ἐπιβάλλεται ἀφ' ἑνὸς νὰ προβάλλωνται ἡ ἐμπειρία καὶ οἱ προβληματισμοὶ τοῦ κέντρου καὶ τῆς περιφερείας τοῦ ΡΚαθολικισμοῦ, ἀφ' ἑτέρου νὰ αἰσθητοποιητῆ ἡ κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ Πάπα «πνευματικὴ δυναμικὴ» τῆς «ἐνότητος, ἀγιότητος, καθολικότητος καὶ ἀποστολικότητος» τῆς Ἐκκλησίας καὶ τρίτον νὰ ἐνταχθῆ ὁ παπικὸς θεσμὸς στὰ αἰτήματα τῆς Χριστιανικῆς Οἰκουμένης περὶ ἐπαναφορᾶς αὐτοῦ στὴν παλαιοχριστιανικὴ δομὴ του καὶ στίς πρωταρχικὰς του διαστάσεις.

Ἐξ αὐτῶν γίνεται φανερόν ὅτι ὠριμάζει ὁλονὲν καὶ περισσότερο καὶ προβάλλεται τὸ αἶτημα νὰ ἐνεργοποιηθοῦν τόσον μερικὲς ἀπὸ τις θετικὲς ὑποδείξεις τῆς Β' Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ, ὅσον καὶ ἡ κάπως πρωτοποριακὴ σχετικὴ πρωτοβουλία τοῦ Πάπα Παύλου ΣΤ' «νὰ ἀσκή ἐπισκοπικὴν καὶ ποιμαντικὴν συλλογικότητα» μὲ ἀξιοποίησιν τοῦ θεσμικοῦ συμβουλευτικοῦ ρόλου τοῦ Κολλεγίου τῶν Καρδιναλίων. Ὁ ἐπιφανὴς αὐτὸς Πάπας ἀπεφάσισε νὰ κινητοποιήσῃ καὶ ἀξιοποιήσῃ, ἐκτὸς τῶν «τακτικῶν» καὶ «ἑκτακτα κοινοιστόρια» τῶν Καρδιναλίων πρὸς ἀντιμετώπιση διαφόρων ζητημάτων (λ.χ. τῆς μεταρρυθμίσεως τῆς ρωμαϊκῆς κουρίας, τοῦ μέλλοντος τῆς Τραπέξης τοῦ Βατικανοῦ, τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου, τῆς προσασίας τῆς ζωῆς, τῆς ἀντιμετώπισεως τῶν αἰρέσεων).

Δὲν εἴμεθα καρδιογνώστες, διὰ νὰ γνωρίζωμεν τίς πραγματικὲς προθέσεις τοῦ σημερινοῦ Ποντίφικου. Ἀλλ' ὑπάρχουν ἐνδείξεις, ὅτι ἐσχάτως ὁ Πάπας Ἰωάννης-Παῦλος Β΄, χωρὶς νὰ παύῃ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ *urbi et orbi* ὅτι εἶναι «ὁ διάδοχος τοῦ Πέτρου», ἐκδηλώνει ἀνάλογες προθέσεις πρὸς τίς τοῦ Πάπα Παύλου ΣΤ'. Εὐθὺς μετὰ τὸ πανηγυρικὸν Consistorium τῆς 21ης Φεβρουαρίου 2001, στὸ ὁποῖον ἐπισημείωσε τὴν ἐκλογήν 44 νέων Καρδιναλίων, γιὰ ν' ἀνέλθῃ ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς αὐτῶν εἰς 183, ὁ Πάπας Ἰωάννης-Παῦλος Β΄ ἀνήγγειλε τὴν σύγκλησιν νέου ἐκτάκτου Κοινοιστορίου τῶν Καρ-

διναλίων, τὸ ὁποῖον θὰ γίνῃ μὲν μόλις τρεῖς μῆνες μετὰ τὸ προηγούμενον (21-24 Μαΐου 2001), γιὰ νὰ συμβουλευθῇ τοὺς συγκλητικούς του «περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς Ἐκκλησίας στὴν ἀρχὴ τῆς τρίτης χιλιετίας» (L' Osservatore Romano, γερμ. ἔκδοσις, Nr. 9, 2 Μαρτίου 2001, σ. 3). Στὸν Ρωμαιοκαθολικὸ κόσμον ἀυξάνεται ἡ προσδοκία ὅτι, ἐνῶ στὰ τελευταῖα δέκα ἔτη μόνον δύο φορὲς συγκλήθηκαν ἑκακτα Κοινοιστόρια, στὸ μέλλον θὰ συγκαλοῦνται αὐτὰ συχνότερον γιὰ ν' ἀναπληρῶνται κάπως οἱ δυσκίνητες καὶ ἀπαιτούσες πολὺν χρόνον προπαρασκευῆς Γενικὲς Σύνοδοι τῶν χιλιάδων ἀνὰ τὸν κόσμον Ρωμαιοκαθολικῶν Ἐπισκόπων.

Εἶναι φανερόν ὅτι στὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν ἔφθασεν ἡ ὥρα τῶν Καρδινάλιων! Αὐτὸ ὑπαινίσσονται σαφῶς στὶς συνεντεύξεις τους τόσοι μερικοὶ ἐκ τῶν νεοεκλεγέντων ἐπιφανῶν Καρδινάλιων, ὅσον καὶ πολλὰ δημοσιεύματα σὲ ρωμαιοκαθολικὰ ἔντυπα.

Πῶς θὰ σχολιάσωμεν τὴν κινητικότητα αὐτὴν ἀπὸ ὀρθόδοξη σκοπιᾶν;

Μολονότι ὁ θεσμὸς τοῦ «Κολλεγίου τῶν Καρδινάλιων» δὲν ἔχει ἐρείσματα στὴν Ὀρθόδοξη Κανονικὴ Παράδοσιν, πρέπει πρωτίστως νὰ χαρετίσωμεν τὸ ὅτι μερικοὶ ἐκπρόσωποι τῆς ΡΚαθολικῆς Ἐκκλησίας συλλαμβάνουν τὰ αἰτήματα καὶ μηνύματα τῆς Χριστιανικῆς Οἰκουμένης γιὰ τὴν ἀναγκαίαν ἀποδυναμωσὶν τοῦ παπικοῦ θεσμοῦ καὶ τὴν βαθμιαίαν ἐπ'ἀνοδὸν του στὴν παλαιοχριστιανικὴν ὑφὴν του. Τοῦτο, ὡς τονίζει ἀρθρίδιον τῆς ΡΚαθολικῆς Ἐφημερίδος «Kirchenzeitung» (τῆς γερμανικῆς ἐπισκοπῆς Hildesheim, Nr. 9, Μάρτιος 2001), θὰ ὑποβοηθήσῃ καὶ τὴν προσέγγισιν τοῦ ΡΚαθολικισμοῦ πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἀνατολήν.

Ἔπειτα θὰ ἦταν εὐκαίριον οἱ –ιδίως νέοι– Καρδινάλιοι νὰ ἐπιδιώξουν τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ παπικοῦ θεσμοῦ ἀπὸ τὰ γρανάζια τοῦ «κατεστημένου» συστήματος τοῦ Βατικανοῦ καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν του ἐκ τῶν μοναρχικῶν καὶ ἱμπεριαλιστικῶν τάσεων, οἱ ὁποῖες δυστυχῶς εἶναι ἐκδηλές καὶ σὲ πρόσφατες παπικὲς ἐγκυκλίους. Οἱ Καρδινάλιοι

πρέπει, ὡς ἐτόνισε ὁ Πάπας σὲ ὁμιλία του, νὰ εἶναι πρόθυμοι γιὰ προσωπικὲς θυσίες, ἐφ' ὅσον ἡ πορφύρα περιβολὴ τους συμβολίζει τὸ αἷμα τῶν μαρτύρων καὶ τὴν ἐτοιμότητα πρὸς αὐτοθυσίαν. Καὶ θὰ ἦταν δυνατόν νὰ διατυπώσωμε πρὸς τοὺς Καρδινάλιους τὰ ἑξῆς ἐρωτήματα: Θὰ ἦταν πρόθυμοι νὰ καταδικάσουν τὶς ἀνθελληνικὲς θέσεις τοῦ Παπισμοῦ καὶ τὶς ἀποκλίσεις αὐτοῦ ἀπὸ τὴν δογματικὴν καὶ κανονικὴν παράδοσιν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας; Θὰ ἦταν διατεθειμένοι νὰ ἐπιστρέψουν στὴν περὶ τοῦ Πάπα θέσιν τῆς πρώτης χιλιετίας; Ἄρα γε θὰ βρισκόνταν μερικοὶ Καρδινάλιοι νὰ ὑποστηρίξουν τὴν κατάργησιν τοῦ «Κολλεγίου τῶν Καρδινάλιων», ποῦ εἶναι ἄγνωστον στὴν κανονικὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας; Ἴσως, τὸ γε νῦν ἔχον, τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ νὰ φαίνονται οὐτοπιστικά.

Ἐλπίζομεν ὅτι τὸ Κοινοιστόριον τῶν Καρδινάλιων, ποῦ θὰ πραγματοποιηθῇ τὸν προσεχῆ Μάϊον, θὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅσα θὰ λεχθοῦν ἀπὸ τὸν Προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὴν τυχόν προσφώνησί Του πρὸς τὸν Προκαθήμενον τῆς ΡΚαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅσα θὰ τονισθοῦν στὸν ἑλληνικὸ Τύπο ἀπὸ ὀρθοδόξους θεολόγους γιὰ τὶς σχέσεις τοῦ Παπισμοῦ καὶ τοῦ Ὀρθοδόξου Ἑλληνισμοῦ, ὅταν πραγματοποιηθῇ ἡ πολυσυζητημένη –καὶ γιὰ πολλοὺς Ὀρθοδόξους Ἑλληνες ἀνεπιθύμητη– ἐπίσκεψιν τοῦ Πάπα στὴν Ἀθήνα ὁ ὁποῖος, ἐὰν ἔλθῃ, θὰ γίνῃ δεκτὸς μὲ εὐγένειαν.

Κατὰ τὴν προσωπικὴν σκέψιν τοῦ γράφοντος ἴσως μία συνέντευξις τοῦ Μακαριωτάτου ἡ ἐπαϊόντων ἐκπροσώπων Του πρὸς τὶς ἑκατοντάδες τῶν ἀνταποκριτῶν τῶν ΜΜΕ, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου θὰ συγκεντρωθοῦν στὴν Ἀθήνα ἐξ ἀφορμῆς τῆς παπικῆς ἐπισκέψεως, θὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν μετάδοσιν ἕως τὰ πέρατα τῆς γῆς καὶ ἕως τὸ ἐπικείμενον Κοινοιστόριον τῶν Καρδινάλιων, τῶν συνηρημένων πρὸς τὴν παπικὴν ἐπίσκεψιν ὀρθοδόξων ἑλληνικῶν ἀπόψεων καὶ θὰ προελάμβανεν ἀδίκες κρίσεις εἰς βάρος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὴν ἀποφασισθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου στάσιν αὐτῆς.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Χριστιανισμός και Ευρώπη

Η Ίερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος στο δημοσιευθέν εις τὰς σελίδας 87-88 τοῦ προηγουμένου τεύχους τῆς «Εκκλησίας» ἔγγραφόν της πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας κ. Jacques Chirac, τὸ ὁποῖον κοινοποιήθηκε σὲ πολλές ἡγετικές ἐκκλησιαστικές καὶ πολιτικές προσωπικότητες τῆς Εὐρώπης, διαμαρτύρεται διότι κατὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Σύνοδον Κορυφῆς εἰς Νίκαιαν, μὲ πρότασιν τῆς Γαλλικῆς Προεδρίας ἀπαλείφθηκε ἐκ τῆς ψηφισθείσης Χάρτας τῶν Θεμελιωδῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων πᾶσα μνεία τῶν θρησκευτικῶν θεμελιῶν καὶ τοῦ ἱστορικοῦ χριστιανικοῦ παρελθόντος τῆς Εὐρώπης.

Ὡς τονίζεται στὸ ἔγγραφο αὐτό, «οὐδεὶς δύναται νὰ θέσῃ εἰς τὸ περιθώριον ἢ νὰ οβήσῃ διὰ μᾶς μονοκονδυλιάς τὴν σπουδαίαν καὶ σημαντικὴν προσφορὰν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ Πολιτισμοῦ τῆς Εὐρώπης, εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν ἠθικῶν της ἀξιῶν, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν· οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ τὴν προσφορὰν του εἰς τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν νομολογίαν τῆς Εὐρώπης τὰς ὁποίας κατέστησε περισσοτέρων ἀνθρωπίνων ἢ τὴν παρασχεθεῖσαν δαφυλῶς ὑπ' αὐτοῦ ἠθικὴν στήριξιν εἰς τὰ διάφορα ἀνθρωπιστικὰ κινήματα κατὰ τὴν μακροαίωνα ἱστορίαν τῆς Εὐρώπης».

Χαίρομεν, διότι καὶ ὁ Πάπας Ρώμης Ἰωάννης Παῦλος Β΄ ἔχει προβῆ σὲ ἀνάλογες ἐπισημάνσεις, συμφωνώντας ἔτοι πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ ἔγγράφου τῆς Ἱ. Συνόδου.

Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία καὶ Εὐρώπη

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος, στὴν ὁμιλίαν του πρὸς τοὺς Ἑλληνες Εὐρωβουλευτές, πὸν ἔγινε τὴν 27ῆ Ἰανουαρίου 2001 στὴν «Ἀθηναϊκὴ Λέσχη» καὶ πὸν ὁλόκληρη δημοσιεύθηκε στίς σελίδες 95-99 τοῦ τεύχους Φεβρουαρίου, τόνισε, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἐξῆς:

«Πρέπει νὰ σᾶς πῶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐπιχειρεῖ σήμερον ἓνα μεγάλο ἀνοιγμα πρὸς λαοὺς

καὶ Ἐκκλησίες τῆς Εὐρώπης. Μὲ τίς δυνατότητες πὸν ἔχομε ἀναπτύσσομε τὴ συνεργασία μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Βαλκανικῆς καὶ τῆς Κεντροανατολικῆς Εὐρώπης. Κάθε χρόνο ἡ Ἐκκλησία μας δίδει δεκάδες ὑποτροφῶν σὲ σπουδαστὲς τῶν χωρῶν αὐτῶν τῶν περιοχῶν τῆς Εὐρώπης καὶ μάλιστα ὄχι μόνο σὲ ἐκείνους πὸν σπουδάζουν Θεολογία, ἀλλὰ καὶ Ἰατρικὴ καὶ στὸ Πολυτεχνεῖο καὶ σὲ ἄλλες σχολές. Ἐνημερώνομε σὲ τακτικὴ βάση γιὰ τίς δραστηριότητές μας ὄλες τίς Ἀυτοκέφαλες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, τὴν Ρωμαιοκαθολικὴ καὶ Προτεσταντικὴς Ὁμολογίης. Συμμετέχομε σὲ ὄλα τὰ Fora καὶ τοὺς πανευρωπαϊκοὺς θεολογικοὺς καὶ κοινωνικοὺς διαλόγους. Παίρομε ἐνεργὸ μέρος στὴν προώθησιν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης μεταξὺ τῶν λαῶν καὶ τῶν πιστῶν τῶν διαφόρων θρησκειῶν καὶ ἐνεργοῦμε πᾶν τὸ δυνατὸν γιὰ νὰ ἐξαλειφθῇ ἡ βία, ἡ τρομοκρατία καὶ ὁ ρατσισμὸς ἀπὸ τίς κοινωνίες τῆς Εὐρώπης.

Ὡς Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος συγκροτήσαμε εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν Εὐρωπαϊκῶν θεμάτων, μὲ σκοπὸ νὰ παρακολουθεῖ τὰ εὐρωπαϊκὰ δρώμενα καὶ νὰ συμμετέχει σ' αὐτὰ καὶ ἀναπτύσσομε τὸ Γραφεῖο μας στίς Βρυξέλες, πὸν μὲ ἐπικεφαλῆς Ἐπίσκοπο δίδει τὴ μαρτυρία τῆς Ἐκκλησίας μας στὰ ἐκεῖ κέντρα λήψεως τῶν ἀποφάσεων. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὀφείλω νὰ προσθέσω ὅτι τὸ Γραφεῖο μας, τὸ ὁποῖο ἰδρύθηκε μὲ κοινὴ συμφωνία Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συνεργάζεται στενὰ μὲ τὸ ἀντίστοιχο Γραφεῖο του, καί, ἐπὶ πλέον, ἀξιοποιεῖ τίς δυνατότητες πὸν παρέχονται ἀπὸ τὴν Ε.Ε. στοὺς πολίτες της καὶ ἐπομένως καὶ στίς Ἐκκλησίες της. Ἡ ἀνάγκη στενῶν σχέσεων συνεργασίας μας μὲ ὄλες τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες τῆς διευρυνμένης Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης, ἀλλὰ καὶ μὲ τίς ἐτεροδόξες Ἐκκλησίες εἶναι προφανής».

Ἐκκλησία καὶ «Πολιτιστικὴ Ὀλυμπιάς»

Ἡ Ίερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀναφερομένη στὸ ἐκπονηθὲν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου

Πολιτισμοῦ Πρόγραμμα-Πλαίσιοι τῆς Πολιτιστικῆς Ὀλυμπιάδος μὲ ἐγγραφόν τῆς πρὸς τὸν Ὑπουργὸν Πολιτισμοῦ κ. Εὐάγγελον Βενιζέλον συνιστᾷ ὅπως στὸ περὶ οὗ ὁ λόγος Πρόγραμμα παρουσιασθῆ ὁ “πολιτικὸς πλοῦτος τῆς παραδόσεως ἡμῶν ὡς ἀκολούθως:

1. Εἰς τὸ Πρόγραμμα «Τέσσερα συνέδρια» τὰ ὁποῖα θὰ πραγματοποιηθοῦν, εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ὅπως καὶ ἡ Ἐκκλησία συμμετάσχη δι’ ὁμιλητῶν οἱ ὁποῖοι θὰ παρουσιάσουν τὸ πολιτισμικὸν πλαίσιον ἐντὸς τοῦ ὁποῖου κινεῖται, ἐνδεχομένως δὲ καὶ διοργανώση Συνέδριον μὲ θέμα: «Ὁ Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς ἀνάμεσα στὴν οἰκουμενικότητα καὶ τὴν παγκοσμιοποίηση» τὸ ὁποῖον θὰ ἐπιχορηγηθῆ ὑφ’ Ὑμῶν.

2. Εἰς τὸ Πρόγραμμα «Ἐκθέσεις» δύνανται νὰ ἐνταχθοῦν τὰ ἔργα τῆς Ὁρθοδόξου Ἀγιογραφίας.

3. Εἰς τὸ Πρόγραμμα «Μεγάλα μουσικὰ γεγονότα» δύνανται ὡσαύτως νὰ ἐνταχθοῦν τὰ θεοσπέσια ἔργα τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς ἢ ὁποῖα διαθέτει στοιχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς ἐμπελουτισμένα διὰ μέσον τῶν αἰῶνων.

4. Εἰς τὸ Πρόγραμμα «Λαϊκὸς πολιτισμὸς» ἔχουμεν τὴν δυνατότητα ἵνα συνεισφέρωμεν διὰ τῆς προβολῆς τοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐνυπάρχοντος λαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

5. Εἰς τὸ Πρόγραμμα «Ἄλλη ὄψη τοῦ Πολιτισμοῦ» καὶ εἰς τὸν λεγόμενον «ἔγκλειστοι πολιτισμοὶ» δύνανται ἵνα προβληθῆ τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ ἡ σημασία αὐτοῦ διὰ τὴν νοηματοδότησιν τοῦ Πολιτισμοῦ”.

Προκαταλήψεις, μῦθοι καὶ ἀλήθεια γιὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Περιουσία

Ἡ «Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» κυκλοφόρησε προσφάτως καλαίσθητον μικρὸν βιβλίον, πὸν ἐγράφη ἀπὸ τὸν Διευθυντὴν τῶν Ἐκδόσεών τῆς καὶ Ἀρχισυντάκτην τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία» θεολόγον-νομικὸν κ. Εὐάγγελον Π. Λέκκον, μὲ τὸν τίτλον «Ἐκκλησιαστικὴ Περιουσία: Οἱ προκαταλήψεις - Οἱ μῦθοι - Ἡ ἀλήθεια» (Ἀθήνα 2001, σσ. 40).

Στὸ δημοσίευμα αὐτὸ ὁ σ., μετὰ τὴν ἐπισήμανσιν τῆς ἀναγκαιότητος, τῶν φορέων, τῆς προελεύσεως, τῆς διοικήσεως καὶ τοῦ καθεστώτος τῆς προστασίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, ἐνημερώνει γιὰ τὴν ἐναντι αὐτῆς ἐπιβουλήν καὶ τὶς ἀρπακτικὰς ἐνέργειες

τοῦ Νεοελληνικοῦ Κράτους, τὸ ὁποῖον παραθεωρεῖ, ὡς μὴ ὄφελεν, «τὸν ἀτελείωτον κατάλογον» τῶν πικύων καὶ πολυπύχων φιλανθρωπικῶν, κοινωνικῶν καὶ πολιτιστικῶν προσφορῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ ἐξαιρετὸν πόνημα τοῦ κ. Λέκκου, πὸν διακρίνεται γιὰ τὴν ἀρίστην ἐκκλησιολογικὴν, ἱστορικὴν καὶ νομικὴν του τεκμηρίωσιν, στὰ τελικὰ συμπεράσματά του ἐπισημαίνει, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἐξῆς: «Ἡ περιουσία αὐτὴ δὲν ἀνήκει στὰ ἐπὶ μέρους πρῶτα πὸν ἀποτελοῦν τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Ἀνήκει στὸν κληρὸ καὶ τὸ λαὸ, ὡς Σῶμα Χριστοῦ, καὶ οἱ πόροι τῆς διατίθενται... γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ λαοῦ...

»...Τὸ κράτος, ἂν καὶ εἶναι κάτοχος 33,73 φορῆς μεγαλύτερης ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ἑκτασῆς γῆς (43.598.000 στρεμμάτων, ἐναντι 1.292.300) ὄχι μόνον δὲν τὴν ἀξιοποιεῖ ὑπὲρ τῶν ἀγροτῶν καὶ κτηνοτρόφων, ἀλλὰ καὶ ἐποφθαλμῶν –παρανόμως– καὶ αὐτὴν πὸν ἀπέμεινε στὴν ἰδιοκτησία τῶν Μοναστηριῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἀποδεικνύοντας ὅτι δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ τοὺς φτωχοὺς, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἀποδυνάμωσιν τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως αὐτὸ συνέβη ἐπὶ Εἰκονομάχων (8ο-9ο αἰῶνες) καὶ Βαναροκρατίας (1830-35)».

«Συμβατικὴ ὑποχρέωσις τοῦ Κράτους»

Στὴ συνέχεια, ἔνεκα τῶν διαφαινομένων προθέσεων τῆς Κυβερνήσεως γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Περιουσία, ἃς ἐπιτραπῆ νὰ προσθέσωμεν, ὅτι στὰ τελικὰ Συμπεράσματα τῆς μελέτης του ὁ κ. Εὐάγγελος Λέκκος καταλήγει ὡς ἐξῆς:

«Ἐνκαίρως - ἀκαίρως προβάλλεται τὸ “ἐπιχείρημα” ὅτι τὸ Κράτος πρέπει νὰ πάρει τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσία, διότι ἔχει ἀναλάβει τὴν μισθοδοσίαν τῶν Ἐφημερίων (ἀπὸ τὸ 1945) καὶ τῶν Ἐπισκόπων (ἀπὸ τὸ 1980). Ἀποσιωπᾶται, ὅμως, τὸ γεγονός ὅτι ἡ μισθοδοσία αὐτὴ ἀποτελεῖ συμβατικὴ ὑποχρέωσις τοῦ Κράτους, ἐναντι τῶν μεγάλων παραχωρήσεων γῆς σὶς ὁποῖες εἶχε προβεῖ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, κυρίως ἀπὸ τὸ 1922 ὡς τὸ 1932, γιὰ τὴν ἀποκατάστασιν προσφύγων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ κατὰ τὸ 1952 ὁπότε τὸ Κράτος πῆρε τὰ 4/5 (80%) τῆς καλλιεργούμενης ἢ καλλιεργήσιμης ἐκκλησιαστικῆς ἀγροτικῆς γῆς, στὸ 1/3 τῆς πραγματικῆς ἀξίας τῆς, ἐνῶ καὶ ἀπὸ τὶς ἀκαθάριστες εἰσπράξεις τῶν ἱερῶν ναῶν τὸ Κράτος λαμβάνει τὸ 35%! (Ἰσὺ σημειωθεῖ, παρενθετικά, ὅτι ἡ κρατικὴ αὐτὴ ἐπιβουλή δὲν ἄγχι

ξε ποτέ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, διότι μὲ τὴν Συνθήκη τοῦ Λονδίνου, τὸ 1830, οἱ τότε Μεγάλες Δυνάμεις ἐπέβαλαν στὸ νεοελληνικὸ κρατῖδιο νὰ μὴ τὴ θίξει ποτέ. Ἔτσι, στὰ χρόνια ποὺ παρήλθαν, παρέμεινε ἀλώβητη καὶ πολλαπλασιάστηκε). Ἡ ἀλήθεια, γιὰ τὴ μισθοδοσία ἀπὸ τὸ Κράτος τῶν κληρικῶν, εἶναι αὐτὴ ποὺ ἐπεσήμανε κάποτε ὁ ἀείμνηστος Γεώργιος Παπανδρέου: Ἀποτελεῖ ἐλάχιστη ἀνταπόδοση τοῦ Κράτους σ' αὐτὰ ποὺ ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἔχει δώσει σὲ ψυχὲς καὶ παρουσία, γιὰ τὴν ἐπιβίωση τοῦ Ἔθνους!

»Μὲ τὸ «νόμο Τρίτη» (1700/87) καὶ μὲ πρόσχημα τὴν οὐσιαστικὴ «ἀπαλλοτριώση-δήμευση» τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, ἐπιχειρήθηκε ἡ ἀναίρεση τοῦ θεμελιώδους δικαιώματος τῆς Ἐκκλησίας, νὰ ἔχει περιουσία, αὐτονομία, αὐτοδιοίκητο. Οὐσιαστικά, δηλαδή, ἔγινε προσβολὴ τῆς θρησκευτικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἐλευθερίας της καὶ ἀμφισβητήθηκε ἡ νομικὴ καὶ κοινωνικὴ παρουσία της, ἡ προστατευμένη ἀπὸ συνταγματικὲς καὶ ἄλλες διατάξεις. Ἐπομένως, μετὰ τὴν ἀπόφαση καὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Δικαστηρίου Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων (1994), κάθε νέα τυχὸν ἀπόπειρα πρὸς τὴν ἴδια ἢ παρεμφερῆ κατεύθυνση, θὰ εἶναι παράνομη καὶ ἐκ τῶν προτέρων καταδικασμένη σὲ ἀποτυχία. Ἡ Πολιτεία ἔχει συνταγματικὸ χρέος νὰ μεριμνᾷ γιὰ τὴν Ἐκκλησία τῆς «ἐπικρατοῦσας» στὴν Ἑλλάδα θρησκείας, ὄχι μόνον «μὲ ποσοτικὴ ἀλλὰ καὶ μὲ ποιοτικὴ ἔννοια, ἀναφερόμενη στὴν πρόνοια νὰ παραμείνει ἐπικρατοῦσα». Καὶ αὐτὴ ἢ μέριμνα ἐκτείνεται καὶ στὴ διοίκηση καὶ προστασία τῆς περιουσίας, διότι ἀποτελεῖ μέσον γιὰ τὴν ἐπιτέλεση τῶν σκοπῶν τῆς Ἐκκλησίας».

«Οὐδεμία ἀναφορὰ εἰς τὸν Θεόν»

Ὁρθόδοξον χριστιανικὸν περιοδικὸν εὐστόχως

δημοσιεύει περικοπὲς ἐπιστολογράφου ἀθηναϊκῆς ἐφημερίδος, ὁ ὁποῖος, ἀναφερόμενος στὰ μηνύματα καὶ στὶς εὐχὲς, τὶς ὁποῖες ἀπευθύνουν οἱ πολιτικοί μας στὸν λαόν, σημειώνει:

«Παρακολουθῶ τὰ μηνύματα καὶ τὰς εὐχὰς τῶν πολιτικῶν μας ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐορτίων ἐκδηλώσεων (ἐθνικῶν καὶ θρησκευτικῶν)... Πάντες ἀναφέρονται εἰς κοινωνικὰ προβλήματα, βελτίωσι τοῦ Κράτους, προοπτικὴν εὐημερίας, ἀναπτύξεως καὶ προόδου, ὁμοψυχίαν καὶ εἰρήνην... Ὅλα τὰ ἐπαγγέλλονται, δι' ὅλα νουθετοῦν τὸν λαόν καὶ καλῶς πράττοντες, θερμοῦς ἀπὸ καρδίας εὐχονται».

Καὶ συνεχίζει μὲ πόνον ὁ ἐν λόγῳ ἐπιστολογράφος: «...Ὅμως ἀπὸ τὰ γραπτὰ κείμενα καὶ τοὺς λόγους τῶν ἐλλείπει χαρακτηριστικῶς καὶ ἡ ἐλάχιστη ἐπίκλησις τῆς ἐξ Ὑψους ἀντιλήψεως διὰ τὴν εὐδωσιν τῶν ἐπαγγελιῶν των. Οὐδεμία ἀναφορὰ, ἔστω καὶ γιὰ τὰ μάτια τοῦ κόσμου, εἰς τὸν Θεόν... Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἰς πάντα τὰ ἐγχειρήματά των (ἐν πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ) “ἀπὸ Θεοῦ ἤρχοντο καὶ εἰς Θεὸν ἐτελεύτων”. Οἱ Βυζαντινοὶ ἐδημιούργησαν πολιτισμὸν χιλιετοῦς ἀκτινοβολίας καὶ ἐφώτισαν τὴν Εὐρώπην καὶ διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως...».

»Εὐρισκόμενοι ἤδη πρὸ μεγάλων προβλημάτων, τὰ ὁποῖα οἱ ἴδιοι ἐν πολλοῖς ἐδημιούργησαμεν, ἂς διαχθῶμεν ἀπὸ τὴν φέρελπιν νεότητα, ἢ ὁποῖα, ἀηδιασμένη ἀπὸ “τὰ σκύβαλα καὶ τὰ ἄχνηρα” τῆς ἀρνήσεως, ἐπιστρέφει “ὡς διψῶσα ἔλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων” τῆς ζώσης πίστεως. Ὑποδεικνύει εἰς τοὺς “ἀποστατήσαντας πρεσβυτέρους ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους” τὴν ὀρθὴν πορείαν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ 21ου αἰῶνος».

Ε.Δ.Θ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΥΠΟΥ τῆς 12ης Φεβρουαρίου 2001

Συνήλθε ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, ἀπὸ 5ης ἕως 8ης Φεβρουαρίου ἐ.ξ., στὴν τακτικὴ κατὰ μῆνα Συνεδρία τῆς ἡ Διαρκῆς Ἱερᾶ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τὶς Συνεδριάσεις:

Α. Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ἐνημέρωσε τὰ μέλη τῆς Δ.Ι.Σ.:

– Γιὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ κ. Προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας στὸ Βατικανὸ καὶ τὴν συνάντησίν του μὲ τὸν Πάπα.

– Γιὰ τὸ θέμα τῶν διμερῶν συνομιλιῶν μὲ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο.

– Γιὰ τὴν καθιέρωσιν ἀπὸ τὴν Πολιτεία τοῦ μαθήματος τῆς Σεξουαλικῆς Ἀγωγῆς στὰ Σχολεῖα.

– Γιὰ τὴν γενομένη ἐπίσκεψιν στὸ Κοσσυφοπέδιο, προκειμένου νὰ ἐκδηλωθεῖ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ ἡ ποιμαντικὴ μέριμνά της γιὰ τοὺς Ἕλληνας Στρατιῶτες ποὺ ὑπηρετοῦν στὴν εὐαίσθητὴ αὐτὴ περιοχὴ.

– Γιὰ τὴν συνάντησίν του στὴ Μονὴ «Γκρατσάνιτσα» μὲ τὸν Μακαριώτατο Πατριάρχην Σερβίας κ. Παῦλο καὶ τὸν Πανιερώτατο Ἐπίσκοπο Ράσκακας καὶ Πριζρένης κ. Ἀρτέμιο, στὸν ὁποῖο προσέφερε τὸ ποσὸ τῶν 20.000.000 δραχμῶν γιὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἐπιτακτικῶν ἀναγκῶν τῆς Ἐπαρχίας του.

– Γιὰ τὴν εἰσήγησιν τοῦ κ. Βλασίου Φειδᾶ κατὰ τὸν ἐπίσημο ἑορτασμὸ τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου στὴν Ἱερὰ Μονὴ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Πεντέλης καὶ τὴν συζήτησιν ποὺ ἐπακολούθησε μὲ θέμα: «Τὸ χρέος τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας ἐναντι τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν Ἱερὸν Φῶτιον».

– Γιὰ τὴν προβλεπόμενη ἀπὸ τὸ νέο νομοσχέδιο τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας ἀναβάθμισιν τῶν

Ἀνωτέρων Ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν.

Β. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἡ Δ.Ι.Σ. ἀπεφάσισε:

– Νὰ διοργανωθεῖ Ἡμερίδα μὲ θέμα «Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἐκπαίδευσις στὸν 21ο αἰῶνα. Προκλήσεις - Προοπτικὲς», γιὰ τοὺς Ἐκπαιδευτικούς, οἱ ὁποῖοι ὑπηρετοῦν στὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἐκπαίδευσις.

– Νὰ δημοσιευθεῖ ὁ Προκαταρκτικὸς Κατάλογος τῶν πρὸς Ἀρχιερατεῖαν ἐκλογίμων Κληρικῶν.

– Νὰ συσταθεῖ Ἐπιτροπὴ, προκειμένου νὰ μελετήσῃ τὸ ὑπὸ ἔκδοσιν σχολικὸν ἐγχειρίδιον, τὸ ὁποῖο ἀναφέρεται στὴν σεξουαλικὴ διαπαιδαγώγησιν τῶν Μαθητῶν στὸ Γυμνάσιον καὶ στὸ Λύκειον, ὥστε νὰ ὑποβάλῃ σχετικὴ εἰσήγησιν στὴν Ἱερὰ Σύνοδον.

– Νὰ δοθεῖ γιὰ τὸ δῖμηνον Ἰανουαρίου - Φεβρουαρίου τὸ ἐπίδομα γιὰ τὸ τρίτον τέκνον σὲ οἰκογένειαν νέων δικαιούχων τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Θράκης, οἱ ὁποῖοι συνολικὰ ἀνέρχονται σὲ 406.

– Νὰ ἐκτυπωθεῖ ἀπὸ τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὴν Γεωργιανὴ γλῶσσα τὸ θεολογικὸ ἔργον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ «Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθόδοξου Πίστεως», γιὰ νὰ χρησιμοποιοθεῖ ἀπὸ τὶς Ἐκκλησιαστικὰς καὶ Θεολογικὰς Σχολὰς τοῦ Πατριαρχείου Γεωργίας.

– Νὰ ἀποσταλεῖ Ἐγκύκλιος στὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν καὶ τὶς Ἱερὰς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, γιὰ τὴν ἑβδομάδα Ἱερατικῶν Κλίσεων (Γ' ἑβδομάδα Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς).

– Νὰ ἐκπροσωπηθεῖ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Καλαβρυτῶν καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀμβρόσιο στὶς ἐορταστικὰς ἐκδηλώσεις γιὰ τὰ 180 χρόνια ἀπὸ τὴν ἑναρξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως (1821-2001), ποὺ θὰ λάβουν χώρα στὶς 25 Φεβρουαρίου ἐ.ξ., στὸ Ἰάσιο τῆς Ρουμανίας.

– Νὰ ἐκπροσωπηθεῖ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος

ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Περιστερίου κ. Χρυσόστομο στὴ Γ' Συνέλευση τοῦ Χριστιανικοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Περιβαλλοντικοῦ Διαδικτύου, ἢ ὁποία θὰ πραγματοποιηθεῖ στὴν πόλη Raubichi τῆς Λευκορωσίας κατὰ τὸ διάστημα 26-31 Μαΐου ἑ.ἔ.

– Νὰ ἀποσταλεῖ συγχαρητήριο ἔγγραφο στὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομο, γιὰ τὴν προσφορὰ τῶν μελετῶν του, ποὺ ἔχουν ἐκδοθεῖ ὡς τώρα, στὴν Βιβλιοθήκη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

– Νὰ ἀναβιώσει τὸ Πρόγραμμα ἀνταλλαγῆς ἐπισκέψεων Ἑλλήνων καὶ Ἀγγλικανῶν Κληρικῶν.

– Νὰ ἀποσταλεῖ συγχαρητήριο ἔγγραφο στὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Ἡλείας γιὰ τὸ φιλανθρωπικὸ καὶ κοινωνικὸ ἔργο ποὺ ἐπιτελεῖται ἀπὸ αὐτήν.

– Νὰ δημιουργηθεῖ Ἀκαδημία Ἐκκλησιαστικῶν Τεχνῶν.

– Νὰ καθιερωθεῖ ἡ πρώτη Κυριακὴ τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου ἐκάστου ἔτους ὡς ἡμέρα ἀφιερωμένη στοὺς Δωρητὲς Ὁργάνων Σώματος.

– Νὰ διοργανωθεῖ κατὰ τὸν προσεχῆ Μαῖο ἑ.ἔ., διήμερο Ἐπιστημονικὸ Συνέδριο μὲ θέμα «Ἡ Πολιτιστικὴ ταυτότητα τῶν Ἑλλήνων».

Γ. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἀσχολήθηκε ἐπίσης μὲ θέματα τῆς Ε.Κ.Υ.Ο., μὲ διάφορα ὑπηρεσιακὰ θέματα τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν, ἐγκρίσεις ἀποσπάσεων Κληρικῶν στὸ ἐξωτερικὸ καὶ διορισμοὺς μελῶν Ἐπισκοπικῶν Δικαστηρίων Ἱερῶν Μητροπόλεων.

(Ἐκ τῆς Ἀρχιγραμματείας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου)

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΥΠΟΥ τῆς 15ης Φεβρουαρίου 2001

Τὸ Σάββατο 17 Φεβρουαρίου 2001 θὰ γίνῃ στὴν Ὑδρα, στὶς 12.30 τὸ μεσημέρι ἡ ἐνθρόνιση τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης κ. Ἐφραίμ στὸν Ἱερὸ Καθεδρικὸ Ναὸ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, καὶ τὴν Κυριακὴ 18 Φεβρουαρίου 2001 στὸν Πολύγυρο Χαλκιδικῆς στὶς 12.15 τὸ μεσημέρι ἡ ἐνθρόνιση τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κασσανδρείας κ. Νικοδήμου στὸν Ἱερὸ Καθεδρικὸ Ναὸ Ἁγίου Νικολάου.

Στὶς ἐνθρονίσεις θὰ προστεῖ ὁ Μακαριώτατος

Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος.

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου)

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ τῆς 21ης Φεβρουαρίου 2001

Συνῆλθε σήμερα, 21η τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου ἑ.ἔ., στὴν προγραμματισμένη Συνεδρία τῆς, ἢ Ἐπιτροπῆ Διαδικασίας τῆς Συλλογῆς Ὑπογραφῶν γιὰ τὸ θέμα τῆς προαιρετικῆς ἢ μὴ ἀναγραφῆς τοῦ Θρησκευμάτος στὰ νέα Δελτία Ταυτοτήτων. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐκτίμησε τὴν ἕως τώρα πορεία τῆς διαδικασίας συλλογῆς τῶν ὑπογραφῶν καὶ διεπίστωσε γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ ὅτι αὐτὴ συνεχίζεται ὁμαλὰ καὶ ἀπολύτως ἱκανοποιητικά.

Ἐπίσης ἡ Ἐπιτροπὴ ἀποφάσισε:

α) Τὰ τελικὰ στοιχεῖα νὰ ἀνακοινωθοῦν μετὰ τὴν λήξη τῆς διαδικασίας συλλογῆς τῶν ὑπογραφῶν, δηλαδὴ μετὰ τὶς 25 Μαρτίου 2001, καὶ

β) Τὰ Ἐντυπα νὰ παραμείνουν στὴν Ἱερὰ Σύνοδο γιὰ διαφύλαξη τῆς ἐμπιστευτικότητος τῶν ὑπογραφῶν.

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου)

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΥΠΟΥ τῆς 22ης Φεβρουαρίου 2001

Ὁμάδα Γερμανῶν Ρωμαιοκαθολικῶν θεολόγων, ἐπικεφαλῆς τῆς ὁποίας εἶναι ὁ καθηγητὴς τοῦ Ποιμαντικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μάιντς κ. Οὐμπέρτος Μπράντσεν, καὶ ἡ ὁποία πραγματοποιεῖ ἐκπαιδευτικὸ ταξίδι στὴν Ἑλλάδα, ἔγινε σήμερα ἐκ προσώπου τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου δεκτὴ ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀμβρόσιο, Πρόεδρο τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν Σχέσεων, πλαισιούμενο ἀπὸ τὸν Ἀρχιγραμματᾶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, Πανοσιολογιώτατο Ἀρχιμανδρίτη κ. Θεολόγο Ἀποστολίδη καὶ ἄλλους συνοδικοὺς ὑπηρεσιακοὺς παράγοντες.

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀμβρόσιος καὶ οἱ Γερμανοὶ Ρωμαιοκαθολικοὶ θεολόγοι εἶχαν μακρὰ συζητή-

ση μέσα σὲ ἰδιαίτερος εὐχάριστο καὶ ἐποικοδομητικὸ κλίμα. Κατ' αὐτὴν συζητήθηκαν θέματα σχετικὰ μὲ τὴν ὑπαρξὴ διαφόρων ρευμάτων μέσα στὴν Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, τὴ διαμόρφωση τῆς ἐνοριακῆς ζωῆς, τὴν προετοιμασία τῆς Πανορθοδόξου Συνόδου, τὶς σημερινὲς σχέσεις μεταξὺ Ὁρθοδόξου καὶ Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, τὸ κοινωνικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, θέματα μεταναστῶν κ.ἄ., γιὰ τὰ ὁποῖα εἶχαν ζητήσει οἱ ξένοι ἐπισκέπτες νὰ ἐνημερωθοῦν. Ἡ συνάντηση πρὸς τιμὴν τῶν Γερμανῶν θεολόγων. Ἡ ὁμάδα ἔχει προγραμματίσει νὰ ἐπισκεφθῆ καὶ τὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Περιστερίου.

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου)

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΥΠΟΥ τῆς 5ης Μαρτίου 2001

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐπικαιρότητος ποὺ ἔχει λάβει τελευταῖα τὸ θέμα τῆς ὀνομασίας τοῦ κράτους τῶν Σκοπίων, ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος αἰσθάνεται τὸ χρέος νὰ ἐκφράσει τὴν ἀνησυχία της γιὰ τὸ ἐνδεχόμενον νὰ ἀναγνωρισθῆ ἐπισήμως καὶ διεθνῶς τὸ γειτονικὸ κράτος μὲ ὄνομα ποὺ θὰ περιέχει τὸν ὄρο «ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ». Ἡ ἔκφραση αὐτῆς τῆς ἀνησυχίας ἔρχεται ὡς συνέχεια καὶ ὡς ἐπιβεβαίωση προηγουμένης σχετικῆς Ποιμαντορικῆς Ἐγκυκλίου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου (ὑπ' ἀριθμ. 2536), ἡ ὁποία ἐξεδόθη στὶς 5 Ἰουνίου 1992 καὶ συνοδεύθηκε ἀπὸ ἐπιστολὴ τοῦ Μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σεραφείμ πρὸς τοὺς Πρωθυπουργοὺς τῶν κρατῶν-μελῶν τῶν Ε.Ο.Κ. (σήμερα Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως) καὶ πρὸς τοὺς Προέδρους τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καὶ τῆς Ρωσίας (ἡμερ. 11.6.1992).

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος πιστεύει ὅτι ἡ χρησιμοποίηση τοῦ ὀνόματος «ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ» ἀπὸ τὸ γειτονικὸ κράτος, ἀποτελεῖ σφετερισμὸ σημαντικοῦ τμήματος τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ Πολιτισμοῦ μας, ἀνοίγει τὸν δρόμο γιὰ ἐδαφικὲς διεκδικήσεις καὶ γιὰ τὴν ἀνακίνηση ἀνυπάρκτων μειονοτικῶν ζητημάτων, τραυματίζει τὴν ἑλληνικὴ ἀξιοπρέπεια καὶ προσβάλλει τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια. Ἡ Ἐκκλησία δὲν μπορεῖ νὰ ἀδιαφορήσῃ γιὰ τὶς κραυγὲς διαμαρτυρίας ποὺ ὑψώνονται

ἀπὸ τὶς Ὄργανώσεις τῶν Ἀποδήμων Μακεδόνων καὶ οἱ ὁποῖες ἔρχονται ἀπὸ ὅλα τὰ μῆκη καὶ τὰ πλάτη τῆς Ὑφῆλιου. Οὔτε μπορεῖ ἡ Ἐκκλησία νὰ παραβλέψῃ τὴν ἰδιαίτερη ἀγωνία τοῦ ποιμνίου της, ποὺ ζεῖ στὴν Βόρειο Ἑλλάδα. Διότι, ἂν μὲ δική μας ὑπογραφή ἀναγνωρισθῆ κράτος μὲ ὄνομα ποὺ θὰ περιλαμβάνει τὸν ὄρο «ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ» τότε σὲ λίγα χρόνια δὲν ἀποκλείεται νὰ ἀπαγορευθῆ στοὺς Βόρειους Ἕλληνες νὰ ὀνομάζονται Μακεδόνες.

Πιστεύουμε ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση καὶ ὅλος ὁ πολιτικὸς κόσμος θὰ ἀρθοῦν ἐπάξια στὸ ὕψος τῶν κρισίμων ἐθνικῶν περιστάσεων καὶ μὲ τὶς ἀποφάσεις τους θὰ ἐπιβεβαιώσουν τὴν ἀταλάντευτη ἐμμονή τους στὴν παλαιότερη ἀπόφαση γιὰ τὸ θέμα τοῦ Συμβουλίου Ἀρχηγῶν τοῦ Κομμάτων, ἡ ὁποία καὶ χειροκροτήθηκε ἀπὸ τὴν συντριπτικὴ πλειοψηφία τοῦ λαοῦ μας καὶ ὑποστηρίχθηκε ἀπὸ τὰ μαζικὰ καὶ ἐνθουσιώδη πατριωτικὰ συλλαλητήρια τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Θεσσαλονίκης, πολλῶν ἄλλων πόλεων καὶ τῶν μεγάλων κέντρων τοῦ ἐκτὸς Ἑλλάδος Ἑλληνισμοῦ.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ὑποστηρίζει ἐνθέρμως τὴν καλλιέργεια φιλικῶν σχέσεων καὶ τὴν ἐδραίωση κλίματος εἰρήνης καὶ ἐμπιστοσύνης μεταξὺ τῶν ὁμοδόξων Λαῶν τῆς Βαλκανικῆς. Ἡ εἰρήνη καὶ ἡ φιλία, ὅμως, δὲν μποροῦν νὰ βασίζονται στὴν ὑποχώρηση τῶν ἑλληνικῶν δικαίων. Παραλλήλως δὲ ἐκφράζουμε γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά τὴν διάθεσή μας νὰ προσφέρουμε τὶς καλὲς μας ὑπηρεσίες γιὰ τὴν ἐπίλυση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ προβλήματος στὸ κράτος τῶν Σκοπίων, ὥστε νὰ παύσῃ ἡ ταλαιπωρία καὶ ἡ ἀπομόνωση ἐνὸς σημαντικοῦ ἀριθμοῦ Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν.

(Ἐκ τῆς Γραφείου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου)

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΥΠΟΥ τῆς 6ης Μαρτίου 2001

Μὲ ἀφορμὴ τῆ μεγάλης συνεισφορά τοῦ Ὁμίλου τῆς Τραπεζῆς Πειραιῶς στὴ λειτουργία τοῦ Προγράμματος γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῶν χριστιανικῶν οἰκογενειῶν τῆς Θράκης ποὺ ἀπέκτησαν τρίτο παιδί, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπένειμε σήμερα τὸ ἀνώτατο παράση-

μό της στον Πρόεδρο του Όμιλου κ. Μιχαήλ Σάλλα, σε έκδήλωση που έλαβε χώρα στις 13.00 τό μεσημέρι στην Αίθουσα Τελετών του Συνοδικού Μεγάρου.

Παρέστησαν ό Μακαριώτατος Άρχιεπίσκοπος Άθηνών και Πάσης Ελλάδος κ. Χριστόδουλος, τὰ Μέλη της Διαρκούς Ίερᾶς Συνόδου, ό Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ξάνθης και Περιθεωρίου κ. Παντελεήμων, ό Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Διδυμοτείχου και Όρεστιάδος κ. Νικηφόρος, πολλοί άλλοι Μητροπολίτες καθώς και πλήθος προσκεκλημένων.

Στην αρχή της έκδηλώσεως έλαβε τό λόγο ό Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ξάνθης και Περιθεωρίου κ. Παντελεήμων, ό όποιος παρουσίασε τό ιστορικό της απόφασεως της Ίερᾶς Συνόδου, για τό πρόγραμμα ένίσχυσης οικογενειών της Θράκης που απέκτησαν τρίτο παιδί και αναφέρθηκε στο σκεπτικό άπονομής του δικαίου έπαίλου Αύτης στον κ. Μιχαήλ Σάλλα και δι' αυτού στον Όμιλο της Τραπέζης Πειραιώς, ό όποιος εύαισθητοποιήθηκε στην άγωνία της Έκκλησίας για τό θέμα αυτό. Στην όμιλία του ό Σεβασμιώτατος έδωσε στοιχεία για την προέλευση των οικονομικών πόρων του προγράμματος, τό όποιο ένισχύουν ήθικώς και ύλικώς οί Σεβασμιώτατοι Άρχιερείς καταβάλλοντας τό δέκατο του μηνιαίου μισθοῦ τους, οί Ίερές Μητροπόλεις, οί Ίερές Μονές και τὰ Ίερά Προσκυνήματα, ή Έκκλησιαστική Κεντρική Υπηρεσία Οικονομικών, Ίδρύματα, Όργανισμοί και ιδιώτες. Μεταξύ των τελευταίων όμως ιδιαίτερα άνταποκρίθηκε ό κ. Μιχαήλ Σάλλας και ό Όμιλος της Τραπέζης Πειραιώς που προσέφερε συνολικά 350.000.000 έκατομμύρια δραχμές, ως τώρα. Από τὰ χρήματα αυτά ή Έκκλησία έλαβε 280.000.000 έκατομμύρια δραχμές μετά την άφαίρεση των φόρων που άνήλθαν στο ποσό των 70.000.000 έκατομμυρίων δραχμών.

Άκολουθως έλαβε τόν λόγο ό Μακαριώτατος Άρχιεπίσκοπος Άθηνών και Πάσης Ελλάδος κ. Χριστόδουλος ό όποιος ύπογράμμισε ότι είναι ή πρώτη φορά που ή Έκκλησία της Ελλάδος βραβεύει με την άνώτατη διάκρισή της ένα φυσικό πρόσωπο, τό όποιο προσέφερε ύλική βοήθεια. Ός τώρα έχει άπονείμει τή διάκριση αυτή

σε εργάτες του άμπελώνος της για την πνευματική προσφορά τους. Η συγκεκριμένη προσφορά έχει πνευματικό χαρακτήρα, διότι ύποστηρίζει την πρωτοβουλία της Έκκλησίας, ή όποία θεωρεί ως πρώτη προτεραιότητας θέμα τό δημογραφικό πρόβλημα.

Η προσπάθεια αυτή, συνέχισε ό Μακαριώτατος, ξεκίνησε με 93 παιδιά, για τό καθένα από τὰ όποια δίδονται μηνιαίως 40.000 δραχμές. Τώρα ό αριθμός των παιδιών σχεδόν τετραπλασιάσθηκε και σήμερα έφθασε τὰ 403. Η Ίερά Σύνοδος χαίρεται για τό γεγονός αλλά και προβληματίζεται για την περαιτέρω ύλοποίηση του προγράμματος. Η μόνη σοβαρή άνταπόκριση στην προσπάθεια της αυτή προήλθε από τόν Όμιλο της Τραπέζης Πειραιώς, και συμπλήρωσε ότι έφ' όσον ύπάρξουν οί προϋποθέσεις, δηλαδή βρεθούν άντάξιοι μιμητές του κ. Μιχαήλ Σάλλα, ένδεχομένως τό μέτρο να έπεκταθεί και σε άλλες περιοχές της Ελλάδος.

Ό κ. Μιχαήλ Σάλλας βαθιά συγκινημένος εύχαρίστησε για την τιμή και πρόσθεσε ότι ίσως είναι ή πιό συγκινητική ήμέρα της ζωής του. Αναφέρθηκε στις έννοιες άνθρωπισμός, είλικρίνεια, άγάπη, καλοσύνη και άλληλεγγύη, έξήρε την πρωτοβουλία του Μακαριωτάτου και των Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτών και τόνισε ότι θα είναι πάντοτε άλληλέγγυος στο έργο αυτό.

Την Τελετή έκλεισε με δεξίωση προς τιμήν των παρισταμένων.

(Έκ του Γραφείου Τύπου της Ίερᾶς Συνόδου)

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ της 7ης Μαρτίου 2001

Με την από 9.2.2001 διακριτικήν έπιστολήν του προς τόν Μακαριώτατον Άρχιεπίσκοπον Άθηνών και Πάσης Ελλάδος κ.κ. Χριστόδουλον, ό Πάπας Ρώμης Ίωάννης - Παῦλος ό Β', έχοντας έξασφαλίσει την πρόσκληση της Έλληνικής Πολιτείας, αναγγέλλει την πρόθεσή του να έπισκεφθεί την Αθήνα, ως προσκυνητής του τόπου όπου πρό 1950 περίπου έτών ό Άπόστολος Παῦλος έκήρυξε τόν Χριστόν προς τούς Άθηναίους, και ζητεί να πληροφορηθεί άν ή έπίσκεψη του αυτή τυχόν προσκρούει σε κάποια άντίρρηση

ση της Ἐκκλησίας μας.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐξετάσασα, με ὑπεύθυνη ἐκκλησιαστική κρίση, κατὰ τὴν σημερινή Συνεδρία τὸ αἴτημα τοῦτο καὶ ἐν συνεπείᾳ πρὸς τὸ δεσμευτικό γι' Αὐτὴν Ἀνακοινωθέν της τῆς 1.12.2000, ὁμοφώνως ἀνακοινώνει τὰ κάτωθι:

1. Μέσα στὸ εὐρὺ πνεῦμα της ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας, παρὰ τὶς ὁποιοσδήποτε ἐπιφυλάξεις πού θὰ ἐδικαιοῦτο νὰ ἔχει ὡς πρὸς τὴν πραγματοποίηση αὐτῆς τῆς ἐπισκέψεως, δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ διατυπώσει ἄρνηση στὴν ἱκανοποίηση τῆς ὡς ἄνω ἐπιθυμίας τοῦ Ρωμαίου Ποντίφηκα, πολλῶ μᾶλλον διότι αὐτὴ ἔχει ἀκραιφνή προσκυνηματικό καὶ μόνο χαρακτήρα. Ἡ Ἑλλάδα εἶναι μία Ὁρθόδοξη χώρα πού ὁ φιλότιμος Λαὸς της εἶναι παραδοσιακὰ φιλόξενος καὶ εὐγενής.

2. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία δὲν περιφρονεῖ καὶ δὲν ὑποτιμᾷ τὴν ἱστορική μνήμη πού παραμένει ἐναργῆς στὸν τόπο αὐτό, ἀλλ' οὔτε αὐτοεγκλωβίζεται σὲ ἀδιέξοδα, πού σκοτίζουν τὸν νοῦ καὶ ἀλλοιώνουν τὶς ἀληθινὲς διαστάσεις τῶν γεγονότων. Οὐδέποτε ἐφοβήθη τὶς προκλήσεις καὶ ἀπέδειξε ὅτι μπορεῖ νὰ τὶς ἀντιμετωπίζει με πρα-
ότητα, νηφαλιότητα καὶ ψυχραιμία.

3. Ὁ πιστός Ἑλληνικός Λαὸς καλεῖται νὰ ἐμπιστευθεῖ τὴν Ἐκκλησιαστική του Ἡγεσία πού ὀρθοτομεῖ τὴν ἀλήθεια καὶ νὰ μὴν παρασυρθεῖ ἀπὸ διαστρεβλωτικές ἐρμηνεῖες τῶν ἀληθινῶν διαστάσεων τοῦ γεγονότος, πού ἐνδεχομένως θὰ γίνεῖ προσπάθεια νὰ τοῦ προσδοθοῦν.

4. Οἱ λεπτομέρειες τῆς ἐπισκέψεως αὐτῆς, ἰδιαίτερα δὲ οἱ ἀναφερόμενες στὸ ἐπίπεδο συμμετοχῆς τῆς Ἐκκλησίας μας στὶς διάφορες ἐκδηλώσεις πού θὰ ὀργανωθοῦν, θὰ ρυθμισθοῦν ἀπὸ κοινού, σύμφωνα με τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες καὶ τὶς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας μας.

(Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου)

Ραδιοφωνικός Σταθμός τῆς Ἐκκλησίας

Αἰχμές - Μιὰ νέα ἐκπομπὴ στὸν 89.4 FM

Κάθε Σάββατο, στὶς 11 π.μ., θὰ μεταδίδεται ἀπὸ τὶς 17 Φεβρουαρίου ἡ ἐκπομπὴ «Αἰχμές» με συζητήσεις γύρω ἀπὸ τρέχοντα θέματα τῆς κοινωνικῆς καὶ πνευματικῆς ἐπικαιρότητας με

συντονιστὴ καὶ παρουσιαστὴ τὸν Ἰ. Μ. Χατζηφώτη. Στὴν πρώτη ἐκπομπὴ θὰ λάβουν μέρος ὁ Ὑπουργός κ. Στ. Παπαθεμελῆς, ἡ πεζογράφος κ. Ἑλένη Λαδιᾶ, ὁ ἔθνογράφος κ. Ἀλέκος Φλωράκης καὶ ὁ ποιητὴς - μεταφραστὴς κ. Π. Α. Σινόπουλος. Θέμα: Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα σήμερα (α').

(15.2.2001)

Ὁ Ραδιοφωνικός Σταθμός τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀνακοινώνει ὅτι ἡ μηνιαία ἐκπομπὴ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστοδούλου με τίτλο «Ἡ ὥρα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου» θὰ συνεχίσει νὰ μεταδίδεται τὴν ἴδια ὥρα καὶ ἡμέρα (Κυριακὴ 12.00) κάθε μῆνα με τὴν ἐξῆς τροποποίηση:

Συντονιστὴς τῆς ἐκπομπῆς θὰ εἶναι, ὅπως καὶ στὸ παρελθόν, ὁ Πανοσ. Ἀρχιμανδρίτης Πολύκαρπος Μπόγρης με συμμετοχὴ κάθε φορὰ δύο δημοσιογράφων τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ρεπορτάζ, οἱ ὁποῖοι θὰ θέτουν τὶς ἐρωτήσεις τοὺς στὸν Μακαριώτατο.

Ἡ προσεχὴς, πρώτη με τὰ ἀνωτέρω δεδομένα, ἐκπομπὴ θὰ μεταδοθεῖ τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας (4.3.2001).

Ἀρμόδιος γιὰ ὁποιαδήποτε σχετικὴ ἐνημέρωση εἶναι ὁ Ὑπεύθυνος Ἐνημέρωσης τοῦ Σταθμοῦ Λάμπρος Σμαῖλης.

(22.2.2001)

(Ἀπὸ τὸν Ρ/Σ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος)

ΙΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Ἐκδήλωση τοῦ Κέντρου Στήριξης Οἰκογένειας τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν γιὰ τὸ «2001: Ἔτος Ἐθελοντισμοῦ»

Τὸ Κέντρο Στήριξης Οἰκογένειας τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, με πρωτοβουλία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστοδούλου, διοργανώνει σήμερα στὶς 6 τὸ ἀπόγευμα στὸ Αἶθριο τοῦ Μεγάρου Μελα (πλ. Κοτζιά) ἐκδήλωση γιὰ τὸ «2001: Ἔτος Ἐθελοντισμοῦ». Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐκδήλωσης θὰ τιμηθοῦν δεκαἕξι (16) πρόσωπα καὶ σύλλογοι σὲ ἀναγνώριση τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ

τους έργου και της προσφοράς αγάπης στον συνάνθρωπο.

Συγκεκριμένα ο Μακαριώτατος, ως Πρόεδρος του Κέντρου Στήριξης Οικογένειας της Ίερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, θὰ τιμήσει:

1. Τὸν Δήμαρχο Δερβενοχωρίων κ. Σωτήριο Ἀδάμ, ὁ ὁποῖος συνέβαλε στὴν ἐπιστροφή τῶν κατοίκων στὴ γενέτειρά τους, ἐπιχορηγώντας μὲ τὸ ποσό του ἐνὸς (1) ἑκατομμυρίου δραχμῶν κάθε οἰκογένεια ποὺ ἀποκτᾶ παιδιὰ στὴν περιοχὴ.

2. Τὴν Πρέσβειρα Καλῆς Θελήσεως τῆς UNESCO κ. Μαριάννα Βαρδινογιάννη, ποὺ πρόσφερε ἐλπίδα καὶ ἀγάπη σὲ ἄρρωστα παιδιὰ μέσω τοῦ Συλλόγου «Ἐλπίδα».

3. Τὸν τυφλὸ Ἱεροψάλτη κ. Μάνο Καπουνιάρη, ποὺ φωτίζει μὲ τὸ πνευματικὸ του φῶς χιλιάδες συνανθρώπους μας.

4. Τὸν Θεολόγο κ. Ἀθανάσιο Νικολαΐδη, ποὺ ἔχει ἀφιερῶσει τὴ ζωὴ του στὴ διακονία αγάπης πρὸς τοὺς ἀδελφούς μας τσιγγάνους.

5. Τὸν ἱατρὸ - παιδοχειρουργὸ κ. Χρηστο Οἰκονομόπουλο γιὰ τὸ μοναδικὸ ἔργο του -ἔργο ζωῆς- συλλογῆς 160.000 στοιχείων καὶ κειμηλίων γιὰ τὴν μητρότητα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀγαστὴ προσφορά του σὲ ὄρφανὰ καὶ ἄπορες μητέρες.

6. Τὸν Ἀρχιμανδρίτη π. Γερβάσιο Ραπτόπουλο γιὰ τὴν πολύτιμη συμβολὴ του στὴν ἀποφυλάκιση 6.000 καὶ πλέον ἀπόρων κρατουμένων στὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικὸ μὲ χρήματα ποὺ πρόσφεραν συμπολίτες μας καὶ γιὰ τὸ ἱεραποστολικό, συγγραφικὸ καὶ πνευματικὸ του ἔργο.

7. Τὸν ἐφοπλιστὴ κ. Βάσο Χατζηϊωάννου γιὰ τὸ ἀθόρυβο φιλανθρωπικὸ του ἔργο.

8. Τὴν ἀνώνυμη Γυναίκα, ποὺ βοηθᾶ στὸ ἔργο τῶν «Κέντρων Ἀγάπης» τῶν Ἐνοριῶν τῆς Ίερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν φροντίζοντας ἐθελοντικὰ τοὺς ἠλικιωμένους καὶ ὅσους ἄλλους συνανθρώπους μας ἔχουν ἀνάγκη.

9. Τὸν ἀνώνυμο Παριανὸ Πολίτη, ποὺ ἔδειξε μὲ τὸν ἀγνότερο τρόπο τὴν ἔμπρακτη ἀγάπη του στὸν πάσχοντα συνάνθρωπο κατὰ τὸ πρόσφατο τραγικὸ ναυάγιο τοῦ «ΕΞΠΡΕΣ ΣΑΜΙΝΑ».

10. Τὴν Ἑλληνικὴ Λέσχη Βιβλίου γιὰ τὴ συμβολὴ τῆς στὴν πνευματικὴ ἀνύψωση τῶν Ἑλλήνων μὲ τὴ δημιουργία βιβλιοθηκῶν σὲ ὅλη

τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰδικότερα στὶς ἀκριτικὲς περιοχὲς καὶ τὶς περιοχὲς τῆς «ἀγῶνης» γραμμῆς.

11. Τὸν Σύλλογο Συμπαραστάσεως Κρατουμένων «Ο ΟΝΗΣΙΜΟΣ» γιὰ τὴ βοήθεια ποὺ παρέχει στοὺς ἀποφυλακισθέντες, ἰδιαίτερα δὲ στοὺς νέους ἀνθρώπους, προκειμένου νὰ ἐπανενταχθοῦν στὴν κοινωνία μας.

12. Τὴν Πανελλήνια Ἐνωση Φίλων Πολυτέκνων (Π.Ε.ΦΙ.Π.) γιὰ τὴ συνεχὴ ἠθικὴ καὶ ὑλικὴ ὑποστήριξη τῶν πολύτεκνων οἰκογενειῶν καὶ τῶν ἀγαμῶν μητέρων.

13. Τὸ Κέντρο Συμπαράστασης «Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ ΜΑΡΚΟΣ» τῆς Ἰ. Μητροπόλεως Κασσανδρείας γιὰ τὴ στήριξη τῆς ἔννοιας τῆς μητρότητας μέσω τοῦ κοινωνικοῦ καὶ παιδαγωγικοῦ ἔργου ποὺ ἐπιτελεῖ.

14. Τὴν Ὑπηρεσία Κοινωνικῶν Λειτουργῶν τῆς Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης τῆς Ίερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν γιὰ τὸ κοινωνικὸ ἔργο ποὺ ἐπιτελεῖ ἐπὶ 32 συναπτὰ ἔτη.

15. Τὸν Σύλλογο Συνταξιούχων Κοινωνικῶν Λειτουργῶν γιὰ τὴ στήριξη καὶ συμβολὴ του γιὰ πενήντα καὶ πλέον ἔτη στὶς ὑπηρεσίες τῆς Κοινωνικῆς Πρόνοιας τῆς χώρας.

16. Τὸ Σῶμα Ἐθελοντριῶν Νοσηλευτριῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ (Ε.Ε.Σ.) γιὰ τὴν μεγάλη του προσφορά καὶ τὴν ἄμεση ἀνταπόκρισή του σὲ κάθε ἐθνικὸ κάλεσμα.

Τῶν τιμητικῶν βραβεύσεων θὰ προηγηθεῖ ὁμιλία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστοδούλου. Ἡ ἐκδήλωση, ἡ ὁποία θὰ πλαισιωθεῖ ἀπὸ καλλιτεχνικὸ πρόγραμμα, θὰ ὀλοκληρωθεῖ μὲ τὴν κοπὴ τῆς Βασιλόπιττας τοῦ Κέντρου Στήριξης Οἰκογένειας τῆς Ίερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

(12.2.2001)

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου)

**Σεμινάριο Ἐκκλησιαστικῆς Δικονομίας
στὸ Ἐθνικὸ Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης.
Ἐπίσκεψη τοῦ Μακαριωτάτου**

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστόδουλος ἐπισκέφθηκε σήμερα στὶς 10 τὸ πρωῖ τὸ Ἐθνικὸ Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης στὸν Ταῦρο, ὅπου διεξάγονται ἀπὸ προχθὲς οἱ παραδόσεις τοῦ Σεμιναρίου Ἐκ-

κλησιαστικής Δικονομίας. Τό έν λόγω Σεμινάριο πραγματοποιεΐται με άπόφαση τής Ίεράς Συνόδου τής Έκκλησίας τής Έλλάδος στο πλαίσιο τής επιμόρφωσης τών κληρικών τής Ίεράς Άρχιεπισκοπής Άθηνών και τών Ίερών Μητροπόλεων του λεκανοπεδίου Άττικής, οί όποιοι άσχολοΐνται με ζητήματα Έκκλησιαστικής Δικαιοσύνης.

Τόν Μακαριώτατο ύποδέχθησαν ό Πρόεδρος του Κέντρου Καθηγητής κ. Έμμανουήλ Φραγκούλης και ό Γενικός Γραμματέας κ. Άλέξανδρος Κρητικός, οί όποιοι και τόν συνόδευσαν στην αίθουσα όπου 35 κληρικοί παρακολουθούσαν εκείνη τή στιγμή τήν παράδοση του Καθηγητού του Έκκλησιαστικού Δικαίου στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Άθηνών κ. Σπύρου Τρωϊάνου.

Μετά τό τέλος τής παράδοσης ό Μακαριώτατος, άπευθυνόμενος πρός τούς κληρικούς, ύπογράμμισε τήν άναγκαιότητα κατάρτισής τους στον τομέα τής Έκκλησιαστικής Δικονομίας, ένώ προανήγγειλε τή λειτουργία άναλόγων επιμορφωτικών σεμιναρίων για τά στελέχη τής Έκκλησίας κατά κατηγορίες (κληρικούς και λαϊκούς), βάσει προγράμματος τό όποιο καταρτίζει Εΐδική Έπιτροπή ύπό τήν Προεδρία του Σεβ. Καλαθρύτων και Αΐγιαλείας κ. Άμβροσίου. Στη συνέχεια ό Προκαθήμενος τής Έλλαδικής Έκκλησίας εύχαρίστησε τόν Πρόεδρο του Έθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης για τήν εύγενή παραχώρηση στην Έκκλησία τών έγκαταστάσεων στις όποιες λαμβάνουν χώρα τά σεμινάρια επιμόρφωσης του άνθρώπινου δυναμικού της. Άπό τήν πλευρά του ό κ. Πρόεδρος διαβεβαίωσε τόν Μακαριώτατο ότι ή Πολιτεία στέκεται στο πλευρό τής Έκκλησίας όσον άφορά στην ύλοποίηση τών εκπαιδευτικών πρωτοβουλιών Της.

Όπως εΐναι γνωστό, τό Σεμινάριο Έκκλησιαστικής Δικονομίας ολοκληρώνεται τήν Παρασκευή 23 Φεβρουαρίου έ.έ.

(14.2.2001)

(Έκ του Γραφείου Τύπου)

**Έκπρόσωποι τής Παμμακεδονικής Ένώσεως
ΗΠΑ και Καναδά
στον Μακαριώτατο Άρχιεπίσκοπο**

Ό Μακαριώτατος Άρχιεπίσκοπος Άθηνών και

πάσης Έλλάδος κ.κ. Χριστόδουλος δέχθηκε προχθές τό άπόγευμα στο Άρχιεπισκοπό Μέγαρο τούς έκπρόσωπους τής Παμμακεδονικής Ένώσης Η.Π.Α. και Καναδά, οί όποιοι άφίχθησαν έκτάκτως στην Έλλάδα.

Κατά τή διάρκεια τής συνάντησης, που διήρκεσε περίπου σαράντα λεπτά, ή Ύπατη Πρόεδρος και ή Ύπατη Γραμματέας τής Ένώσης κ.κ. Νίνα Κοντοδίνα - Περοπούλου και Άλεξάνδρα Αύγητίδη και οί λοιποί έκπρόσωποι έθεσαν στον Προκαθήμενο τής Έλλαδικής Έκκλησίας τό κρίσιμο θέμα τής όνομασίας του κράτους τών Σκοπίων (F.Y.R.O.M.) που, όπως ύπογράμμισαν, δέν πρέπει και δέν μπορεί να περιέχει τόν όρο «Μακεδονία» ή όποιονδήποτε σχετικό επιθετικό προσδιορισμό, ζητώντας ταυτόχρονα τή συμπαράσταση τής Έκκλησίας πρός τήν κατεύθυνση τής άποτροπής ενός τέτοιου ένδεχομένου.

Ό Μακαριώτατος επίσημανε ότι συμμερίζεται άπόλυτα τις άνησυχίες τής παμμακεδονικής όμογένειας τών Η.Π.Α. και του Καναδά, τονίζοντας τις μεγάλες έθνικές, κοινωνικές και συνειδησιακές έπιπτώσεις που μπορεί να έχει μία άρνητική τροπή του θέματος. Πρόσθεσε μάλιστα ότι ή Έκκλησία, κοντά στο πλευρό του λαού, θα συνεχίσει να άγωνίζεται, όπως άλλωστε κάνει άπό τό 1992, για τήν υπεράσπιση τής ιδιοπροσωπίας του ποιμνίου Της.

Τέλος, ό Μακαριώτατος διαβεβαίωσε τούς έκπρόσωπους τής Παμμακεδονικής Ένώσης ότι θα καταθέσει ένώπιον τής Δ.Ι.Σ., που συνεδριάζει τήν πρώτη έβδομάδα του Μαρτίου, όλοκληρωμένη πρόταση άντιμετώπισης του όλου ζητήματος, καθώς, όπως άνέφερε χαρακτηριστικά, ή Έκκλησία συμμερίζεται τήν εύλογη άγωνία του ποιμνίου Της που επιθυμεί να διατηρήσει άλώβητη τήν έθνική του αυτοσυνειδησία.

(22.2.2001)

(Έκ του Γραφείου Τύπου)

**Έπίσκεψη σπουδαστών τής
Άνωτέρας Έκκλησιαστικής Σχολής Άθηνών
στον Μακαριώτατο**

Ό Μακαριώτατος Άρχιεπίσκοπος Άθηνών και πάσης Έλλάδος κ.κ. Χριστόδουλος δέχθηκε σή-

μερα τὸ μεσημέρι στὸ Ἀρχιεπισκοπικὸ Μέγαρο τοὺς σπουδαστὲς τῆς Ἀνωτέρας Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, οἱ ὁποῖοι καὶ τοῦ ἔθεσαν τὸ ζήτημα τῆς ἀναβάθμισης τῆς Σχολῆς τους σὲ Σχολὴ Τριτοβάθμιας Ἐκπαίδευσης στὸ ἐπίπεδο τῶν Τ.Ε.Ι.

Ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας διαβεβαίωσε τοὺς σπουδαστὲς γιὰ τὸ ἀμέριστο ἐνδιαφέρον του πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτή, τὸ ὁποῖο ἔχει ἐκδηλωθεῖ μὲ τὴ σύνταξη εἰδικοῦ νομοσχεδίου ποὺ ἐκκρεμεῖ στὸ Ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων ἐπὶ δεκαοκτῶ καὶ πλέον μῆνες. Ἐπίσης ὁ Μακαριώτατος ὑπογράμμισε ὅτι ἔχει ἀποστείλει Συνοδικῶς σχετικὸ ὑπομνηστικὸ ἔγγραφο μὲ ἡμερομηνία 12 Φεβρουαρίου ἐ.ἔ. στὸν κ. Ὑπουργό, καλώντας τὸ Ὑπουργεῖο νὰ συνεργασθεῖ μὲ τὴν Ἐκκλησίαν γιὰ τὴν προώθηση πρὸς ψήφιση τοῦ ἀνωτέρω νομοσχεδίου, μὲ τὸ ὁποῖο ἐπιλύεται μὲ τὸν καλύτερο δυνατὸ τρόπο τὸ θέμα αὐτό, καθὼς καὶ ἄλλα κρίσιμα προβλήματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκπαίδευσης.

(22.2.2001) (Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου)

Μνημόσυνο ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν κεκοιμημένων Ἑλλήνων Βουλευτῶν

Τὴν Κυριακὴ 11 Μαρτίου ἐ.ἔ. καὶ ὥρα 10.30 π.μ. θὰ τελεσθεῖ στὸν Καθεδρικὸ Ἱ. Ναὸ Ἀθηνῶν ἀπὸ τὴν Ἑνωσὴ τέως Βουλευτῶν, μνημόσυνο ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν κεκοιμημένων Ἑλλήνων Βουλευτῶν, χοροστατοῦντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστοδούλου. Στὸ μνημόσυνο θὰ παραστεῖ ὁ Ἐξοχώτατος Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κων. Στεφανόπουλος καὶ ἐκπρόσωποι τῆς Πολιτικῆς, Δικαστικῆς καὶ Στρατιωτικῆς ἡγεσίας τοῦ τόπου.

(7.3.2001) (Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου)

Ἱερά Μητρόπολις Κορίνθου

Τὴν 18ην Φεβρουαρίου ἐ.ἔ. εἰς τὸ Γηροκομεῖον ἀνδρῶν «ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

ΠΑΥΛΟΥ» ἔλαβε χώραν ἡ τελετὴ προικοδοτήσεως ἀπόρων νεαρῶν κοριτσιῶν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κορίνθου.

Ἡ ἐκδήλωση αὐτὴ τελεῖται ἐπὶ εἴκοσι πέντε συναπτὰ ἔτη, ἤτοι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1977, ὅταν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης κ. Παντελεήμων διὰ πρώτην φοράν καθιέρωνε τὸν θεσμὸν αὐτὸν διὰ τὴν τοπικὴν μας Ἐκκλησίαν, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς ἐορτῆς τῆς Ἁγίων Ἀποστόλων Ἀκύλα καὶ Πρισκίλλης.

Τὰ χρηματικὰ ποσὰ τὰ ὁποῖα ἔχουν διατεθεῖ διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν καθ' ὅλην τὴν εἰκοσιπενταετίαν ἀνέρχονται εἰς 50.994.600 δρχ. καὶ τὰ βιβλιάρια εἰς 3.726. Ἐφέτος ἐδόθησαν 86 βιβλιάρια καὶ τὸ ποσὸν τὸ ὁποῖον διετέθη εἶναι τῆς τάξεως τῶν 4.325.000 δρχ.

Εἰς τὴν αὐτὴν τελετὴν ἡ πρότριτα ἀποχωρήσασα ἐκ τοῦ Ὁρφανοτροφείου θηλέων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως «ΟΙΚΟΣ ΑΓΙΑΣ ΧΛΟΗΣ», λόγῳ ἐνηλικιώσεως, δ. Στυλιανὴ Κουλούκα τοῦ Νικολάου, ἀφοῦ παρέμεινε ἐν αὐτῷ ἐπὶ 17 συναπτὰ ἔτη, καὶ διὰ τὸν γάμον αὐτῆς τὸν τελεσθησόμενον τὴν 25ην τρέχοντος ἔλαβε –ὡς καὶ αἱ ἕως σήμερον ἀποχωρήσασαι τρόφιμοι τοῦ Ἰδρύματος– ἐν εἴδει προικὸς τὸ ποσὸν τῶν 2.703.659 δρχ.

(Ἐκ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως)

Ἀνακοίνωση τοῦ Ἱεροῦ Συνδέσμου Κληρικῶν Ἑλλάδος

Τὸ ζήτημα τῆς εἰσαγωγῆς στὰ σχολεῖα τοῦ μαθήματος «Σεξουαλικὴ Ἀγωγή - Διαφυλικὲς Σχέσεις» ἀνησυχεῖ βαθύτατα καὶ ἔντονα ἀπασχολεῖ τὴν Ἑλληνικὴ κοινωνία. Δημοσιογράφοι καὶ ἄλλοι πολλοί, μὴ εἰδικοί πρὸς τὸ θέμα, ἐξέφρασαν τὶς ἀντικρουόμενες, ἐν πολλοῖς, προσωπικὲς τους ἀπόψεις.

Γιὰ τὸ σοβαρότατο, ὅμως, καὶ λεπτὸ αὐτὸ θέμα δὲν ἀκούσθηκαν ἀκόμη οἱ ἔγκυρες γνώμες τῶν εἰδικῶν, τῆς παιδαγωγικῆς, τῆς ὀρθοδόξου χριστιανικῆς ἠθικῆς, τῆς ἰατρικῆς καὶ ἄλλων συναφῶν ἐπιστημῶν. Οὔτε κὰν στοιχειώδης διάλογος μετὰ τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργείου Παιδείας καὶ τῶν ἐνδιαφερομένων συλλογικῶν φορέ-

ων δὲν φαίνεται ὅτι πραγματοποιήθηκε.

Καὶ τὸ ἀνησυχητικὸ εἶναι ὅτι, ἐνῶ δὲν κυκλοφόρησε ἀκόμη τὸ σχετικὸ σχολικὸ βιβλίο, κάποιοι φανατικοὶ «διαφωτιστὲς» σὲ πρωτεύουσα καὶ ἐπαρχίες –ὅπως μᾶς καταγγέλλουν– ἄρχισαν τὴν ὁμαδική διδασκαλία τῆς «Σεξουαλικῆς Ἀγωγῆς» σὲ πολλὰ σχολεῖα τῆς δευτεροβάθμιας ἐκπαίδευσης. Δηλαδή, τὸ πλεόν δύσκολο καὶ ἀκανθῶδες ὄντως μάθημα, περὶ τῆς γενετησίου ἢ σεξουαλικῆς ζωῆς, διδάσκεται παράνομα, μὲ ἐξοργιστικὴ βιασύνη καὶ προχειρότητα, χωρὶς δηλαδή νὰ διασφαλισθοῦν ἔστω οἱ στοιχειώδεις προϋποθέσεις.

Ἡ παταγώδης, ὅμως, ἀπὸ κάθε ἄποψη, ἀποτυχία τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ μαθήματος τῆς «Σεξουαλικῆς Ἀγωγῆς» στὶς Σκανδιναβικὲς χώρες καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπου ἀποδεδειγμένα ἀπέδωσε ἀντίθετα ἀποτελέσματα (αὔξηση τῶν γενετησίων ἐκτροπῶν, τῶν ἐξαρτησιογόνων οὐσιῶν –ναρκωτικά, ἀλκοόλ, τσιγάρο– τοῦ ἔϊντζ, τῶν ἐγκλημάτων, τῶν αὐτοκτονιῶν κ.λπ.), θὰ πρέπει νὰ μᾶς διδάξει διὰ νὰ μὴ πέσουμε καὶ στὴν Ἑλλάδα στὴν ἴδια παγίδα καὶ συμφορά.

Κατόπιν τούτου, κάθε λογικὸς Ἕλληνας πολίτης, εὐλόγως διερωτᾶται: μήπως κάποιοι ξενόδουλοι Νεοέλληνες ἐπιδιώκουν –ἐν ὀνόματι τάχα τοῦ «διαφωτισμοῦ»– νὰ συσκοτίσουν τὰ παιδιὰ μας, παρασύροντάς τα στὸ στόμα τοῦ Μινώταυρου τοῦ πανσεξουαλισμοῦ, μὲ ἀπώτερο πάντα σκοπὸ, ὕπουλα νὰ ἐπιτύχουν τὸν ἀφανισμό τοῦ Ἑλληνορθοδόξου Γένους μας;

Καλεῖται, λοιπόν, ὁ μὲν ἀξιότιμος Ὑπουργὸς Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων νὰ ἀναλάβει τὶς εὐθύνες του, ὁ δὲ Λαὸς τοῦ Θεοῦ, ποὺ τὸν ἀπασχολεῖ ἄμεσα τὸ θέμα αὐτό, νὰ ἀγρυπνεῖ καὶ ν' ἀγωνίζεται.

Κλῆρος δὲ καὶ Λαὸς πιστεύει, ὅτι ἡ ἄξια Ἡγεσία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας, θὰ σταθεῖ –καὶ γιὰ τὸ σοβαρὸ καὶ λεπτὸ αὐτὸ θέμα– στὸ ὕψος τῶν περιστάσεων καὶ μὲ πατερικὴ παρρησία θὰ ἀγωνισθεῖ ἔτσι, ὥστε καὶ ἡ Ἑλλάδα μας νὰ ζήσει καὶ ἡ Ὁρθοδοξία μας νὰ συνεχίσει νὰ μεγαλουργεῖ!

(17.2.2001)

(Ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Συνδέσμου)

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Συμφώνως πρὸς δημοσίευμα τῆς ΡΚαθολικῆς ἡμερησίας ἐφημερίδος «La Croix», ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κύριλλος, Διευθυντὴς τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικῶν Σχέσεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας, ζήτησε νὰ ἀναβληθῆ ἢ ματαιωθῆ τὸ σχεδιαζόμενον ταξίδι τοῦ Πάπα Ἰωάννου-Παύλου Β' στὴν Οὐκρανίαν, διότι εἶναι ἀκατανόητον, ὡς τόνισε, νὰ κάμῃ ὁ Ποντίφηξ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτὴν, χωρὶς νὰ ἔχη προσκληθῆ ἀπὸ τὴν Τοπικὴν Ἐκκλησίαν. Ὁ Μητροπολίτης Κύριλλος μίλησε ἐπίσης καὶ γιὰ μίαν σχεδιαζομένην συνάντησιν τοῦ Πάπα μὲ τὸν Πατριάρχην Ἀλέξιον Β', ἡ ὁποία θὰ συντελέσῃ στὴν «λῆξιν τοῦ ψυχροῦ πολέμου μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν». Ὡς προσέθεσεν ὁ Ρώσος Μητροπολίτης, μεταξὺ τῆς Ὁρθοδόξου καὶ τῆς ΡΚαθολικῆς Ἐκκλησίας ὑφίστανται σοβαρὰ προβλήματα, τὰ ὁποία δὲν πρέπει νὰ καλύπτονται. Ἐνα ἐξ αὐτῶν εἶναι ὁ προσηλυτισμὸς, τὸν ὁποῖον ἀσκοῦν οἱ ΡΚαθολικοὶ πρὸς ἔνταξιν Ὁρθοδόξων Ρώσων πιστῶν στὸν Ρωμαιοκαθολικισμόν.

Ὁ Πάπας θέλει νὰ ἐπισκεφθῆ τὸ Κίεν καὶ τὸ Lemberg ἀπὸ τὴν 23ῃ ἕως τὴν 27ῃ Ἰουνίου 2001. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Οὐκρανίας ἔχει διαμαρτυρηθῆ ἐναντίον τῆς ἐπισκέψεως αὐτῆς, ἡ ὁποία σχεδιάζεται κατόπιν προσκλήσεως τῆς Οὐκρανικῆς Κυβερνήσεως.

Ε.Δ.Θ.

Σχέσεις Ἐκκλησιῶν Ρωσίας καὶ Ἀρμενίας

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας καὶ ἡ Ἀρμενικὴ Ἐκκλησία ἄρχισαν ἕνα ἐπίσημον διμερῆ διάλογον. Ἀπὸ τὴν 13ῃ ἕως τὴν 15ῃ Φεβρουαρίου ἔ.ἔ., ἀντιπροσωπεῖες τῶν δύο πλευρῶν σὲ συνάντησί τους στὸ Etchmiadzin, ἔδραν τοῦ ἀρμενίου Πατριάρχου-Καθολικοῦ κοντὰ στὴν πρωτεύουσα τῆς Ἀρμενίας Erewan, συζήτησαν γιὰ προβλήματα τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας, Κράτους καὶ Κοινωνίας. Περαιτέρω, ὡς ἀνακοίνωσεν τὸ Πατριαρχεῖον Μόσχας, συζητήθηκαν προβλήματα Οἰκονομίας, Περιβάλλοντος, Βιοηθικῆς, Ἐκπαιδεύσεως καὶ Διεθνῶν Σχέσεων.

Ὡς ἐτόνισε σὲ χαιρετιστήριο μῆνυμά του ὁ Μακ. Πατριάρχης Μόσχας, κ. Ἀλέξιος Β΄ ἀμφότερες οἱ Ἐκκλησίες, μετὰ τὴν κατάρρευσιν τοῦ Κομμουνισμοῦ, ἀντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα ἀνοικοδομήσεως.

Ἡ διενέργεια τοῦ διμεροῦς διαλόγου συμφωνήθηκε πρὸ ἐνὸς ἔτους, ὅταν ὁ Πατριάρχης-Καθολικὸς τῶν Ἀρμενίων Karekin II ἐπισκέφθηκε τὴν Μόσχαν.

Οἱ συζητήσεις τῶν ἀντιπροσωπειῶν διευθύνονταν ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Kaluga καὶ Borowsk κ. Kliment (Karalin), Ἀναπληρωτὴν Διευθυντὴν τῆς Ὑπηρεσίας Ἐξωτερικῶν Ὑποθέσεων τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, καὶ ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον Jeznik Petrossian, Διευθυντὴν τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικῶν Ὑποθέσεων τῆς Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας.

ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ

Διὰ πρώτην φοράν οἱ 102 (!) προτεσταντικὲς Ἐκκλησίες ἀσχολήθηκαν ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὸ ζήτημα τῆς σχέσεως Χριστιανῶν καὶ Ἰουδαίων. Κατὰ τὴν Ε΄ Γενικὴν Συνέλευσιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐνώσεως, ποὺ τὸ 1973 συμφωνήθηκε μεταξὺ αὐτῶν στὴν πόλιν Leuenberg (Leuenberger Kirchengemeinschaft), Λουθηρανοί, Μεταρρυθμισμένοι, «Ἐνωμένοι» προτεσταντες, Μεθοδιστὲς καὶ Χουσίτες συναντήθηκαν στὴν πόλιν Belfast τῆς Β. Ἰρλανδίας καὶ σὲ διακήρυξί τους, ἢ ὁποία ἔχει τὸν τίτλον «Ἐκκλησία καὶ Ἰσραήλ» τονίζουν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὴν παραμένουσαν ἐκλογὴν ἀπὸ τὸν Θεὸν τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραήλ καὶ ἀποκρούουν οἰανδήποτε σκόπιμη ἐπιδίωξιν πρὸς προσέλευσιν τοῦ Ἰουδαίου στὸν Χριστιανισμόν.

Ε.Δ.Θ.

Ε.Δ.Θ.

Α Λ Λ Η Λ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

Ο ΟΙΚΟΥΜ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

...Ευχαρίστως ἐδέχθημεν τὴν τε ἀπὸ ἀ΄ μηνὸς Δεκεμβρίου λήξ. ἔ. ἐπιστολὴν τῆς ὑμετέρας ἀγαπητῆς Ὁσιολογιότητος καὶ τὸν συναποσταλέντα τόμον ἐπιγραφόμενον «Μνήμες καὶ Μαρτυρίες ἀπὸ τὸ '40 καὶ τὴν Κατοχὴ», ὄνπερ καὶ μετ' ἰδιαίτερου ἐνδιαφέροντος καὶ προσοχῆς οὐ τῆς τυχούσης διεξερχόμεθα ὀλίγον κατ' ὀλίγον, κατὰ τὸν ἐλάχιστον ἐλεύθερον χρόνον ἡμῶν.

Διὸ καὶ διὰ τῶν μετὰ χεῖρας Πατριαρχικῶν ἡμῶν Γραμμάτων προαγόμεθα, ἵνα τοῦτο μὲν εὐχαριστήσωμεν τῇ ὑμετέρᾳ Ὁσιολογιότητι ἐπὶ τῇ ἐπικοινωνίᾳ καὶ προσφορᾷ τοῦ ἀξιολόγου τούτου συλλογικοῦ πονήματος, δι' ὃ πολλοὺς κατέβαλεν αὐτῆ κόπους, τοῦτο δὲ συγχαρῶμεν αὐτῇ διὰ τὸ συστηματικῶς συγκεντρωθὲν καὶ τανῦν ἀξιοποιηθὲν ὑπ' αὐτῆς ἀρχιερακῶν ὑλικῶν, διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ τόμου τούτου, ἐναργῶς παρουσιάζοντος τὴν φροντίδα καὶ μέριμναν τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὲρ τῶν τέκνων αὐτῆς τῶν ἐν αἰχμαλωσίᾳ καὶ θλίψεσι καὶ περιστάσεσιν ὄντων κατὰ τοὺς δυσχειμέρους ἐκείνους χρόνους.

Ἐπὶ δὲ τούτοις, εὐχαριστοῦντες καὶ ἐπὶ ταῖς ἐπὶ τῷ Ἁγίῳ Δωδεκαήμερῳ ἀπευθυνθείσαις ἡμῖν ἐορτίοις ὑμῶν προσρήσεσιν, ἃς καὶ ἀνταποδίδομεν ἐν ἀγάπῃ πατρικῇ, ἐπιδαφιλούμεν ὀλόθυμον τὴν Πατριαρχικὴν ἡμῶν εὐχὴν καὶ εὐλογίαν, ἐπικαλούμενοι ἐπὶ τὴν ὑμετέραν Ὁσιολογιότητα τὴν χάριν καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος τοῦ Πατρὸς τῶν Φώτων.

,βα΄ Φεβρουαρίου γ΄
† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ
διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης

Ο ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΖΙΧΝΩΝ
ΚΑΙ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ

Εὐχαριστῶ θερμὰ γιὰ τὴν ἀποστολὴ τοῦ βιβλίου «Ἐκκλησία καὶ ταυτότητες· θεολογικὴ καὶ νομικὴ θεώρηση τοῦ ζητήματος τῶν ταυτοτήτων» τὸ ὁποῖο ἐξέδωσε ὁ κλάδος ἐκδόσεων ἐπικοινωνιακῆς καὶ μορφωτικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Τὸ μελετήσαμε μὲ πολὺ προσοχὴ καὶ ὀφείλουμε νὰ σᾶς συγχα-

ροῦμε γιὰ τὴν πληρότητα τῆς ἐνημέρωσης ποὺ παρέχει τὸ βιβλίον γιὰ τὸ φλέγον θέμα τῶν ταυτοτήτων.

Διαβιβάστε σᾶς παρακαλῶ καὶ τὶς εὐχαριστίες μου στὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον κ.κ. Χριστόδουλον ποὺ εἶχε τὴν πεφωτισμένη ἐμπνευση τοιοῦτου ἀξιεπαίνου ἔργου.

Μετ' εὐχῶν καὶ τῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης
† Ὁ Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου Σπυρίδων

Ο ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΥΣΤΡΙΑΣ

...Κάτοχος τοῦ σπουδαίου εἰς τὴν ἐμφάνισιν καὶ τὸ περιεχόμενον τόμου «Μνήμες καὶ Μαρτυρίες ἀπὸ τὸ '40 καὶ τὴν Κατοχὴ», εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὴν φιλόφρονα ἀποστολὴν.

Συγχαίρω διὰ τὴν ἔκδοσιν ταύτην, διὰ τῆς ὁποίας προβάλλεται ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τοὺς κατὰ καιροὺς ἀγῶνας καὶ τὰς ἀγωνίας τοῦ Ἔθνους ἡμῶν, παρακαλῶ δὲ ὅπως διαβιβάσητε τὰς ἐπὶ τούτῳ εὐχαριστίας μου εἰς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλον

Βιέννη τῆ 6η Φεβρουαρίου 2001

Μετ' εὐχῶν καὶ ἀγάπης
† Ὁ Αὐστρίας ΜΙΧΑΗΛ

Ο ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΣΟΥΗΔΙΑΣ

12 Φεβρουαρίου 2001

Ἔλαβον ἐν καιρῷ καὶ εὐχαριστῶ θερμῶτα διὰ τὴν ὠραίαν εἰς ἐμφάνισιν καὶ πολύτιμον ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον ἔκδοσιν «Μνήμες καὶ μαρτυρίες ἀπὸ τὸ '40 καὶ τὴν Κατοχὴ».

Μὲ ἀγάπῃ ἐν Χριστῷ
† Ὁ Σουηδίας ΠΑΥΛΟΣ

Ο ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ

...Θερμῶτα σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τὸν τόμον ποὺ, σεπτῇ ἐντολῇ τοῦ Μακαριωτάτου, φιλοφρόνων μου ἀπεστείλατε, μὲ τίτλο: «Μνήμες καὶ Μαρτυρίες ἀπὸ τὸ '40 καὶ τὴν Κατοχὴ».

Εὐχομαι ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ μας νὰ σᾶς ἐνι-

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ίερά Μητρόπολις Ἀλεξανδρουπόλεως

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου 817/1978 (Φ.Ε.Κ. 170, Α', 8.10.1978) «Περὶ ρυθμίσεως ἐνίων ἐκπαιδευτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων», ὡς καὶ τὸ Προεδρικὸν Διάταγμα 582/1980 (Φ.Ε.Κ., 158, Α', 11.7.1980) «Περὶ κατανομῆς θέσεων ἱεροκηρύκων εἰς τὰς Ἱεράς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ἀποφασίζομεν ὅπως προκηρύξωμεν διὰ τῆς παρουσίας τὴν πληρῶσιν τῶν δύο κενῶν θέσεων ἱεροκηρύκων τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱεράς Μητροπόλεως καὶ καλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Νόμων προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ὑποβάλουν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ δικαιολογητικῶν, ἵνα προβῶμεν εἰς τὰς περαιτέρω ὑπηρεσιακὰς ἐνεργείας πρὸς τοποθέτησίν των.

Ἐν Ἀλεξανδρουπόλει τῇ 8ῃ Ἰανουαρίου 2001

† Ὁ Ἀλεξανδρουπόλεως ΑΝΘΙΜΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Χαλκίδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38

παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

1. Γεν. Θεοτόκου Σκιάθου
2. 6' θέσις Ἀγ. Μαρίνης Χαλκίδος
3. Ἀγ. Αναργύρων Καμαρίων
4. Ἀγ. Παντελ. Καμματριᾶδων Ἰστιαίας
5. Ἀγ. Γεωργίου Πηλίου
6. 6' θέσις Ἀγ. Ἰωάν. Θεολ. Μαντουδίου
7. Ἀγ. Τριάδος Καμαρίσης
8. Παναγίας Παραβουσιώτισσας Ἐρετρίας
9. Ἀγ. Ἰωάννου Βουτᾶ
10. Ἀγ. Παρασκευῆς Καστανιώτισσας
11. Κοιμ. Θεοτ. Ν. Πύργου Ἰστιαίας
12. Ἀγ. Γεωργίου Βούνων
13. Ζωοχ. Πηγῆς Τσοῦκας
14. Ἀγ. Δημητρίου Δάφνης

σχέει στὴν ἐπιτέλεση τῆς χριστομιμήτου διακονίας σας, καὶ κατὰ τὸ νέο αὐτὸ ἔτος τῆς Θείας Χρηστότητος, ὥστε νὰ καθίσταται αὐτὴ πολὺκαρπος καὶ καλλίκαρπος, πρὸς δόξαν τοῦ Παναγίου Ὄνοματός Του καὶ ὠφέλειαν τῶν ψυχῶν.

Ἐν Βόλῳ, τῇ 12ῃ Φεβρουαρίου 2001

Μετ' ἀδελφικῶν εὐχῶν
† Ὁ Δημητριάδος ΙΓΝΑΤΙΟΣ

Η ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓ. ΤΡΙΑΔΟΣ (ΡΩΣΙΑ)

19 Ἰανουαρίου 2001

Μὲ μεγάλη χαρὰ πῆραμε τὰ περιοδικά σας «Ἐκκλησία» καὶ «Ὁ Ἐφημέριος» καὶ θερμῶς σᾶς εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴν ἀγάπη σας.

Εὐχόμαστε ὁ Ἄγαθὸς καὶ Φιλάνθρωπος Κύριός μας νὰ σᾶς χαρίζει πάντοτε τὰ θεῖα δωρήματά Του καὶ πλοῦσια νὰ σᾶς εὐλογῇ στὴν πνευματικὴ ζωὴ σας.

Παρακαλοῦμε νὰ μὴ μᾶς λησμονήσετε καὶ φέτος.

Μὲ σεβασμὸ καὶ ἐκτίμηση
Ἱεροδιάκονος Κορνήλιος
Γραμματεὺς τῆς Ἱ. Μονῆς
Ἁγίας Τριάδος (Αλάτηρ)

Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΡΟΔΟΥ

Μὲ τὴν ἐπιστολὴ μας αὐτὴ, θέλουμε νὰ σᾶς εὐχαριστήσουμε γιὰ τὴν προσφορὰ τοῦ περιοδικοῦ «Θεολογία» Τεύχος 1ον - Τόμος 71, 2000, ποὺ εὐγενικὰ μᾶς προσφέρατε γιὰ τὸν πλουτισμὸ τῆς Βιβλιοθήκης μας.

Μαζὶ μὲ τὶς εὐχαριστίες, δεχθεῖτε, παρακαλῶ καὶ τὶς εὐχὲς μας γιὰ τὴ συνέχιση τῆς ἐκδοτικῆς σας δραστηριότητος.

Ἐν Ρόδῳ τῇ 9ῃ Φεβρουαρίου 2001

Μὲ ἐκτίμηση
Ὁ Προϊστάμενος
Ἀντώνης Ἀγγελῆς

15. Άγ. Θεοδώρων Πευκίου
16. Κοιμ. Θεοτ. (Παπαμελετίου) Σκοπέλου
17. Άγ. Ίωάννου Άμαρύνθου
18. Εύαγ. Θεοτόκου Μύτικα
19. Κοιμ. Θεοτόκου Άχλαδίου
20. Άγ. Νικολάου Λουτρακίου Σκοπέλου

καθώς και την Διακονικὴν θέσιν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγ. Ἀναργύρων Λουτρῶν Αἰδηψοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρων κενῶν θέσεων.

Ἐν Χαλκίδι τῆ 9ῃ Ἰανουαρίου 2001

† Ὁ Χαλκίδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Κορίνθου - Σικυῶνος - Ζεμενοῦ - Ταρσοῦ καὶ Πολυφέγγους

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ἐφημεριακὴν θέσιν τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου Βοχαϊκοῦ καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα ἵνα καταλάβωσιν τὴν ἀνωτέρω κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ Ἐφημερίου, ὅπως ὑποβάλλωσιν ἡμῖν ἅπαντα τὰ ἀπαιτήματα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Κορίνθῳ τῆ 7ῃ Φεβρουαρίου 2001

† Ὁ Κορίνθου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ἱερὰ Μητρόπολις Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις:

α) Τῶν ἄρθρων 37 παρ. 2 καὶ 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν».

β) Τὴν ὑπ' ἀριθμ. 26/1.9.1977 Πράξιν περὶ κατανομῆς τῶν ὀργανικῶν θέσεων τῶν Διακόνων εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Ἱερὰν Μητροπόλιν, προκειμένου, ἵνα πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ διακόνου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου Βύρωνος, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ

νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς διακονικῆς θέσεως.

Ἐν Καισαριανῇ τῆ 5.3.2001

† Ὁ Καισαριανῆς, Βύρωνος
καὶ Ὑμηττοῦ ΔΑΝΙΗΛ

Ἱερὰ Μητρόπολις Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 7/2001 Πράξεως ἡμῶν προκηρύσσομεν τὴν διακονικὴν θέσιν τῆς Ἑνορίας τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ «Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου» Κάμπων Κυδωνίας καὶ προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐνεργήσωσιν τὰ δέοντα διὰ τὰ περαιτέρω.

Χανιά τῆ 27ῃ Φεβρουαρίου 2001

† Ὁ Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ

ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Τὸ Ἴδρυμα Κρατικῶν Ὑποτροφιῶν ἀνακοινώνει ὅτι προκηρύχθησαν τὰ μεταπτυχιακὰ προγράμματα ὑποτροφιῶν τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 2001-2002, ποὺ περιλαμβάνουν:

1. 194 θέσεις ὑποτροφιῶν ἐξωτερικοῦ γιὰ μεταπτυχιακὰς σπουδὰς πτυχιούχων Α.Ε.Ι./Τ.Ε.Ι. σὲ Ἀνώτατο Ἐκπαιδευτικὸ Ἴδρυμα τοῦ ἐξωτερικοῦ μὲ σκοπὸ τὴν ἀπόκτηση μεταπτυχιακοῦ τίτλου σπουδῶν ἢ τὴν ἐκτέλεση ἐρευνητικοῦ προγράμματος ἀπὸ κατόχους μεταπτυχιακοῦ τίτλου ἢ τῆ μετεκπαίδευση-ἐξειδίκευση ἢ τὴν ἐκτέλεση καλλιτεχνικοῦ ἔργου - γιὰ τοὺς καλλιτέχνες.

2. 298 θέσεις ὑποτροφιῶν ἐσωτερικοῦ γιὰ πτυχιούχους Α.Ε.Ι. μὲ σκοπὸ τὴν ἀπόκτηση μεταπτυχιακοῦ τίτλου σπουδῶν ἢ τῆ μεταδιδακτορικὴ ἔρευνα ἢ τὴν ἐκτέλεση καλλιτεχνικοῦ ἔργου (γιὰ τοὺς καλλιτέχνες) στὴν Ἑλλάδα.

Ἡ προθεσμία ὑποβολῆς τῶν αἰτήσεων καὶ πιστοποιητικῶν λήγει στὶς 30 Μαρτίου 2001.

Ὅσοι ἐνδιαφέρονται, μποροῦν ν' ἀπευθύνονται ἀπευθείας στὸ Ι.Κ.Υ. (Λυσικράτους 14, 105 58 Ἀθήνα, τηλ.: 32.54.385-9, FAX: 32.21.863 ἢ 33.12.759, καθὼς καὶ στὴ διεύθυνση ἰστοσελίδας <http://www.iky.gr>) κατὰ τὶς ἐργάσιμες ἡμέρες καὶ ὥρες 12.00-14.00, γιὰ κάθε πληροφορία καὶ παραλαβὴ ἢ ἀποστολὴ τοῦ σχετικοῦ ἐντύπου.

(Ἀθήνα, 14 Φεβρουαρίου 2001)